

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös

Voimassa: 1.1.2024 - 31.12.2026

Hyväksytty Päijät-Hämeen hyvinvointialueen
aluevaltuustossa 6.11.2023.

Voimassaoloa jatkettu 31.12.2026 asti aluevaltuuston
päätöksellä 9.12.2024.

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Sisällysluettelo

1	KESKEISET LINJAUKSET	6
1.1	Painopisteet ja strategiset päämäärät	6
1.2	Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen	7
1.3	Tuottamistavan valinta	10
1.4	Tuottamisen ohjaus ja valvonta	13
1.5	Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät.....	14
1.6	Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	16
2	PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI.....	19
2.1	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	19
2.2	Pelastustoiminta.....	28
2.3	Pelastustoimen suunnitelmat	34
2.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	35
2.5	Väestönsuojeluun varautuminen	36
3	RISKIANALYYSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	39
3.1	Riskianalyysin tiivistelmä.....	39
3.1.1	Toimintaympäristö	39
3.1.2	Riskin määrittäminen, alueiden riskialttius ja riskiluokat.....	40
3.1.3	Päivittäiset onnettomuudet ja niiden lukumäärä.....	42
3.1.4	Hyvinvointialueella sijaitsevat erityistä tarkastelua vaativat yksittäiset riskikohteet ...	43
3.1.5	Kansallinen ja alueellinen riskiarvio	44
3.1.6	Poikkeusolojen riskit.....	45
3.1.7	Riskeihin vastaavat pelastustoimen palvelut.....	46
3.1.8	Tulevaisuuden uhkakuvia	48
3.2	Riskianalyysin tulokset ja johtopäätökset	49
4	PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN	52
4.1	Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta	52
4.1.1	Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä	53
4.1.2	Palontutkinta	58
4.1.3	Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä	60
4.1.4	Onnettomuuskehityksen seuranta	66
4.1.5	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen	67
4.1.6	Valvontatehtävät.....	68
4.1.7	Valmiuden tarkastaminen	72
4.1.8	Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)	73

4.2	Pelastustoiminta ja siihen varautuminen	75
4.2.1	Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä	75
4.2.2	Pelastustoiminta	77
4.2.3	Pelastustoiminnan johtaminen	110
4.2.4	Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta	113
4.2.5	Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille	114
4.2.6	Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon	115
4.3	Pelastustoiminnan suunnitelmat	117
4.3.1	Hälytysohje	117
4.3.2	Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu	118
4.3.3	Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa	120
4.3.4	Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat	121
4.3.5	Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat	122
4.4	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta	125
4.4.1	Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa	125
4.4.2	Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen	126
4.4.3	Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset	128
4.4.4	Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus	130
4.5	Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen	131
4.5.1	Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu	133
4.5.2	Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen	134
4.5.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio	135
4.5.4	Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen	136
4.5.5	Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve	137
4.5.6	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	138
4.5.7	Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö	139
4.5.8	Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)	140
5	KEHITTÄMISSUUNNITELMA	142
5.1	Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	142
5.1.1	Valvontatehtävien voimavarat ja onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmä -hanke	142
5.2	Pelastustoiminta	143
5.2.1	Väestöhälytysjärjestelmän kehittäminen	143
5.2.2	Toimintavalmiudessa havaittujen puutteiden korjaaminen	143
5.2.3	Johtamisjärjestelmän laitteiden ja sovellusten kehittäminen	144
5.2.4	Täydentävien sammutusmenetelmien hankkiminen	144
5.2.5	Pelastustoiminnan suunnitelmien päivittämisen ja yhteensovittamisen resurssointi	145

5.2.6	Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset	145
5.2.7	Pelastustoiminnan kalusto	146
5.2.8	Pelastustoimen toimitilat	146
5.2.9	Henkilöstön määrä	147
5.3	Väestönsuojeluun varautuminen	147
5.3.1	Varautumisen tehtävien resurssointi	147
5.3.2	Materiaalinen varautuminen	148
5.3.3	Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen	148
6	Palvelutasopäätöksen sisällön perusteet	150
6.1	Aluehallintoviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä	150
6.2	Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä	150
6.3	Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä	150
6.4	Aluehallintoviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)	150
6.5	Aluehallintoviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)	151
6.6	Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä	152

JOHDANTO

Pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueille vuoden 2023 alussa. Päijät-Hämeessä pelastustoimen uudistukseen lähdettiin tilanteesta, jossa Päijät-Hämeen pelastuslaitos oli tuottanut palveluita päijäthämäläisille maakunnallisesti jo vuodesta 2004 alkaen. Pelastuslaitoksen kannalta hyvinvointialuemuutos oli suurelta osin hallinnollinen, sillä pelastustoimen toiminta-alue, tehtävät, asiakkaat ja sidosryhmät pysyivät pääosin ennallaan. Hyvinvointialueelle siirtyessään pelastuslaitoksella oli jo valmiina maakunnallinen palvelurakenne ja toimintamalli.

Hyvinvointialueen pelastustoimen palveluista päätetään aluevaltuuston tekemällä pelastustoimen palvelutasopäätöksellä. Pelastustoimen järjestämisestä säädetyn lain (613/2021) mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia. Edellä mainittuja riskejä ja uhkia tarkastellaan palvelutasopäätöksen perustana toimivassa riskianalyysissä. Vuonna 2023 päivitetty riskianalyysi on tämän palvelutasopäätösasiakirjan liitteenä. Palvelutasosta päätettäessä on otettava huomioon valtioneuvoston vahvistamat pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet. Pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Pelastustoimelle lakisääteisesti kuuluvat tehtävät määritellään pelastuslaissa (379/2011).

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen palvelutasopäätösvalmistelu käynnistettiin loppuvuodesta 2022, jolloin valmistelua ohjaavat asetukset ja palvelutasopäätösten arviointiperusteet olivat vielä valmistelussa. Palvelutasopäätösvalmistelua tehtiin alkuvaiheessa vielä muodostumassa olevan ohjauksen varassa. Joulukuussa 2022 Sisäministeriön julkaisi *asetuksen pelastustoimen palvelutasopäätöksestä* (1225/2022), joka säättää palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta sekä siihen liittyvästä aluehallintoviraston suorittamasta arvioinnista. Asetuksessa veloitetaan hyvinvointialueita laatimaan tai muuttamaan palvelutasopäätöksen sen mukaisiksi viimeistään 1.12.2023. Aluehallintovirasto julkaisi palvelutasopäätösten arviointiperusteet toukokuussa 2023.

Maakunnallisen pelastuslaitoksen aikana - vuosina 2004-2022 - valmisteltiin monta palvelutasopäätöstä. Nyt uuden asetuksen ja muuttuneen poliittisen päätösprosessin myötä valmistelussa edellytettiin osin uudenlaista lähestymistapaa. Oman haasteensa valmisteluun toi muut hyvinvointialueella valmisteltavat asiat, kuten hyvinvointialueen ensi vuoden talousarvio. Palvelutasopäätösvalmistelun näkökulmasta valmisteltavat asiat eivät kaikilta osin edenneet johdonmukaisessa järjestyksessä. Kokemus maakunnallisen pelastustoimen järjestämisestä Päijät-Hämeessä loi kuitenkin hyvän pohjan palvelutasopäätösluonnoksen valmisteluun.

Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelutasopäätöksen valmistelu tehtiin edellä kuvatuista lähtökodista. Valmistelun tavoitteeksi asetettiin riskeihin ja alueen palvelutarpeisiin perustuvat, kustannustehokkaasti tuotetut, vaikuttavat ja yhdenvertaiset pelastustoimen palvelut kaikille Päijät-Hämeen asukkaille.

1 KESKEISET LINJAUKSET

1.1 Painopisteet ja strategiset päämäärät

Pelastustoimen valtakunnalliset strategiset tavoitteet ovat keskeinen osa pelastustoimen kansallista ohjausta. Tavoitteiden tarkoitus on ohjata hyvinvointialueiden pelastustoimen järjestämistä ja varmistaa pelastustoimen palvelujen järjestäminen laadukkaasti, yhdenmukaisesti ja kustannusvaikuttavasti. Valtioneuvosto on vahvistanut strategiset tavoitteet pelastustoimelle vuosille 2023-2026. Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 613/2022 6 §:n mukaan tavoitteet tulee ottaa huomioon hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätöstä tehtäessä.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluiden strategiset päämäärät ja painopisteet on johdettu pelastustoimen valtakunnallisista strategisista tavoitteista (2023-2026) ja Päijät-Hämeen hyvinvointialuestrategiasta (2023-2025). Palvelutasoa asetettaessa otetaan huomioon myös pelastustoimen valtakunnallisessa suorituskyyhankkeen mukaiset suorituskyyä koskevat vaatimukset.

Pelastustoimen vastuulle kuuluvat palvelut toteutuvat Päijät-Hämeessä vaikuttavasti, yhdenvertaisesti, saavutettavasti ja laadukkaasti, ja ne tuotetaan kustannustehokkaasti.

Pelastustoimen palveluiden vaikuttavuus muodostuu turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisääntymisestä. Palveluiden yhdenvertaisuus ja saavutettavuus varmistetaan palveluiden yhtenäisillä suunnittelu- ja toteutusperusteilla, riittävän kattavalla palveluverkostolla ja toimivilla sähköisillä palveluilla. Palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja asiakas- ja sidosryhmäkokemusta arvioidaan aktiivisesti. Palveluiden järjestämisessä ja kehittämisessä tavoitellaan kustannustehokkuutta.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluita toteutetaan riskiperusteisesti ja vaikuttavasti jatkuvasti kehittyvässä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Pelastustoimi tekee läheistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa riskien tunnistamiseksi, onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja alueen väestön turvallisuuden parantamiseksi. Palveluita ja voimavaroja kohdennetaan tarveperusteisesti. Toimintaympäristön analysointia tehdään jatkuvasti palvelutarpeissa ja palvelutuotannon suorituskyyvyssä tapahtuvien muutosten tunnistamiseksi ja palveluratkaisujen tekemiseksi. Palveluita kehitetään kustannustehokkaasti toimintaympäristön vaatimusten ja mahdollisuuksien mukaan.

Alueen pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa, ja sen valmius ja varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa.

Pelastustoimen palveluiden järjestämisessä varaudutaan normaaliolojen lisäksi palveluiden tuotantoon myös yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näihin varautuminen edellyttää laajaa suunnittelua, materiaalista varautumista, yhteistoimintaa muiden toimijoiden kanssa ja riittäviä resursseja. Pelastuslaitos tekee aktiivista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa maakunnallisen varautumisen ja valmiussuunnittelun kehittämiseksi.

Pelastustoimen palvelut säilyvät turvallisuuden lähipalveluina - sähköisiä palveluja kehitetään tukemaan alueen asukkaiden ja toimijoiden omatoimista varautumista.

Tehokas ja vaikuttava pelastustoiminta perustuu nopeasti onnettomuus- tai tulipalopaikalle saapuvaan apuun. Sen edellytyksenä on riittävä riskeihin perustuva pelastustoiminnan valmius - kattava pelastusasemaverkosto, valmiudessa oleva toimintakykyinen pelastushenkilöstö ja tarpeellinen kalusto mahdollistavat nopean avunsaannin kiireellisissä hätätilanteissa hyvinvointialueen eri osissa. Onnettomuuksien vähentämiseen tähtääviä ohjauksen ja neuvonnan palveluita kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muuttuvia tarpeita. Asukkaiden ja toimijoiden omatoimista varautumista tuetaan, tavoitteena on lisätä maakunnan valmiuksia häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalle. Sähköisten palveluiden kehittäminen tuo palveluita asiakkaiden saataville asuinpaikasta riippumatta.

Pelastustoimen resurssit ovat riittävät, investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta ja toimialan henkilöstö on hyvinvoivaa, motivoitunutta ja osaavaa.

Pelastustoimen resurssoinnin tulee olla riittävä palvelutasopäätöksessä päätettyjen palveluiden tuottamiseen. Toimialan investointeja suunnitellaan ja toteutetaan kansalliset, alueelliset ja paikalliset tarpeet ja uhkat huomioiden. Investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta. Pelastustoimen palvelujen yhdenvertaisuus ja vaikuttavuus edellyttää riittävää määrää osaavaa henkilöstöä. Henkilöstön hyvinvointia ja kehittymistä johdetaan hyvinvointialuestrategian tavoitteiden mukaisesti - tavoitteena asema alan parhaan julkisena työpaikkana. Pelastustoimen työpaikkojen vetovoimaa lisätään henkilöstön työkyvystä, hyvinvoinnista ja kehittymismahdollisuuksista huolehtimalla.

Pelastustoimen palveluita kehitetään suunnitelmallisesti alueen tarpeiden ja pelastustoimen valtakunnallisten tiedolla johtamisen tavoitteiden suunnassa.

Palveluita kehitetään toimintaympäristön, asiakkaiden ja sidosryhmien muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Jatkuvalle riskien hallinnan prosessilla tunnistetaan kansallisissa, alueellisissa ja paikallisissa uhkissa ja riskeissä, asiakkaiden ja sidosryhmien palvelutarpeissa sekä palvelutuotannon suorituskyvyssä tapahtuvia muutoksia. Palvelutuotantoa uudistetaan ja voimavaroja ohjataan toimintaympäristön tarpeiden mukaan. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos on mukana pelastustoimen valtakunnallisessa kehittämistyössä.

1.2 Tarpeen, määrän ja laadun määrittäminen

Hyvinvointialueen tulee määritellä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden tarve, määrä ja laatu (HvalL 7 § 1 mom., 2 kohta). Pelastustoimen järjestämisestä säädetyn lain 613/2021 mukaan pelastustoimen palvelutason tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja muita uhkia, lisäksi on huomioitava valmiuslain (1552/2011) mukaiset poikkeusolot ja niihin varautuminen.

Päijät-Hämeen pelastustoimen palvelutaso perustuu pelastuslaitoksen riskianalyysissä 2023 (liite 1) tarkasteltuihin kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin riskeihin ja uhkiin. Riskianalyysissä tarkastellaan päivittäisten onnettomuuksien lisäksi yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin ja valmiuslain

(1552/2011) mukaisiin poikkeusoloihin liittyviä riskejä. Tunnistetut riskit ja uhkat muodostavat pelastustoimen palvelutarpeen.

Palveluiden määrällisenä tavoitteena on vastata riskianalyysissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin kaikissa tilanteissa.

Pelastustoimen palvelutuotanto jaetaan onnettomuuksien ehkäisyn (OE), pelastustoiminnan ja väestönsuojeluun varautumisen palvelukokonaisuuksiin. Kokonaisuuksien kohdentuminen tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin esitetään riskianalyysin luvussa 5.

Onnettomuuksien ehkäisy

Onnettomuuksien ehkäisyn (OE) palvelut pyrkivät vastaamaan ennakoivasti ja monipuolisesti alueen riskeihin. Niiden tavoitteena on vähentää alueella tapahtuvia tulipaloja ja onnettomuuksia, minimoida onnettomuuksista aiheutuvia vahinkoja, luoda edellytyksiä tehokkaalle pelastustoiminnalle ja lisätä alueen väestön ja toimijoiden turvallisuustietämystä ja valmiuksia onnettomuustilanteissa toimimiseen. Pelastuslaitos tekee monipuolista onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävää yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa. Onnettomuuksien ehkäisyn keinojen kohdentuminen tunnistettuihin riskeihin on esitetty riskianalyysin luvussa 5.

OE-palveluiden voimavarat on mitoitettu riskianalyysin ja palvelutasopäätökseen kirjattujen palvelutavoitteiden perusteella. Lait tai asetukset eivät aseta selkeitä määrällisiä tavoitteita tuotettaville onnettomuuden ehkäisyn palveluille: palveluiden tulee vastata alueella esiintyviin riskeihin. Palvelutasopäätöksessä asetetut tavoitteet - päätetty palvelutaso - vaikuttavat tarvittavien voimavarojen määrään. Pelastustoimella on myös valtakunnallisesti sovittuja periaatteita, joita pelastuslaitokset noudattavat esimerkiksi yritysten ja laitosten riskiperusteisessa valvonnassa (valvontavälien määrittäminen eri kohdetypeille). Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pitkä kokemus maakunnallisten onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden tuottamisesta on osaltaan auttanut tarvittavien resurssien määrittelyssä. Mitoitusperusteena on käytetty aiemmilta vuosilta saatua tietoa esim. ohjauksen ja neuvonnan palvelutarpeista, asiantuntijapalveluiden kysynnästä, muiden viranomaisten kanssa tehtävän yhteistyön vaatimasta työmäärästä ja turvallisuusviestinnän toteuttamiseen vaadittavista resursseista. Mitoitukseen on käytetty tehtävien vaatiman työajan laskentaan silloin kuin tehtävien vaatima työaika on voitu laskea aiempien vuosien perusteella. Muiden - vaikeammin ennakoitavien - tehtävien osalta mitoitusperusteena käytetään arviota tehtävään tarvittavien voimavarojen määrästä. OE-toimintaan käytettävää henkilöstöresurssia on hankalaa laskea tarkasti, koska palveluita tuotetaan osin pelastustoiminnan henkilöstöresursseilla. Voimavarojen kohdentaminen on tämän takia osin haasteellista. Lisäksi tehtävät nivoutuvat toisiinsa ja muun muassa hälytystehtävässä voidaan antaa asiakkaalle pelastuslain mukaista ohjausta ja neuvontaa.

OE-palveluiden laatu varmistetaan palveluprosesseja kehittämällä, asiakkailta ja sidosryhmiltä saatavan palautteen avulla, henkilöstön koulutuksella ja valvottavien yritysten ja laitosten riskiluvun kehitystä seuraamalla. Palveluiden laatu, yhdenmukaisuus ja yhdenvertaisuus varmistetaan myös pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä. Pelastustoimen omavalvonnan mittareita hyödynnetään laadun ja vaikuttavuuden varmistamiseksi. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden kuvaus ja resurssit on käsitelty tarkemmin vuosittain laadittavissa valvontasuunnitelmassa ja turvallisuusviestinnän suunnitelmassa.

Pelastustoiminta

Kaikkia onnettomuuksia ei onnistuta koskaan ennaltaehkäisemään. Pelastuslaitoksella tulee olla kyky tehokkaaseen pelastustoimintaan, jolla tarkoitetaan ihmisten ja omaisuuden pelastamista ja onnettomuuksien vaikutusten rajoittamista onnettomuus- ja tulipalotilanteissa.

Pelastustoiminnan palvelut vastaavat onnettomuuksien aiheuttamiin palvelutarpeisiin. Palveluiden kohdentuminen alueen riskeihin on esitetty riskianalyysin luvussa 5.

Pelastustoiminnan palveluiden ja voimavarojen mitoitus perustuu riskianalyysin luvussa 4 esitetyllä tavalla määritettyjen riskiluokkien (I-IV) riskeihin. Eri riskiluokkiin kuuluvien alueiden - riskiruutujen - määrittely tehdään pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (21/2012) mukaisesti. Aiempien vuosien tehtävätilastot kuvaavat myös hyvinvointialueella olevaa palvelutarvetta pelastustoiminnan palveluille. Vuosittaisten tehtävien määriä voidaan käyttää hyödyksi arvioitaessa pelastustoimen palveluihin tarvittavia voimavaroja keskimääräisesti. Historiallisen tiedon perusteella tulevia palvelutarpeita on kuitenkin mahdotonta ennustaa tarkasti. Pelastustoimessa joudutaan varautumaan myös sellaisiin uhkiin ja riskeihin, jotka eivät ole onneksi aiheuttaneet tehtäviä aiempina vuosina. Varautuminen lakisääteisten tehtävien hoitamiseen synnyttää kustannuksia riippumatta alueella tapahtuvien onnettomuuksien ja tulipalojen määrästä.

Aiempien vuosien tehtävätilastot kuvaavat myös alueen palvelutarvetta pelastustoiminnan palveluille. Vuosittaisten tehtävien määriä voidaan käyttää hyödyksi arvioitaessa pelastustoimen palveluihin tarvittavia voimavaroja keskimääräisesti. Historiallisen tiedon perusteella tulevia palvelutarpeita on kuitenkin mahdotonta ennustaa tarkasti.

Pelastustoiminnan palveluiden laadun määrittely perustuu muun muassa pelastustoiminnan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annettuun lainsäädäntöön ja pelastustoimen suorituskelpoisuusvaatimuksiin. Pelastustoimen omavalvonnan mittareita hyödynnetään pelastustoiminnan laadun ja vaikuttavuuden varmentamiseksi.

Varautuminen

Väestönsuojeluun varautumisen palvelut vastaavat poikkeusoloissa pelastustoimen vastuulle kuuluviin tehtäviin ja niihin varautumiseen. Lakisääteisten tehtävien lisäksi pelastuslaitos tukee alueen kuntia niiden valmiussuunnittelussa. Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö toimii maakunnallisen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (PHTURVA) ylläpitäjänä.

Varautumisen voimavarojen mitoitus perustuu alueen palvelutarpeisiin poikkeusoloihin varautuessa ja niiden aikana. Varautumisen voimavarojen mitoitus perustuu tehtäviin tarvittavan työajan määrään. Poikkeusoloissa tarvittavat suunnitelmat ja muu ennakoiva työ tulee tehdä ja resursoida jo normaaliolojen aikana. Pelastuslaitoksella on aiemmin ollut yksi päätoiminen varautumisen virka (valmiuspäällikkö). Varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvien tehtävien lisääntyttyä pelastuslaitokselle on esitetty perustettavaksi väestönsuojelukoordinaattorin virka.

Varautumisen palvelun laatua määritellään muun muassa pelastuslaitoksen vastuulla olevien suunnitelmien ja yhteistyön toteutumisen kautta. Laadun mittarina voidaan pitää alueen kuntien ja muiden toimijoiden varautumisen tasoa ja sen kehitystä. Omavalvonnan mittareita käytetään myös varautumisen palvelun laadun ja vaikuttavuuden arviointiin ja varmentamiseen.

1.3 Tuottamistavan valinta

Hyvinvointialue vastaa sille kuuluvien palveluiden tuottamistavan valinnasta (Hvall 7 § 1 momentti, kohta 3) ja päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan sille pelastuslain 27 §:ssä määrätystä tehtävistä (PelL 27 § 1 momentti).

Pelastustoimen palveluiden tuottamistavan valintaan vaikuttavat monet tekijät. Pelastustoimelle asetetut tehtävät ja tavoitteet, sille osoitettu valtakunnallinen ja hyvinvointialueen sisäinen rahoituksen määrä, pelastustoimen valtakunnallinen ohjaus, sitä koskevan lainsäädännön ja ohjauksen muodostamat rajoitteet palvelutuotannollisten ratkaisujen tekemiseen, eri tuotantomallien ja -tapojen kustannusten vertailu ja pyrkimys kustannustehokkaaseen palvelutuotantoon ovat esimerkkejä tuottamistapaan vaikuttavista tekijöistä.

Lainsäädännön perusteella viranomaisasemaa edellyttäviä pelastustoimen tehtäviä ei voida tuottaa muuna kuin hyvinvointialueen pelastuslaitoksen omana palvelutuotantona. Sisäministeriön ohjauksesta muodostuu tuottamistavan valintaan vaikuttavia velvoitteita, esimerkiksi toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa I-riskiluokan alueella edellytettävää toimintavalmiutta ei voida käytännössä tuottaa riittävän tehokkaasti ja nopeasti muutoin kuin päätoimisen pelastushenkilöstön tuottamalla 1 minuutin lähtövalmiudella. Tämä perustelee pelastustoiminnan päätoimisen valmiuden mallia toiminta-alueen I-riskiluokan alueilla (kts. luku 3).

Tuottamistapaan vaikuttaa myös pelastuslaitoksen kokemus maakunnallisten palvelujen tuottamisesta vuodesta 2004 lähtien ja sen aikana muodostuneet palvelurakenne ja voimavarat. Olemassa olevat pelastus- ja paloasemat, palveluita tuottava henkilöstö, käytössä olevat kalustovoimavarat ja toiminnan tarpeiden mukaan rakennetut toimintamallit luovat hyvän pohjan palveluiden tuottamiselle myös hyvinvointialueella. Palveluiden rakentamista jo olemassa olevien palvelutuotantorakenteiden päälle voidaan pitää järkevänä ja perusteltuna.

Oma palvelutuotanto

Pelastuslaitos on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palveluista vastaava hyvinvointialueen toimiala (PelL 2 a § kohta 5). Pelastuslaitos vastaa alueellisten pelastustoimen palveluiden suunnittelusta, organisoinnista, tuottamisesta ja sopimusperusteisesti tuotettaviin palveluihin liittyvistä sopimusten laatimisesta ja ylläpitämisestä palveluita tuottavien kumppanien (alueen sopimuspalokunnat ja niihin verrattavat toimijat) kanssa.

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimen viranomaistehtävien hoitamisesta. Viranomaistehtävillä tarkoitetaan merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita ei lain perusteella voida antaa muille kuin viranomaiselle (PL 124 §).

Pelastuslaitos tuottaa pelastustoiminnan ensilähdön valmiuden alueilla, joilla toimintavalmius edellyttää välitöntä lähtövalmiutta (1 min) eikä sitä voida tuottaa riittävän tehokkaasti ja nopeasti muilla tavoin.

Sopimusperusteinen palvelutuotanto

Pelastustoimen palveluja tuotetaan myös sopimusperusteisesti alueella toimivien sopimuspalokuntien, sivutoimisen henkilöstön, järvipelastusyhdistysten ja muiden vapaaehtoisten toimijoiden avulla. Päijät-Hämeen vapaaehtoiset palokunnat ovat yhtä lukuun ottamatta

yhdistysmuotoisia. Asikkalan sopimushenkilöstö on ainoa hyvinvointialueen kanssa tekemillään henkilökohtaisilla sopimuksilla palveluita tuottava sivutoiminen henkilöstöryhmä.

Tässä palvelutasopäätöksessä *sopimuspalokunnalla* tarkoitetaan sekä yhdistysmuotoisia vapaaehtoisia palokuntia, että henkilökohtaiset sopimukset tehnyttä sivutoimista henkilöstöä ja heistä muodostuvaa palokuntaa. Kaikki vapaaehtoiset pelastustoimintaan osallistuvat palokuntayhdistykset ja sivutoimiset henkilöt ovat allekirjoittaneet *sopimuspalokuntien aluesopimuksen* pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta. Velvoitteiden ollessa yhteneväiset kaikkien osalta, ei sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön käsittelemistä erillisinä palvelutuottajaryhminä nähdä tarpeellisenä.

Vuonna 2023 allekirjoitettu *sopimuspalokuntien aluesopimus* toimii vapaaehtoisen palokuntatoiminnan perussopimuksena. Sopimuksen osapuolina ovat hyvinvointialueen pelastuslaitos, alueen palokuntayhdistykset ja sivutoiminen henkilöstö. Aluesopimuksessa sovitaan mm. sopijapuolten välisestä yhteistyöstä, vastuista ja velvollisuuksista. Yksittäistä palokuntaa koskevista asioista, kuten palokunnan tuottamasta hälytysvahvuudesta ja palokunnan erikoistumisesta tietyn tyyppisten tehtävien hoitamiseen sovitaan tarkemmin palokuntakohtaisissa *palokuntasopimuksissa*. Palokuntasopimukset on allekirjoitettu vuonna 2022.

Päijät-Hämeessä on 21 sopimuspalokuntaa. Sopimuspalokunnat jaetaan valmiuspaloikiin (9 kpl) ja täydennyspalokiin (12 kpl). *Valmiuspaloikiin* tarkoitetaan pelastustoiminnan ensilähdöstä tietyllä alueella vastaavaa palokuntaa. *Täydennyspalokiin* eivät tuota ensilähdön palvelua, mutta niillä on tärkeä pelastustoimintaa tukeva rooli. Osa täydennyspalokiinista on erikoistunut tiettyyn tukitehtävään. Sopimuspalokuntien erikoistumiset esitetty liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Sopimuspalokuntien valmiuspaloikiin:

- Asikkalan sopimushenkilöstö, Asikkala
- Hartolan palokunta, Hartola
- Kosken vpk, Hollola
- Järvelän vpk, Kärkölä
- Padasjoen vpk, Padasjoki
- Sysmän vpk, Sysmä
- Artjärven vpk, Orimattila
- Iitin vpk, Iitti
- Vuolenskosken vpk, Iitti

Sopimuspalokuntien täydennyspalokiin:

- Heinolan vpk, Heinola
- Vierumäen vpk, Heinola
- Hakosilta-Nostava vpk, Hollola
- Herralan vpk, Hollola
- Keski-Hollolan vpk, Hollola
- Vesikansan vpk, Hollola
- Ahtialan vpk, Lahti
- Harjunalustan VPK, Lahti
- Lahden vpk, Lahti
- Villähteen vpk, Lahti

- Renkomäen vpk, Lahti
- Pennalan vpk, Orimattila

Muita pelastustoimintaan osallistuvia vapaaehtoistoimijoita ovat paikalliset meripelastusseurat: Lahden järvipelastajat ja Heinolan järvipelastajat. Molemmat järvipelastusyhdistykset tuottavat pelastustoimintaa Päijät-Hämeen järviolueilla pelastuslaitoksen kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti. Lahden Järvipelastajien toiminta-alueena on Vesijärvi ja eteläinen Päijänne, Heinolan järvipelastajat toimivat pääosin Ruotsalaisen ja Konniveden vesistöalueilla.

Sopimuspalokuntien tuottamat pelastustoimen palvelut aluesopimuksen mukaan:

Turvallisuusviestintä

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään turvallisuusviestintään pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti.

Pelastustoiminta

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 32 §:n kohdan mukaisten pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien suorittamiseen kulloinkin voimassa olevan hälytysohjeen ja sopimusehtojen mukaisesti.

Varautuminen

Palokunnat varmistavat sopimuksen mukaisten tehtäviensä mahdollisimman hyvän hoitamisen normaaliajan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Öljyvahinkojen torjunta

Palokunnat osallistuvat pelastuslain 27 § mukaisten öljyvahingontorjuntatehtävien suorittamiseen, siten kun siitä on sovittu.

Pelastustoiminta toisen pelastuslaitoksen alueella

Palokunnat antavat tarvittaessa apua pelastustoiminnassa toiselle pelastustoimen alueelle, siten kuin siitä on sovittu pelastuslain 33 §:n edellyttämässä hälytysohjeessa.

Pelastuslaitoksen antama virka-apu toiselle viranomaiselle

Sopimuspalokunnat osallistuvat tarvittaessa toisen hyvinvointialueen alueelle lähetettävään virka-apuun tilanteessa, jossa toinen pelastuslaitos on pyytänyt virka-apua alueellaan tapahtuneen onnettomuustilanteen hallitsemiseksi.

Lisäksi osa sopimuspalokunnista ja alueen vapaaehtoistoimijoista tuottavat ensihoidon palvelukokonaisuuteen kuuluvaa **ensivastepalvelua**. Ensivastetoiminta esitellään tarkemmin kohdassa 4.5.8.1.

Sopimuspalokunnat ja sivutoimiset palokunnat osallistuvat myös **palontutkinnan** tehtävien suorittamiseen. Tehtäviin hälytetään aina pelastuslaitoksen viranhaltija, päivystävä palomestari P31 tai P32. Palomestari johtaa tilannetta ja suorittaa tarvittaessa myös palontutkinnan (I taso) kohteessa. Jos palomestari johtaa tilannetta etänä tilannepaikalle saapumatta, suorittaa sopimuspalokunnan yksikönjohtaja I tason palontutkinnan kohteessa ja raportoi tarvittavat tiedot päivystävälle palomestarille.

Pelastuslaitoksen ja Hämeen pelastusliiton (HPL) välinen yhteistoimintasopimus käsittelee niitä koulutus- ym. palveluita, mitä Hämeen pelastusliitto tuottaa pelastuslaitokselle. Palveluiden painopiste kohdentuu erityisesti Päijät-Hämeessä toimivien sopimuspalokuntien toimintaan. Sopimuksessa sovituilla palveluilla edistetään palokuntayhdistysten toimintaedellytyksiä sekä tuotetaan muuta pelastuslain mukaista koulutusta ja turvallisuusviestintää.

Hämeen pelastusliitto toimii sopimuspalokuntakurssien tuottajana (vastaavien kouluttajien työnantaja kurssien aikana; velvoitteet) ja tukevat vastaavaa kouluttajaa kurssitoteutuksessa. Vastaavat kouluttajat vastaavat kurssijärjestelyistä, kurssin kouluttajista sekä kurssin toteutuksesta. Palokuntayhdistyksien järjestötyössä kohteena on erityisesti nuorisotyön tukeminen Päijät-Hämeessä. Pelastusliitossa on nuorisotyötoimikunta ja leiritoimikunnat, jotka koordinoivat toimintaa (esim. kilpailut ja koulutukset). Pelastusliitto antaa resursseja toimikuntien ja tapahtumavastaavien työhön ja tiedottaa nuorisosaastoille toimintamahdollisuuksista. Pelastusliitto vastaa nuorisotyön edustajan osallistumiskustannuksista valtakunnalliseen kehittämistyöhön ja opintopäiville.

Nuorisotyön lisäksi Pelastusliitto tukee yhteistoimintasopimukseen perustuen palokuntayhdistysten palokuntanaistyötä ja veteraanityötä. Pelastusliitto mahdollistaa toimikuntien työn, joissa päätetään vuoden toimintamuodoista liitossa. Liitto on tapahtumien ja tiedotuksen toteuttaja, johon vapaaehtoiset antavat oman työpanoksen. Pelastusliitto kustantaa edustajan palokuntanaistyöstä alan valtakunnallisille kehittämispäiville. Palokuntayhdistyksille Pelastusliitto antaa neuvontaa ja järjestää koulutusta yhdistyshallintoon liittyen. Pelastusliitto järjestää vuosittain koulutustarvekartoituksen palokuntayhdistysten yhdistyshallinnon koulutustarpeista ja järjestää koulutusta.

Sopimuksella on sovittu lisäksi, että Pelastuslaitos ja Pelastusliitto tekevät yhteistyötä turvallisuusviestinnässä kuten NouHätä! -kampanjan aluekisan toteutuksessa sekä tapahtumissa, joista sovitaan erikseen turvallisuusviestinnän yhteyshenkilön kanssa. Sopimuksen perusteella Pelastusliitto voi järjestää alueella varautumisen kampanjakoulutusta, kuten 72 – h koulutusta tai kyläturvallisuuskoulutusta. Sopimuspalokuntien vakuuttaminen (pois lukien lakisääteinen työntekijän työtapaturmavakuutus) on toteutettu Hämeen Pelastusliiton hallinnoiman ryhmävakuutuksen kautta, joka laskutetaan Pelastuslaitokselta.

1.4 Tuottamisen ohjaus ja valvonta

Pelastuslaitoksen omavalvonta perustuu lakiin pelastustoimen järjestämisestä (613/2021; 16 §) sekä Sisäministeriön asetukseen hyvinvointialueen pelastustoimen omavalvonnasta (tulossa). Pelastustoimen omavalvontaa toteutetaan hyvinvointialueen omavalvonnan kokonaisprosessin osana ja omavalvontaohjelman linjauksia soveltaen. Pelastuslaitoksen omavalvontaa toteutetaan nykyisellään käytössä olevilla menetelmillä ja mittareilla, ja raportoidaan osavuosi- ja vuosiraportoinnin yhteydessä. Pelastustoiminnan osalta seurataan mm. toimintavalmiusaikoja, ensivastetoiminnan osalta toteutuneita tehtävämääriä, valvontatehtävien osalta tehtyjen valvontojen määriä ja turvallisuusviestinnän palveluita valvotaan järjestettyjen koulutusten, tapahtumien, toteutetun sosiaalisen median viestinnän ja tavoitettujen asiakkaiden määrän perusteella. Palveluiden toteutumia verrataan palvelutasopäätöksessä päätettyyn toteutuneen palvelutason arvioimiseksi.

Hyvinvointialueen myötä pelastuslaitoksen omavalvonta siirtyi osaksi hyvinvointialueen omavalvonnan kokonaisuutta. Pelastustoimen valtakunnallisen omavalvonnan ohjaus on vielä osin kehitysvaiheessa. Pelastuslaitoksen omavalvontaa suunnitellaan pelastustoimen palvelutasopäätökseen pohjalta ja se kohdentuu palveluiden strategisten tavoitteiden ja kehittämistavoitteiden toteutumisen valvontaan. Ensivaiheessa omavalvonta painottuu palveluiden johtamisen toimintamallin sekä palveluiden laadun, saatavuuden ja vaikuttavuuden varmistamiseen. Hyvinvointialueen omavalvontaohjelman mukaan hyvinvointialueen turvallisuuden ja varautumisen lautakunta vastaa pelastustoimen palvelutason toteutumisen arvioinnista ja valvonnasta.

Pelastustoimen omavalvontaohjelma (/suunnitelma) tehdään syksyn 2023 aikana. Suunnittelutyön pohjana käytetään pelastuslaitosten TKI-verkoston sihteeristön laatimaa pelastustoimen omavalvontaohjelman mallipohjaa ja siinä huomioidaan tulevan sisäministeriön asetuksen vaatimukset pelastustoimen omavalvontaohjelmalle. Omavalvonnan kehittäminen edellyttää pelastuslaitokselta aktiivista osallistumista hyvinvointialueen omavalvonnan ydinryhmän työskentelyyn, sisäministeriön johtamaan pelastustoimen suunnittelu- ja ohjausjärjestelmän käyttöönottoon ja tiivistä yhteistyötä Hyvinvointialueen tietohallinnon tietojohtamisen tiimin kanssa tietoaineistojen tuottamiseen ja esittämiseen liittyen. Pelastustoimen palvelutuotannon omavalvonta käynnistyy vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla (suunniteltu aikataulu).

Omavalvonnassa tuotettavaa tietoa hyödynnetään pelastustoimen strategisten tavoitteiden, järjestämistehtävän, palvelutuotannon sekä toiminnan kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden täyttymistä arvioitaessa. Pelastustoimen ja siviilivalmiuden suorituskyky ja suunnitteluperusteet -hankkeessa tuotettujen tietoperusteiden mukaisesti tietoa voidaan verrata muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Paikallisesti omavalvonnalla tuotettua tietoa hyödynnetään pelastustoimen tietojohtamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen, kehittämisen ja päätöksenteon tukena sekä palvelutuotannon puutteellisuuksien korjaamisessa.

Omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkaistaan julkisessa tietoverkossa hyvinvointialueen toteutustavan mukaisesti.

1.5 Jatkuvan riskien hallinnan menetelmät

Pelastustoimea ympäröivä yhteiskunta on jatkuvassa muutoksessa. Muuttuvassa ympäristössä pelastustoimelta edellytetään kykyä toimintaympäristön muutosten tunnistamiseen, niistä aiheutuvien vaikutusten arvioimiseen ja tarvittavien palvelu- tai voimavaramuutosten tekemiseen. Muutospaineiden ja -tarpeiden varhainen tunnistaminen edellyttää prosessia toimintaympäristöstä saatavan tiedon keräämiseksi, analysoimiseksi ja tarvittavien päätösten tekemiseksi.

Pelastuslaitoksen riskianalyysi kuvaa pelastustoimen toimintaympäristöä tarkasteltaessa palvelutarpeita riskien ja uhkien muodossa. Siinä tarkastellaan sellaisia kansallisia, alueellisia ja paikallisia uhkia ja riskejä, sekä niiden muutoksia, joihin pelastustoimessa tulee varautua. Riskianalyysin ajantasaisena pitäminen edellyttää toimintaympäristön säännöllistä analysointia, jotta muutokset palvelutarpeissa, mutta myös pelastustoimen suorituskyvyssä (mm. valmiudet, osaaminen, voimavarat, kalusto jne.) voidaan arvioida tarvittavan perusteellisesti palvelutuotannon johtamiseksi tarpeiden mukaan.

Pelastuslaitoksen toimintaympäristön arvioinnin prosessin vaiheet:

1. Tilannekuvan ylläpito

- Tiedon kerääminen ja analysointi
- Palvelutarpeiden muutosten tunnistaminen
- Riskianalyysin ja sisäisten ohjeiden ylläpito ja päivittäminen

2. Palveluiden ohjaus (operatiivinen ja strateginen)

- Palveluratkaisujen suunnittelu
- Palvelutuotannon muutokset ja voimavarojen kohdentaminen

Tilannekuvan ylläpito on jatkuva prosessi ja osa normaalia pelastuslaitoksen toimintaa.

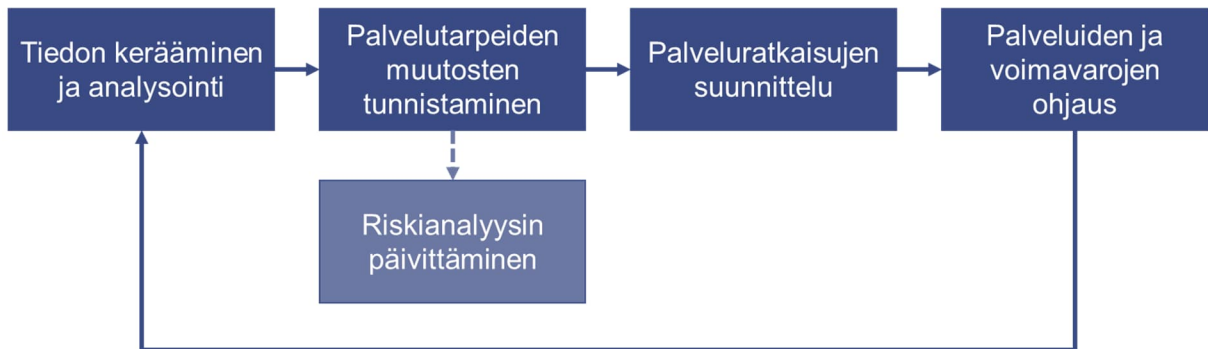
Tilannekuvaa pidetään yllä keräämällä ja analysoimalla eri lähteistä saatavaa tietoa. Pelastuslaitos on mukana useissa alueellisissa, maakunnallisissa ja valtakunnallisissa viranomaistyöryhmissä ja muissa verkostoissa, joiden toiminnasta saadaan tietoa pelastustoimen toimintaympäristön tilasta ja muutoksista. Etelä-Suomen aluehallintoviraston valmiustoimikunta, Hyvil Oy:n kumppanuusverkosto ja maakunnallinen turvallisuus- ja valmiustoimikunta PHTURVA ovat esimerkkejä yhteistyöryhmistä, joiden kautta saatavan tiedon avulla pelastustoimen johtamiseen tarvittavaa tilannekuvaa muodostetaan.

Pelastuslaitoksen toteuttama onnettomuuskehityksen seuranta (4.1.4) on osa tiedon keräämistä ja palvelutarpeiden tunnistamista. Esimerkiksi palontutkinnassa tehtyjen havaintojen perusteella voidaan onnettomuuksien ehkäisytöiden kohdentamista ohjata ja syntynyttä tietoa hyödynnetään muun muassa valvontaa tehtäessä, yhteistyöfoorumeissa ja turvallisuusviestinnässä. Onnettomuuskehityksen seurannasta saatavaa tietoa hyödynnetään myös pelastustoiminnassa ja sen kehittämisessä.

Tilannekuvan ylläpidon tavoitteena on arvioida pelastuslaitoksen suorituskyvyn ja toimintaympäristön palvelutarpeiden välistä suhdetta sen varmistamiseksi, että pelastustoimi pysyy suorituskykyisenä sille kuuluvien tehtävien hoitamiseen. Pelastustoimen tehtävät, tuotettavien palveluiden sisältö, kuten myös osa palveluiden tuotantomalleihin liittyvistä asioista on säädetty laeissa ja asetuksissa, mistä johtuen palveluiden muotoilun mahdollisuudet ovat pelastustoimessa rajatut. Palvelutarpeiden määrittelyn tavoite on kyetä mitoittamaan lakisääteisten ja muiden palveluiden käyttämiseen tarvittavat voimavarat. Laki velvoittaa mitoittamaan pelastustoimen palvelut riskejä ja uhkia vastaavasti. Alueellisten ja kansallisten riskien muutosten vaikutukset tulee käsitellä ja niiden vaikutukset palvelutarpeisiin tulee tunnistaa, jotta pelastustoimen suorituskyvyn turvaavia muutoksia voidaan tehdä ajoissa ja ennakoivasti tarpeiden mukaan. Pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitetään, jos havaitut muutokset edellyttävät sitä. Riskien määrittämisen prosessia ja onnettomuuksiin varautumista kuvataan pelastuslaitoksen riskianalyysissä.

Tilannekuvan myötä syntynyttä arviota sovitetaan yhteen pelastuslaitoksen toimintaa ohjaavien suunnitelmien (esim. valvontasuunnitelma) kanssa. Muutosten myötä onnettomuuksien ehkäisyn resursseja ja työtä voidaan kohdentaa vastaamaan paremmin muuttuneisiin uhkiin. Pelastuslaitos on mukana monissa alueellisissa työryhmissä, joissa sen yhtenä tehtävänä on arvioida alueellisten muutosten (mm. kaavoitus, rakentaminen) vaikutuksia alueen riskeihin, pelastustoimen suorituskykyyn ja siltä tarvittavien palveluiden määrään ja laatuun.

Palveluiden ja voimavarojen ohjausta tehdään tilannekuvan perusteella sekä lyhyellä ja keskipitkällä (operatiivisella) että pitkällä (strategisella) aikavälillä. Voimavaroja kohdennetaan toimintaympäristön muuttuneiden tarpeiden mukaisesti, tilapäisesti tai pysyvästi. Voimavarojen ohjausta tehdään jatkuvasti osana pelastustoimen palveluiden operatiivista johtamista, esim. pelastustoiminnan yksiköiden väliaikaisia siirtoja alueen sisällä tarvittaessa (valmiussiirto). Pidemmän aikavälin ohjaus on kyseessä esimerkiksi silloin, kun alueen palvelutarpeiden muutos edellyttää lisäresurssien rekrytointia tai uudenlaisen kaluston hankintaa.

Kuva 1. Pelastustoimen riskien hallinnan prosessi

Palvelutasopäätöksen valmistelu on myös tärkeä, palveluiden strategiseen ohjaukseen liittyvä vaihe, jossa pelastustoimen palveluille luodaan tavoitteellinen ja toiminnallinen kehys painopisteineen useamman vuoden ajanjaksolle.

1.6 Tuottamisen järjestelyt häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Häiriötilanteella tarkoitetaan *uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa tai viestintää*. (Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta 2.11.2017, s. 97)

Poikkeusoloja ovat valmiuslain 3 § mukaan mm. 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila; 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista; 3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat; 4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila; 5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti. Poikkeusoloiksi voidaan katsoa muukin uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Häiriötilanne ei oikeuta palvelutasopäätöksessä päätetyn tai lain mukaisen palvelutason alentamiseen, mutta se saattaa edellyttää pelastustoimen voimavarojen väliaikaista, normaalista poikkeavaa kohdentamista. Pelastuslain 32 § (4 momentti) mahdollistaa pelastustoiminnan tehtävien asettamisen kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen olosuhteiden vaatiessa. Toimenpiteen

tarkoituksena on varmistaa aina välittömästi ihmisten turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavien palveluiden saatavuus. Tilanteessa, jossa palveluita joudutaan siirtämään priorisoinnin seurauksena myöhemmin suoritettavaksi, tulee siirretyt tehtävät hoitaa käytettävissä olevien voimavarojen mukaan ilman tarpeetonta viivytystä.

Pelastuslaitoksen yleiset periaatteet palveluiden tärkeysjärjestykseen asettamiselle:

- Pelastustoiminnan palvelut turvataan ensisijaisesti kaikissa tilanteissa.
- Onnettomuuksien ehkäisyn palveluita (valvonta, asiantuntijapalvelut, turvallisuusviestintä) voidaan tarpeen vaatiessa siirtää myöhemmin hoidettaviksi, jos pelastustoiminnan turvaaminen sitä edellyttää.

Pelastuslaitoksen valmiuden tasoa voidaan tarvittaessa muuttaa häiriötilanteiden aikaisia tarpeita paremmin vastaavaksi. Valmiuden tasot ja sen muuttamisen perusteet on määritelty pelastuslaitoksen toimintaohjeissa. Valmiuden säätelyn toimintamalli käsitellään kohdassa 4.2.2.2. Häiriötilanne voi edellyttää pelastuslaitoksen johtokeskuksen perustamista. Johtokeskuksen vastuulla on pelastuslaitoksen alueella onnettomuustilanteen kokonaisvaltainen johtaminen, kokonaisvalmiuden ylläpitäminen, yhteistoimintaviranomaisten, muiden yhteistoimintatahojen ja asiantuntijoiden aktivoiminen ja muiden tukitoimintojen suorittaminen häiriötilanteen aikana. Johtokeskus toteuttaa hälytystehtävien kiireellisyys- ja tärkeysjärjestysluokittelua. Pelastuslaitos huolehtii palveluiden tuottamisesta myös häiriötilanteissa siten, että pelastustoimen palvelutaso ei merkittävästi laske.

Valmiuslain 3 § 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa, aseellisessa tai siihen rinnastettavassa hyökkäyksessä tai sen uhatta, pelastuslaitoksen toimintoihin kohdistuu merkittävää painetta jo säädöstenkin perusteella erityisesti väestönsuojelun ja pelastustoiminnan kannalta. Sodan ajan uhkia on käsitelty erillisessä riskianalyyssissä (turvaluokiteltu). Aseellisen voimankäytön tilanteessa pelastuslaitoksen normaaliolojen resurssit toimivat pohjana laajentuville ja muuttuville toiminnoille (väestönsuojelu, evakuoinnit, pelastustoiminta/maakunnallinen suorituskyky). Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa. Pelastuslaitos huolehtii palveluiden tuottamisesta myös poikkeusoloissa siten, että pelastustoimen palvelutaso ei merkittävästi laske.

Poikkeusoloihin liittyviä toimintaympäristön muutoksia ja erityisiä uhkia on käsitelty riskianalyyssissä luvussa 4.5. On syytä huomioida, että normaaliolojen riskit ja palvelutarpeet eivät katoa tai vähene poikkeusoloissa, vaan ne todennäköisesti lisääntyvät. Lisäksi poikkeusoloihin liittyy omia erityisiä riskejä, joihin liittyvä suunnittelu edellyttää resurssointia jo normaaliaikoina. Osa poikkeusoloihin liittyvistä toimintaympäristön muutoksista voi ilmetä jo ennen varsinaisten poikkeusolojen julistamista (esim. tavaroiden ja materiaalien saatavuuden heikkeneminen) ja niihin varautuminen sitoo voimavaroja jo normaaliolojen aikana. Poikkeusolojen aiheuttamia erityisiä uhkia käsitellään puolustusvoimilta saatujen tietojen perusteella omassa erillisessä riskianalyyssissä. Asiakirja ei ole julkinen.

Pelastuslaitos on varautunut poikkeusoloihin tekemällä tarvittavat suunnitelmat oman toimintansa turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen poikkeusolojen organisaatio on määritelty. Siihen kuuluvan henkilöstön osalta tarvittavat henkilövaraukset on tehty ja henkilöstön toimenkuvat on suunniteltu. Valmiutta poikkeusolojen toimintaan siirtymiseen pidetään yllä säännöllisellä harjoittelulla yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Materiaalinen varautumisen osalta pelastuslaitos seuraa pelastustoimen valtakunnallista materiaallisen varautumisen hanketta, jonka tavoitteena on

tuottaa perusteita pelastustoimen viranomaisten materiaalsen varautumisen ja huoltovarmuuden valtakunnallisten valmisteluiden ja järjestelyiden vahvistamiseksi ja kehittää ja edistää pelastustoimen kansallista valmiutta. Materiaalista varautumista koordinoitaan yhteistyössä hyvinvointialueen muiden toimialojen ja tukipalveluiden kanssa. Ruoka- ja polttoainehuollon osalta on tehty suunnitelma.

- Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aiheuttamat välttämättömät muutokset huomioidaan pelastustoimen palveluiden järjestämisessä.
- Pelastustoimen palvelutaso ei saa laskea merkittävästi häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa.
- Häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa palveluita voidaan asettaa kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen, jos voimavarojen riittävyys edellyttää sitä.
- Kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen asettamisen tavoitteena on turvata ensisijaisesti kiireelliset pelastuspalvelut kaikissa tilanteissa.
- Häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa tehtyjen välttämättömien muutosten perusteiden väistyessä, palvelutuotannossa tulee palata normaaliin ilman tarpeetonta viivytystä.

2 PÄÄTTYVÄN PALVELUTASOKAUDEN ARVIOINTI

Tässä luvussa palvelutason toteutumista arvioidaan ajanjaksolla 2018-2022. Vuoden 2023 lopussa päättävä palvelutasokausi alkoi vuonna 2021, jolloin tehty palvelutasopäätös jatkoi aiempaa palvelutasoa ilman muutoksia. Viiden vuoden tarkastelujakso antaa paremman kuvan palvelutason keskiarvoisesta toteumasta ja laimentaa koronapandemian, erityisesti vuosien 2020 ja 2021 aikana tehtyjen pakollisten toiminnallisten muutosten (mm. hälytysvasteet, valvontatehtävät) vaikutuksia.

2.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslaitos huolehti pelastuslain 27 §:n mukaisesti alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Ohjaus ja neuvonta

Neuvonta on pelastuslaitoksen antamaa paloturvallisuuteen ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvää opastusta ja ohjeistusta. Ohjausta ja neuvontaa suoritetaan puhelimitse, sähköpostilla, chatissa, sosiaalisen median kautta, internet-sivujen avulla, sekä myös yleisötapahtumien ja asiakaskäyntien yhteydessä.

Päätyvällä palvelutasokaudella ohjausta ja neuvontaa kohdennettiin erityisesti pelastuslain 2 ja 3 luvuissa säädettyihin asioihin, vaarallisten kemikaalien käyttöön ja varastointiin, rakentamisen turvallisuuteen ja yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien valvontaan.

Taulukko 1. Ohjauksen ja neuvonnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Asiakas saa ohjausta ja neuvontaa ajasta ja paikasta riippumatta suoraan henkilökunnalta tai sähköisten palvelujen kautta.	Toteutui	
Pelastuslaitos ohjaa ja neuvoo pelastussuunnitelmien laadintaa valvontatoiminnan yhteydessä sekä asiakaspalvelun avulla (puhelin, sähköposti ja chat). Lisäksi pelastuslaitos ylläpitää internet-sivuilla pelastussuunnitelmiin liittyvää ohjeistusta ja järjestää laadinnan tueksi koulutusta.	Toteutui	
Pelastuslaitos arvioi yleisötapahtumien pelastussuunnitelmat ja antaa niistä asiakkaille kirjallisen palautteen. Arvioinnin yhteydessä pelastuslaitos tekee päätöksen palotarkastuksen tarpeesta.	Toteutui	
Sähköiset palvelut pidetään ajan tasalla ja niitä kehitetään.	Toteutui	
Sosiaalista mediaa käytetään aktiivisesti, ja se huomioidaan eri osastojen viestintäsuunnitelmissa.	Toteutui	

Erityistä asiantuntemusta vaativille tehtäville on nimetty vastuuhenkilöt. (esim. kemikaaliturvallisuus, rakentamisen ohjaus, yleisötilaisuuksien riskiasunnot jne)	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Koko pelastustoimen henkilöstö osallistuu yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan osana työtehtäviään.		Toteutui

Turvallisuusviestintä

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän päätavoitteena on antaa alueen väestölle tietoja ja taitoja, jotka lisäävät alueen yleistä turvallisuutta ja auttavat ennaltaehkäisemään onnettomuuksia ja minimoimaan niistä aiheutuvia vahinkoja. Turvallisuusviestintää pyritään toteuttamaan monikanavaisesti ja eri kohderyhmien käyttämissä viestintäkanavissa.

Pelastuslaitoksen ja sen yhteistyökumppanien antamalla koulutuksella sekä sosiaalisen median vaikuttavuudella pyrittiin tavoittamaan 20 prosenttia alueen asukkaista (10 % turvallisuuskoulutettuja ja 10 % tavoitettu erilaisissa yleisötapahtumissa ja sosiaalisen median kautta annettavalla turvallisuusviestinnällä).

Taulukko 2. Turvallisuusviestinnän palvelutason toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Turvallisuusviestintäsuunnitelma päivitetään vuosittain.	Toteutui	
Kaikista turvallisuusviestinnän tilaisuuksista tehdään seloste Pronto-tietokantaan.	Toteutui	
Turvallisuusviestinnän tilaisuuksien osallistujille annetaan mahdollisuus antaa palautetta.	Toteutui osin	Palautekanavaa tulee kehittää yleisötilaisuuksien osalta
Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi turvallisuusviestinnän suunnitelmassa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman painopisteet: lapset ja nuoret, yhteistyön kehittämisen, välittämisen tunteen vahvistamisen sekä sidosryhmätyön.	Toteutui	
Pelastuslaitoksen ja sen yhteistyökumppanien antamalla koulutuksella sekä sosiaalisen median vaikuttavuudella pyritään tavoittamaan 20 prosenttia alueen asukkaista, joista 10 prosenttia on turvallisuuskoulutettuja ja 10 prosenttia tavoitetaan sosiaalisen median(**) kanavien kautta sekä erilaisissa yleisötapahtumissa annettavalla turvallisuusviestinnällä.	Toteutui osin	(*) Korona vaikeutti turvallisuusviestinnän tapahtumien ja koulutusten järjestelyjä vuosina 2020-2022 (**) Some-turvallisuusviestinnän tilastointiin ei ole toimivaa mittaria -> kehitystarve

Turvallisuusviestintäkeinot ovat sellaisia, että ne houkuttelevat kohderyhmiä osallistumaan ja niiden avulla saadaan annettua mahdollisimman tehokasta turvallisuuskoulutusta. Pelastuslaitos jatkaa ja kehittää sosiaalisen median palveluiden tuottamista.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu kaikissa kunnissa 112-päivän viettoon helmikuussa ja Päivä paloasemalla -tapahtumaan marraskuussa. Pelastuslaitos on joka vuosi mukana Raksa-messuilla tai vastaavassa suuressa messutapahtumassa. Jokaisessa kunnassa osallistutaan kesän aikana ainakin yhteen kesätapahtumaan.	Toteutui osin	Yleisötilaisuuksia ei voitu järjestää normaalisti koronan takia.
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslaitoksella on yksi päätoiminen turvallisuusviestintään varattu henkilö.		Toteutui
Muu henkilöstö tekee turvallisuusviestintää oman työn ohessa turvallisuusviestinnän suunnitelman ja toimenkuvien mukaisesti.		Toteutui
Turvallisuusviestintään arvioidaan käytettävän yhteensä noin 4,5 henkilötyövuotta.		Toteutui Tarkan laskelman tekeminen on haasteellista

Yritysten ja laitosten omatoimista onnettomuuksien ehkäisyä tuettiin antamalla turvallisuuskoulutusta yritysten ja laitosten henkilökuntaan kuuluville. Turvallisuutta tuettiin myös järjestämällä yrityksille tulityökurseja ja asunkiinteistöille suunnattuja turvallisuuspäällikkö- ja väestönsuojeluhoitajan kurseja. Korona-aikaan kurseja ei järjestetty.

Turvallisuusviestinnän yleisötilaisuuksien ja koulutusten osalta päättyvä palvelutasokausi oli haasteellinen vuosina 2020-2022 vallinneen koronatilanteen takia. Yleisötapahtumien järjestäminen oli kokonaan kiellettyä osan seurantajaksosta, ja kokoontumisrajoitukset vaikuttivat tapahtumien henkilömääriin pitkään vielä senkin jälkeen, kun tapahtumien järjestäminen tuli jälleen mahdolliseksi. Pahimpaan korona-aikaan pelastuslaitoksen ulkoisten koulutusten ja kurssien järjestäminen jouduttiin keskeyttämään. Voimavaroja kohdennettiin sosiaalisen median viestintään.

Ennen koronaa (2018-2019) turvallisuusviestinnän määrälliseen väestön tavoittamistavoitteeseen (20 %) päästiin melko hyvin. Koronapandemian alettua keväällä 2020 turvallisuusviestinnän tilaisuuksien järjestäminen jouduttiin keskeyttämään ja koulutuksia siirrettiin verkkovälitteisesti toteutettavaksi mahdollisilta osin. Sosiaalisessa mediassa tehtävän turvallisuusviestinnän lisäämisellä pyrittiin paikkaamaan tilaisuuksien ja koulutusten estymisestä aiheutunutta turvallisuusviestinnän palvelutason heikkenemistä.

Taulukko 3. Turvallisuusviestinnän tilaisuuksien ja koulutusten toteuma 2018-2022 (lähde: Pronto)

Vuosi	Väkiluku	Tilaisuuksien määrä	Osallistujien lukumäärä	Osallistujia väkiluvusta (%)
2022	205 124	170	39 382	19
2021	205 771	148	10 862	5
2020	199 604	140	11 013	6
2019	200 629	397	38 220	19
2018	201 228	397	45 012	22

Taulukossa 3 esitetään turvallisuusviestinnän tilastot vuosilta 2018-2022 tilaisuuksien ja koulutusten osalta. Taulukossa ei ole huomioitu some-turvallisuusviestinnän toteumaa. Sosiaalisen median kanavien kautta toteutetun turvallisuusviestinnän tavoitettavuuslukemat on ilmoitettu taulukossa 4 (ei muuta somea mukana). Sosiaalisen median vaikuttavuuden arviointi alueen väestön määrään suhteutettuna on haasteellista luotettavan seurantamittarin puuttumisen takia. Some-alustoilta saatavat tavoitettavuuslukemat (taulukko 4) antavat huonosti kuvaa palvelun kohdentumisesta alueen väestöön. Tämän takia some-turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden arviointia on haasteellista. Taulukko 4 antaa kuitenkin hyvän kuvan some-kanavien merkityksestä ja kehittämisestä osana pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän keinovalikoimaa.

Taulukko 4. Some-turvallisuusviestinnän toteutuma vuosina 2018-2022

Vuosi	Tavoitettavuus	Muutos edelliseen vuoteen verrattuna
2022	638 507	+2 %
2021	625 010	+45 %
2020	429 837	+40 %
2019	307 297	+6 %
2018	289 598	-

Tarkastelujakson osalta voidaan arvioida, että turvallisuusviestinnän 20 % tavoitteeseen päästiin myös vuosina 2019 ja 2022, kun somen kautta toteutettu turvallisuusviestintä huomioidaan. Vuosina 2020 ja 2021 tavoitteesta jäätin koronasta johtuvien rajoitusten seurauksena.

Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi

Pelastuslain 42 § mukaan pelastuslaitoksen tulee onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi toimia yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä osallistua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelu-yhteistyöhön. Yhteistyöllä pyritään ensisijaisesti turvallisuuden tuottamiseen muun muassa vaihtamalla riskitietoja ja toteuttamalla tarvittavia toimenpiteitä, kuten yhteisiä valvontakäyntejä.

Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehtävän yhteistyön painopisteenä oli erityisesti riskiasuntoihin liittyvä yhteistyö, poistumisturvallisuusselvityskohteiden turvallisuuden parantaminen sekä pelastustoimen tarpeiden ja turvallisuusnäkökulmien huomioiminen rakentamisen ohjauksessa. Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätettyjen palvelujen ja niiden tavoitteiden toteumaa on tarkasteltu taulukossa 5.

Taulukko 5. Onnettomuuksien ehkäisemiseksi tehdyn yhteistyön toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkoston kanssa.	Toteutui	

Pelastuslaitos vaikuttaa osaltaan henkilö-, palo- ja kemikaaliturvallisuuteen antamalla lausuntoja muille viranomaisille lainsäädännön tai viranomaisyhteistyön perusteella.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen ja toimii paloturvallisuuden asiantuntijana siltä osin, kun kunnan rakennusvalvonnan kanssa on sovittu.	Toteutui	
Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä yhteistyö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.	Toteutui	
Yhteistyötä kehitetään painopisteenä riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaiseminen, poistumisturvallisuusselvityskohteiden turvallisuuden parantaminen sekä rakentamiseen liittyvien pelastustoimen tarpeiden ja turvallisuusnäkökulmien huomioiminen.	Toteutui	
Pelastuslaitos osallistuu kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.	Toteutui	
Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toimintaansa liittyvistä havainnoista.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Yhteistyöhön arvioitu resurssi on huomioitu valvonnan yhteydessä ja turvallisuusviestinnän resurssit turvallisuusviestinnän yhteydessä.		

Palontutkinta

Päijät-Hämeen pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

Taulukko 6. Palontutkinnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos tutkii kaikki rakennuspalot, ja raportoi ne pelastustoimen onnettomuustieto Pronto-järjestelmään.	Toteutui	
Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti poliisille tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutetut tulipalot.	Toteutui pääosin	Toiminnalliset puutteet; ilmoituksia ei tehdä -> kehitystarve
Pelastuslaitos ylläpitää ja kouluttaa tarvittavaa määrää palontutkijoita ja kehittää palontutkintatoimintaa.	Toteutui	
Muuta pelastustoimen henkilöstöä tuetaan ja perehdytetään tason I tutkinnassa.	Toteutui	
Yhteistyötä poliisin kanssa tehdään yhteistyösopimuksen mukaisesti.	Toteutui	

Palontutkijat pitävät henkilökohtaisesti yllä altistumisenseurantapäiväkirjaa.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Palontutkijoiden suorittamaan palontutkintaan arvioidaan kuluvan 0,5 henkilötyövuotta.		Toteutui

Valvontatehtävät

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoo alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos tekee valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Lisäksi laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005) säätää alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä.

Pelastuslaitoksella on valvontasuunnitelma valvontatehtävien toteuttamiseksi pelastuslain 79 §:n mukaisesti. Kemikaaliturvallisuuslain mukaiset viranomaistehtävät sisältyvät pelastuslaitoksen valvontasuunnitelmaan. Pelastuslaitoksen suorittama valvonta voidaan jakaa määräaikaiseen ja epäsäännölliseen valvontaan. Määräaikainen valvonta on säännöllistä, määrävälein suoritettua valvontaa, joka voidaan aikatauluttaa etukäteen. Epäsäännöllinen valvonta käynnistyy esim. asiakkaan, tarkastuslaitoksen tai toisen viranomaisen toimittamasta ilmoituksesta, pöytäkirjasta tai selvityksestä, kantelusta tms.

Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain. Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu 12–120 kuukauden valvontaväliille. Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta. Pelastuslaitos valvoo vastaanotettujen ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.

Taulukko 7. Valvonnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain.	Toteutui	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu 12–120 kuukauden valvontaväliille.	Toteutui	Keskimääräisesti; vuosien välillä jonkin verran vaihtelua (kts. taulukko 8)
Yritys- ja laitospöytäkirjoissa käytetään arvioivaa palotarkastusmallia.	Toteutui	
Pelastuslaitos kerää yritysten ja laitosten valvonnasta asiakaspalautetta.	Toteutui	
Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.	Toteutui pääosin	Keskimääräisesti; vuosien välillä jonkin verran vaihtelua (kts. taulukko 8). Valvonnan onnistuminen vaatii kesätyöntekijöiden käyttöä.

Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät.	Toteutui	
Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontakäytien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahtumien turvallisuuden varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.	Toteutui	
Poistumisturvallisuusselvityslaitosten poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuusselvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.	Toteutui	
Riskiasunnoista tulleiden ilmoitusten perusteella asuntoihin tehdään valvontakäyntejä. Riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi tehdään viranomaisyhteistyötä.	Toteutui	
Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.	Toteutui	
Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.	Toteutui	
Valvonnan toteutuminen kirjataan valvontaohjelmaan, ja siitä raportoidaan säännöllisesti johtokunnalle sekä vuosittain valtakunnalliseen tietokantaan.	Toteutui	
Palvelun tuottamisen voimavarat		
Pelastuslain ja kemikaalilain mukaiseen valvontatoimintaan sekä onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön on käytettävissä 11 henkilötyövuotta.		Toteutui
litin liittymisen myötä resursseja lisätään 1 henkilötyövuodella		

Määräaikainen valvonta on säännöllistä, määrävälein suoritettua valvontaa. Sitä kohdistetaan yrityksiin ja laitoksiin, asuinrakennuksiin ja loma-asuntoihin sekä kemikaaleja käyttäviin toiminnanharjoittajiin. Määräaikaisten palotarkastusten kohteiden valvontaväli määräytyy kohdetyypistä riippuvan riskiluokan ja kohteen arvioinnissa määritellyn riskiluvun perusteella. Yritysten ja laitosten valvontaväli vaihtelee välillä 12–120 kuukautta, asuinrakennusten ja loma-asuntojen valvontavälinä on kymmenen vuotta.

Pelastussuunnitelmavelvollisten asuinrakennusten sekä yritysten ja laitosten pelastussuunnitelmia valvotaan kohteisiin suoritettavien palotarkastusten yhteydessä tai tarvittaessa erillisenä asiakirjavalvontana.

Määräaikaisessa valvonnassa ei ole päästy asetettuihin tavoitteisiin jokaisena seurantavuotena. Yleisimpänä syynä on esim. valvontatyötekevien resurssipula (sairaslomasijaisia ei ole mahdollista käyttää, uusien henkilöiden rekrytointi on hidasta jne.). Myös koronan vaikutukset

näkyvät etenkin asuinrakennusten valvonnassa, joissa valvontatoiminta pientaloissa keskeytettiin kokonaan. Puutteet pyritään kuitenkin aina paikkaamaan seuraavana vuonna kohdistamalla henkilöstön työpanosta enemmän valvontatyöhön. Tämä vaikuttaa kuitenkin aina osaltaan muihin hoidettaviin tehtäviin resurssien kokonaismäärän pysyessä samana. Asuinrakennusten valvonnan onnistuminen edellyttää harjoittelijoiden käyttöä kesätarkastajina. Tältä osin resurssit ovat riittämättömät. AVI:n asiantuntija-arviossa vuodelta 2021 on huomautettu onnettomuuksien ehkäisyyn käytettävien resurssien olevan valtakunnallisen keskiarvon alapuolella.

Taulukko 8. Määräaikaishavainto vuosina 2018-2022

Vuosi	Yritykset ja laitokset			Asuinrakennukset			Vapaa-ajan asunnot		
	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%	Valvottavia	Toteuma	Valvonta%
2022	1162	1102	94,8 %	4997	6740	134,9 %	2517	2265	90,0 %
2021	956	1130	118,2 %	4937	4609	93,4 %	2528	1495	59,1 %
2020	1101	834	75,7 %	4643	4131	89,0 %	2256	1764	78,2 %
2019	1034	1009	97,6 %	4623	4830	104,5 %	2243	2190	97,6 %
2018	944	1024	108,5 %	4156	2985	71,8 %	2226	935	42,0 %

Epäsäännöllisellä valvonnalla tarkoitetaan valvontatoimenpidettä, joka käynnistyy tyypillisesti asiakkaan, toisen viranomaisen tai muun yhteistyötahon tarpeesta. Epäsäännölliset valvontakäynnit sisältävät mm. annettujen määräysten jälkitarkastuksia, yleisötilaisuuksien tarkastuksia ja teematarkastuksia muiden viranomaisten kanssa. Asiakirjavalvonta on valvontaa, jota tehdään pelastuslaitokselle toimitettujen asiakirjojen perusteella. Tällaista valvontaa ovat mm. yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmien valvonta, poistumisturvallisuusselvitysten valvonta ja paloteknisten laitteiden tarkastuspöytäkirjojen perusteella käynnistettävä valvonta. Asiantuntijapalveluita ovat muun muassa pelastuslaitoksen antamat lausunnot eri viranomaisille ja muille tahoille ja tiettyä kohdetta koskevat neuvonnat ja neuvottelut.

Taulukko 9. Epäsäännöllinen valvonta vuosina 2018-2022

Vuosi	Epäsäännölliset valvontakäynnit	Asiakirjavalvonta	Kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävät tarkastukset ja päätökset	Asiantuntijapalvelut
2022	1286	777	435	1418
2021	1171	725	730	1704
2020	1171	631	639	1427
2019	1171	779	645	1405
2018	897	708	653	1345

Epäsäännöllisessä valvonnassa resurssipula näkyi etenkin kemikaalivalvonnassa, jossa varsinkin tulleiden kemikaali-ilmoitusten käsittelyssä oli ruuhkaa. Myös annettujen määräysten jälkivalvontaa ei suoritettu kaikkien valvontakohteiden osalta.

Taulukko 10. Onnettomuuksien ehkäisyn kehittämissuunnitelman toteutuminen

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitos hyödyntää digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia laajamittaisesti ja innovatiivisesti.	Toteutui	Valtakunnallinen OE-sovellus vasta tulossa, sähköisten palveluiden kehittyminen hidasta
Viestinnän vaikuttavuutta kehitetään.	Toteutui	
Riskiasuntoihin liittyviä ongelmia pyritään ratkaisemaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.	Toteutui	
Pelastuslaitos ylläpitää henkilöstön ammattitaitoa ja kehittää osaamisen jakamista, jotta työnkuvat pysyvät mielekkäinä.	Toteutui	
Työn organisointiin ja prosesseihin kiinnitetään huomiota, ja prosesseja kehitetään edelleen asiakasnäkökulma huomioiden.	Toteutui	
Valtakunnalliset linjaukset mm. hallintolain mukaisista kuulemisista sisällytetään toimintaan.	Toteutui osin	Prosessin käyttöönotto aloitettu valvontaa päätyönään tekevistä, muun henkilöstön osalta vielä kesken
Pelastuslaitos seuraa alan kehitystä ja tuo turvallisuuskäsitteet muiden viranomaisten tietoon	Toteutui	
Rakentamiseen liittyvät uudet teknologiat huomioitava (mm. sähköautot, aurinkovoiman hyödyntäminen)	Toteutui osittain	Valtakunnallisten linjausten saaminen erittäin hidasta. Uusien teknologioiden tuntemus vaatii paljon resursseja.
Rakennusten turvallisuuteen liittyvien järjestelmien osaamisen kehittäminen (suunnittelu, rakentaminen, hoito- ja huolto, käyttö onnettomuustilanteessa).	Toteutui	
Pelastuslaitos hyödyntää palontutkinnan tulokset nykyistä paremmin omassa toiminnassaan ja tehostaa tiedon jakamista yhteistyökumppaneille.	Toteutui	
Valtakunnallisen pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet sisällytetään toimintaan.	Toteutui	

2.2 Pelastustoiminta

Pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen, terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi, eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden arvioinnissa käytetyt käsitteet:

- **Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika** lasketaan siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen, siihen kun se saapuu onnettomuuspaikalle.
- **Pelastustoiminnan toimintavalmiusaika** tarkoittaa aikaa, joka alkaa ensimmäinen yksikön vastaanottaessa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan onnettomuuspaikalla.

Toimintavalmiusaikatavoitteet eri riskiluokkaan kuuluville alueille on määritelty pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM, 21/2012) mukaisesti. Ohjeessa määriteltynä vähimmäistavoitteena on, että kiireellisissä pelastustehtävissä ensimmäinen yksikön saavuttaa riskiruudulle asetetun toimintavalmiusaikatavoitteen vähintään 50 % tehtävistä. Samoin pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteeseen tulee päästä vähintään 50 % tehtävistä.

Aluehallintovirasto valvoo vähimmäistavoitteen eli 50 prosentin täyttymistä. Päättävässä palvelutasopäätöksessä Päijät-Hämeen tavoiteprosentiksi sekä ensimmäisen yksikön että pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta oli päätetty 75 %.

Toimintavalmius I-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

I-riskiluokan alueella 75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on korkeintaan 11 minuuttia.

Palvelutason katsotaan toteutuneen pääosin päätöksen mukaisesti. Kaikkina vuosina ei päästy 75 % tavoitteeseen.

Taulukko 11. 1. yksikön toimintavalmiusajan (tavoittaminen) toteuma I riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	527	373	154	71	5:12
2019	556	415	141	75	5:15
2020	558	444	114	80	5:16
2021	642	440	202	69	5:24
2022	569	398	171	70	5:27

Taulukko 12. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteuma I-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	158	129	29	82	10:12
2019	176	145	31	82	10:04
2020	195	142	53	73	10:17
2021	175	136	39	78	10:07
2022	138	105	33	76	10:15

Toimintavalmius II-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

II-riskiluokan alueella 75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla **10 minuutin** kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on **korkeintaan 14 minuuttia**.

Palvelutaso toteutui päätöksen mukaisesti.

Taulukko 13. 1. yksikön toimintavalmiusajan täyttyminen II-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	876	724	152	83	7:16
2019	833	722	111	87	7:05
2020	776	662	114	85	7:12
2021	815	678	137	83	7:35
2022	808	680	128	84	7:20

Taulukko 14. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan täyttyminen II-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	315	271	44	86	11:24
2019	326	280	46	86	11:26

2020	309	260	49	84	11:27
2021	343	291	52	85	11:32
2022	247	217	30	88	11:00

Toimintavalmius III-riskiluokan alueella

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu:

75 % kiireellisistä tehtävistä ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla **20 minuutin** kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaika on **korkeintaan 22 minuuttia**.

Palvelutaso toteutui päätöksen mukaisesti.

Taulukko 15. 1. yksikön toimintavalmiusajan täyttyminen III-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	249	246	3	99	8:25
2019	205	205	0	100	8:06
2020	153	150	3	98	8:29
2021	159	159	0	100	9:02
2022	192	189	3	98	8:52

Taulukko 16. Pelastustoiminnan toimintavalmiusajan täyttyminen III-riskiluokassa vuosina 2018-2022

Vuosi	Tehtävien lukumäärä, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiusaika mitattu	Täyttyy (lkm)	Ei täyty (lkm)	Täyttymis-%	Ajan mediaani (mm:ss)
2018	97	95	2	98	10:09
2019	105	103	2	98	10:15
2020	52	50	2	96	10:16
2021	75	74	1	99	11:40
2022	68	63	5	93	12:31

Toimintavalmius IV-riskiluokan alueella

IV-riskiluokan alueille ei ole päätetty toimintavalmiusaikatavoitetta.

Toimintavalmiuden ruutukohtainen tarkastelu

Edellä esitetyt taulukot antavat kokonais kuvaa toimintavalmiuden toteutumisesta eri riskiluokan alueilla. Kokonaisuutena palvelut vastaavat hyvin palvelutasopäätöksessä päätettyä toimintavalmiutta. Kuitenkin on syytä huomata, että kaikkina vuosina ei saavuteta 75 %:n tavoitetta 1. yksikön toimintavalmiusaikojen (tavoittaminen) ja pelastustoiminnan toimintavalmiusaikojen osalta. Aluehallintoviraston valvomaan 50 %:n tavoitteeseen kuitenkin päästään kokonaisuutena kaikkina vuosina.

Edellä kuvatut tilastot kuvaavat toimintavalmiuden toteutumisesta eri riskiluokissa kokonaisuutena. Yksittäisten, samaan riskiluokkaan kuuluvien ruutujen välisistä toimintavalmiuden toteuman eroista ne antavat kuitenkin huonosti kuvaa. Riskianalyysin kappaleessa 4.2.2 ja riskianalyysin liitteessä 1 tarkastellaan toimintavalmiuden toteumia riskiruutukohtaisesti. Tarkastelu antaa paremman kuvan toimintavalmiuden toteutumisesta samaan riskiluokkaan kuuluvissa riskiruuduissa alueen eri puolilla. Tarkastelun perusteella ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika ei ole toteutunut tavoitteiden mukaisesti 15 riskiruudussa. Näistä I-riskiluokan ruutuja on kolme, II-riskiluokan ruutuja on 11 kpl ja III-riskiluokan ruutuja on yksi. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikaan ei päästy 19 ruudussa. Palvelutasopäätöksen mukainen (75%) ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön toimintavalmiusaika jäi täyttymättä 45 riskiruudussa.

Yksittäisen tehtävän osalta toimintavalmiusaikatavoitteeseen pääsemiseen vaikuttavia tekijöitä on useita. Toimintavalmiuteen yksittäisellä tehtävällä voivat vaikuttaa esimerkiksi seuraavat tekijät: liikenneuhka, huono ajokeli, lähimmän tarkoituksenmukaisen pelastusyksikön samanaikainen tehtävä muualla, pitkä ajomatka, pitkä sopimuksenmukainen lähtövalmius, virhe tai epäselvyys hätäkeskuksen antamissa lähtötiedoissa, hitaus/puute yksikölle saapumisessa, harjoitustoiminta, muu syy esim. liikenne-este (esim. kiertotie, tien kunnostus tms.). Edellä mainituista syistä johtuen ruutukohtainen tarkastelu voi antaa virheellisesti liian heikon kuvan pelastustoiminnan toteutumisesta, erityisesti sellaisissa ruuduissa, joihin on ollut vain joitakin tehtäviä tarkastelujakson aikana. Kaikkia edellä mainittuihin muuttujiin liittyviä tekijöitä ei ole myöskään mahdollista poistaa pelastuslaitoksen toimin.

Päijät-Hämeen alueella on joitakin haasteellisia riskiruutuja, joissa pelastustoiminnan toimintavalmius jää asetetusta tavoitteesta toistuvasti. Tällaisia ruutuja löytyy Heinolan Vierumäellä (II-riskiluokka) ja Orimattilan Pennalassa (II-riskiluokka). Molemmissa tapauksissa alueiden sopimuspalokuntien sopimuksenmukainen lähtövalmius ei riitä toimintavalmiusajan täyttämiseen, tai sopimuksenmukaisen palvelutason toteuttamisessa on haasteita. Lähimmältä päätoimiselta asemalta ei ehditä kohteeseen toimintavalmiusaikojen puitteissa pitkän ajomatkan takia.

Molemmat ongelma-alueet ovat esimerkkejä kuntien kaavoituksen vaikutuksista pelastustoimen toimintavalmiuteen. Alueilla tehtävä toiminta tuottaa hälytyksiä, mutta pelastustoimi ei pysty tuottamaan palvelua alueille riittävän nopeasti, ainakaan nykyisillä resursseilla. Pelastuslaitoksen mahdollisuudet toimintavalmiuden parantamiseen ilman kustannusten kasvattamista ovat hyvin rajatut. Sopimuspalokuntien lisääntyvät toiminnalliset haasteet saattavat vaikeuttaa toimintavalmiustavoitteisiin pääsemistä myös lähitulevaisuudessa.

Pelastustoiminnan johtaminen

Tehokas pelastustoiminta edellyttää toimivaa johtamisjärjestelmää. Pelastuslaitoksen kolmiportainen operatiivinen johtamisjärjestelmä on suunniteltu siten, että sen avulla pystytään selviytymään pelastustoiminnan johtamisesta ja sen edellyttämästä viranomaisyhteistyöstä kaikissa tilanteissa.

Taulukko 17. Pelastustoiminnan johtamisen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoiminnan operatiivinen johtaminen toteutetaan kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä, jossa ylimpänä operatiivisena johtajana toimii päällikkövarallaolija (PHP20).	Toteutui	
Päällikkövarallaolija vastaa suuronnettomuus- ja monionnettomuustilanteissa johtokeskuksen perustamisesta sekä resurssien riittävydestä alueen pelastustoimintaan.	Toteutui	
Normaalitilanteiden joukkuelähtiä johtavat päivystävät palomestarit Lahdesta sekä Heinolasta (PHP31 ja PHP32) tukien ja paikaten tarvittaessa toisiaan.	Toteutui	
Pelastusryhmien johtajina toimivat vakinaisissa yksiköissä ruiskumestarit tai heidän sijaisensa vuorolistan mukaisesti, sopimuspalokunnissa yksikönjohtajat.	Toteutui	

Pelastustoiminnan valmiudet

Pelastussukelluksella tarkoitetaan savu-, kemikaali- ja vesisukellusta. Myös pintapelastus käsitellään tässä kohdassa. Pelastussukellusvalmiudet on suunniteltu pelastussukellusohjeen (SM 48/2007) mukaisesti. Pelastuslaitoksen sisäiset ohjeet täydentävät pelastussukellusohjetta.

Taulukko 18. Pelastussukelluksen järjestelyjen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastuslaitoksen pelastussukellus on ohjeistettu sisäministeriön antaman pelastussukellusohjeen 48/2007 mukaisesti.	Toteutui	Pelastuslaitoksen sisäiset ohjeet täydentävät
Pintapelastus		
Pelastuslaitos pitää yllä vähintään pintapelastustoimintaa pelastussukellusohjeen mukaisesti koko toiminta-alueella (Pelastussukellusohje 48/2007).	Toteutui osin	Eri sopimuspalokuntien valmiudet erilaiset, koulutustarve

Pintapelastajien sisäistä koulutusta ylläpidetään toimipaikoittain minimissään kahdella vuosittaisella harjoituksella, joista toinen järjestetään talviolosuhteissa. (Pelastussukellusohje 48/2007)	Toteutui	
Pintapelastuskalustoa ylläpidetään tarpeen mukaisilla hankinnoilla riittävän laadukkaalla tasolla. Hankintojen yhteydessä pyritään yhtenäistämään koko alueen pintapelastuskalustoa.	Toteutui	
Vesisukellus		
Pelastuslaitos ylläpitää Lahdessa pelastussukellusohjeen mukaista välitöntä vesisukellusvalmiutta. Heinolassa pidetään yllä mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta, mikäli vuorossa on riittävä määrä sukelluskoulutuksen saaneita henkilöitä.	Toteutui	Vesisukeltajia koulutettu tarpeen mukaan
Vesisukeltajien sisäistä harjoittelua ylläpidetään minimissään pelastussukellusohjeen määrittelemä määrä. (Pelastussukellusohje 48/2007).	Toteutui	
Kemikaalisukellus		
Pelastuslaitoksen kaikki toimipaikat varautuvat vaarallisten aineiden käsittelyssä sekä kuljetuksessa tapahtuviin onnettomuuksiin.	Toteutui	Kemikaalisukellusvalmius vakinaisilla toimipaikoilla
Vaarallisten aineiden torjuntatoimista on sovittu naapurialueiden kanssa pitkäkestoisia onnettomuustilanteita varten.	Toteutui	Suunnitelmat tehty
Investointisuunnitelma ja kalustohankinnat toteutetaan siten, että pelastuslaitoksen toiminta-alueella on riittävä kalusto vaarallisten aineiden torjuntaan TOKEVA-ohjeen kalustotaso 3:n mukaisesti.	Toteutui	

Välittömässä valmiudessa olevat yksiköt

Pelastusyksiköiden määrä ja niiden vahvuudet perustuvat alueen riskien arviointiin ja voimassa olevaan toimintavalmiusohjeeseen.

Taulukko 19. Päätoimisen valmiuden ja vahvuuksien toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu		Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Asema 10 Paavola, Lahti		Toteutui	
1 pelastusryhmä	vahvuus 0 + 1 + 3		
1 säiliöyksikkö	vahvuus 0 + 0 + 1		
1 puomitikasyksikkö	vahvuus 0 + 0 + 1		
1 johtoyksikkö	vahvuus 1 + 0 + 1		
Asema 20 Niemi, Lahti		Toteutui	
1 pelastusryhmä	vahvuus 0 + 1 + 3		

Asema 30 Hollola 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Asema 40 Heinola 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3 1 johtoyksikkö vahvuus 1 + 0 + 0	Toteutui	
Asema 50 Orimattila 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Asema 60 Nastola, Lahti 1 pelastusryhmä vahvuus 0 + 1 + 3	Toteutui	
Lisäksi muita kuin edellä mainittuja yksiköitä sopimuksen mukaisessa valmiudessa.	Toteutui	
Alin valmius operatiivisella puolella Lahden Paavolan toimipaikalla on 1+1+6. Heinolan toimipaikalla 1+1+3 ja muilla vakinaisesti miehitetyillä asemilla 0+1+3.	Toteutui	
Pelastuslaitoksella tulee olla valmius tilapäisesti alentaa toimipaikkojen vahvuuksia siirtämällä henkilöstöä yksiköiden välillä kuitenkin niin, ettei palvelutasopäätöksessä olevien pelastusyksiköiden vahvuuksia heikennetä.	Toteutui	Erillisen ohjeistuksen mukaisesti
Pelastuslaitoksen johtokunta voi kuntia kuultuaan alentaa toimipaikkojen vahvuuksia pakottavien syiden niin vaatiessa määrääjäksi.	Toteutui	Ei käytetty
Pelastusjohtaja voi perustellusta syystä pelastuspäällikköä kuultuaan antaa luvan miehittää asemat tilapäisesti alle sovitun alimman valmiuden. Tilapäisen valmiuden alentaminen ei saa kestää yhtäjaksoisesti yli vuorokautta.	Toteutui	Toteutettiin korona-aikana erillisen suunnitelman mukaisesti

2.3 Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastuslaki 379/2011 velvoittaa pelastuslaitosta laatimaan pelastustoimessa tarvittavat suunnitelmat. Sisäministeriön astus pelastustoimen suunnitelmista 1368/2018 antaa tarkempia säännöksiä pelastustoimen suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Taulukko 20. Pelastustoimen suunnitelmien toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Pelastustoimen suunnitelmat laaditaan ja ylläpidetään asetuksen 1363/2018 vaatimusten mukaisesti	Toteutui	
Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa	Toteutui pääosin	Osa suunnitelmista päivittämättä Yhteiskunnan muuttuminen -> suunnitelmat
Suunnitelmien päivittämisestä vastaavat erikseen nimetyt vastuuhenkilöt	Toteutui	

2.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

Alueen pelastustoimi voi pelastuslain 25 §:n mukaan käyttää pelastustoiminnassa apunaan sopimuspalokuntia tai muita pelastuslaitoksella toimivia yhteisöjä sen mukaan, mitä heidän kanssaan sovitaan. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen ja alueen sopimuspalokuntien välinen *aluesopimus* määrittää pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien keskeiset suhteet, vastuut ja velvollisuudet. Yksittäisen palokunnan lähtövalmiusaika, vahvuudet ja palokunnan erikoistuminen on sovittu palokuntakohtaisesti *palokuntasopimuksessa*.

Sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan palvelutason toteumaa arvioidaan tässä päättyvän palvelutasokauden osalta kokonaisuutena. Yksittäisten palokuntien valmiuden toteutumista ei tarkastella.

Taulukko 21. Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Sopimuspalokunnat tuottavat palokuntasopimuksessa sovittua pelastustoiminnan valmiutta	Toteutui pääosin	Sopimuspalokunnat toteuttivat palokuntasopimuksen mukaisia velvoitteita pääasiassa hyvin. Yksittäisten sopimuspalokuntien osalta havaittiin puutteita lähtövahvuuksissa. Vahvuuksissa vaihtelua; vapaaehtoisten väheneminen, Savusukellusvalmius heikentynyt; henkilöstön toimintakyvyn heikkeneminen,
Kehittämissuunnitelma		
Sopimuspalokuntatoiminnan muuttuvat vaatimukset ja haasteet huomioidaan, ja niihin pyritään löytämään ratkaisut ja linjaukset.	Toteutui	
Sopimuspalokuntien erikoistumisia kannustetaan, kehitetään ja hyödynnetään.	Toteutui	
Sopimuspalokuntien toimintaa tuetaan ja kehitetään mahdollisuuksien mukaan.	Toteutui	

Sopimuspalokuntatoiminnan haasteita päättyvällä kaudella

Sopimuspalokuntatoiminta on valtakunnallisestikin tarkasteltuna monien haasteiden edessä. Yksi keskeinen haaste on vapaaehtoisten väheneminen, mikä heikentää palokuntien edellytyksiä tuottaa pelastustoiminnan valmiutta aiempaan tapaan. Täysipäiväinen työssäkäynti tai opiskelu

palokuntatoiminnan rinnalla vaikeuttavat toimintaan osallistumista. Nuoria muuttaa pois pienemmiltä paikkakunnilta opiskelujen ja töiden perässä, mikä vaikeuttaa palokuntien mahdollisuuksia löytää uusia aktiivisia jäseniä. Palokunnilla ilmenee eri tasoisia taloudellisia haasteita toiminnan pyörittämiseen harrastajamäärien ja aktiivisuuden vähentyessä.

Edellä mainittuja haasteita ilmenee myös Päijät-Hämeessä. Palokuntien tuottama valmius on heikentynyt jonkin verran tarkastelujakson aikana. Kokonaisuudessa palokuntien tuottama pelastustoiminnan palvelu arvioidaan vielä kohtalaisen hyväksi, mutta palokuntasopimusten mukaisissa tehtäväkohtaisissa vahvuuksissa on alkanut ilmetä puutteita. Sopimuspalokuntien yksiköiden suorituskyky riippuu hälytykseen osallistuvan henkilöstön määrästä, osaamisesta ja toimintakyvystä. Näiden tekijöiden vaihtelulla on vaikutuksia palvelun laatuun ja yhdenvertaisuuteen.

2.5 Väestönsuojeluun varautuminen

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin Pelastuslain 64 §:n mukaisesti.

Taulukko 22. Varautumisen toteuma vuosina 2018-2022

Palvelutasopäätöksessä 2021-2024 päätetty palvelu	Asetettujen tavoitteiden toteuma	Syyt palvelutason toteutumattomuudelle tai muut kommentit
Väestönsuojelun järjestelyt		
Maakunnassa on alueellinen turvallisuus- ja valmiustyöryhmä	Toteutui	Maakunnassa toimii alueellinen turvallisuus- ja valmiustyöryhmä (PHTURVA)
Valmiuspäällikkö tukee kuntia väestönsuojelussa	Toteutui osin	Painotus normaaliolojen varautumiseen
Pelastuslaitos ylläpitää väestön varoitusjärjestelmää	Toteutui	Varoitusjärjestelmän kehitystarve, kts. kohta 4.2.1
Varautumisen perusteet ja tavoitteet		
Pelastustoimen johtokeskus toimii Paavolan pelastusasemalla. Pelastuslaitoksen päällystö on perehdytetty johtokeskustoimintaan.	Toteutui	Ei väestönsuojaan verrattavassa suojatilassa
Tarvittaessa perustetaan hallinnollinen johtokeskus, joka siirtyy tilanteen vaatiessa Nastolan pelastusasemalle suojattuun johtamistilaan.	Ei tarvetta kaudella	
Tarvittavat johtamis- ja viestivälineet varajärjestelmineen päivitetään vastaamaan nykytarpeita.	Toteutui	
Maakunnan varautumisen kokonaisuus huomioidaan.	Toteutui	
Suunnitelmat, niiden päivittämisen aikaväli ja toteutumisen arviointi		
Tarvittavat suunnitelmat päivitetään tarpeen mukaan.	Toteutui osin	Kiristynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) veivät

		resursseja suunnitelmien päivittämiseltä.
Suunnitelmien arvioinnit tehdään erikseen sovitusti.	Toteutui osin	Kiristynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) veivät resursseja suunnitelmien päivittämiseltä.
Poikkihallinnollista suunnittelua tehdään maakunnan tasolla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.	Toteutui	PHTURVA
Väestönsuojeluun varautumisen voimavarat		
Pelastuslaitoksella on päätoiminen varautumisen virka (valmiuspäällikkö).	Toteutui	
Normaaliaikana suunnitelmien päivittämiseen riittää pelastuslaitoksen niistä vastuussa oleva henkilöstö.	Toteutui osin	Ukrainan sota haastoi resursseja
Väestönsuojelun ja varautumisen koulutusta toteutetaan olemassa olevin resurssein huomioiden alueelta tulleet toivomukset.	Toteutui	2022 runsaasti toiveita väestönsuojakoulutuksista
Koulutusta voi sovitusti tehdä myös valtion Pelastusopisto sekä sovitut järjestöt.	Toteutui	
Toimiminen poikkeusoloissa vaatii kaiken pelastuslaitoksen toimintaan varattujen henkilöiden työpanoksen.	Toteutui osin	Kehitystarve: Varautuminen osaksi avainhenkilöiden ajattelua
Väestönsiirtotilanteessa tarvitaan erityisesti sosiaali- ja terveystoimen apua.	Toteutui osin	Sote/Pela yhteensovittaminen 2023 alkaa evakuointien kokonaisuuden hallinnan projekti Päijät-Hämeessä
Laitoksen henkilöstöä sekä sopimuspalokuntien henkilöstöä on varattu pelastustoimen poikkeusolojen tehtäviin.	Toteutui	
Kuntiin on nimetty yhteyshenkilöt poikkeusolojen toiminnan osalta.	Toteutui osin	Henkilöstövaihdokset haastavat yhteyshenkilöiden kouluttamista Kehitystarve: Toiminnan uudelleen organisointi
Eläköitynyttä henkilöstöä hyödynnetään poikkeusolojen tehtävissä.	Ei tarvetta kaudella	Henkilöstön toimintakyvyn seuranta haastavaa Kehitystarve: Henkilöstön toimintakyvyn selvittäminen turvallisuustilanteen kiristytessä
Varautumisen kehittämissuunnitelman toteutuminen		
Kuntien varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin tuetaan.	Toteutui	PHTURVA, PHSähkönyrkki, Ukrainaryhmä, PHVESITURVA, tilannekuvatoiminnot

Pelastuslaitos tukee alueeseensa kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua siten, kuin siitä on sovittu kunnan kanssa.	Toteutui osin	Kiristynyt turvallisuustilanne (korona, Ukrainan sota) aiheutti konkreettisia häiriöhallinnan toimia, kts. edellinen kohta.
Yhteistyötä omatoimisen suojelun organisoimiseksi kehitetään vapaaehtoisjärjestöjen ja kuntien kanssa.	Toteutui osin	PHTURVA, toiminnan painotus tällä hetkellä normaaliolojen häiriöissä
Omatoimisen suojelun organisointia ja koulutusta kehitetään edelleen.	Toteutui osin	PHTURVA, toiminnan painotus tällä hetkellä normaaliolojen häiriöissä
Pelastuslaitos järjestää yhteistyöviranomaisten ja kuntien kanssa yhteisiä case- tyyppisiä harjoituksia yhteistoiminnan ja suunnitelmien kehittämiseksi.	Toteutui	PHTURVA tilannekuvatoiminnot, (harjoittelu ja toiminta oikeassa tilanteessa) Alueellinen valmiusharjoitus (HÄME21), paikallispuolustusharjoitus 2022 (PAPU2),

Koronapandemia ja Ukrainan sota koeponnistivat pelastuslaitoksen ja maakunnallisen varautumisen järjestelmiä päättyvän palvelutasokauden aikana. Kuntien varautumisen ja valmiussuunnittelun tukemisesta jouduttiin siirtymään käytännön toimiin. Ukrainan sodan syttymisen jälkeen alueen turvallisuusilmapiirissä tapahtui nopea muutos, joka aiheutti lisääntyntä kiinnostusta ja tarvetta omatoimisen varautumisen tukemiseen tähtääville toimille, kuten väestönsuojaamiseen liittyviä koulutuksia toteutettiin alueen kunnissa.

Väestönsuojeluun varautumisen resurssit koettiin osin riittämättömiksi palvelutasokauden aikana lisääntyneiden työtehtävien seurauksena. Pelastuslaitoksella on tällä hetkellä yksi päätoiminen varautumisen virka.

3 RISKIANALYYSSIN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esitetään pelastuslaitoksen riskianalyysin tiivistelmä, keskeisimmät tulokset ja johtopäätökset. Palvelutasopäätösasetuksen (1225/2022) mukaan pelastustoimen palvelutasopäätöksen tulee perustua ajantasaiseen riskianalyysiin. Riskianalyysin tulee sisältää sellaiset toimintaympäristön arvioinnin ja pelastustoimen onnettomuuskehityksen seurannan perusteella tunnistetut keskeiset uhat ja riskit sekä niiden muutokset, joihin pelastustoimen tulee varautua. Uhkien arvioinnin tulee kattaa päivittäiset onnettomuudet, häiriötilanteet ja poikkeusolot. Riskianalyysi tulee olla laadittu siten, että pelastustoimen palvelut on mahdollista mitoittaa riskien ja uhkien mukaisesti. Häiriötilanneuhkien arvioinnissa on otettava huomioon kansallisen ja alueellisen riskiarvion tulokset. Poikkeusolojen uhkien arvioinnissa on otettava huomioon valmiuslaissa (1552/2011) määritellyt poikkeusolot. Sodan ajan uhkien arvioinnissa on käytettävä Puolustusvoimien pelastusviranomaisille pelastuslain 65 §:n 5 momentin nojalla antamia sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavia tietoja.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyysi päivitettiin palvelutasopäätösvalmistelun osana vuonna 2023. Pelastuslaitoksen riskianalyysissä on huomioitu sekä Sisäministeriön kansallinen riskiarvio 2023 että Päijät-Hämeen alueellinen riskiarvio 2023. Molemmista riskiarvioista pelastuslaitoksen riskianalyysiin kirjattiin sellaiset riskit ja uhat, joiden arvioitiin muodostavan tarpeita hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluille.

3.1 Riskianalyysin tiivistelmä

Riskianalyysissä tarkastellaan riskien arviointiin ja pelastustoimen palveluihin liittyviä määritelmiä (luku 2), Päijät-Hämeen pelastustoimen maakunnallista toimintaympäristöä (3), toimintaympäristön riskien määrittämisen menetelmiä (4.1), onnettomuusmääriä ja pelastustoiminnan toimintavalmiutta (4.2), erityistä tarkastelua vaativia riskikohteita (4.3), kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta nostettuja uhkia ja poikkeusoloihin liittyviä riskejä (4.4) ja tunnistettuihin riskeihin vastaavia pelastustoimen palveluita (5). Pelastustoimeen ja palvelutarpeisiin liittyviä tulevaisuuden uhkakuvia on tarkasteltu luvussa 6.

3.1.1 Toimintaympäristö

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen toiminta-alueena on Päijät-Hämeen maakunta. Päijät-Häme on kymmenen kunnan muodostama maakunta Etelä-Suomessa. Maakunnan kokonaispinta-ala on 6 941,68 km², josta 5 714,65 km² on maata (Maanmittauslaitos, 2023).

Päijät-Hämeessä oli asukkaita 205 124 hlö 31.12.2021 (Tilastokeskus, 2023). Tilastokeskuksen ennusteen mukaan Päijät-Hämeen asukasluku laskee tasaiseen tahtiin. Päijät-Hämeen väestö ikääntyy nopeasti.

Päijät-Häme maakuntana on palvelujen järjestämisen näkökulmasta kompakti. Noin 90 % väestöstä asuu 40 kilometrin säteellä Lahden keskustasta. Tiiviimmät asumiskeskittymät ovat Lahdessa, Hollolassa, Heinolassa ja Orimattilassa. Muissa kunnissa väestötiheys on matalaa. (Olkkonen-Nikula, 2018) Taajamissa asuu 87,7 % väestöstä (Tilastokeskus, 2023). Maakunnan suurin kaupunki on Lahti, jossa asuu yli puolet maakunnan asukkaista.

Maakunnan erityispiirteenä voidaan todeta vapaa-ajan asuntojen suuri määrä. Päijät-Hämeessä on arvioitu olevan noin 25 000 vapaa-ajan asuntoa, joka on 4 % koko maan määrästä. Päijät-Hämeen vapaa-ajan asuntojen omistajista 52 % asuu alueen ulkopuolella, lähinnä Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla. Maakunnan vapaa-ajan asunnoista yli puolet sijoittuu Asikkalan, Heinolan ja Sysmän alueelle. Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa ja Sysmässä on vapaa-ajan asuntoja enemmän kuin vakinaisesti asuttuja asuntoja vuoden 2018 tilaston mukaan. Vapaa-ajan asukkaat vaikuttavat kuntien väestömäärään.

3.1.2 Riskin määrittäminen, alueiden riskialttius ja riskiluokat

Riskianalyysissä tehty uhkien arviointi muodostuu kolmesta vaiheesta:

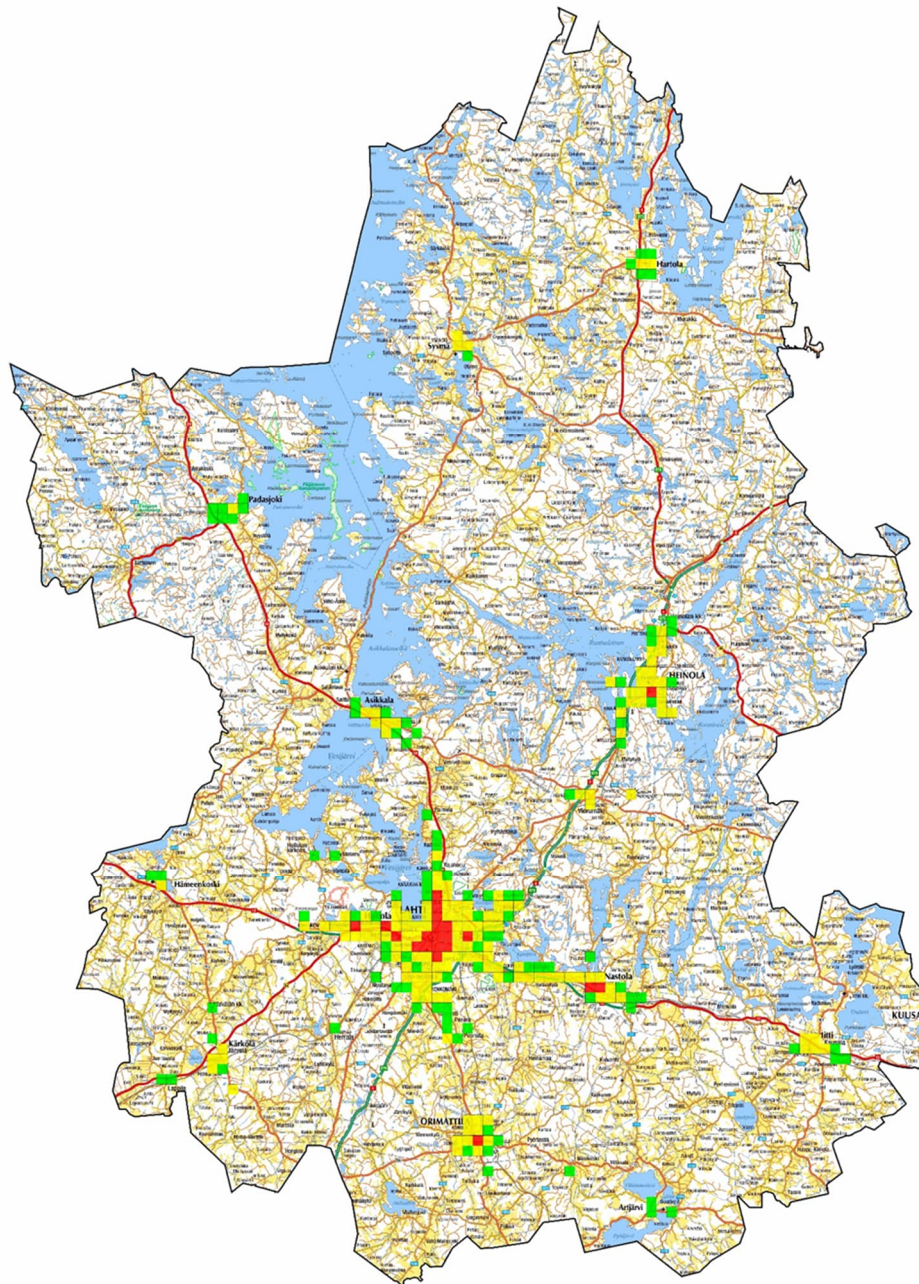
1. Alueen jakaminen riskiluokkiin
Pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämiseksi pelastustoimen alueet jaetaan riskiluokkiin käyttäen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen regressiomallia ja riskiluokan määrittäviä onnettomuuksia.
2. Onnettomuuksien seuranta
Seurataan onnettomuusuhkien, onnettomuuksien lukumäärän ja syiden kehitystä sekä tehdään sen perusteella johtopäätöksiä tarvittavista toimenpiteistä.
3. Riskikohteiden määrittely
Tunnistetaan sellaiset onnettomuustyytit sekä yksittäiset riskikohteet, tapahtumat ja yleisötilaisuudet, joiden varalta tarvitaan erityisiä järjestelyjä.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (21/2012) mukaisesti riskiluokkien määrittämisperusteena käytetään regressiomallilla määritettyä riskitasoa. Regressiomallin selittäjinä ovat asukasluku, kerrosala ja niiden yhteisvaikutus. Mallin avulla ennustetaan riskitaso kullekin ruudulle. Toimintavalmiuden suunnittelua varten regressiomallilla määritellyt riskitasot tarkastellaan vielä erikseen huomioiden riskiruuduissa tapahtuneet onnettomuudet. Riskiluokan määrittävillä onnettomuuksilla tarkoitetaan rakennuspaloja ja -vaaroja, liikennevälinepaloja, muita tulipaloja, liikenneonnettomuuksia, sortumia/sortumavaaroja, räjähdyksiä/räjähdysvaaroja, vaarallisten aineiden onnettomuuksia ja kiireelliseksi luokiteltuja ihmisen pelastamistehtäviä. Pelastuslaitos voi korottaa alueellaan sijaitsevan riskiruudun luokkaa riskiruudussa tapahtuneiden onnettomuuksien perusteella (tarkemmin riskianalyysissä).

Pelastustoimen riskialuekartta pohjautuu tilastokeskuksen tuottamaan tilastoaineistoon vuodelta 2022. Taulukossa 23 esitetään pelastuslaitoksen tekemän arvioinnin jälkeen alueella olevien eri riskiluokkiin kuuluvien riskiruutujen kokonaismäärä. Kuvassa 2 esitetään riskiruutujen sijainti Päijät-Hämeen alueella.

Taulukko 23. Eri riskiluokkaan kuuluvien riskiruutujen määrä Päijät-Hämeessä

Riskiluokka	Lukumäärä (kpl)
1	21
2	151
3	101
4	6694

Kuva 2. Riskiruudut Päijät-Hämeessä 2023 (pelastuslaitoksen arvioinnin perusteella täydennetty aineisto)

I-riskiluokan riskiruutuja sisältävät alueet Päijät-Hämeessä:

Kunta	Alue
Heinola	Keskusta
Hollola	Salpakangas
Lahti	Keskusta ja sen lähialueet Rakokivi
Orimattila	Keskusta

II-riskiluokan riskiruutuja sisältävät alueet Päijät-Hämeessä:

Kunta	Alue
Asikkala	Vääksy
Hartola	Keskusta
Iitti	Kausala
Kärkölä	Järvelä
Padasjoki	Keskusta
Sysmä	Keskusta

3.1.3 Päivittäiset onnettomuudet ja niiden lukumäärä

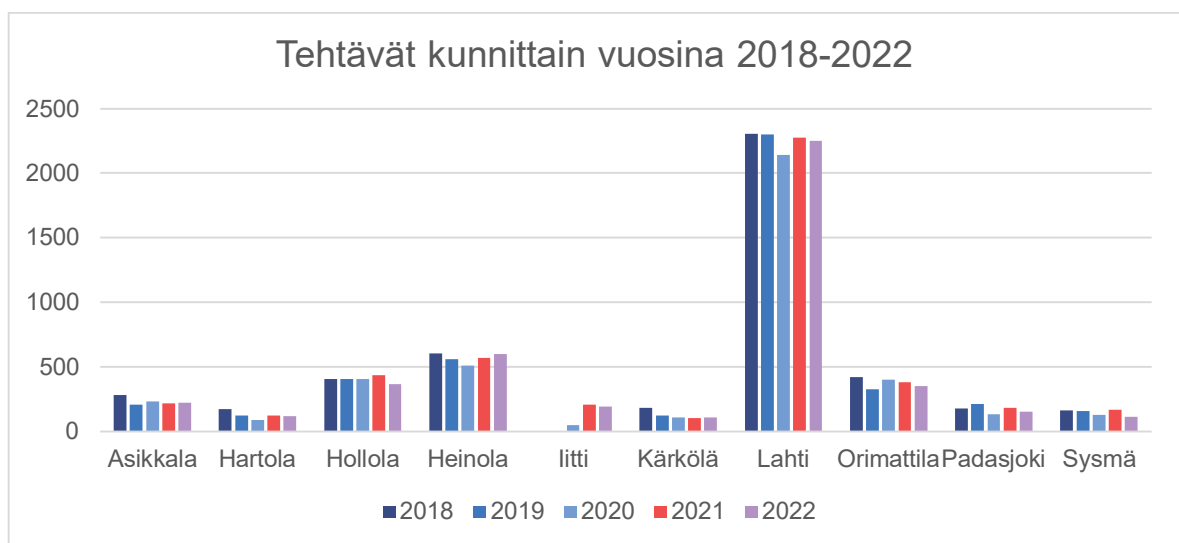
Pelastuslaitos seuraa onnettomuuksien lukumäärän ja syiden kehitystä alueellaan. Tehtävien määrän ja tapahtumapaikkojen tarkastelu antaa kuvaa palvelutarpeesta. Toteutuneet tehtävätilastot eivät kuitenkaan kuvaa kaikkea palvelutarvetta. Pelastustoimessa joudutaan varautumaan voimavarojen osalta moniin sellaisiin tehtäviin, joita tapahtuu hyvin harvoin tai ei ole tapahtunut vielä koskaan.

Vuosina 2018-2022 pelastuslaitos hälytettiin tehtävään keskimäärin 4488 kertaa vuodessa. Vuosittaisten tehtävien määrät ja onnettomuustyyppit on esitetty taulukossa 24.

Taulukko 24. Tehtävämäärät ja -tyypit vuosina 2018 - 2022

Onnettomuustyyppi (ensisijainen)	2018	2019	2020	2021	2022	Yhteensä
Rakennuspalo	78	78	71	100	74	401
Rakennuspalovaara	136	124	113	136	111	620
Maastopalo	146	126	106	89	98	565
Liikennevälinepalo	94	115	90	91	96	486
Muu tulipalo	108	96	103	123	117	547
Liikenneonnettomuus	599	616	653	685	721	3274
Öljyvahinko	132	120	136	148	124	660
Vaarallisten aineiden onnettomuus	8	10	27	11	8	64
Räjähdykset/räjähdyksvaara	2	1	1	1	0	5
Sortuma/sortumavaara	2	4	0	1	3	10
Häkeen liitetyn paloilmoittimen tarkastustehtävä	761	649	627	664	717	3418

Muun paloilmoittimen tai palovaroittimen tarkastustehtävä	252	212	168	257	198	1087
Muu tarkastustehtävä	394	394	421	346	318	1873
Ensivastetehtävä	1119	1049	625	930	958	4681
Ihmisen pelastaminen	64	82	99	90	83	418
Eläimen pelastaminen	74	81	71	97	83	406
Vahingontorjuntatehtävä	425	279	527	559	357	2147
Avunantotehtävä	234	303	265	277	310	1389
Virka-aputehtävä	86	72	88	52	91	389
Yhteensä	4714	4411	4191	4657	4467	22440

Kuva 3. Pelastustoimen tehtävät alueen kunnissa vuosina 2018-2022 (huom. Iitti mukana tilastossa vuodesta 2020 alkaen)

Onnettomuusseurannan perusteella pelastuslaitos pyrkii löytämään keinoja onnettomuusriskien pienentämiseen. Ensisijaisena tavoitteena on riskin poistaminen. Jos se ei ole pelastustoimen voimavaroin tai toimin mahdollista, pyritään onnettomuuden tapahtumisen todennäköisyys minimoimaan. Jos onnettomuuden tapahtumisen todennäköisyyteen ei voida vaikuttaa, jää viimeiseksi vaihtoehdoksi varautua onnettomuuden tapahtumiseen ja keskittyä sen seurausvaikutusten pienentämiseen.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä ja tiedottaa muille tahoille onnettomuuksiin liittyvistä havainnoistaan. Pelastuslaitos ohjaa itse tuottamia ja sopimusperusteisesti tuotettuja pelastustoimen palveluja onnettomuuksien seurannan perusteella tehtyjen johtopäätösten perusteella.

3.1.4 Hyvinvointialueella sijaitsevat erityistä tarkastelua vaativat yksittäiset riskikohteet

Riskikohteella tarkoitetaan sellaista rakennusta, toimintaa tai tapahtumaa, jossa harjoitettu toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran tai kohde on keskeinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamisen kannalta.

Pelastuslaitoksen riskianalyysissä on huomioitu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston riskianalyysiryhmä ohjeen mukaiset yksittäiset riskikohteet.

Erityisinä riskikohteina on tunnistettu ja analysoitu 22 erityyppistä riskiteemaa, joihin liittyvä toiminta tai olosuhteet aiheuttavat henkilö- tai paloturvallisuudelle tai ympäristölle tavanomaista suuremman vaaran tai kohde on keskeinen yhteiskunnan kriittisten toimintojen turvaamisen kannalta.

Riskianalyysissä tunnistettuja erityistä tarkastelua vaativat riskejä ovat:

- Kemikaalien laajamittainen varastointi
- Lupaa vaativat räjähdetarastot
- Logistiikkakeskukset, väliaikainen kemikaalivarastointi
- Lentoasemat ja -paikat
- Puolustusvoimien kohteet (erillinen riskianalyysi)
- Suuret yleisötilat ja merkittävät yleisötilaisuuudet
- Kriittinen infrastruktuuri
- Tulvariskialueet (hulevesitulvat)
- Padot
- Turvetuotantoalueet
- Pohjavesialueet
- Öljyvahingot
- Liikenneonnettomuuksien keskittymät
- Vaarallisten aineiden kuljetukset
- Ratapihat, rautatiet ja tasoristeykset
- Vesireitit
- Sisävesisatamat
- Ylikorkeat rakennukset
- Poikkeavat maanalaiset tilat
- Liikennetunnelit
- Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet
- Muut riskikohteet

Edellä tunnistettuihin riskeihin liittyvä riskien hallitsemiseksi tehtävät toimenpiteet on tarkoituksenmukaista suunnitella siten, että yhdistetään onnettomuuksien ehkäisyn, omatoimisen varautumisen ja pelastustoiminnan keinoja tarkoituksenmukaisesti. Riskienhallinnassa on perusteltua pyrkiä hyödyntämään sellaista keinoa tai usean keinon valikoimaa, joiden vaikuttavuus kohteen turvallisuustasoon on tehokasta. Oleellinen osa kaikkea toimintaa on yhteistyö toiminnanharjoittajien ja eri viranomaistahojen välillä. Tarkemmin asiasta riskianalyysin liitteessä 2.

3.1.5 Kansallinen ja alueellinen riskiarvio

Sisäministeriön kansallisessa riskiarviossa on tunnistettu riskejä, joilla on laajaa kansallista merkitystä ja arvioitu niiden vaikutusta yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Laaja-alaisessa poikkihallinnollisessa yhteistyössä laadittu riskiarvio linkittyy kansalliseen varautumiseen muodostaen perustan yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaiselle varautumiselle. Eri hallinnonalat ovat tunnistaneet yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kansallisesti vaikuttavia

uhkamalleja ja häiriötilanteita, ja se osaltaan muodostaa perusteet sille, millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Alueellinen riskiarvio täydentää kansallista riskiarviota ja se tuo tarkempaa näkymää eri alueiden mahdollisista riskeistä ja varautumistarpeista. Sen tavoitteena on toimia eri organisaatioiden varautumisen tukena.

Alueellisessa riskiarviossa maakunnan uhkia on arvioitu yhdessä kuntien, muiden viranomaisten, alueen muiden toimijoiden kanssa ja naapurialueiden pelastuslaitosten kanssa. Alueellisessa riskiarviossa on keskitytty käsittelemään 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka valittiin turvallisuus- ja valmiustoimikunnan PHTURVA:n jäsenorganisaatioille kohdistetulla kyselyllä. Päijät-Hämeen alueellinen riskiarvio on päivitetty vuonna 2023.

Alueellisessa riskiarviossa on käsitelty 11 häiriö- tai onnettomuustilannetta, jotka on valittu PHTURVAN organisaatioille kohdistetulla kyselyllä.

Tunnistettuja riskejä ovat:

- Laajalle alueelle ulottuvat talvimyrsky
- Vaarallisiin aineisiin (CBRNE-uhka) liittyvä onnettomuus
- Vakava raideliikenteen onnettomuus
- Vakava maantieliikenteen onnettomuus
- Sähkön saannin suurhäiriö
- Viestintäverkkojen- ja palveluiden vakavat häiriöt
- Laaja tai pitkäkestoinen vedenjakeluhäiriö
- Maakunnan alueella tapahtuva vakava henkilöjoukkoon kohdennettu väkivallanteko
- Laajamittainen maahantulo
- Laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti (PHTURVA, 2023)

Pelastuslaitoksen riskianalyysin kappaleessa 4.4.2 nostetaan kansallisesta ja alueellisesta riskiarviosta erityiseksi hyvinvointialueen pelastustoimen palveluihin vaikuttaviksi riskeiksi seuraavat riskit:

- Erittäin suuret onnettomuudet,
- Laajamittainen säteilyvaaratilanne/ ydinvoimalaitosonnettomuus
- Kriittiseen infraan liittyvät riskit (sähkö, tietoliikenne, vedet, talvimyrsky
- Muut uhat /hybridivaikuttaminen
- Poikkeusolot

3.1.6 Poikkeusolojen riskit

Pelastuslaitoksen on kyettävä suorittamaan lakisääteiset tehtävänsä normaaliolojen lisäksi myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksen varautuminen ei rajoitu vain omaan toimintaan, vaan alueen kunnat, asukkaat ja muut toimijat tulee ottaa huomioon. Näistä tehtävistä suoriutuminen edellyttää hyvää yhteistyötä toisten viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (YTS) olevat kriittiset toiminnot, palvelut ja kohteet on tunnistettava ja niiden jatkuvuuden hallintaa tuetaan jo normaaliaikana. Normaaliaikojen

riskianalyysin mukaiset riskit eivät katoa tai vähene poikkeusoloissa, vaan ne todennäköisesti lisääntyvät.

Poikkeusolot määritellään valmiuslaissa 1552/2011. Riskianalyysissä on tarkasteltu pelastustoimen toimintaympäristön muutoksia poikkeusoloissa. Poikkeusoloissa pelastuslaitoksen toimintaolosuhteet vaikeutuvat ja tehtävämäärät lisääntyvät.

Tyypillisiä poikkeusoloihin liittyviä muutoksia ovat:

- onnettomuuksien määrän kasvaminen
- sairaiden määrän kasvaminen
- terveysolojen ja hygieniatason heikkeneminen
- rikollisuuden lisääntyminen ja sen muodon muuttuminen
- liikenneturvallisuuden heikkeneminen
- yhdyskuntatekniset palvelujen heikkeneminen (vesi – viemäri – jätteenkäsittely)
- viestiliikenteen käytön vaikeutuminen
- ruoan ja peruselintarvikkeiden saatavuuden heikkeneminen
- tavaroiden ja materiaalien saatavuuden heikkeneminen
- kansalaisen tiedontarpeen lisääntyminen
- informaatiovaikuttaminen

Pelastuslaitos on laatinut **sodan ajan riskianalyysin** yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa vuonna 2023. Riskianalyysityötä ei ole aiemmin tehty nykyisessä laajuudessa. Sodan ajan riskianalyysissä arvioidaan sodan käynnin vaikutuksia siviiliyhteiskunnalle ja puolustusvoimien oman toiminnan vaikutuksia toimintaympäristöön. Analyysin johtopäätöksissä arvioidaan pelastuslaitoksen suorituskykyä ja toimintavalmiutta väestönsuojaamisessa ja oman toiminnan jatkuvuudenhallinnassa. Sodan ajan riskianalyysi on salassapidettävä.

Muista kuin sotaan liittyvistä poikkeusoloista on tehty arvio. Muut kuin sotaan liittyvät poikkeusolot voivat aiheuttaa merkittävää yhteistyön tarvetta niin kansallisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Pelastuslaitos pyrkii edesauttamaan varautumista poikkeusoloihin yhteensovittamalla Päijät-Hämeen varautumista. Kansallisesti ja Päijät-Hämeessä erityisen vakavaksi suuronnettomuudeksi voi muodostua mittava ydinonnettomuus, joka aiheuttaa tarpeen väestönsuojelullisiin toimiin.

3.1.7 Riskeihin vastaavat pelastustoimen palvelut

Pelastustoimen keinovalikoima riskianalyysissä tunnistettuihin riskeihin vastaamiseen muodostuu seuraavista palvelukategorioista:

- *Ohjauksen, neuvonnan, turvallisuusviestinnän ja turvallisuuskoulutuksien palveluista*
Ohjaus, neuvonta, turvallisuusviestintä ja pelastuslaitoksen toteuttama turvallisuuskoulutus kuuluvat onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin. Niiden tavoitteena on tukea alueen asukkaita, yrityksiä ja laitoksia onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä, onnettomuuksiin varautumisessa sekä oikeassa ja tehokkaassa toiminnassa onnettomuuden sattuessa.
- *Palontutkinnasta*
Palontutkinnassa kerätään, analysoidaan ja jaetaan tietoa tapahtuneista tulipaloista pelastuslaitoksen palveluiden kehittämiseksi. Palontutkinnassa syntyvää tietoa jaetaan sellaisten sidosryhmien kanssa, jotka voivat omassa toiminnassaan huomioida tiedon ja

omalta osaltaan vähentää tulipalojen todennäköisyyksiä tai vähentää niistä aiheutuvia vahinkoja. Palontutkinnan tavoitteena on oppia tapahtuneesta, jotta vastaavia tilanteita voidaan ehkäistä, kehittää keinoja tulipaloista aiheutuvien vahinkojen rajoittamiseen ja kehittää pelastustoimen toimintaedellytyksiä palontutkinnassa syntyvät tiedon avulla.

- *Valvonnasta*

Valvonnalla tarkoitetaan pelastusviranomaisen toteuttamaa, pelastus- ja kemikaalilain mukaisten säädösten noudattamisen valvontaa. Pelastustoimen tuottama valvonta sisältää aina asiakkaan omatoimista varautumista tukevaa ohjausta ja neuvontaa. Valvonta on julkisen vallan käyttöä. Osa valvonnasta toteutetaan paloturvallisuuden itsearviointina. Sitä käytetään etenkin asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten paloturvallisuuden edistämiseksi. Itsearvioinnissa kiinteistön omistaja ja/tai asukas suorittaa itse paloturvallisuuden tarkistamisen pelastuslaitokselta saatavan oppaan ja lomakkeen avulla. Itsearviointia hyödynnetään myös muiden kohteiden, kuten viljankuivaamoiden paloturvallisuuden valvonnassa.

- *Asiantuntijapalveluista*

Asiantuntijapalvelut koostuvat pääosin sidosryhmien ohjauksesta, neuvonnasta ja lausunnoista. Asiantuntijapalveluihin liittyvä ohjaus ja neuvonta liittyy pelastuslaitoksen asiantuntijarooliin sidosryhmäyhteistyössä. Pelastuslaitos toimii monissa sidosryhmäverkostoissa oman toimialansa asiantuntijana ja tuo tekemiään huomioita muiden viranomaisten päätöksenteon tueksi. Lausunnoilla tarkoitetaan pelastusviranomaisen antamia viranomaislausuntoja kunnille ja valtion viranomaisille esimerkiksi maankäytön, rakentamisen tai ympäristönsuojelun tueksi. Asiantuntijapalveluiden päähuomio on palo- ja henkilöturvallisuudessa, kemikaaliturvallisuudessa, sekä pelastustoiminnan toimintaedellytysten huomioimisessa.

- *Yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemiseksi*

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä eri viranomaisten sekä yhteisöjen kanssa tavoitteena onnettomuuksien vähentäminen, onnettomuuksien seurannaisvaikutusten pienentäminen sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytysten huomiointi. Yhteistyön avulla pelastuslaitoksen tekemiä huomioita ja pelastusviranomaisen näkökulmia tuodaan muiden viranomaisten tietoon ja näin pyritään vaikuttamaan myös sellaisiin riskeihin tai ilmiöihin, jotka eivät ole suoranaisesti pelastuslaitoksen vastuulla tai sisälly pelastustoimen lakisääteisiin tehtäviin (esimerkiksi liikenneturvallisuus).

- *Pelastustoiminnan palvelut*

Pelastustoiminnan palvelut liittyvät pelastustoimen velvoitteeseen väestön varoittamiseen vaaran uhatessa, uhkaavan onnettomuuden torjumiseen, onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseen ja pelastamiseen, tulipalojen sammuttamiseen ja vahinkojen rajoittamiseen. Pelastuslaitoksella on oltava kyky suorittaa onnettomuustilanteiden edellyttämät kiireelliset pelastus- ja torjuntatoimet tehokkaasti.

- *Väestönsuojeluun varautuminen ja valmiussuunnittelu*

Väestönsuojeluun varautumiseen kuuluvat mm. valmius evakointeihin ja väestönsuojien käyttöönoton opastukseen. Varautumiseen kuuluu myös pelastuslaitoksen valmiuden nostamisen ja palveluiden skaalautuvuuden suunnittelu ja pelastuslaitoksen palvelutuotannon varmistaminen kaikissa olosuhteissa, myös häiriötilanteissa ja

poikkeusoloissa. Pelastuslaitos voi toiminnallaan myötävaikuttaa koko maakunnan varautumisen tilaan resurssitehokkaasti yhteensovittamalla hyvinvointialueen varautumista ja tukemalla alueen kuntien valmiussuunnittelua.

- *Yhteistyö pelastustoiminnassa*

Pelastuslaitos johtaa pelastustoiminnan suunnittelua, johon valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan ja jonka perusteella ne ovat velvollisia toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Muuta yhteistyötä tehdään muun muassa poliisin ja puolustusvoimien kanssa.

3.1.8 Tulevaisuuden uhkakuvia

Tulevaisuuden uhkakuvina riskianalyysissä on tunnistettu seuraavia pelastustoimen palveluihin ja palvelutarpeisiin vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä:

- Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ympäristön muutos
- Sopimuspalokuntatoiminnan tulevaisuus ja sen näkymät
- Väestön ikääntymisen myötä lisääntyvät palvelutarpeet
- Kaupungistuminen ja väestön keskittymät kaupungeissa
- Ihmisten käyttäytymisen muuttuminen, uusavuttomuus
- Ylikorkeiden rakennusten ja rakennelmien rakentaminen
- Tahallisesti aiheutettujen onnettomuuksien lisääntyminen
- Uudet teknologiat, mm. aurinkosähkö, sähköautot
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset, mm. hulevesitulvat kaupunki- ja taajama-alueilla
- Riippuvuus teknologista

3.2 Riskianalyysin tulokset ja johtopäätökset

Päivittäiset onnettomuudet

Tarkastelujaksolla vuosina 2018-2022 pelastuslaitoksen suorittamista päivittäisistä onnettomuustehtävistä korostuvat ensivastetehtävät 21 %, pelastustoimen laitteiden tarkastustehtävät 20 %, (sisältää kaikki paloilmoittimen ja palovaroittimen tarkastustehtävät yhteensä), liikenneonnettomuudet 15 % ja tulipalot 12 % (kaikki tulipalot yhteensä). Hälytystehtäviä tapahtui eniten kesä-, heinä- ja elokuussa. Lauantai oli onnettomuusalttein viikonpäivä. tehtävien Tehtävätyyppien perusteella onnettomuuksissa voi havaita myös ajallisia vaihteluita. Ensivastetehtäviä esiintyi eniten klo 19-21, hätäkeskukseen liitetyn paloilmoittimen tarkastus- ja varmistustehtäviä esiintyi eniten klo 10-11 ja 12-13 aikaan ja liikenneonnettomuuksien piikki osuu klo 15-17 välille.

Pelastustoiminnan palveluilla on pystytty pääosin vastaamaan tämänhetkiseen onnettomuuksien lukumäärästä tai niiden spatiotemporaalisesta vaihtelusta tulevaan tarpeeseen. Pelastustoiminnalle asetettujen toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttaminen on kuitenkin heikentynyt verrattuna aiempaan riskianalyysiin. Toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat useat eri syyt. Hälytysvalmiuden lisäksi yksittäisen tehtävän toimintavalmiuteen voivat vaikuttaa esimerkiksi: liikennesuoritus, ajokeli, nopeimman yksikön samanaikainen tehtävä, pitkä sopimuksenmukainen lähtöaika, virhe/epäselvyys hätäkeskuksen antamissa lähtötiedoissa, pitkä ajomatka, hitaus/puute yksikölle saapumisessa, harjoitus tai muu syy esimerkiksi liikenne-este (kiertotie, tien kunnostus tms.).

Tarkastelun perusteella ensimmäisenä kohteessa olleen yksikön sisäministeriön asettama toimintavalmiusaika ei ole täyttynyt 15 yksittäisessä riskirudussa. Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikaan ei päästy 19 ruudussa. Erittäin haastavia useamman riskirudun sisältäviä alueita on Heinolan Vierumäellä ja Orimattilan Pennalassa. Vierumäellä lähin hälytettävä yksikkö tulee Vierumäen sopimuspalokunnasta. Palokuntasopimuksen mukainen toimintavalmiusaika ei riitä riskiluokan 2 vaatimukseen. Vierumäelle lähin vakinainen yksikkö tulee Heinolasta. Pennalaan lähin yksikkö tulee Orimattilan pelastusasemalta.

Palvelutasopäätöksessä kuvattuja onnettomuuksien ehkäisyn palveluja tuotetaan päivittäisten onnettomuuksien vähentämiseksi. Lisäksi ohjauksella, neuvonnalla ja turvallisuusviestinnällä sekä valvonnalla pyritään pelastuslain mukaisesti ohjaamaan onnettomuuksiin varautumista sekä niissä toimimista sekä onnettomuuksien seurausten rajoittamista. Yhteistyöllä pyritään vaikuttamaan esimerkiksi liikenneonnettomuuksien vähentämiseen ja liikenneturvallisuuden parantamiseen. Onnettomuuksien ehkäisyn palveluissa huomioidaan toimintavalmiusajan kannalta haasteelliset alueet ja niille kohdennetaan muun muassa turvallisuusviestintää. Tällä tuetaan alueen väestön ja toimijoiden omatoimista varautumista.

Pelastustoiminnan palveluissa varaudutaan päivittäisiin onnettomuuksiin riittävillä henkilöstö- ja kalustoresursseilla, jotka määräytyvät pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisten toimintavalmiusvelvoitteiden ja riskianalyysin perusteella. I-riskiluokan alueella asetetut toimintavalmiuden aikatavoitteet edellyttävät päätoimista pelastustoiminnan valmiutta (lähtövalmius 1 min hälytyksestä). Muilla riskialueilla vaadittavat toimintavalmiusajat voidaan saavuttaa sopimuspalokuntien palokuntasopimusten mukaisilla lähtövalmiuksilla, edellytyksenä on sopimuspalokunnan hälytysosaston aktiivinen toiminta. Pelastustoiminnan

toimintavalmiusaikatavoitteiden saavuttamisen ongelmia tulee tarkastella yksityiskohtaisesti tarkemmin. Asia huomioidaan palvelun kehittämistarpeessa.

Erityistä tarkastelua vaativat riskikohteet

Päijät-Hämeessä on paljon erityyppisiä alueesta ja sen toiminnoista aiheutuvia riskikohteita. Päijät-Hämeestä löytyy muun muassa kemikaalikohteita, puolustusvoimien kohteita, pieniä patoja, turvetuotantoa, rautateitä, vesistöjä ja satamia sekä jopa lentokenttä. Päijät-Hämeen erityistä tarkastelua vaativissa yksittäisistä kohteista ja toimintaympäristöstä nousevat esiin etenkin maakunnan pohjavesialueet ja niitä vaarantavat toiminnot, laajat vesistöt ja suuret yleisötapahtumat, sekä alueen yrityksistä ja laitoksista muodostuvat muut riskikohteet.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluilla pyritään vaikuttamaan erityistä tarkastelua vaativien riskikohteiden turvallisuuteen. Ohjauksella, neuvonnalla ja valvonnalla pyritään erityisesti yritysten ja laitosten sekä yleisötilaisuuksien turvallisuuden parantamiseen. Yhteistyöllä vaikutetaan muun muassa rakentamiseen ja maankäyttöön, sekä pohjavesien suojeluun. Pohjavesien ja maaperän suojelussa on olennaista myös pelastuslaitoksen omat kemikaalivalvontaan liittyvät palvelut.

Pelastustoiminnan palveluissa varaudutaan onnettomuuksiin riskikohteiden mukaisesti riittävillä henkilöstö- ja kalustoresursseilla. Kaluston laatu, määrä ja sen sijoittelu tehdään riskien mukaisesti.

Kansallisen ja alueellisen riskiarvion tunnistamat uhkat, poikkeusolot ja aseellinen hyökkäys

Kansallisessa ja alueellisessa riskiarviossa käsitellyt uhkat mitoittavat koko pelastuslaitoksen kykyä vastata laajoihin ja pitkäkestoisiin tilanteisiin. Riskiarvioissa käsitellyt uhkat vaativat tyypillisesti organisaation sisäistä jatkuvuudenhallintaa sekä mittavaa yhteistoimintaa, että yhteensovittamista tilanteisiin varautumisessa ja tilanteiden hallitsemiseksi. Kansallisessa ja alueellisessa riskiarvioissa käsiteltyihin suuronnettomuuksiin liittyy pelastuslaitoksen merkittävä johtovastuu ja pelastustoiminnan toteuttaminen. Suuronnettomuuksissa korostuu pelastuslaitoksen maakunnallinen suorituskyky.

Ulko- ja turvallisuuspoliittisen ympäristön muutos on lisännyt epävakautta. Suomi varautuu jopa sotilaalliseen voimankäytön mahdollisuuteen. Väestönsuojelun varautumiseen liittyvien palvelujen tarve on kasvanut. Muuttunut toimintaympäristö on aiheuttanut merkittävän väestönsuojeluun varautumisen palvelujen tarpeen. Se aiheuttaa tarvetta myös asukkaiden ohjaukselle, neuvonnalle ja turvallisuusviestinnälle. Väestönsuojeluun varautumiseen liittyvien puutteiden osalta on havaittu merkittävä palvelujen kehittämistarve.

Tulevaisuuden uhkakuvia

Palveluissa huomioon otettavia tulevaisuuden uhkakuvia ja kehityssuuntia ovat mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan muutokset, sopimuspalokuntatoiminnan tulevaisuus ja sen näkymät, väestön ikääntyminen ja pyrkimys kotona asumisen mahdollistamiseen elämän loppuun asti, kaupungistuminen ja muuttoliike kohti kasvukeskuksia, väestökeskittymät, ylikorkeiden rakennusten rakentuminen (esim. tuulivoimalat), uusien teknologioiden tuomat haasteet (esim. sähkövarastot, akkuteknologia, vedyn käytön lisääntyminen), ilmastonmuutos, teknologiariippuvuus ja disinformaation levittäminen.

Pelastuslaitoksen on pystyttävä vastaamaan nopeallakin aikataululla tulvaisuuden uusiin ja muuttuviin uhkakuviin. Uhkat voivat toteutua nopeallakin aikataululla ja olla erittäin moninaisia. Häiriöt ja vaikutukset voivat myös ketjuuntua ja kertaantua. Palveluissa on huomioitava etenkin ajantasaisen tilannekuvan ylläpito, ennakkovarautuminen, päätöksenteon sujuvuus, toimintavalmius, muutoskyky sekä viranomaisyhteistyön sujuvuus.

Tulevaisuuden kehityssuunnat vaativat pelastuslaitokselta myös henkilöstö- ja kalustoresurssien jatkuvaa päivittämistä. Henkilöstöllä tulee olla osaamista ja ammattitaitoa esimerkiksi uusien teknologioiden tai ylikorkeiden rakennusten tuomiin haasteisiin eri tehtävissä.

4 PALVELUTASOA KOSKEVAT PÄÄTÖKSET PALVELUITTAIN

4.1 Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Pelastuslain 27 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia valvontatehtävistä, jota lain 78 §:ssä tarkennetaan; pelastuslaitokselle on säädetty velvoite lain 2. ja 3. luvun säännösten noudattamisen valvonnasta. Lisäksi pelastusviranomaiselle on säädetty laaja valvontavelvoite laissa vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005).

Ohjauksella, neuvonnalla, turvallisuusviestinnällä ja valvontatoiminnalla pelastusviranomainen pyrkii tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseen ja mm. kansalaisten, yritysten, erilaisten yhteisöjen, julkishallinnollisten organisaatioiden ja muiden viranomaisten turvallisuuskulttuurin kehittämiseen ja siinä tukemiseen. Tavoitteena on omatoiminen varautuminen, onnettomuuksien torjumiseen varautuminen, tarkoituksenmukaisen toiminnan hallitseminen onnettomuus- ja vaaratilanteessa sekä kyky onnettomuuksien seurausten rajoittamiseen. Kemikaalivalvonnan tavoitteena on nimenomaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisy ja torjunta sekä yleisen turvallisuuden edistäminen.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti. Yhteistyö sisältyy pääosin pelastuslaitoksen tuottamiin asiantuntijapalveluihin.

Pelastuslain 41 §:n mukaisesti pelastuslaitoksen on suoritettava palontutkintaa, jonka tavoitteena vastaavanlaisten onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnassa tehdään tiivistä yhteistyötä muun muassa poliisin kanssa, jolla on velvoite tutkia osa tulipaloista esitutkintalain tai poliisilain mukaisesti.

Onnettomuuksien ehkäisyn palveluissa huomioidaan palvelutasokaudella pelastustoimen strategian onnettomuuksien ehkäisytöille asetetut painopisteet, pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet, sekä hyvinvointialueen palvelustrategian toimenpideohjelmassa erityisesti asukkaiden turvallisuuden tunteeseen liittyvät tavoitteet.

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tuottamiseen osallistuvat lähes kaikki pelastuslaitoksen tulosalueet sekä myös sopimuspalkokunnat. Palveluihin tarvittavat resurssit on arvioitu vuosittaisen valvontamäärien, vuosittaisen turvallisuusviestintätapahtumien sekä aiempina vuosina toteutuneiden epäsäännölliseen valvontaan, yhteydenottoihin ja asiantuntijatehtäviin liittyvien määrien avulla. Palvelujen tuottamiseen tarvittavien resurssien yhteenlaskettu kokonaismäärä on 18,5 htv:tä (taulukko 25.).

Taulukko 25. Onnettomuuden ehkäisyn palveluihin tarvittavat henkilöresurssit

Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut	htv
Ohjaus ja neuvonta	1,4
Turvallisuusviestintä	4,5
Palontutkinta	0,5
Yhteistyö	3,3
Onnettomuuskehityksen seuranta	0,3
Valvonta	8
Kemikaalivalvonta	0,5
Yhteensä	18,5

4.1.1 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastuslain 27 §:n mukaisesta pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä. Ohjausta ja neuvontaa annetaan myös hallintolain (434/2003 8 §) mukaisesti onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen vastuulla olevien hallintoasioiden hoitamiseen sekä kysymyksiin ja tiedusteluihin vastaamiseen.

Ohjaus ja neuvonta

Pelastustoimelle kuuluvalla ohjauksella tarkoitetaan mm. rakentamisen ohjaamista, pelastussuunnitelmien laatimisen ohjaamista, poistumisturvallisselvitysten laatimisen ohjausta ja siihen liittyvää viranomaisen suorittama arviointimenettelyä, omatoimisen varautumisen tukemisen järjestelyjen ohjaamista ja koulutusta sekä pelastustoimen laitteiden ja laitteistojen kunnossapidosta ohjaamista. *Neuvonnalla* tarkoitetaan yleistä esim. neuvontapuhelimessa tai neuvontasähköpostin välityksellä annettavaa neuvontaa tai muiden tehtävien ohessa annettavaa neuvontaa.

Ohjausta ja neuvontaa suoritetaan erillisinä palveluina (esim. päivystävä palotarkastaja), mutta se sisältyy osana myös kaikkeen muuhun pelastustoimen palvelutuotantoon, kuten esimerkiksi valvontatyöhön. Tehdessään valvontaa pelastusviranomainen ohjaa ja neuvoo esimerkiksi pelastussuunnitelmien ja poistumisturvallisselvitysten laadintaa, omatoimisen varautumisen järjestelyjä, kemikaaliturvallisuutta ja pelastustoimen laitteiden kunnossapitoa. Neuvontaa voidaan antaa asiakkaalle esimerkiksi kohdetutustumisilla, turvallisuusharjoituksissa tai erillisellä neuvontakäynnillä, jota ei katsota tarkastuskäynniksi tai koulutustilaisuudeksi. Neuvontaa kuuluu osana myös erilaisiin hälytystehtäviin, jossa annetaan neuvoja esimerkiksi paloilmoittimen erheellisten hälytysten välttämiseksi. Ohjaus ja neuvonta on palvelu, joka vastaa erittäin laajaan asiakas - ja sidosryhmätarpeeseen ja jolla pyritään vaikuttamaan lähes kaikkiin riskianalyysissä tunnistetuista uhkista (Riskianalyysi luku 5).

Ohjausta ja neuvontaa varten pelastuslaitoksella on erittäin kattavat internet-sivut sekä asukkaiden että yritysten ja laitosten tarpeita varten. Sivustolta on löydettävissä myös yhteystiedot vaativimpien asioiden vastuuhenkilöille. Internet-sivuston avulla asiakas löytää vastauksen

yleisimpiin asioihin ja hän voi käyttää palvelua oman aikataulunsa mukaisesti. Päivystävän palotarkastajan palvelulla annetaan ohjausta ja neuvontaa päivittäisiin yhteydenottoihin. Lakisääteinen ohjaus ja neuvonta sisältyy osana myös pelastuslaitoksen sosiaalisen median viestintää ja aiheita on huomioitu sosiaalisen median viestinnän vuosikellossa. Sosiaalista mediaa käytetään myös pelastustoiminnassa asukkaiden ohjaukseen ja neuvontaan ja sen avulla pelastusviranomainen voi esimerkiksi viiveettä varoittaa asukkaita vaaratilanteista lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Päivystävä palotarkastaja on päivystysluonteinen asiakaspalvelu, jolla vastataan asiakkaiden suoriin yhteydenottoihin puhelimitse, chatissa sekä sähköpostilla toimistoaikana. Yhteydenottojen lisäksi päivystävä palotarkastaja käsittelee päivystävän palotarkastajan erilliseen sähköpostiin tulleita erilaisia ilmoituksia. Osan ilmoituksista päivystävä palotarkastaja käsittelee itse loppuun asti (kuten esim. pelastuslain 62 § mukaiset nuohoojilta tulleet vikailmoitukset), osan hän välittää eteenpäin asian vastuuhenkilölle.

Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen alueen kuntien rakennusvalvontojen kanssa sovitulla tavalla. Pelastusviranomainen toimii rakennusvalvonnoille paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttöönottovaiheessa. Ohjausta ja neuvontaa tarjotaan myös rakennushankkeiden suunnittelijoille ja rakennushankkeisiin ryhtyville. Rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen välisestä yhteistyöstä tarkemmin kohdassa 4.1.3. Rakentamisen ohjaukseen liittyvien resurssien tarve on sisällytetty yhteistyön resursseihin.

Pelastuslaitoksen koko henkilöstö osallistuu yleiseen ohjaukseen ja neuvontaan osana työtehtäviään. Virka-aikana asiakkaat saavat ohjausta ja neuvontaa päivystävältä palotarkastajalta ja virka-ajan ulkopuolella päivystävältä palomestarilta. Erityistä asiantuntemusta vaativiin aihealueisiin (kemikaaliturvallisuus, rakentamisen ohjaus, yleisötilaisuuksien riskiasunnot jne.) liittyvää neuvontaa antavat erikseen nimetyt viranhaltijat.

Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnällä tarkoitetaan erityisesti tulipalo-, onnettomuus- tai muihin vaaratilanteisiin liittyvää neuvontaa ja koulutusta. Turvallisuusviestintä on pelastustoimen lakisääteinen tehtävä, jolla pyritään kansalaisten ja yhteisöjen turvallisuuskulttuurin kehittämiseen, jotta ihmiset osaisivat omalla toiminnallaan ehkäistä tulipaloja ja muita onnettomuuksia sekä toimia oikein onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Turvallisuusviestintä koostuu neuvonnasta, opastamisesta, tapahtumista, koulutuksista, kampanjoista ja erilaisista julkaisuista niin sosiaalisessa mediassa kuin painotuotteina.

Sisäministeriön laatiman pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman mukaisesti turvallisuusviestinnällä pyritään vaikuttamaan kansalaisten osaamisen ja kyvykkyyden lisääntymiseen niin, että heidän kansalaistaitojen hallinta, osaamiseen kehittyminen sekä fyysinen ja sosiaalinen toimintakyky kasvavat. Pelastustoimen näkökulmasta on tärkeää, että ihmisten arjen toimintakyky vahvistuu. Erityisesti tavoitteena on lasten ja nuorten turvallisuuspääoman kasvu. Turvallisuusviestinnän painopiste riskiryhmien sekä heistä vastuussa olevien neuvonnassa ja kouluttamisessa.

Turvallisuusviestinnän keinoin pyritään lisäämään kansalaisten, erityisesti heikommassa asemassa olevien ja riskiryhmien turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne ilmenee väestön

luottamuksena omiin, yhteisön sekä yhteiskunnan kykyihin suojautua uhkia vastaan ja kykyyn palauttaa turvallisuuden taso kriisin jälkeen sekä avun saannin nopeuteen ja tehokkuuteen. Tämä pätee myös onnettomuuksien ehkäisytyössä, jonka kautta myös luottamusta pelastustoiminnan kyvykkyyteen ja tehokkuuteen voidaan lisätä. Tämän vuoksi myös erilaiset kalustoesittelyt, vierailut ja pelastushenkilöstön tapaamiset, joissa kansalaiset pääsevät tutustumaan pelastustoimen nykytilaan, ovat tärkeitä turvallisuusviestinnän keinoja, vaikka niiden vaikuttavuuden mittaaminen onkin haastavaa. Ne luovat myös näkyvyyttä ja luovat mielikuvaa pelastusalasta ja sen työpaikoista.

Pelastusjohtaja hyväksyy vuosittain laadittavan turvallisuusviestinnän suunnitelman, jossa määritellään tarkemmin turvallisuusviestinnän keskeinen sisältö, keinot sen toteuttamiseksi sekä turvallisuusviestinnän henkilöstön tehtävät ja yhteistyökumppanit. Toiminnan kehittämiseksi turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista kerätään palautetta soveltuvin osin.

Pelastuslaitoksella on päätoiminen koulutuspäällikkö, joka vastaa turvallisuusviestinnän kokonaisuudesta. Muu päätoiminen henkilöstö ja sopimuspalokuntien henkilöstö osallistuvat turvallisuusviestinnän toteuttamiseen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän palveluilla pyritään vastaamaan riskianalyyssissä tunnistettuihin ilmiöihin, ughiin ja riskeihin monipuolisesti ja ennakoivasti. Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa pelastuslain 27 § mukaisesti.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän tavoitteena on myös valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittuminen, asumisen paloturvallisuuden edistäminen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukeminen. Pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman tavoitteet huomioidaan myös toiminnassa. Hyvinvointialueen palvelustrategian toimeenpanosuunnitelmaa edistetään ohjaukseen ja neuvonnan keinoin; pääpaino on koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyssä ja liikenneturvallisuuden edistämässä.

Pelastuslaitosten omat internet-sivustot ovat siirtyneet ja siirtymässä sisäministeriön hallinnoiman pelastustoimi.fi-sivuston alle osana pelastustoimen strategiaa. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen on suunniteltava siirtyminen sivuston käyttäjäksi viimeistään hyvinvointialueen uusiessa omia sivustojaan. Pelastustoimen yhteinen sivusto tarjoaa jo nyt mm. yhteisiä valtakunnallisia sähköisiä lomakkeita asiakkaille. Sivuston muutos vaatii resursseja pelastuslaitoksen ja hyvinvointialueen toimialoilta. Tässä yhteydessä chat-palvelu voi poistua käytöstä, mikäli sen toteutus sisäministeriön toimesta ei onnistu.

Ohjauksen, neuvonnan ja turvallisuusviestinnän omien resurssien vähyyden vuoksi onnettomuuksien ehkäisytyössä tullaan lisäämään yhteistyötä erityisesti muiden turvallisuus toimijoiden ja järjestöjen kanssa.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto hakee yhteistä linjaa koulutusten kohdentamiseen ja maksullisten koulutusten toteuttamiseen. Linjauksen valmistumisen myötä sitä tullaan soveltamaan

myös Päijät-Hämeessä. Resurssien käyttö, tarjottavat palvelut ja niiden kohdentaminen tulee suunnitella riskiperusteisesti. Pelastuslaitokselle tulee erittäin paljon pienten ryhmien koulutuspyyntöjä, joita pyritään toteuttamaan riskiperusteisesti.

Riskianalyysin ja tapahtuneiden onnettomuuksien, sekä palontutkinnasta, valvontatyöstä ja asiakkaiden yhteydenotoista saatujen havaintojen ja kokemusten perusteella voidaan havaita ohjaus- ja neuvontapalvelujen tarve. Esimerkiksi

- Valvonnan asiakastutkimuksen mukaan palotarkastajat antoivat 58 % yritys- ja laitospaikoista korjausmääräyksiä pelastus- ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvistä puutteista vuonna 2022.
- Pelastuslaitoksen toteuttaman sidosryhmäyhteistyökyselyn 2023 perusteella rakennusvalvonnat pitivät pelastuslaitoksen kanssa tehtävää yhteistyötä tärkeänä ja nykyisellään sujuvana.
- Pelastuslaitoksen verkkosivuilla vieraili vuoden 2022 aikana 47 191 eri käyttäjää ja sen chat-palvelussa vastattiin päivittäin asiakkaiden kysymyksiin.

Riskianalyysissä on todettu toimintavalmiuden kannalta haasteellisia alueita pelastuslaitoksen toiminta-alueella. Näille alueille kohdennetaan ohjausta, neuvontaa ja turvallisuusviestintää. Tällä tuetaan alueen väestön ja toimijoiden omatoimista varautumista.

Ohjaukselle ja neuvonnalle ei ole asetettu palvelutasopäätöksessä määrällisiä tavoitteita, koska palvelu perustuu suurilta osin asiakkaiden tai yhteistyöviranomaisten tarpeisiin. Palvelun kokonaisuuden tilastointi on myös haastavaa sen sisältyessä osana kaikkea palveluntuotantoa. Resurssitarpeessa on arvioitu vuosittaiset yhteydenotot, sähköisen kanavien kautta tehtävä ohjaus ja neuvonta, sekä päivystävän palotarkastajan palvelu. Päivystävän palotarkastajan palvelu suoritetaan onnettomuuksien ehkäisyn toimialueen resursseilla jokaisen palotarkastajan toimiessa vuorollaan päivystysvuorossa.

Ohjauksen ja neuvonnan resurssitarve on 1,4 htv. Turvallisuusviestinnän kokonaisresurssitarve on 4,5 htv.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä

Ohjaus ja neuvontapalvelut alueen asukkaille sekä yrityksille ja laitoksille

- Pelastuslaitos antaa ohjausta ja neuvontaa ajasta ja paikasta riippumatta pelastuslain ja kemikaalilainsäädännön pohjalta pelastuslaitoksen vastuulle kuuluvista kokonaisuuksista.
- Pelastuslaitos tuottaa ohjausta ja neuvontaa päivystysluontoisena palveluna (päivystävä palotarkastaja ja palomestari) lisäksi pelastuslaitoksen koko henkilöstö antaa ohjausta ja neuvontaa osana työtehtäviään.
- Pelastuslaitos tarjoaa ohjausta ja neuvontaa internet-sivustollaan ja omissa sosiaalisen median kanavissa ja huomioi näissä myös riskianalyysiin sekä sidosryhmäyhteistyön tavoitteisiin liittyvät aiheet.
- Pelastuslaitos on nimennyt erityistä asiantuntemusta vaativille ohjauksen ja neuvonnan palveluille vastuuhenkilöt.

- Kaikki asiakkailta tulevat yhteydenottopyynnot käsitellään ja niihin reagoidaan tarpeen edellyttämällä tavalla ja ilman aiheutonta viivytystä.
- Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen rakennusvalvontaviranomaisten kanssa yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaisesti. Pääpaino on palo- ja poistumisturvallisuudessa ja pelastustoiminnan toimintamahdollisuuksien huomioimisessa.
- Pelastuslaitos järjestää tarpeen mukaan pelastussuunnitelmien laadinnan tueksi koulutusta.
- Ohjauksen ja neuvonnan tuottamiseen käytetään 1,4 htv. Tässä huomioidaan vain erikseen tuotettava ohjauksen ja neuvonnan palvelut, luku ei sisällä muiden palvelujen yhteydessä annettavaa (valvonta, pelastustoiminta, yhteistyö) ohjausta ja neuvontaa.

Turvallisuusviestintä

- Pelastuslaitos laatii turvallisuusviestintäsuunnitelman vuosittain.
- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palveluja suunnitelman mukaisesti.
- Pelastuslaitos suuntaa resursseja ja huomioi turvallisuusviestinnän suunnitelmassa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelman 2025 painopisteet: lapset ja nuoret, yhteistyön kehittämisen, välittämisen tunteen vahvistamisen sekä sidosryhmätyön.
- Pelastuslaitos tuottaa turvallisuusviestinnän palvelua omana toimintana ja sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.
- Pelastuslaitoksen ja sen sopimuspalokuntien tekemällä turvallisuusviestinnällä pyritään tavoittamaan 15 prosenttia alueen asukkaista vuosittain.
- Sosiaalisessa mediassa julkaistaan turvallisuusviestintää ajankohtaisista aiheista proaktiivisesti.
- Pelastuslaitos kerää asiakaspalautetta turvallisuusviestinnän koulutustilaisuuksista.
- Pelastuslaitos osallistuu vuosittain paloturvallisuusviikon viettämiseen.
- Pelastuslaitos osallistuu vuosittain vähintään yhteen suureen messutapahtumaan.
- Pelastuslaitos osallistuu jokaisessa alueen kunnassa vähintään yhteen tapahtumaan vuosittain.
- Jokainen alueella asuva lapsi tai nuori pyritään kohtaamaan 4 kertaa ennen 25 ikävuotta.
- Pelastuslaitoksen muu henkilöstö osallistuu turvallisuusviestintään turvallisuusviestinnän suunnitelman toimenkuvien mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen turvallisuusviestinnän yhteistyöryhmään.
- Turvallisuusviestinnän palveluiden tuottamiseen käytetään 4,5 htv.
- Erilaisten poikkeustilanteiden, kuten epidemioiden, poikkeusolojen ja muiden ajankohtaisten tilanteiden vuoksi turvallisuusviestintää tullaan kohdistamaan tilanteen vaatimalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla tavoitteiden saavuttamiseksi.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen koulutusryhmän toiminta loppui hyvinvointialueelle siirtymisen ja aluehallintoviranomaisen työajan poikkeuslupaehtojen vuoksi. Koulutustoimintaa ei pystytä nykyresurssein tarjoamaan aiemmassa laajuudessaan. Koulutustarjonnasta on jouduttu lopettamaan mm. tilityökoulutukset sekä pidempikestoiset alkusammutuskoulutukset kokonaan ja tällä on vaikutusta myös hyvinvointialueen oman henkilöstön koulutukseen. Pelastuslaitos hyödyntää tällä hetkellä koulutustoiminnassa hälytysvalmiudessa olevia työvuoroja, mikä tarkoittaa sitä, että koulutus voi keskeytyä tai peruuntua lyhyellä varoitusajalla. Tulevan palvelutasokauden aikana pyritään löytämään ratkaisuja koulutustoiminnan järjestelyjen haasteisiin. Koulutusryhmän avulla on pystytty tarjoamaan koulutusta myös yritysten ja laitosten henkilöstölle (luku 4.1.8.1).

4.1.2 Palontutkinta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen pelastuslaitos suorittaa palontutkintaa pelastuslain 41 §:n mukaisesti. Palontutkinnassa arvioidaan tulipalon syttymissy ja selvitetään tarvittavassa laajuudessa palon syttymiseen ja leviämiseen vaikuttaneet tekijät, palosta aiheutuneet vahingot ja vahinkojen laajuuteen vaikuttaneet tekijät sekä pelastustoiminnan kulku. Selvityksen laajuuteen vaikuttaa erityisesti palon seurausten vakavuus.

Palontutkinnan minimivaatimusten määrittelemiseksi palontutkinnat jaetaan kolmeen tasoon:

Tason 1 palontutkinta suoritetaan kaikista tulipaloista. Tutkinnan suorittaa pelastustoiminnan johtaja.

Tason 2 palontutkinta tehdään, kun tulipalosta tai rakennuspalovaarasta:

- on aiheutunut kuolonuhri tai vakava loukkaantuminen (2 vrk sairaalahoidossa)
- on aiheutunut huomattavia aineellisia vahinkoja, taloudellisia vahinkoja tai ympäristövahinkoja (vahinkojen määrä vähintään 200 000 €)
- ihminen on pelastettu palokunnan tai muiden auttajien toimesta hengenvaaralliseksi kehittyneistä olosuhteista tai varmalta kuolemalta
- on merkitystä sammutus- ja pelastustoiminnan kehittämiseksi tai kun kyseessä on:
- kulttuurihistoriallisia arvoja omaava kohde
- teematutkinnan alainen tulipalo
- valtakunnallisen tutkimushankkeen alainen tulipalo
- muu erityinen tulipalo

Tason 2 palontutkinnan suorittaa koulutettu palotutkija tai tutkijapari.

Tason 3 palontutkinta suoritetaan turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan tutkittavaksi kuuluvista tulipaloista. Tällaisia ovat mm. suuronnettomuudet ja suuronnettomuuksien vaaratilanteet. Taso 3 on palontutkinnan laajin taso, ja päätöksen tutkinnan aloittamisesta voi tehdä Onnettomuustutkintakeskus, Sisäministeriö tai pelastuslaitos. Tason 3 palontutkintaan perustetaan erillinen tutkintaryhmä, jonka jäsenet nimetään erikseen.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomainen ilmoittaa asiasta poliisille pelastuslain 41 § mukaisesti.

Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista. Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole ilmoittanut kaikista tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutuneista tulipaloista tai muista onnettomuuksista poliisille kirjallisesti, kuten pelastuslain 41 §:ssä edellytetään.

Palontutkinnan vastuuhenkilö ylläpitää palontutkintaohjetta ja prosesseja. Palontutkintaohjeeseen on määritelty yksityiskohtainen palontutkintaa ja -tutkijoita koskeva ohjeistus.

Poliisien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä vuosittain päivitettävän yhteistyösopimuksen mukaisesti. Yhteistyöhön sisältyy muun muassa yhteisiä koulutuspäiviä ja yhteistutkintaa.

Palontutkinnan vastuuhenkilö on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueelta ja toimii vastuuhenkilönä osana omia työtehtäviään. Pelastuslaitoksella on kuusi koulutettua palontutkijaa, jotka suorittavat palontutkintaa oman työnsä ohella. Henkilöt ovat onnettomuuksien ehkäisyn ja pelastustoiminnan tulosalueilta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Palontutkinnan tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen. Palontutkinnan havainnoilla on usein merkitystä onnettomuuksien ehkäisytyössä ja riskien arvioinnissa. Havaintoja voidaan hyödyntää muun muassa valvontaa tehtäessä tai turvallisuusviestinnässä. Tietoa hyödynnetään myös pelastustoiminnassa.

Pelastuslaitoksen palontutkinta tekee esityksiä muille viranomaisille ja tahoille onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja niihin varautumiseksi. Esitykset voivat olla esimerkiksi havaintoja yksittäisen tulipalon tai alueella esiintyvien tulipalojen osalta tai esimerkiksi valtakunnallisten palontutkinnan teemaraporttien ja havaintojen jakamista. Palontutkija voi olla yhteydessä myös tulipalon jälkeen esimerkiksi kunnan rakennusvalvontaan rakennuksen turvallisen käytön huomioimiseksi tai rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon suojelemiseksi.

Oman pelastuslaitoksen sekä valtakunnallisia palontutkinnasta saatuja havaintoja hyödynnetään sisäisessä koulutuksessa toiminnan sekä henkilöstön osaamisen kehittämisessä. Palontutkinta kuuluu muun muassa säännöllisesti pidettävien päällystön koulutuspäivien vakioaiheisiin. Palontutkinnan tulosten hyödyntämistä riskianalyyseissä ja muissa palveluissa on kuitenkin kehitettävä nykyistä järjestelmällisemmäksi. Tulosten jakamista eri palveluihin ja sidosryhmille on myös tehostettava.

Jos on aihetta epäillä, että tulipalo tai muu onnettomuus on aiheutettu tahallisesti tai tuottamuksellisesti, pelastusviranomaisen on ilmoitettava asiasta poliisille pelastuslain 41 § mukaisesti. Ilmoituksen tekee päivystävä palomestari. Poliisille on ilmoitettava myös palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja henkilöturvallisuusrikkomuksista.

Kaikki tulipalot tutkintaan niiden seurausten mukaisesti vähintään tasolla 1. Tason 2 tutkintaa tehdään vuosittain tutkintakynnyksen ylittyessä noin 20-30 tulipaloon. Pelastuslaitos osallistuu vuosittain myös pelastustoimen valtakunnallisiin teematutkintoihin (esim. vuonna 22 tutkinnan aiheena olivat ladattavat laitteet). Palontutkinnan resurssitarve on 0,5 htv.

Aluevaltuuston päätös palontutkinnan palvelutasosta

- Pelastuslaitos suorittaa palontutkinnan kaikista tulipaloista palon seurausten vakavuuden laajuisesti (tasot 1-3).
- Pelastuslaitos osallistuu valtakunnallisiin palontutkinnan teematutkintoihin.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä poliisin kanssa palontutkintaan liittyen yhteistyösopimuksen mukaisesti.
- Pelastuslaitos ilmoittaa kirjallisesti laissa määritellyissä tapauksissa tiedon syttyisyydestä poliisille.
- Pelastuslaitos jakaa palontutkinnasta saatavia tuloksia tarpeellisessa määrin asiakkaille, muille viranomaisille ja sidosryhmille sekä hyödyntää saatuja tuloksia kaikessa muussa toiminnassaan.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten valtakunnalliseen palontutkijoiden asiantuntijaryhmään
- Pelastuslaitos kouluttaa ja ylläpitää riittävää määrää palontutkijoita. Muuta henkilöstöä koulutetaan palontutkintaan tarpeen mukaan.
- Pelastuslaitoksen palontutkijat on ilmoitettu valtakunnalliseen Asa-rekisteriin ja heidän altistumistaan seurataan.
- Pelastuslaitoksen palontutkintaan käytetään 0,5 htv. Luvussa ei ole huomioitu pelastustoiminnan työvuorojen tekemää tason 1 palontutkintaan kuluva aikaa.

Palvelutason kehittämistarve

Palontutkinnan kehittämistarve liittyy pelastuslain 41 §:ssä edellytettyjen kirjallisten ilmoitusten tekemiseen poliisille lain vaatimalla tasolla. Prosessit ja ohjeet asiasta on laadittu ja koulutusta on järjestetty, mutta tästä huolimatta ilmoituksia on tehty Avin tekemän selvityksen (167/2003) mukaan vain 25 % tapauksista. Pelastuslaitos kohdentaa henkilöstölle lisäkoulutusta asian kuntoon saattamiseksi. Palontutkinnan ilmoitustoimintaa kehitetään ja koulutetaan pelastustoiminnan johtamisen käsikirjan koulutuksen yhteydessä. Palvelutaso korjataan vaaditulle tasolle vuoden 2024 aikana.

4.1.3 Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemisessä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos toimii yhteistyössä muiden viranomaisten sekä alueella olevien yhteisöjen ja asukkaiden kanssa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, sekä osallistuu paikalliseen ja alueelliseen turvallisuussuunnittelutyöhön pelastuslain 42 §:n mukaisesti.

Viranomaisyhteistyöstä on annettu yleisiä säädöksiä mm. hallintolain (434/2003) pykälissä 10 § ja 31 §. Yhteistyö on huomioitu pelastustoimen valtakunnallisessa strategiassa. Siinä edellytetään alueellisen ja paikallisen yhteistyön kehittämistä suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti kuntien,

elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa. Yhteistyö liittyy myös hyvinvointialueen palvelustrategian toimeenpanosuunnitelman mukaiseen *asukkaiden turvallisuudentunne* - teemaan. Siihen sisältyvien kodin ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäiseminen sekä liikenneturvallisuuden edistäminen edellyttävät laajaa yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä. Pelastuslaitos ryhtyy johtopäätösten perusteella omalta osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja tekee tarvittaessa esityksiä muille viranomaisille ja tahoille pelastuslain 43 §:n mukaisesti.

Yhteistyöllä saadaan pelastuslaitoksen omalle työlle vaikuttavuutta ja sen avulla voidaan parantaa pelastustoiminnan edellytyksiä. Yhteistyöllä voidaan vaikuttaa myös sellaisiin riskeihin, joihin pelastuslaitoksen omilla toimivaltuuksilla ei pystytä suoraan vaikuttamaan. Yhteistyön kautta kuva toimintaympäristön tilasta paranee ja riskianalyysiä voidaan tarkentaa. Pelastuslaitosten välisellä yhteistyöllä pelastustoimen palveluja voidaan kehittää valtakunnallisesti yhä laadukkaimmiksi, tehokkaimmiksi ja taloudellisemmiksi. Esimerkiksi valvontatyössä on erittäin tärkeää säädösten ja määräysten yhdenmukainen tulkinta.

Pelastuslaitos tekee laajasti yhteistyötä eri viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Osa yhteistyöstä on säännöllistä ja osa on epäsäännöllistä. Yhteistyötä tehdään kaikkiin onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin liittyen. Yhteistyömuotoja ovat muun muassa tiedonvaihto, lausuntomenettelyt, asiantuntijatarkastukset, yhteistarkastukset, yhteiskoulutukset, neuvottelut, yhteiset työryhmät, viestintäyhteistyö ja turvallisuusviestintätilaisuudet. Yhteistyötä voidaan tehdä yhden sidosryhmän kanssa, mutta monesti yhteistyössä saman aiheen ympärillä on mukana useat eri tahot. Yhteistyötä on kuvattu tarkemmin pelastuslaitoksen suunnitelmissa, mm. valvontasuunnitelmassa ja turvallisuusviestinnän suunnitelmissa.

Viranomaisyhteistyö

Viranomaisyhteistyö voi perustua säädöksiin, strategiaan, olla sopimuksella sovittua tai vapaamuotoista. Eri säädöksissä on yhdyspintoja pelastusviranomaisen ja valvojan viranomaisen kesken, joissa muun muassa toiselle viranomaiselle annetaan mahdollisuus lausua mielipiteensä ennen päätöksen tekoa. Myös niin sanottu ilmoitusvelvollisuus päätöksistä tai havaituista asioista koskien toisen viranomaisen valvontakenttää, on tyypillinen säädöksissä esitetty yhteistyömuoto. Osa yhteistyöstä perustuu keskinäisiin sopimuksiin (esim. Hämeen poliisin kanssa solmittu palontutkimuksen yhteistyösopimus). Pelastusviranomaisilla on tyypillisesti muiden viranomaisten työtä tukeva asiantuntijarooli.

Sisäministeriö on tärkeä yhteistyötaho. Lakisääteisten tehtävien lisäksi Sisäministeriöllä on yhteisiä verkostoja ja hankkeita pelastuslaitosten kanssa. Pelastuslaitosten internet-sivusto (pelastustoimi.fi) on sisäministeriön ylläpitämä. Sivuston kehittämistä tehdään yhteistyössä. Onnettomuuksien ehkäisyn uusi järjestelmä (OEJ) on sisäministeriön hanke, jossa kaikki pelastuslaitokset ja pelastuslaitosten kumppanuusverkoston turvallisuuspalvelujen asiantuntijat ovat osaltaan mukana omalla työpanoksellaan. Sisäministeriölle on myös muun muassa viestintäryhmä, jossa pelastuslaitoksen edustajat ovat mukana.

Muita keskeisiä yhteistyöviranomaisia ovat kuntien kaavoitus-, rakennusvalvonta-, ympäristö-, ja ympäristöterveysviranomaiset, hyvinvointialueen ensihoidosta ja sosiaalitoimesta vastaavat

viranomaiset, aluehallintoviranomainen (AVI), elinkeino-, liikenne ja viestintäviranomainen (ELY), poliisi ja turvallisuus- ja kemikaaliviranomainen (Tukes).

Pelastuslaitos tekee säännöllisintä ja tiiveintä yhteistyötä *kuntien rakennusvalvonnan* kanssa rakentamisen ohjaukseen liittyen. Pelastusviranomainen toimii paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten asiantuntijana rakennuslupakäsittelyssä ja rakennusten käyttöönottovaiheessa. Uudiskohteiden ja merkittävien saneerauskohteiden osalta annetaan lausunto, jos rakennusvalvontaviranomainen on sitä rakennuslupakäsittely yhteydessä pyytänyt. Pelastuslain 379/2011 81 a § nojalla pelastusviranomainen voi tehdä rakennuskohteeseen tarkastuksen rakennushankkeen aikana, jos rakennusvalvontaviranomainen ja pelastusviranomainen arvioivat tarkastuksen tarpeelliseksi lupamääräysten, suunnitelmien tai rakentamista koskevien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Väestönsuojan tarkastus tehdään rakennushankkeeseen liittyvän tarkastuksen yhteydessä. Tarkastukset suoritetaan yleensä ennen rakennusvalvonnan suorittamaa varsinaista käyttöönottotarkastusta ja toimivat lausuntona rakennusvalvonnalle arvioitaessa rakennuksen käyttöönoton edellytyksiä. Pelastuslaitos välittää lisäksi palontutkinnan tuloksia tarpeen mukaan rakennusvalvonnoille turvallisuuden parantamiseksi. Pelastuslaitoksen ja rakennusvalvontojen kesken on myös sovittu rakennuspalojen ilmoitusmenettelyistä (rakenteiden vaurioituminen, kulttuurihistoriallinen rakennus yms.). Yhteisiä tulkintoja luodaan säännöllisillä tapaamisilla ja koulutuksilla.

Maankäytön ohjauksessa tehdään yhteistyötä *kuntien kaavoitusviranomaisten* kanssa. Pelastuslaitos pyrkii olemaan aktiivinen kaava-asioiden lisäksi myös liikennesuunnitelmien kommentoinnissa.

Sosiaali-, ympäristöterveys- ja ympäristöviranomaisten kanssa tehdään yhteistyötä muun muassa riskiasuntojen ongelmien ratkaisemissa. Usein tapaukset ovat moniongelmaisia ja tapausten ratkaisuun voi tapauksesta riippuen, osallistua myös useita muitakin viranomaisia. Viranomaisilla on ilmoitusvelvollisuus pelastuslain 42 § perusteella pelastusviranomaisille havaitessaan tai saadessaan muutoin tiedon palovaarasta tai onnettomuusriskistä asunnossa tai muussa kohteessa. Velvollisuus koskee myös hyvinvointialuetta, kuntaa, muuta julkisyhteisöä ja näiden palveluksessa olevaa henkilöstöä sekä hoitolaitoksen ylläpidosta ja palelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa toiminnanharjoittajaa ja tämän palveluksessa olevaa henkilöä.

Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään muun muassa yleisötapauhtumien ja ravintoloiden valvonnassa sekä palontutkinnassa. Poliisin kanssa yhteistyötä tehdään myös monessa muussa työryhmässä muiden sidosryhmien kanssa yhdessä (muun muassa liikenneturvallisuus ja ympäristörikostentorjunta).

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ohjaa pelastuslaitoksia kemikaalisäädösten tulkinnessa. Tukes ja pelastuslaitos jakavat kemikaaleja käyttävien laitosten valvonnan; Tukes valvoo laajamittaiset kohteet ja pelastuslaitos muut. Pelastuslaitos antaa lausuntoja Tukesin laajamittaisiin lupahakemuksiin ja sisäisiin pelastussuunnitelmiin. Pelastuslaitoksella on osallistumismahdollisuus Tukesin käyttöönotto- ja tarkastussuunnitelman mukaisille laitostarkastuksille. Lisäksi Tukes vastaa kuluttajaturvallisuudesta ja valvoo pelastuslaitoksen kanssa yleisötapauhtumia. Yleisötapauhtumien osalta tehdään Tukesin kanssa yhteistyötä myös pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tapahtumaturvallisuuden alatyöryhmässä. Pelastuslaitoksella on ilmoitusvelvollisuus Tukesille havaitsemistaan vakavista puutteista pelastustoimen laitteissa tai asennus- tai tarkastuslaitoksen toiminnassa pelastustoimen laitelain (10/2007) perusteella.

Pelastuslaitos tekee yhteistyötä kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi osallistumalla mm. Päijät-Hämeen ympäristörikosten torjunnan työryhmän, pohjavesien suojelusuunnitelmien ohjausryhmien ja seudullisen pohjavesityöryhmän toimintaan. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä liikenneturvallisuuden parantamiseksi kuntien liikenneturvallisuustyöryhmien sekä alueellisen liikenneturvallisuustyöryhmän kanssa.

Pelastuslaitosten välinen yhteistyö

Pelastuslaitoksen kumppanuusverkosto on kaikkien pelastuslaitosten vapaaehtoinen yhteenliittymä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto kehittää pelastuslaitosten palveluita ja toimintaa siten, että palvelut ovat laadukkaita, tehokkaita ja taloudellisia. Pelastuslaitokset pyrkivät palveluissaan yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja määräyksistä. Verkostoyhteistyö on koordinoitua ja toimintaa johtavat yhteistyössä kaikki Suomen pelastusjohtajat sekä heidän nimeämänsä pelastusjohtajien hallitus. Jatkuvasti kehittyvän kumppanuusverkoston toiminta-ajatuksena on yhteistyön avulla parantaa yhteiskunnan turvallisuutta kaikissa oloissa. Verkoston visiona on vahvistaa pelastuslaitosten palvelujen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Onnettomuuksien ehkäisytyötä edistetään kumppanuusverkoston *turvallisuuspalvelut*-ryhmässä, jossa mukana ovat onnettomuuksien ehkäisytyöstä pelastuslaitoksissa vastaavat päälliköt. Turvallisuuspalvelut-ryhmän alla on seitsemän yhteistä, pelastuslaitosten henkilöstöstä koostuvaa asiantuntijaverkostoa: kemikaaliasiantuntijat, tapahtumaturvallisuuden asiantuntijat, valvonnan asiantuntijat, rakenteellisen paloturvallisuuden asiantuntijat, palontutkinnan asiantuntijat, riskiasumisen asiantuntijat sekä turvallisuusviestinnän asiantuntijat.

Muut yhteistyö

Yhteistyötä tehdään myös muun muassa nuohoojien, paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten, öljysäiliötarkastajien ja öljylämmitysliikkeiden asennusliikkeiden kanssa. Nuohoojilla on ilmoitusvelvollisuus pelastuslaitokselle havaitsemistaan puutteista pelastuslain 62 §:n mukaisesti. Paloilmoittimien ja sammutuslaitteistojen tarkastuslaitosten tulee toimittaa pelastuslaitokselle valvontaa varten laitteistojen tarkastuspöytäkirjat pelastustoimen laitelain perusteella (10/2007). Kemikaalilainsäädäntö edellyttää, että pelastuslaitoksen valvontaa ja tarkastusta varten öljysäiliön tarkastusliikkeiden tulee toimittaa öljysäiliön tarkastuspöytäkirjat ja öljylämmityslaitteistojen asennusliikkeiden toimittaa asennustodistukset pelastuslaitokselle.

Turvallisuusviestintäyhteistyö

Turvallisuusviestintäyhteistyötä tehdään erilaisissa tapahtumissa mm. Liikenneturvan, Hämeen poliisilaitoksen, Puolustusvoimien ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen muiden toimialojen kanssa. Resurssien vähyyden vuoksi onnettomuuksien ehkäisytyössä tullaan lisäämään yhteistyötä erityisesti muiden turvallisuustoimijoiden ja järjestöjen kanssa. Turvallisuusviestintä on kuvattu erikseen luvussa 4.1.1.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitos kehittää alueellista ja paikallista yhteistyötä kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa suunnitelmallisesti ja laaja-alaisesti pelastustoimen strategian mukaisesti. Yhteistyöllä vahvistetaan tietopohjaa ja parannetaan vaikuttavuutta sekä laajennetaan ymmärrystä toimintaympäristön riskeistä. Strategian mukaisesti yhteistyössä otetaan erityisesti huomioon

rakentamisen ja asumisen paloturvallisuus. Yhteistyöllä pyritään vaikuttamaan valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittumiseen, asumisen paloturvallisuuden edistämiseen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukemisen. Yhteistyöllä pyritään myös parantamaan asukkaiden turvallisuudentunnetta hyvinvointialueen palvelustrategian toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Palvelustrategiassa pääpaino on muun muassa kodin ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisemiseen sekä liikenneturvallisuuden edistämiseen liittyvässä yhteistyössä. Yhteistyön tarpeet löytyvät myös riskianalyysistä; yhteistyön avulla voidaan vaikuttaa sellaisiin riskeihin ja uhkiin joihin pelastuslaitoksen omalla toimivallalla ei kyetä puuttumaan ja toisaalta sillä saadaan omalle työlle vaikuttavuutta.

Pelastuslaitos tekee aktiivisesti eri keinoja käyttäen yhteistyötä viranomaisten ja sidosryhmien kanssa riskianalyysissä tunnistettujen uhkien ja riskien vähentämiseksi tai poistamiseksi. Riskianalyysin perusteella yhteistyöllä pyritään vaikuttamaan esimerkiksi maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen, rakentamiseen, liikenneturvallisuuteen, pohjavesien suojeluun, yleisötilaisuuksien turvallisuuteen ja kemikaaliturvallisuuteen.

Maankäytön suunnitteluun ja kaavoitukseen liittyen yhteistyön tavoitteena on muun muassa pelastuslaitoksen toimintavalmiuden ja toimintaedellytysten huomioiminen, sammutusveden saanti ja väestön evakuointi. Maankäytön suunnitteluun liittyy myös liikennesuunnittelu, jolla on vaikutusta tieliikenneonnettomuuksien riskien pienentämisessä ja pelastustoiminnan tavoitettavuuden kehittämisessä. Pelastuslaitos antaa maankäytön ja liikenteen suunnitteluun lausuntoja sekä muuta ohjausta ja neuvontaa. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi pelastuslaitos osallistuu myös kunnallisiin liikenneturvallisuusryhmiin.

Rakentamisen ohjauksessa pelastuslaitoksen tavoitteena ovat paloturvallisuuden, väestönsuojien ja pelastustoiminnan edellytysten huomioiminen. Rakentamisen aikaisella tarkastuksella pyritään varmistamaan myös työmaa-aikainen turvallisuus. Rakentamishankkeiden ohjaaminen vaatii rakenteellisen paloturvallisuuden osaamisen lisäksi hyvää asiantuntemusta kemikaaliturvallisuudesta. Pelastuslaitoksella on jatkossakin merkittävä tarve vahvalle asiantuntemukselle rakenteellisessa paloturvallisuudessa.

Kemikaaliturvallisuuteen liittyvällä alueellisella ja valtakunnallisella yhteistyöllä pyritään riskien ja uhkien pienentämiseen ympäristössä ja muun muassa Päijät-Hämeen pohjavesialuilla. Yhteistyöllä (Tukes) varmistetaan yritysten ja laitosten turvallisuutta ja pelastustoiminnan edellytysten huomioimista.

Sisäministeriön kanssa tehtävällä yhteistyöllä varmistetaan pelastustoimen yhdenmukaisuutta ja osallistutaan yhteisten järjestelmien kehittämiseen. Yhteistyöllä vaikutetaan erilaisten turvallisuusasioiden etenemiseen.

Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan. Onnettomuuksien ehkäisyyn henkilöstöllä on edustus turvallisuuspalvelujen, turvallisuusviestinnän, rakentamisen ohjauksen, kemikaalivalvonnan, valvonnan, yleisötilaisuuksien, riskiasuntojen ja palontutkinnan asiantuntijatyöryhmissä. Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston tavoitteena on kehittää pelastuslaitosten toimintaa siten, että palvelut kansalaisille ovat laadukkaita, tehokkaita, taloudellisia ja perustuvat yhdenmukaiseen tulkintaan voimassa olevista säädöksistä ja

määräyksistä. Pelastuslaitosten välinen yhteistyö on edellytys pelastustoimen valtakunnallisen strategian mukaiselle palvelujen yhdenmukaisuudelle, yhdenvertaisuudelle ja laadukkuudelle.

Pelastuslaitoksen sidosryhmätutkimuksen 2023 perusteella alueelliselle yhteistyölle on tarvetta ja sitä pidetään tärkeänä. Erittäin tyytyväisiä ollaan pelastuslaitoksen ammattitaitoon ja palvelujen sujuvuuteen sekä laadukkuuteen. Nykyiset palvelut ovat myös vastanneet sidosryhmän tarpeita, vaikka 27 % vastaajista toivoi jopa nykyistä aktiivisempaa yhteydenpitoa. Sidosryhmät pitävät tärkeimpänä tulevaisuuden painopisteenä riittäviä resursseja, sekä henkilöstön osaamista ja hyvinvointia.

Palvelutasopäätöksessä ei ole asetettu lukumääräisiä tavoitteita yhteistyöhön liittyville palveluille, koska palvelut perustuvat suurelta osin asiakkaiden ja yhteistyöviranomaisten tarpeisiin ja heidän yhteydenottoihinsa. Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön käytetään pääosin onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen resursseja. Yhteistyöhön tarvittavien resurssien määrä on 3,3 htv:ta.

Aluevaltuuston päätös yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisemisessä

- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää yhteistyötä eri viranomaisten ja asiantuntijaverkostojen kanssa suunnitelmallisesti ja riskianalyyssissä tunnistettuihin riskeihin ja uhkiin perustuen.
- Yhteistyössä huomioidaan pelastustoimen strategisten tavoitteiden toteutumisen mahdollistaminen sekä pelastustoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen.
- Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvä yhteistyö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa.
- Pelastuslaitos antaa lausuntoja muille viranomaisille lainsäädännön tai viranomaisyhteistyön perusteella ja osallistuu yhteistarkastuksiin sekä neuvotteluihin tarpeen mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu rakentamisen ohjaukseen paloturvallisuuden ja pelastustoiminnan asiantuntijana kunnan rakennusvalvonnan kanssa sovitun mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu paikallisiin, alueellisiin ja valtakunnallisiin yhteistyöryhmiin riskianalyyssissä tunnistettujen riskien vähentämiseksi.
- Pelastuslaitos osallistuu pelastuslaitosten kumppanuusverkoston onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien työryhmien ja asiantuntijaryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos tiedottaa muita viranomaisia ja tahoja toimintaansa liittyvistä havainnoista.
- Pelastuslaitos käsittelee ilman turhia viivästyksiä pelastuslain 42 § perusteella tulleet ilmoitukset riskiasunnoista ja valvoo ne riskiperusteisesti pääosin valvontakäynnillä.
- Pelastuslaitos käsittelee pelastuslain 62 § perusteella nuohoojilta tulleet ilmoitukset ja on havaittujen puutteiden osalta yhteydessä rakennuksen omistajaan, haltijaan tai toiminnanharjoittajaan.
- Onnettomuuksien ehkäisyn yhteistyöhön, sisältäen pelastuslaitoksen asiantuntijapalvelut, käytetään 3,3 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyötä tulee edelleen kehittää huomioiden erityisesti riskianalyysissä tunnistetut uhkat ja riskit. Pelastuslaitoksen eri sidosryhmille tulisi suunnitella ja kuvata omat asiakkuudenhoitomallinsa, joiden kehittäminen aloitetaan alkavan palvelukauden aikana. Yhteistoimintaa ja sen vaikuttavuutta tulee arvioida säännöllisesti ja yhteistyön sidosryhmiltä tulee kerätä palautetta toiminnan kehittämiseksi edelleen. Yhteistyötä tekeväille henkilöstölle tulee järjestää koulutusta yhteistyöhön liittyvien tavoitteiden tarkentamiseksi ja toimintamallien yhtenäistämiseksi ja kehittämiseksi.

Valtakunnallinen onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmähanke on käynnissä. Uuden järjestelmän on tarkoitus tulla käyttöön valtakunnallisesti vuoden 2024 aikana. Pelastuslaitos on mukana hankkeessa ja näin ollen se edellyttää pelastuslaitoksen henkilöstövoimavaroja. Tarvittavien voimavarojen määrää on tässä vaiheessa vielä vaikea ennakoida. Ohjelman kehitystyö tehdään valtakunnallisissa verkostoissa, mutta pelastuslaitoksen pääkäyttäjä joutuu osallistumaan tiiviisti ohjelman testaukseen, integrointiin hyvinvointialueen järjestelmiin ja koulutukseen. Kaikki valvontatyötä tekevät joutuvat kouluttautumaan uuden ohjelman käyttäjäksi. Käyttöön otosta aiheutuu kustannuksia, joiden tarkkaa määrää ei vielä tässä vaiheessa kyetä tarkasti arvioimaan. Uuden järjestelmän käyttöönoton jälkeen nykyistä järjestelmää joudutaan todennäköisesti pitämään yllä vielä jonkin aikaa. Hankkeen tarkemmasta aikataulusta ja järjestelmän käyttöönotosta Päijät-Hämeen hyvinvointialueella saadaan lisätietoja hankkeen edetessä.

4.1.4 Onnettomuuskehityksen seuranta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä pelastuslain 43 §:n mukaisesti. Onnettomuuskehityksen seurantaan saadaan syötteitä mm. tapahtuneista onnettomuuksista kansainvälisesti, valtakunnallisesti ja paikallisesti, palontutkinnasta (4.1.2) ja sidosryhmäyhteistyöstä (4.1.3). Pelastuslaitoksen palveluiden painopisteitä suunnataan ja toimintaa kehitetään onnettomuuskehityksen seurannan perusteella.

Onnettomuuskehityksen seurantaa tehdään pelastustoimen toimintaympäristöön liittyen hyvin laajasti. Seurannan avulla pyritään tunnistamaan sellaisia onnettomuustyyppisiä (riskejä), joihin voimavaroja voitaisiin kohdentaa onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja palveluiden vaikuttavuuden parantamiseksi. Seuranta voi tuoda esiin myös kokonaan uusia uhkia ja riskejä, joihin pelastustoimen tulee varautua. Teknologinen tai toiminta-alueen infrastruktuurinen kehitys voi asettaa pelastustoimelle uusia suorituskykyvaatimuksia. Esimerkkinä tällaisesta muutoksesta on liikenteen sähköistyminen, johon liittyvä sähköautojen lisääntyminen on vaatinut pelastustoimelta uutta osaamista ja resursseja ohjauksen ja neuvonnan, mutta myös pelastustoiminnan osalta.

Päivittäisten onnettomuuksien seurannan pohjalta muodostuvaa onnettomuusaineistoa tarkastellaan neljännesvuosittain onnettomuuksien määrissä ja onnettomuustyypeissä tapahtuvien muutosten tunnistamiseksi. Erityisten ja poikkeavien onnettomuuksien osalta tarkastelua tehdään tätä nopeammalla aikataululla, yksittäistapausten pohjalta. Pelastuslaitos seuraa myös muilla alueilla tapahtuneita onnettomuuksia kyetäkseen tunnistamaan vastaavia riskejä omalla toiminta-alueellaan, ennaltaehkäisemään niihin liittyviä onnettomuuksia ja vähentämään aiheutuneita vahinkoja. Riskitietoisuus kasvaa myös sidosryhmien kanssa tehtävän yhteistyön kautta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Onnettomuuskehityksen seurannan tavoitteena on tunnistaa tekijöitä, joihin vaikuttamalla onnettomuuksia tai niistä aiheutuvia vahinkoja voitaisiin vähentää. Pelastustoimen valtakunnallisen strategian tavoitteiden mukaan tulee seurata ennen kaikkea onnettomuuksien määrien kehitystä, onnettomuuksien seurannaisvaikutuksia, palokuolemia, henkilövahinkoja ja aineellisia vahinkoja.

Onnettomuuskehityksen seuranta on edellytys pelastuslaitoksen palveluiden ja voimavarojen ohjaamiseen, osaamispääoman kehittämiseen ja yhteistyön suuntaamiseen. Seurannan tuloksena syntyvän tietoa voidaan hyödyntää pelastuslaitoksen sidosryhmien keskuudessa turvallisuuden lisäämiseksi ja onnettomuuksien määrään tai niistä aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi.

Onnettomuuskehityksen seurannan tuloksena saatetaan tunnistaa kokonaan uusia, riskianalyysiin vaikuttavia riskejä, jotka edellyttävät pelastustoimelta uudenlaista suorituskkyä, esim. uutta osaamista, voimavaroja tai kalustoa, tai jo olemassa olevia voimavaroja tulee kohdentaa uudella tavalla. Näin ollen onnettomuuskehityksen seuranta on osa pelastuslaitoksen riskien hallintaa ja tilannekuvan ylläpitoa (1.5).

Aluevaltuuston päätös onnettomuuskehityksen seurannasta

- Pelastuslaitos seuraa onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä.
- Pelastuslaitos tekee tarvittaessa havaitsemistaan onnettomuusuhista tai onnettomuuksien määrän ja syiden kehittymisestä esityksiä muille viranomaisille ja tahoille.
- Tunnistettujen riskikohteiden turvallisuuden parantamiseksi tehdään yhteistyötä toiminnanharjoittajien ja eri viranomaisten kanssa.
- Alueen riskitasoa kuvaava riskialuekartta päivitetään tarpeen mukaan ja aina silloin, kun valtakunnallisesta tilastoaineistosta tulee päivitysversio.
- Onnettomuuskehityksen seurantaan käytetään 0,3 htv

Palvelutason kehittämistarve

Onnettomuuskehityksen seurannan prosessia tulee edelleen kehittää. Tällä hetkellä toiminnasta vastaavaa ei ole nimetty pelastuslaitoksella. Tämä on johtanut siihen, että tehtävää tehdään muiden töiden ohessa, puutteellisin resurssein.

Onnettomuuksien ehkäisyn toimintamalli, siihen liittyvät tehtävät ja työnjako suunnitellaan alkavan palvelutasokauden aikana.

4.1.5 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Hyvinvointialueesta säädetyn lain (611/2021) 7 §:n 2. momentin mukaan hyvinvointialue voi hoitaa tehtävät itse tai sopia järjestämisvastuun siirtämisestä toiselle hyvinvointialueelle.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos tuottaa onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan tai sopimusperusteisesti alueen sopimuspalokuntien kanssa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole tehnyt sopimuksia tehtävien hoitamisesta muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastuslaitos pystyy tuottamaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvat tehtävät omana palvelutuotantonaan. Tarvetta yhteistoimintaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien järjestämiseen ei ole.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien onnettomuuksien ehkäisyyn ja valvontaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen varmistamisesta

- Tehtäviä ei ole siirretty toisen hyvinvointialueen hoidettavaksi.

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta

4.1.6 Valvontatehtävät

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain ja kemikaaliturvallisuuslain mukainen valvonta

Päijät-Hämeen pelastuslaitos valvoo alueellaan pelastuslain 78 §:n mukaisesti pelastuslain 2 ja 3 luvun säännösten noudattamista. Pelastuslaitos tekee valvonnan suorittamiseksi palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. Valvonta perustuu riskien arviointiin, ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Valvonnassa käytetään julkista valtaa.

Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), ns. kemikaaliturvallisuuslaki) säättää alueen pelastusviranomaiselle valvontatehtäviä ja erilaisten ilmoitusten käsittelyä. Pelastusviranomaisen valvontavastuu kattaa vähäistä vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia, nestekaasun käyttöä ja varastointia, biokaasun käyttöä, öljylämmityslaitteistojen asennusta, öljylämmityslaitteistojen oleellisen muutostyön kuten säiliön vaihdon asennustyön tarkastukseen, pohjavesialueella olevien maanalaisten öljysäiliöiden tarkastustoimintaa ja osin räjähteiden varastointia sekä pyroteknisten tuotteiden varastointia kaupan yhteydessä tai pyroteknisten tuotteiden yksityistä käyttöä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on valvontatehtävien toteuttamiseksi valvontasuunnitelma pelastuslain 79 §:n mukaisesti, johon on sisällytetty sekä pelastuslain että kemikaaliturvallisuuslain mukainen valvonta. Osa valvonnasta on etukäteen suunniteltua määräaikaista valvontaa (esimerkiksi asuinrakennusten valvonta 120 kk välein), ja osa valvonnasta on epäsäännöistä ja käynnistyy esimerkiksi asiakkaan tekemästä ilmoituksesta (esimerkiksi yleisötilaisuutta varten

laaditusta pelastussuunnitelmasta). Valvontasuunnitelmassa on määritelty palotarkastettavat kohteet ja muut valvontatoimenpiteet paikallisten olosuhteiden, alueella esiintyvien riskien ja pelastusviranomaiselle määriteltyjen tehtävien perusteella. Valvontasuunnitelmassa kuvataan myös keskeiset käytettävät valvontatoimenpiteet. Näitä ovat mm. palotarkastus, paloturvallisuuden itsearviointi, asiakirjavalvonta, kemikaalivalvonta ja muu valvonta). Valvontasuunnitelmassa on tarkemmin määritelty myös valvontaan tarvittavat resurssit valvontatoimenpiteittäin.

Kemikaalivalvontaa tehdään osin muun valvontatoiminnan (esim. määräaikaivalvonta) osana, josta syystä toiminnasta aiheutuvien kustannusten ja siihen tarvittavien resurssien tarkka kohdentaminen on haasteellista. Kemikaalivalvontaan on laskennallisesti kohdistettu 0,5 htv:ta onnettomuuksien ehkäisyyn käytettävistä resursseista.

Valvontatoiminnan suoritteet kirjataan ja raportoidaan pelastuslaitoksella käytössä olevaan valvontaohjelmaan. Raportit suoritteista toimitetaan sovittujen aikataulujen mukaisesti pelastusjohtajalle, lautakunnalle sekä hyvinvointialueen eri raportointikanaviin. Valvonnan suoritteet kirjataan vuosittain myös valtakunnalliseen pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastoon (Pronto).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Valvonnan ensisijainen tarkoitus on ohjata, neuvoa ja opastaa palo- ja henkilöturvallisuuden sekä kemikaaliturvallisuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä tarvittavilta osin valvoa pelastusviranomaisen valvottavaksi määrättyjen säännösten noudattamista. Näillä keinoin pyritään osaltaan pienentämään onnettomuuden todennäköisyyttä ja vähentämään mahdollisesta onnettomuudesta aiheutuvia henkilö-, ympäristö- ja materiaali- ja taloudellisia vahinkoja. Valvonnan tavoitteena on myös valtakunnallisen pelastustoimen strategian mukaisesti tulipalojen määrän puolittuminen, asumisen paloturvallisuuden edistäminen ja omatoimisen onnettomuuksiin varautumisen tukeminen.

Kemikaalivalvonnan tavoitteena on nimenomaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden valmistuksesta, käytöstä, siirrosta, varastoinnista, säilytyksestä ja muusta käsittelystä aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisy ja torjunta sekä yleisen turvallisuuden edistäminen.

Valvontatoiminnassa tehdään yhteistyötä kuntien ja valtionhallinnon viranomaisten ja muiden tahojen kanssa valvontasuunnitelmassa tarkemmin esitettävällä tavalla. Osa viranomaisyhteistyöstä on säännöllistä ja keskenään sovittua mm. poliisien ja Avin kanssa tehdään vuosittain ravintoloiden yhteistarkastuksia ja osa perustuu esimerkiksi säädöksissä oleviin yhteistyövelvoitteisiin (mm. Tukesin käyttöönotto ja laitostarkastuksille osallistumisoikeus).

Valvontaan tehdään riskiperusteisesti määritellyin määrävälein yrityksiin ja laitoksiin sekä asuinrakennuksiin. Valvontakeino valitaan niin, että valvonta on tarkoituksenmukaista ja tehokasta.

Yritykset ja laitokset on jaoteltu 12-120 kk valvontavälille valtakunnallisesti määritellyin riskiperustein. Vuosittain pelastuslaitos valvoo keskimäärin noin 1 000 yritystä ja laitosta. Valvonnessa käytetään niin sanottua arvioivaan valvontatapaa, jossa jokaisen tarkastuksen yhteydessä arvioidaan kohteen pelastuslainmukaisuus: saatavalla riskiluvulla on vaikutusta kohteen valvontaväliin. Valvonnan laatua seurataan yritysten ja laitosten asiakastutkimuksen

avulla. Systemaattinen asiakaspalautteen kerääminen on osa pelastustoimen strategisia tavoitteita ja asiakaspalautteen keräämistä myös muista valvonnan muodoissa on kehitettävä.

Asuinrakennusten että vapaa-ajan asuntojen valvontaväli on 120 kk, jolloin rakennuskannasta valvontaan vuosittain 10 %. Tämä tarkoittaa noin 550 kerros- ja rivitalon, 4500 pientalon ja 2400 vapaa-ajan asunnon valvontaa joka vuosi.

Epäsäännölliseen valvontaan liittyvät tehtävät hoidetaan käsittelyyn tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella. Epäsäännölliseen valvontaan käytettävät resurssit arvioidaan edellisen vuoden toteuman perusteella.

Kemikaalivalvonnan palvelutarve pohjautuu pelastusviranomaiselle kemikaaliturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetun asetuksen vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta säädettyihin tehtäviin. Kemikaalivalvontaa vaativia riskikohteita on tarkasteltu pelastuslaitoksen riskianalyyseissä.

Valvonnan asiakastutkimuksen mukaan palotarkastajat antoivat 58 % yritys- ja laitospaikoista korjausmääräyksiä pelastus- ja kemikaaliturvallisuuteen liittyvistä puutteista vuonna 2022. 11 % näistä puutteista oli vakavia. Vuosittain 5 % valvontakohteista jää arvioivan palotarkastuksen riskiluvun eri osa-alueiden yhteisluvun perusteella kokonaisuudessaan lakisääteisen tason alapuolelle.

Valvontatyön päävastuu on onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen henkilöstöllä. Yritysten ja laitosten sekä yleisötilaisuuksien valvontaa osallistuu päällystää myös pelastustoiminnan tulosalueelta. Työvuorojen henkilöstön huolehtii sovitulla tavalla asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten asiakirjavalvonnasta sekä tarvittaessa osasta niiden palotarkastuksista.

Valvonnan vaikuttavuuden mittaaminen on erittäin hankalaa. Se on mitattavissa usein vasta pitkän aikavälin jälkeen. Mittareiden tuloksiin vaikuttavat osin myös valvontatoiminnasta riippumattomat tekijät, mikä vaikeuttaa valvonnan vaikuttavuuden mittaamista. Valvonnan mittaamiseen käytetään seuraavia mittareita:

- Jatkuvan asiakaspalautteen tulokset
- Suunniteltujen ja toteutuneiden tarkastuksien suhde
- Alueen onnettomuusmäärien kehittyminen
- Onnettomuuksien seurausten kehittyminen
- Arvioivan palotarkastuksen riskiluvun kehittyminen
- Erheellisten paloilmoitusten määrä

Mittareiden käyttö kuvataan tarkemmin valvontasuunnitelmassa. Valvontaan tarvittavien resurssien kokonaismäärä on 8,5 htv:ta.

Aluevaltuuston päätös valvontatehtäviä koskevasta palvelutasosta

- Pelastuslaitos laatii riskien arviointiin perustuvan valvontasuunnitelman vuosittain.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain noin 1 000 yritystä ja laitosta, jotka on jaoteltu riskiperusteisesti 12–120 kuukauden valvontavälille.
- Yritys- ja laitospaikoissa käytetään arvioivaa palotarkastusmallia.

- Pelastuslaitos kerää yritysten ja laitosten valvonnasta asiakaspalautetta ja kehittää asiakaspalautemallia yhdessä hyvinvointialueen kanssa myös muuhun valvontaan sopivaksi.
- Pelastuslaitos valvoo vuosittain 10 % asuinrakennusten rakennuskannasta ja 10 % vapaa-ajan asuntojen rakennuskannasta.
- Pelastuslaitos tuottaa kemikaaliturvallisuuslain (390/2005) mukaista kemikaalivalvontaa
- Pelastuslaitos valvoo kemikaaliturvallisuutta osana pelastuslain mukaista määräaikaista valvontaa.
- Pelastuslaitos valvoo tulleiden ilmoitusten ja yhteydenottojen perusteella kaikki niin sanottuun epäsäännölliseen valvontaan kuuluvat tehtävät. Määrällisesti suurin työpanos kohdistuu rakennustyönaikaisiin tarkastuksiin sekä vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia koskevien ilmoitusten käsittelyyn, niistä tehtäviin päätöksiin ja käyttöönottotarkastuksiin, joissa valvonta ja päätösten tekeminen koskee myös tilapäistä enintään 6 kuukautta kestävää toimintaa.
- Yleisötilaisuuksien järjestelyjä ja turvallisuutta valvotaan tapahtumien pelastussuunnitelmien arvioinnin ja valvontakäytien avulla. Internet-sivuilla ylläpidetään yleisötapahtumien järjestäjille turvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. Yleisötapahtumien turvallisuuden varmistamiseksi tehdään yhteistyötä tapahtumien järjestäjien sekä eri viranomaistahojen kanssa.
- Poistumisturvallisuusselvityslaitosten poistumisturvallisuutta valvotaan poistumisturvallisuusselvityksien avulla sekä tarvittaessa korjausmääräyksillä.
- Riskiasunnoista tulleiden ilmoitusten perusteella asuntoihin tehdään valvontakäyntejä. Riskiasuntoihin liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi tehdään viranomaisyhteistyötä.
- Pelastuslaitos huolehtii antamiensa määräysten jälkivalvonnasta tarvittaessa hallinnollisia pakkokeinoja käyttäen.
- Pelastuslaitos tekee valvonnassa yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa.
- Valvonnan toteutuminen kirjataan valvontaohjelmaan, ja siitä raportoidaan säännöllisesti lautakunnalle sekä vuosittain pelastustoimen valtakunnalliseen tietokantaan.
- Pelastuslain ja kemikaalilain mukaiseen valvontatoimintaan käytetään 8,5 htv:ta. Kemikaalivalvonnan osuus tästä on 0,5 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen valvonnan resurssointi on osin puutteellinen. Valvonnan tavoitteisiin pääseminen on edellyttänyt määräaikaisen henkilöstön (esim. kesätoissa olevat opiskelijat) käyttöä. Riskien edellyttämää valvontaa ei saada nykyisen vakituisten henkilöstön resursseilla tehtyä kokonaisuudessaan. Aluehallintoviraston asiantuntija-arvion 2021 mukaan onnettomuuksien ehkäisyyn osoitetut resurssit (9,6 htv/100 000 asukasta) jäivät alle valtakunnallisen vertailuarvon (12 htv).

Kemikaalivalvonnan voimavarojen niukkuuden takia valvonta on ollut puutteellista pohjavesialueilla olevien maanalaisten öljysäiliön määräaikaistarkastusten valvonnan osalta. Lisäksi vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien laitosten muutosilmoitusten käsittelyä, päätöksiä ja käyttöönottotarkastuksia ei ole kaikissa tapauksissa pystytty tekemään lain edellyttämässä aikataulussa.

Pelastustoimessa on käynnissä valtakunnallinen uuden onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmän (OEJ) kehittämishanke. Järjestelmän olisi tarkoitus tukea ja nopeuttaa valvonnan prosesseja ja sen on tarkoitus tulla käyttöön syksyllä 2024. Sisäministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kehittämät sähköiset palvelut voivat myös toteutuessaan tehostaa valvontatoimintaa. Järjestelmään ja muutoksiin liittyvä henkilöstön koulutus, vanhan järjestelmän tietojen synkronointi yms. tulevat joka tapauksessa vaatimaan resursseja. Järjestelmän käyttö edellyttää turvallisuusviranomaisverkkoon siirtymistä ja muun muassa koneisiin liittyviä investointeja. Hyvinvointialue on myöntänyt kehityshankkeille (OEJ ja turvallisuusverkko) alustavan rahoituksen.

Sekä pelastuslain, että kemikaalilain perusteella tehtävän valvonnan resurssointia tulee tarkastella uudelleen uusien järjestelmien tullessa käyttöön.

4.1.7 Valmiuden tarkastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastusviranomaisen oikeudesta tehdä suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvontaa säädetään pelastuslain 84 §:ssä. Lain mukaan pelastusviranomaiset voivat tehdä tarkastuksia pelastuslaissa säädettyjen suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyjen valvomiseksi, johon liittyen tarkastuksen toimittajalla on oikeus päästä tarkastettaviin tiloihin ja saada selvityksiä pelastuslaissa vaadituista varautumista koskevista suunnitelmista ja järjestelyistä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole aiemmin toteuttanut pelastuslain 84 §:n mukaista valmiuden tarkastuksia. Varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta annetaan osana yleistä ohjauksen ja neuvonnan palvelua valvontatoiminnan yhteydessä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen arvion mukaan valmiuden tarkastamiselle ei vallitsevassa tilanteessa ole erityistä tarvetta. Pelastuslaitos arvioi valmiustarkastusten tarpeellisuutta osana jatkuvan riskien hallinnan prosessia. Valmiustarkastukset voidaan aloittaa tilanteen edellyttäessä.

Aluevaltuuston päätös valmiuden tarkastamisesta

- Suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen varautumisjärjestelyihin liittyvää ohjausta ja neuvontaa annetaan osana yleistä ohjausta ja neuvontaa valvontatoiminnan yhteydessä.
- Pelastuslaitos voi aloittaa valmiustarkastukset pelastusjohtajan päätöksellä.

Palvelutason kehittämistarve

Valmiuden tarkastamisten tarpeellisuutta Päijät-Hämeen alueella arvioidaan jatkuvasti osana toimintaympäristön riskienhallinnan prosessia. Valmiuden tarkastamiset voidaan aloittaa tarvittaessa palvelutasokauden aikana turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan erillisellä päätöksellä. Valmiuden tarkastamistoimintaan arvioidaan tarvittavan noin 0,2 htv:ta.

Pelastuslaitos laatii toimintasuunnitelman valmiuden tarkastamistoiminnan aloittamiseksi palvelutasopäätöskauden (2024-2025) aikana. Suunnitelmassa määritetään valmiuden tarkastamistoiminnan tavoitteita, tarkastusten sisältöä ja toteutustapaa. Lisäksi arvioidaan tarkastusten vaikuttavuutta, kustannustehokkuutta ja tarvittavia voimavaroja. Suunnitelmaa voidaan käyttää päätettäessä seuraavan kerran pelastustoimen palvelutasosta vuonna 2025.

4.1.8 Muut onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät tehtävät, esimerkiksi kemikaalilainsäädännön nojalla tehtävä valvontatoiminta)

4.1.8.1 Yritysten ja laitosten omatoimista varautumista tukeva koulutus

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos tuottaa koulutuspalveluja alueen yrityksille ja laitoksille niiden omatoimisen varautumisen tukemiseksi. Yleisin pelastuslaitokselta tilattu koulutus on henkilöstön alkusammutuskoulutus. Muita koulutuksia ovat palo- ja poistumisturvallisuusluennot ja harjoitukset.

Yrityksille ja laitoksille tarjottava koulutuspalvelu on maksullista, poiketen tältä osin Pelastuslain mukaisesta turvallisuusviestinnästä, jota tarjotaan lain mukaisesti maksutta. Omatoimisen varautumisen koulutuspalvelu on huomioitu aluehallituksen hyväksymässä hyvinvointialueen palveluhinnastossa. Pelastuslaitoksen ulkoinen koulustustoiminta on pienimuotoista ja siitä saadut tulot ovat olleet keskimäärin 20 000 € vuodessa.

Ulkoista koulutusta organisoidaan ja seurataan osana turvallisuusviestinnän kokonaisuutta pelastuslaitoksen koulutuspäällikön toimesta. Pelastuslaitoksella oli aiemmin operatiivisesta henkilöstöstä muodostettu koulutusryhmä, joka pystyi järjestämään pidempikestoisia koulutustapahtumia asiakasyritysten ja -laitosten tarpeiden mukaan. Hyvinvointialueelle siirryttäessä koulutusryhmän toiminta jouduttiin lopettamaan mm. aluehallintoviraston poikkeuslupa-ehdojen takia. Koulutusryhmän toiminta mahdollisti Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän henkilöstölle turvallisuuskoulutukset ulkoisen koulutuksen palveluna. Nykyisin koulutuksia pystytään järjestämään onnettomuuksien ehkäisyn tulosalueen henkilöstön ja pelastustoiminnan työvuorohenkilöstön voimavaroilla. Hyvinvointialueen sisäisiä koulutuksia ei pystytäkään järjestämään.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Yritysten ja laitosten tulee Pelastuslain 14 § mukaan huolehtia omatoimisesta varautumisesta. Pelastuslaitos tukee omatoimista varautumista tarjoamalla apua yritysten ja laitosten henkilöstön turvallisuuskouluttamiseen. Ulkoisen koulutuksen järjestämisellä tavoitellaan Pelastuslain 27 § mukaisesti tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemistä ja varautumista onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukaista toimintaa onnettomuus- ja vaaratilanteissa, ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa.

Aluevaltuuston päätös yritysten ja laitosten omatoimista varautumista tukevasta koulutuksesta

- Pelastuslaitos tuottaa yritysten ja laitosten omatoimista varautumista tukevaa maksullista koulutuspalvelua nykyisillä voimavaroillaan.
- Koulutuspalvelut tilastoidaan osana pelastuslaitoksen suorittamaa turvallisuusviestintää.
- Yritysten ja laitosten omatoimista varautumista tukevaan koulutukseen käytetään turvallisuusviestinnän resursseja.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto on valmistelemassa ulkoisen koulutuksen ja lakisääteisen turvallisuusviestinnän valtakunnallisia periaatteita. Pelastuslaitos seuraa valtakunnallista keskustelua aiheesta ja tekee tarvittavat muutokset koulutuspalveluun mahdollisesti muuttuvien periaatteiden perusteella.

4.2 Pelastustoiminta ja siihen varautuminen

Pelastustoiminnalla tarkoitetaan kiireellisiä pelastustoimen tehtäviä, joiden tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia (PelL 2 a § kohta 2).

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu:

- 1) hälytysten vastaanottaminen;
- 2) väestön varoittaminen;
- 3) uhkaavan onnettomuuden torjuminen;
- 4) onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen;
- 5) tulipalojen sammuttaminen ja vahinkojen rajoittaminen;
- 6) 1–5 kohdassa mainittuihin tehtäviin liittyvät johtamis-, viestintä-, huolto- ja muut tukitoiminnat.

4.2.1 Väestön varoittaminen vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittava hälytysjärjestelmä

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä pelastuslain 27 § mukaisesti.

Väestön varoittamisen menetelmät

Väestön varoittamista toteutetaan toisiaan täydentävin menetelmin. Usean menetelmän rinnakkainen käyttäminen pyrkii varmistamaan, että varoitus tavoittaa mahdollisimman suuren osan alueella olevasta väestöstä, sekä sisätiloissa että ulkona. Väestön varoittamisen keinoja ovat medialle hätäkeskuksen kautta annettava mediatiedote ja sen jatkotiedote, sosiaalisen median kanavissa annettava varoitus, tv:ssä, radiossa ja 112-sovelluksen kautta annettava vaaratiedote sekä väestöhälyttimillä annettava yleinen vaaramerkki.

Väestöhälytinjärjestelmä

Väestöhälytinjärjestelmää käytetään ympäristöön ilmaitse leviävän vaarallisen kemikaalin vuototilanteessa tai sen uhkassa sekä ilmahälytysjärjestelmänä sodan aikana. Alueilla, joilla on merkittävä väestön turvallisuutta vaarantava suurtonnettomuuden tai hyökkäysvaikutuksen riski, on ulkona olevaa väestöä voitava varoittaa suurtehohälyttimien avulla. Väestöhälytinjärjestelmässä annettavan vaaramerkin (ääni) tavoitteena on varoittaa ulkona olevia ihmisiä ja kehottaa heitä suojautumaan sisälle. Vaaramerkkiä täydennetään muilla, edellä kuvatuilla varoittamisen menetelmillä.

Väestöhälytinjärjestelmä muodostuu eri puolilla Päijät-Hämettä sijaitsevista suurtehohälyttimistä ja niiden ohjaamisen mahdollistavasta johtamisjärjestelmästä. Väestöhälyttimiä voidaan ohjata suoraan Hätäkeskuksesta tai pelastuslaitoksen johtokeskuksesta. Järjestelmän kokonaiskattavuudeksi on vuonna 2019 arvioitu 80-85 % Päijät-Hämeen väestöstä. I riskiluokan alueista tavoitetaan lähes 100 %. Pelastuslaitoksen tekninen henkilöstö huolehtii väestöhälytinten kunnossapidosta.

Käytössä oleva väestöhälytinjaestelmä ja siihen kuuluvien hälytinten sijoittelu perustuu alueen väestökeskittymiin. Väestön varoittamiseen käytettävät hälyttimet on sijoitettu pääasiassa olemassa oleviin asutustaajamiin ja suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien kohteiden vaikutusalueille. Pelastuslaitoksella on aloitettu hanke väestöhälytinjaestelmän kehittämiseksi. Hankkeessa tehdään selvitys hälytysjärjestelmän nykytilasta ja toimintaympäristön, mm. alueen rakentumisen myötä muuttuneiden tarpeiden tunnistamiseksi ja järjestelmän uudistamistarpeiden määrittelemiseksi. Hankkeessa tullaan uudistamaan väestöhälytinten sijoittelun periaatteet, jotta väestöhälytinjaestelmää voidaan kehittää nykytarpeita vastaaviksi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen vastuulle kuuluvan väestön varoittamistehtävän ja siihen liittyvän hälytysjärjestelmän ylläpidon tavoitteena on mahdollistaa alueella oleskelevan väestön tehokas varoittaminen vakavan vaaran uhatessa. Väestön varoittamista edellyttäviä riskejä ja uhkia on käsitelty tarkemmin riskianalysissä.

Aluevaltuuston päätös väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteessa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää väestön varoittamiseen tarvittavat suunnitelmat.
- Pelastuslaitoksen henkilöstöä on koulutettu väestön varoittamisen tehtäviin ja osaamista ylläpidetään ja kehitetään koulutustoiminnalla.
- Pelastuslaitos ylläpitää väestön varoittamiseen käytettävää hälytysjärjestelmää.
- Väestöhälytinjaestelmä muodostuu kiinteistä väestöhälyttimistä ja niiden ohjaamiseen käytettävästä johtamisjärjestelmästä.
- Kiinteiden väestöhälytinten sijoittelu perustuu asutustaajamien sijaintiin ja suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien kohteiden vaikutusalueisiin.
- Muita väestön varoittamiseen käytettäviä keinoja ovat Häätäkeskuksen, 112-sovelluksen, television, radion ja sosiaalisen median kautta annettavat varoitukset ja tiedotteet.
- Väestön varoittamiseen liittyvien suunnitelmien, väestön varoittamiseen käytettävän järjestelmän ylläpitoon kohdennetaan 0,5 htv (väestönsuojelukoordinaattori 0,2 htv ja tekninen huoltohenkilöstö 0,3 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Väestöhälytysjärjestelmän osalta kehitystarpeet liittyvät väestöhälytinten sijoittelun suunnitteluun ja sen pohjalta tehtävään hälytinten uusimiseen. Hälytinten sijoitusperusteet Päijät-Hämeen alueella tulee yhtenäistää, jotta väestöhälytinjaestelmän kattavuus vastaa riskianalysissä tunnistettuihin, väestön varoittamista edellyttäviin uhkiin.

Pelastuslaitos laatii väestöhälytinten sijoittamista koskevan tarvekartoituksen, sijoitusperiaatteiden määrittelyn ja suunnitelman väestöhälytinten sijoittamisesta ja uusimistarpeesta alkavan palvelutasokauden aikana. Suunnitelman laadintaan ja ylläpitoon arvioidaan tarvittavan 0,1

henkilötyövuotta. Selvityksen mukaisesti hälytysjärjestelmän uusimistarpeesta syntyvistä kustannuksista ja aikatauluista päätetään tarkemmin tulevissa palvelutasopäätöksissä.

4.2.2 Pelastustoiminta

Hyvinvointialue päättää, millä tavoin pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä. (PelL 27 § 2 momentti 4. kohta)

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

4.2.2.1 Toimintavalmiusaikatavoitteet

Toimintavalmiusaikoihin liittyviä määritelmiä:

Avunsaantiaika alkaa siitä, kun hätäkeskuksessa vastataan hätäpuheluun ja loppuu siihen, kun tehokas pelastustoiminta alkaa. Avunsaantiaikaa mitataan A- ja B-kiireellisyysluokan tehtävistä.

Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika lasketaan siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen, siihen kun se saapuu onnettomuuspaikalle. Pelastustoimen tilastointijärjestelmässä Prontossa se lasketaan käytännössä yksikön hälytysajasta kohteessa - aikaan.

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajalla tarkoitetaan aikaa, joka alkaa ensimmäisen yksikön vastaanottaessa hälytyksen ja päättyy siihen, kun pelastusryhmä aloittaa tehokkaan pelastustoiminnan.

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen toimintavalmiusaikatavoitteet on määritelty *pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa* (SM, 21/2012). Eri riskiluokkiin kuuluville alueille edellytetään seuraavia toimintavalmiusaikoja:

I riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 6 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 13 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

II riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 10 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 14 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 16 minuuttia. Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

III riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 22 minuuttia ja avunsaantiaika olisi korkeintaan 24 minuuttia.

Joukkuelähdössä pelastusjoukkueen tulisi olla pelastustoiminnan johtajaa lukuun ottamatta paikalla 30 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen.

IV riskiluokan asutuilla alueilla tehokas pelastustoiminta voi alkaa pidemmänkin ajan kuluessa kuin I - III-riskiluokissa. Jos pelastustoimintaa ei kyetä aloittamaan alle 40 minuutissa, on kyseisillä alueilla kiinnitettävä erityistä huomiota ihmisten omatoimiseen varautumiseen.

(Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje; SM, 2012:21)

Taulukko 26. Toimintavalmiusaikojen toteutuminen

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
Riskiruutujen kokonaismäärä riskiluokittain edellisen kalenterivuoden lopussa	18 kpl	131 kpl	99 kpl	- kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana.	3 kpl	11 kpl	1 kpl	- kpl
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena.	0 kpl	2 kpl	2 kpl	- kpl
Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä tehtävistä edellisen kalenterivuoden aikana (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	1 kpl	7 kpl	0 kpl	0 kpl
Jatkuva puute: Riskiruutujen lukumäärä, joissa <i>pelastustoiminnan toimintavalmiusaika</i> ei täyty vähintään 50 %:ssa kiireellisistä pelastustoimen tehtävistä minään neljänä edellisenä kalenterivuotena. (IV-luokan riskiruudun osalta raja 38 min, jos ei toisin päätetty)	0 kpl	1 kpl	0 kpl	0 kpl

Riskiruudut, joissa pelastustoiminnan toimintavalmiuden osalta on todettu pidempään jatkunutta puutetta sijaitsevat Vierumäellä (kts. riskianalyysi, liite 1). Yksittäisen riskiruudun toimintavalmiuden prosentuaalisten toteumien tarkastelussa tulee huomioida riskiruutuun kohdistuneiden hälytystehtävien lukumäärä. Tehtävien määrän ollessa vähäinen voi yksittäisen tehtävän vaikutus vääristää tulosta kohtuuttoman paljon ja johtaa väärään tulkintaan.

Taulukko 27. Toimintavalmiusaikojen mediaanit riskiluokasta riippumatta vuosina 2020-2022

	Vuosi 2020	Vuosi 2021	Vuosi 2022
<i>Ensimmäisen yksikön</i> toimintavalmiusajan mediaani	7:26	7:44	7:42
<i>Pelastustoiminnan</i> toimintavalmiusajan mediaani	11:56	12:10	12:06
<i>Pelastusjoukkueen</i> toimintavalmiusajan mediaani	13:06	13:24	14:18

Toimintavalmiusaikojen mediaaniajat on esitetty taulukossa 27. Taulukon aikojen osalta on syytä huomioida, että pelastustoiminnassa jouduttiin tekemään joitakin myös toimintavalmiuden toteuma-aikoihin lievästi vaikuttavia toiminnallisia muutoksia koronapandemian aikana.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen toimintavalmius alueen eri osissa perustuu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen (SM 21/2012) mukaisesti määriteltyihin toimintavalmiuden tavoiteaikoihin. Vuosittaiset tehtävätilastot antavat kuvaa pelastustoiminnan palvelutarpeista alueen eri osissa normaalitilanteissa. Pelastustoiminnan toimintavalmiutta suunniteltaessa joudutaan kuitenkin varautumaan moniin sellaisiin pelastustoiminnan tehtäviin, joiden toteutuminen on jokseenkin epätodennäköistä. Näin ollen tehtävätilastot eivät anna täydellistä kuvaa pelastustoimen palvelutarpeista. Osa suorituskyvyllystä varautumista vaativista riskeistä ei onneksi koskaan toteudu. Pelastustoiminnan toimintavalmiutta muodostettaessa ne joudutaan kuitenkin huomioimaan.

Pelastustoiminnan tehtävämääriä on tarkasteltu luvussa 3. Onnettomuustyyppikohtaiset tiedot esitetään tarkemmin riskianalyysin luvussa 4.2.

Aluevaltuuston päätös toimintavalmiusaikatavoitteista

Pelastustoiminnan toimintavalmiusajoista eri riskiluokan alueilla päätetään seuraavasti:

	Riskiluokka			
	I	II	III	IV
<i>Ensimmäisen yksikön</i> riskiluokakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina	6 min	10 min	20 min	-
<i>Ensimmäisen yksikön</i> ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)	50 %	50 %	50 %	-

<i>Ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä, riskiluokista riippumatta</i>	08:00			
<i>Pelastustoiminnan riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuuttina</i>	11 min	14 min	22 min	-
<i>Pelastustoiminnan ruutukohtainen toimintavalmiusajan toteutumisen vähimmäistaso prosentteina (min 50 %)</i>	50 %	50 %	50 %	-
<i>Pelastustoiminnan toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta</i>	12:40			
<i>Pelastusjoukkueen riskiluokkakohtainen ruudun toimintavalmiusajan enimmäisaika minuutteina</i>	20 min	30 min	30 min	-
<i>Pelastusjoukkueen toimintavalmiusaikatavoitteen mediaani minuutteina ja sekunteina kaikissa kiireellisissä tehtävissä yhteensä riskiluokista riippumatta</i>	14:57			

Palvelutason kehittämistarve

Palvelutasopäätöskaudella pelastuslaitos laatii tarkemman analyysin alueensa pelastustoimen toimintavalmiuspuutteista. Analyysissä huomioidaan pelastuslaitoksen riskianalyysin lähtökohdat ja -selvitykset toimintavalmiuspuutteille. Lisäksi selvitetään riskiruutumuutosten perusteet ja vaikutukset (riskiluku ja sen muutos), alueilla esiintyvät ruutukohtaiset riskit ja toteutuneiden onnettomuuksien tyypit sekä tavoittamiseen liittyvät viiveet (lähtö- ja ajoaika sekä mahdollisesti muuttunut tiestö, reitistö ja rakennuskanta) sekä toimintavalmiusaikojen kehitys edellisten vuosien osalta.

Analyysin perusteella

1. Selvitetään riskien edellyttämät, vaaditut suorituskyvyt, mikäli kohdealue olennaisesti poikkeaa tavanomaisesta tai viereisistä riskiruuduista alueella (Heinolan Vierumäki Urheiluopiston alue)
2. Suunnitellaan ja toimenpannaan toiminnallisen ja taloudellisen tilanteen sallimalla tavalla toimenpiteet riskiruutujen toimintavalmiusaikojen korjaamiseksi sekä tehdään esitykset edelleen toteutettavista toimenpiteistä (taloudelliset vaikutukset) jatkossa palvelutasopäätöskaudella 2024-2025. (Esimerkkinä toimeenpanosta lähtöaikojen seuraaminen, jatkoselvitystä edellyttävästä toimeenpanosta toimintavalmiudessa olevan resurssin lisääminen ja kohdentaminen.)

4.2.2.2 Valmiuden säätelyn toimintamallit

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan valmiuden tasoja on viisi: *Perusvalmius, tehostettu seuranta, tehostettu valmius, suuri valmius* ja *täysvalmius*. Perusvalmius on normaalitilanteessa ylläpidettävä valmiuden taso. Valmiuden tasoa voidaan korottaa pelastuslaitoksen toimintavalmiuden tasoista annetun sisäisen ohjeen mukaisesti. Tason muuttamisesta voivat päättää pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö, päivystävä päällikkö P20 sekä aluepalopäällikkö.

Valmiuden tason nostaminen voi aiheuttaa muutoksia pelastuslaitoksen johtamisjärjestelyihin ja henkilöstöresursseihin. Tarvittaessa pelastuslaitoksen johtokeskus perustetaan ja miehitetään ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Pelastustoiminnan vapaalla olevaa henkilöstöä voidaan kutsua töihin toimintavalmiuden parantamiseksi ja pelastusasemia (päätoimisia ja sopimuspalokuntia) voidaan miehittää. Tarvittaessa tehtäviä asetetaan kiireellisyys- ja tärkeysjärjestykseen. Kiireelliset pelastustehtävät hoidetaan aina ensisijaisesti.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varautua yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Valmiuden säätelyn toimintamallilla varmistetaan pelastustoimintaan tarvittavien resurssien riittävyys, johtamisedellytykset ja yleisesti palveluiden toteutuminen kaikissa tilanteissa.

Aluevaltuuston päätös valmiuden säätelyn toimintamalleista

- Pelastuslaitos vastaa pelastustoiminnan valmiuden säätelyn järjestämisestä ja ylläpitää siihen tarvittavaa järjestelmää.
- Valmiutta ylläpidetään ja valmiuden tasoa muutetaan etukäteen määriteltyjen ja pelastuslaitoksen kirjallisissa ohjeissa määritellyin perustein.
- Valmiuden nostamisesta aiheutuvat toimenpiteet on etukäteen suunniteltu.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos seuraa valtakunnallista, alueellista ja paikallista valmiuden säätelyyn liittyvää kehitystä ja ohjausta, ja toteuttaa toimintamallien muutokset toimintaympäristön vaatimuksia vastaaviksi.

4.2.2.3 Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat muodostuvat päätoimisesta henkilöstöstä, sopimuspalokuntien henkilöstöstä ja sivutoimisesta henkilöstöstä. Pelastustoimintaan osallistuvan pelastuslaitoksen päätoimisen miehistön, alipäällystön ja päällystön viran tai tehtävän kelpoisuusvaatimuksena on virkaa tai tehtävää vastaava pelastusalan tutkinto. Pelastustoimintaan osallistuvalla sivutoimisella sekä sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalta henkilöltä vaaditaan Pelastusopiston opetussuunnitelman mukainen koulutus.

(Pelastuslaki 57 §) Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) antaa tarkempia säädöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista tutkinnoista ja koulutuksista.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön kokonaismäärä Päijät-Hämeessä on noin 800 henkilöä. Päätoimisen pelastushenkilöstön virkoja on 181 kpl, sijaishenkilöstö huomioituna päätoiminen resurssi on 194 htv:a. Pelastustoimintaan osallistuvan sopimuspalokuntien henkilöstön määrä on 605 henkilöä (HAKA-rekisteri).

Päijät-Hämeessä on 21 sopimuspalokuntaa, joista yhdeksän (9) toimii ensilähdöstä toiminta-alueellaan vastaavana valmiuspalokuntana. Nämä palokunnat suorittavat pelastusviranomaisen johdolla itsenäisesti alueensa pelastustehtäviä, ellei tilanne edellytä suurempaa pelastusorganisaatiota. Kymmenen (10) palokuntaa toimii täydennyspalokuntana osallistuen pelastustoimintaan mahdollistaen tehokkaan pelastustoiminnan koko Päijät-Hämeen alueella. Sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluu 605 hälytysosaston jäsentä. Hälytystehtäviä Päijät-Hämeessä on vuosittain noin 4500 (4465 vuosi 2022), joihin valmiuspalokunnat osallistuivat noin 1291 tehtävään ja täydennyspalokunnat noin 267 tehtävään.

Sopimuspalokunnat ovat keskeinen osa suomalaista pelastusjärjestelmää. Sopimuspalokunnat mahdollistavat kattavan pelastustoiminnan maakunnan alueella lähellä ihmistä. Sopimuspalokunnat vastaavat tehtäviin joko itsenäisesti (pelastusviranomaisen johtaa) tai osana suurempaa pelastusorganisaatiota – auttavat ja pelastavat ihmisiä tulipaloissa, liikenneonnettomuuksissa ja ensivastetehtävässä sekä suojaavat ympäristöä ja omaisuutta vesi- ja öljyvahingoissa. Sopimuspalokunnat mahdollistavat pelastustoiminnan tuen, voimavaran ja jatkuvuuden suurissa ja pitkäkestoisissa onnettomuuksissa joustavasti ja kustannustehokkaasti. Lisäksi sopimuspalokunnat tekevät arvokasta onnettomuuksien ennaltaehkäisevää työtä osallistumalla kansalaisille suunnattuun turvallisuusneuvontaan, -viestintään ja -koulutukseen. Sopimushenkilöstö muodostaa myös tärkeän osan poikkeusolojen pelastustoimen organisaatiosta ja henkilöstöstä.

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarat on jaettu alueen eri osiin pelastustoiminnan valmiuden suunnitteluohjeen riskiluokkien perusteella. I-riskiluokassa vaadittu toimintavalmius on käytännössä mahdollista saavuttaa vain päätoimisen henkilöstön avulla. Päätoimiset pelastusasemat sijaitsevat I-riskiluokan alueilla Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa (3 kpl) ja Orimattilassa.

Päätoiminen henkilöstö on jaettu operatiivisesti neljään työvuoroon kuudelle alueen päätoimiselle asemalle. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan pelastusryhmän lähtökohtainen vahvuus on 1 + 3. Päätoimisten pelastusasemien minimivahvuudet esitetään taulukossa 28.

Päätoimisten asemien vahvuuksia voidaan alentaa pelastusjohtajan päätöksellä tilapäisesti tarpeen vaatiessa tilanteessa, jossa palvelutasopäätöksessä päätetyn vahvuuden ylläpito osoittautuu mahdottomaksi pelastuslaitoksesta riippumattomasta syystä. Esimerkiksi vakavan tartuntataudin aiheuttama sairastumisaalto ja siitä seuraava henkilöstövaje voisi aiheuttaa tilanteen, jossa vahvuuksia joudutaan alentamaan. Vahvuudet tulee nostaa asemakohtaisiin minimivahvuuksiin heti poikkeuksen aiheuttaneen perusteen poistuttua.

Taulukko 28. Pelastustoiminnan minimivahvuudet vakinaisilla asemilla

Asema	Kunta	Minimivahvuus
		palomestari + ruiskumestari + miehistö
Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 21

Riskiluokkiin II, III ja IV kuuluvilla alueilla edellytetty toimintavalmius voidaan toteuttaa sopimuspalokuntien tuottamalla valmiudella. Päätoimisten ja sopimuspalokuntien asemien sijainti Päijät-Hämeen kartalla kuvassa 3.

Sopimuspalokuntien lähtövahvuuksista sovitaan palokuntakohtaisesti palokuntasopimuksissa. Pelastustoimintaan osallistuva vapaaehtoishenkilöstö käsitellään tarkemmin kohdassa 4.4.1.

Pelastustoiminnan henkilöstön jakautuminen alueen kuntiin ja asemille esitetään liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön mitoituksen tavoitteena on luoda edellytykset tehokkaalle ja vaikuttavalle pelastustoiminnalle koko alueella. Tämä edellyttää riittävää määrää pelastustoimintaan osallistuvaa ja tehtäviin kykenevää henkilöstöä alueen eri osissa.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstövoimavarojen määrä ja laatu hyvinvointialueen alueen eri osissa määräytyy pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisten toimintavalmiusvelvoitteiden ja riskianalyysin perusteella. I riskiluokassa vaadittu toimintavalmius edellyttää välittömässä lähtövalmiudessa olevaa pelastusryhmää ja vakinaista henkilöstöä. II- III- ja IV riskiluokkaan kuuluvilla alueilla edellytettyn toimintavalmiuteen voidaan päästä myös sopimushenkilöstön turvin, kunhan sopimuspalokuntien kyky tuottaa sovittua valmiutta voidaan pitää riittävällä tasolla.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrästä ja laadusta hyvinvointialueen eri osissa

- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään seuraavia päätoimisen pelastushenkilöstön vahvuuksia alueen päätoimisilla pelastusasemilla:

Asema 10	Lahti (Paavola)	1 + 1 + 6
----------	-----------------	-----------

Asema 20	Lahti (Niemi)	0 + 1 + 3
Asema 30	Hollola	0 + 1 + 3
Asema 40	Heinola	1 + 1 + 3
Asema 50	Orimattila	0 + 1 + 3
Asema 60	Lahti (Nastola)	0 + 1 + 3
Koko alue yhteensä		2 + 6 + 21

- Pelastusjohtaja voi päätöksellään tilapäisesti alentaa vahvuuksia tarpeen vaatiessa harkitsemallaan tavalla pakottavassa tilanteessa.
- Sopimuspalokuntien ja sivutoimisen henkilöstön valmiudesta ja hälytysvahvuuksista sovitaan palokuntasopimuksissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää sopimuspalokuntien hälytysvahvuudet ja toimintavalmiuden vähintään nykyisellä tasolla aluesopimuksen ja palokuntasopimuksien mukaisesti.
- Pelastuslaitos tukee aktiivisesti sopimuspalokuntatoimintaa aluesopimuksen mukaisesti (esimerkkinä koulutus, osallistaminen, toiminnan tukeminen) sekä kehittää osaltaan sopimuspalokuntatoimintaa sopimuspalokuntien kehittämisverkostossa sovittujen linjausten mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Vakinaisen henkilöstön osalta pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrää ja laatua hyvinvointialueen eri osissa arvioidaan palvelutasopäätöskaudella 2024-2025 uudistuvan pelastustoiminnan toimintavalmiusohjeen sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusaikoihin (kohta 4.2.2.1) liittyvän toimintavalmiuspuutteita koskevan analyysin perusteella. Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen kehittäminen voi edellyttää niiden määrän ja laadun muutosta toimintavalmiuden kehittämiseksi.

Sopimuspalokuntatoiminnassa kehittämistarpeet henkilöstövoimavarojen määrään ja laatuun hyvinvointialueen eri osissa liittyen seurataan aktiivisesti *työnantajuuks sopimuspalokuntatoiminnassa* -työryhmän (KT) työn tuloksia. Lisäksi osallistutaan kehittämään aktiivisesti henkilöstövoimavaroihin vaikuttavia tekijöitä (esimerkkinä hälytysraha ja varallaolo) sopimuspalokuntatoiminnassa.

4.2.2.4 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuudesta ja tehtävien edellyttämästä osaamisesta säädetään Pelastuslaissa 379/2011 ja pelastusasetuksessa 407/2011. Pelastuslaitoksella on laadittu pelastustoiminnan koulutussuunnitelma, joka määrittää ja ohjeistaa sisäistä koulutustoimintaa. Koulutustoiminnan strategisena tavoitteena on tehokas ja yhtenäinen toiminta onnettomuus- ja pelastustilanteissa työturvallisesti. Koulutuksessa hyödynnetään infrastruktuuria, resursseja ja työaika- ja työvoimavaroja tehokkaasti. Koulutuksella turvataan pelastustoiminnan ja pelastushenkilöstön toimintakyky ja kehitetään pelastustoimintaa edelleen. Koulutussuunnitelmaa tarkastellaan

määrävälein ja sen sisältöjä päivitetään vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön mukaisia osaamistavoitteita.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutuksia järjestetään vuosittain laadittavan koulutuskalenterin mukaan. Tällä varmistetaan tehtävien kannalta vaadittavan osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vaaditun säännöllisen koulutuksen toteutuminen. Koulutus-suunnitelman mukaisilla koulutuskaltereilla ohjataan lisäksi harjoitusrytmitystä ja luodaan edellytykset toiminnan toteutukselle sekä yhteen sovitetaan pelastustoiminnan palvelutuotantoa muun toiminnan (asemapalvelus, turvallisuusviestintä) kanssa. Koulutuskalentereilla asetetaan pelastuslaitokselle yhteneväiset harjoitusaiheet pelastusasemien valmiusasteet huomioiden. Koulutuskalenterit tehdään erikseen vakinaiselle henkilöstölle, valmiuspalokunnille sekä täydennyspalokunnille.

Vakinaisen henkilöstön ja valmiuspalokuntien koulutuskalenterit ovat mahdollisimman yhtäläiset toimintavalmiusvaatimukset huomioiden. Koulutuskalenterin tulee ohjata koulutustoimintaa asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen; koulutuskalenterista ilmenee velvoitteen mukaiset harjoitukset sekä se ohjaa täydennettynä riittävään määrään harjoituksia (100 tuntia vuodessa). Sivutoiminen henkilöstö noudattaa valmiuspalokuntien koulutuskalenteria. Täydennyspalokunnille laaditaan oma koulutuskalenteri, mikä huomioi täydennyspalokuntien suppeamman toimintavelvoitteen, mutta mahdollistaa samalla täydennyspalokuntakohtaisten erikoisosaamisten harjoittelun painottamisen.

Koulutusten toteutumista seurataan henkilöstö- ja työaikajärjestelmästä. Järjestelmä mahdollistaa tietojen poiminnan henkilö- tapahtuma- tai koulutuskohtaisesti. Pelastustoimen henkilöstön tulee suorittaa tietyt harjoitukset vuosittain. Henkilökohtaista toteumaa seurataan työvuoroittain. Neljännesvuosittain tehdään koonti toteutuneista koulutuksista.

Työvuoro päiviksi –sopimuksen perusteella pelastusosaston henkilöstöltä vaihdetaan 1-2 työvuoroa 3-8 päivätyöpäiväksi, jotka käytetään suurimmalta osin koulutustoimintaan. Paikallisen sopimuksen perusteella toteutettava työvuorojen vaihtamisesta päivätyöajaksi lisää tuottavuutta ja tehostaa koulutusta. Koulutuspäivät toteutetaan toimintavalmiuden ulkopuolella, mikä takaa niiden häiriöttömän läpiviennin. Koulutuspäivät mahdollistavat tiettyjen koulutuksien keskittämisen ja joustavan järjestämisen. Tällaisia koulutuksia ovat muuna muassa hätämaadoituskoulutus, vesipelastuskoulutus, alipäälystön koulutuspäivät, kuumat savusukellusharjoitukset, keskitetyt ensihoitokoulutukset sekä ylipalomiesten johtamistoiminnan täydennyskoulutukset. Laskennallisesti Työvuoro päiviksi –järjestelyllä saavutetaan jopa 25 % kasvu henkilökohtaisessa koulutusmäärässä vuosittain. Työvuoro päiviksi –järjestelmä kattaa hyvinvointialueen palkitsemisen käsikirjan jokaista hyvinvointialueen työntekijää koskevan oikeuden ja velvollisuuden osallistua osaamisensa kehittämiseen työaikana 18 tuntia vuodessa.

Pelastustoiminnan koulutustoiminta jaetaan suunnitelmalliseen perehdyttämiseen, mentorointiin sekä ammatilliseen koulutukseen (ml. täydennyskoulutus). Pelastustoiminnan koulutustoiminta voidaan jakaa ammatillisiin tutkintoihin tähtääviin koulutuksiin (mm. alipäälystötutkinto), ammatillisiin täydennyskoulutuksiin (mm. puomitikkaan kuljettajakurssi) ja työvuoroissa tapahtuvaan työvuorokoulutukseen. Pelastuslaitos kannustaa henkilöstöä hakeutumaan täydennyskoulutuksiin tarpeiden mukaan.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan koulutustoiminnan tavoitteena on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen. Tavoitteena on osaava ja suorituskyykyinen henkilöstö, joka kykenee suorittamaan pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät tehokkaasti ja turvallisesti. Yhtenäinen osaaminen varmistaa palveluiden yhdenmukaisuuden alueen eri osissa palvelua tuottavan tahon (päätoiminen, valmius- tai täydennyspalokunta) valmiudet ja velvoitteet huomioiden.

Pelastustoimen tehtävissä vaadittavasta osaamisesta säädetään alan ohjeissa. Pelastussukellusohje määrittää harjoitusvaatimukset pelastussukellukseen ja vesipelastukseen. Osaamis- ja harjoitusvaatimuksia on asetettu myös pelastuslaitoksen sisäisissä ohjeissa, kuten öljyntorjuntasuunnitelmassa ja ohjeessa putoamisvaarallisella alueella työskentelystä. Ensivastetoiminnan osalta noudatetaan ensihoidosta vastaavan viranomaisen edellyttämää osaamista.

Pelastustoiminnassa vaadittava osaaminen muuttuu ajan myötä toimintaympäristön muuttuessa. Muuttuneet osaamisvaatimukset tulee huomioida pelastustoiminnan koulutussisältöjen suunnittelussa ja harjoittelussa.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen osaamisen ylläpidon ja kehittämisen pääperiaatteista

- Pelastustoiminnan henkilöstön osaamisen ylläpito ja kehittäminen pohjautuvat pelastustoimen yleisiin osaamistavoitteisiin.
- Pelastuslaitos huolehtii hyvinvointialueen tarpeita vastaavan pelastustoiminnan osaamisen ylläpitämisestä ja kehittämisestä.
- Hyvinvointialueen pelastustoimen erityispiirteet ja niihin liittyvät osaamisvaatimukset huomioidaan koulutustoiminnassa, esim. vesipelastus ja maastopelastus, putoamisvaarallisella alueella työskentely ja tapahtumaturvallisuus.
- Pelastustoiminnan henkilöstön koulutus- ja harjoittelutoimintaa toteutetaan pelastuslaitoksen koulutussuunnitelman mukaan eri henkilöstöryhmissä ja tehtävissä edellytetty osaaminen huomioiden.
- Henkilöstön koulutustoimintaa seurataan ja dokumentoidaan nykyisiä järjestelmiä käyttäen.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.2.2.5 Pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistaso

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön fyysisen toimintakyvyn vähimmäisvaatimustasosta säädetään Sisäministeriön ohjeessa pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016). Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sisäinen, samanniminen ohje on

johdettu Sisäministeriön ohjeesta. Lisäksi toimintakyvyn vaatimuksista säädetään Pelastussukellusohjeessa (SM 2007).

Terveydentilan ja fyysisen toimintakyvyn arviointi

Pelastustoimintaan osallistuvan terveydentilan tulee olla työn vaatimuksiin nähden riittävä. Pelastustoimintaan osallistuvan tulee pystyä suoriutumaan tehtävistään vaarantamatta omaa tai muiden terveydentilaa tai turvallisuutta. Toimintakyvyn arviointi muodostuu säännöllisistä terveystarkastuksista ja fyysisen toimintakyvyn testauksesta.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta toimintakykyä selvittävät terveystarkastukset tehdään seuraavin määrävälein: < 40- vuotiaille kolmen vuoden välein, 40 – 50- vuotiaille kahden vuoden välein ja yli 50- vuotiaille vuosittain. Yksilölliseen tarpeeseen perustuvia lisätarkastuksia tehdään tarvittaessa.

Toimintakykyä arvioidaan ns. FireFit-menetelmän kuntoarvion, eli FireFit-indeksin avulla. Kuntoarvio muodostuu polkupyöräergometrilla tehdyllä hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintaa mittaavasta osiosta sekä lihasvoimaa ja -kestävyyttä mittaavasta osiosta. FireFit-järjestelmässä on myös ns. Oulun mallin savusukellustestirataa koskeva osio, joka suoritetaan yhtenä vuosittaisena savusukellusharjoituksena. FireFit- arvioinnista on pelastuslaitoksella erillinen ja tarkempi ohje. Pelastuslaitoksen FireFit-testaajat ovat työterveyslaitoksen kouluttamia. Testaajien koulutusta pidetään yllä sisäisillä koulutuksilla.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan päätoimisen henkilöstön osalta fyysisen toimintakyvyn arviointi tehdään vuosittain. Sopimuspalokuntien henkilöstön osalta vuosittainen arviointi tehdään savusukellukseen osallistuville henkilöille. Fyysisen toimintakyvyn arviointitaajuus voi olla kaksi vuotta, jos henkilö saavuttaa jokaisessa Firefit-testin osasuorituksista iästä riippumattoman Firefit-indeksin arvo on vähintään 4.0.

Pelastustoimen tehtävät jaetaan neljään tasoon: 1. vaativiin tehtäviin, 2 savusukellusta edellyttäviin perustehtäviin (ei käytössä pelastuslaitoksella, koska tehtävien vaativuutta ei voida ennakoida etukäteen), 3. Perustehtäviin ja 4. muihin pelastustoimen tehtäviin (mm. johtaminen, valistus, neuvonta, palotarkastus ja näihin rinnastettavat tehtävät).

Vaativissa tehtävissä riittävänä fyysisenä toimintakyynä pidetään FireFit-indeksin arvoa 3. Vakinaisilla pelastusryhmillä on toimintakyvyn osalta valmius vaativien tehtävien varalta ja ne kykenevät pelastussukellustehtäviin koko alueella. (FireFit indeksi vähintään 3.0 sekä aerobisen kestävyysindeksi vähintään 3.0).

Vakinaisissa yksiköissä sallitaan kerrallaan yhden henkilön olevan fyysiseltä toimintakyvyltään perustehtävien tasoinen (FireFit indeksi vähintään 2.0.). Henkilö voidaan sijoittaa yksikön johtajaksi (alipäälliköksi) tai kuljettajaksi (miehistö).

Savusukellusta edellyttäviin perustehtävien vaatimustaso ei ole käytössä Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön osalta. Peruste on se, että pelastustoiminnan tehtävien vaativuutta on usein mahdotonta määritellä etukäteen. Tehtävät voivat muuttua vaativiksi yllättäen tulipalo- ja onnettomuustilanteiden kehittyessä, jolloin tilanteen hoitaminen vaatii hyvää fyysistä toimintakykyä.

Perustehtävien vaatimustasolle hyväksyttävät päätoimisen henkilöstön tehtävät liittyvät pelastustoiminnan operatiiviseen johtamiseen (päällikköpäivystäjä P20 ja palomestarit P31 ja P32) ja pelastuslaitoksen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetussa ohjeessa määriteltyihin erityistehtäviin.

Sopimuspalokuntien yksiköillä tulee olla toimintakyvyn osalta valmius perustehtävien varalta. Suositeltavaa on, että sopimuspalokuntien yksiköiden valmius on kuitenkin tätä parempi.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Fyysisen toimintakyvyn arvioinnin tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan palveluiden laatu, vaikuttavuus ja yhdenvertaisuus. Lisäksi toimintakyvyn arvioinnilla pyritään varmistamaan henkilöstön terveys ja työturvallisuus.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan henkilövoimavarojen fyysisen toimintakyvyn vähimmäistasosta

- Päätoimisella pelastussukellusta tekevällä henkilöstöllä ja pelastustoimintaan osallistuvalla päällystöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa *pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen* edellytetty toimintakyky.
- Sivutoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastushenkilöstöllä tulee olla pelastuslaitoksen ohjeessa *pelastushenkilöstön toimintakyvyn arviointi ja kehittäminen* edellytetty toimintakyky.
- Toimintakyvyn arviointi tehdään pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista annetun ohjeen mukaisesti.
- Toimintakyvyn arviointia tehdään pelastussukellukseen osallistuvan henkilöstön osalta vuosittain Firefit-menetelmää käyttäen.
- Henkilöstön toimintakyvyn arviointiin liittyvät tiedot säilytetään Firefit-ohjelman palvelimella (hyvinvointialueen palvelin).

Palvelutason kehittämistarve

Toimintakyvyn suurin haaste on pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön ikääntyminen ja sen seurauksena tapahtuvat fyysistä toimintakykyä heikentävät muutokset.

4.2.2.6 Pelastustoiminnan kalustovoimavarat toiminnoittain alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan suorituskky muodostuu henkilöstön lisäksi pelastustoiminnan tehtäviin tarvittavasta kalustosta. Kalustovoimavarojen tulee olla riittävät sekä määrällisesti, että laadullisesti, jotta pelastustoiminnan tehtävät voidaan toteuttaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Kaluston laatu, määrä ja sen sijoittelu alueen eri puolille perustuu alueella sijaitseviin riskeihin ja palvelua tuottavien henkilöstöryhmiltä (päätoimiset ja sopimuspalokuntien valmius- ja täydennyspalokunnat) edellytettyn suorituskkyyn.

Pelastuslaitoksella on investointisuunnitelma pelastuskaluston hankkimiseksi. Kalustohankinnoissa noudatetaan elinkaarimallia, jossa kalustoa hankintaan ja kierrätetään ennalta laaditun suunnitelma mukaisesti. Kalustolle on määritelty kalustotyypeittäin käyttöiät, jotka ohjaavat kalustohankintojen suunnittelua ja kierrätystä käyttäjäryhmältä toiselle ennen kaluston poistamista. Elinkaarimallin mukaisesti kalustoa kierrätetään vakinaisilta asemilta sopimispalokuntien valmiuspalokuntiin, josta kalustoa kierrätetään edelleen täydennyspalokuntiin. Kierrätyksen myötä uuden kaluston hankinta parantaa kaluston tasoa kaikilla palvelutuotannon tasoilla. Sen myötä vanhin käytössä ollut kalusto saadaan poistettua. Elinkaarimallilla tavoitellaan kustannustehokkuutta ja sen myötä kaluston kokonaisikä on pitkä.

Pelastustoiminnan kalusto muodostuu pelastusajoneuvoista ja pienkalustosta. Pelastusajoneuvot jaetaan niiden käyttötarpeen mukaan sammutusautoihin, säiliöautoihin, raivausautoihin, korkealta pelastamiseen käytettäviin autoihin ja johtamiseen käytettäviin ajoneuvoihin.

Sammutusautot muodostavat pelastustoiminnan kalustollisen perusvalmiuden, sekä I-riskiluokan alueille sijoitetuilla päätoimisilla pelastusasemilla, että muilla alueilla sijaitsevilla sopimuspalkuntien asemilla. Pelastustoiminnan tehtäviin hälytettävät vasteet muodostuvat aina sammutusauton ja sillä operoivan henkilöstön muodostamaan pelastusryhmän ympärille. Sammutusauto on palokunnan perustyöväline, joka hälytetään lähtökohtaisesti kaiken tyyppisiin pelastustehtäviin. Pelastustoiminnan tehtävissä tarvittava peruskalusto (pelastustoiminnassa tarvittavat työ- ja suojavälineet) kulkevat sammutusautojen mukana tehtäväpaikalle. Sammutusautoja alueella on 45 kpl.

Säiliöautot ovat toinen keskeinen pelastustoiminnan kalustollisen perusvalmiuden osatekijä. Niitä tarvitaan sammutusveden kuljettamiseen tulipaloissa ja maastopaloissa, mutta niitä käytetään monipuolisesti myös muissa tehtävissä, esim. pelastushenkilöstön työturvallisuutta parantavina suoja-autoina liikenneonnettomuuksissa. Säiliöautoja on 23 kpl.

Raivauskouralla varusteltuja ajoneuvoja käytetään tulipalotilanteissa palavan rakennuksen purkamiseen (sammutusraivaukseen). Raivausautoja alueella on 2 kpl.

Korkealta pelastamiseen käytettäviä nostokoriautoja on 2 kpl. Korkealta pelastamisen erityiskalusto tarkemmin kohdassa 4.2.2.12.

Pelastustoiminnan johtamiseen varusteltuja ajoneuvoja on 3 kpl. Ne on sijoitettu päivystäville palomestareille Lahteen (P31) ja Heinolaan (P32). Yksi johtoauto on päivystävän päällikön käytössä (P20).

Kaluston kuljettamiseen käytettäviä koukkulava-autoja on 4 kpl.

Jokaisessa kunnassa on vähintään 1 kpl vene. Venekalusto on kuvattu tarkemmin vesipelastamisen valmiuksia käsittelevässä kohdassa (4.2.2.10).

Pelastustoiminnassa käytettävä ajoneuvokalusto esitetään kuntakohtaisesti alla olevassa taulukossa 29. Muu kalusto on esitetty koostetaulukossa liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Taulukko 29. Pelastustoimen ajoneuvokalusto (+veneet)

Asikkala	Sammutusauto	RPH451
	Sammutusauto	RPH4512
	Säiliöauto	RPH453
	Miehistöauto	RPH457
	Vene (öt)	RPH458
	Vene	RPH4582
	Vene	RPH4583
	Moottorikelkka	RPH4589
	Öljyntorjuntaperäkärry	
Hartola	Sammutusauto	RPH431
	Sammutusauto	RPH4312
	Säiliöauto	RPH433
	Miehistöauto	RPH437
	Vene	RPH4382
	Vene	RPH4383
	Mönkijä	RPH4388
	Moottorikelkka	RPH4389
Heinola	Johtoauto	RPH32
	Sammutusauto	RPH401
	Säiliöauto	RPH403
	Koukkulava-auto	RPH404
	Nostolava	RPH406
	Pelastussukellusauto	RPH4055
	Miehistöauto	RPH407
	Vene	RPH4082
	Hydrokopteri	RPH4087
	Mönkijä	RPH4088
	Moottorikelkka	RPH4089
	Sammutusauto	RPH411
	Säiliöauto	RPH413
	SURO-peräkärry (Ilmateltha)	
	Sammutusauto	RPH461
	Sammutusauto	RPH4612
	Säiliöauto	RPH463
	Miehistöauto	RPH467
	Vesihuoltoperäkärry	
Hollola	Sammutusauto	RPH301
	Säiliöauto	RPH303
	Koukkulava-auto	RPH304
	Miehistöauto	RPH307

	Vene	RPH3082
	Mönkijä	RPH3088
	Moottorikelkka	RPH3089
	Sammutusauto	RPH321
	Säiliöauto	RPH323
	Miehistöauto	RPH327
	Vene	RPH3282
	Mönkijä	RPH3288
	Sammutusauto	RPH331
	Säiliöauto	RPH333
	Miehistöauto	RPH337
	Mönkijä	RPH3388
	Metsäpaloperäkärry	
	Sammutusauto	RPH341
	Sammutusauto	RPH3412
	Miehistöauto	RPH347
	Sammutusauto	RPH351
	Säiliöauto	RPH353
	Miehistöauto	RPH357
	Sammutusauto	RPH251
	Säiliöauto	RPH253
	Miehistöauto	RPH257
Iitti	Sammutusauto	RPH611
	Säiliöauto	RPH613
	Miehistöauto	RPH617
	Miehistöauto	RPH6172
	Vene	RPH6182
	Mönkijä	RPH6188
	Moottorikelkka	RPH6189
	Sammutusauto	RPH621
	Sammutusauto	RPH6212
	Säiliöauto	RPH623
	Säiliöauto	RPH6232
	Miehistöauto	RPH627
	Miehistöauto	RPH6272
	Miehistöauto	RPH6273
	Vene	RPH6282
	Mönkijä	RPH6288
Kärkölä	Sammutusauto	RPH311
	Sammutusauto	RPH3112
	Säiliöauto	RPH313
	Miehistöauto	RPH317
	Vene	RPH3182

Lahti	Johtauto	RPH31
	Sammutusauto	RPH101
	Säiliöauto	RPH103
	Koukkuauto	RPH104
	Nostolava	RPH106
	Miehistöauto	RPH107
	Miehistöauto	RPH1072
	Vene	RPH1081
	Mönkijä	RPH1088
	Sammutusauto	RPH901(vara-auto)
	Huoltoauto	RPH1092
	Raivaus- ja huoltoauto)	RPH1094
	Sammutusauto	RPH201
	Pelastussukellusauto	RPH2055
	Vene	RPH2082
	Vene	RPH2083
	Moottorikelkka	RPH2089
	Sammutusauto	RPH601
	Säiliöauto	RPH603
	Miehistöauto	RPH607
	Vene	RPH6082
	Mönkijä	RPH6088
	Moottorikelkka	RPH6089
	Sammutusauto	RPH211
	Säiliöauto	RPH213
	Miehistöauto	RPH217
	Sammutusauto	RPH221
	Sammutusauto	RPH2212
	Säiliöauto	RPH223
	Miehistöauto	RPH227
	Vesihuolto	RPH229
	Pumppuperäkärry	
	Sammutusauto	RPH231
	Sammutusauto	RPH2312
	Säiliöauto	RPH233
	Miehistöauto	RPH237
	Sammutusauto	RPH241
	Säiliöauto	RPH243
	Miehistöauto	RPH247
	Sammutusauto	RPH631
	Kalustoauto	RPH6394
	Miehistöauto	RPH637
Orimattila	Sammutusauto	RPH501

	Säiliöauto	RPH503
	Miehistöauto	RPH507
	Vene	RPH5082
	Mönkijä	RPH5088
	Sammutusauto	RPH521
	Säiliöauto	RPH523
	Miehistöauto	RPH527
	Vene	RPH5282
	Mönkijä	RPH5288
	Sammutusauto	RPH531
	Sammutusauto	RPH5312
	Raivausyksikkö	RPH5394
	Miehistöauto	RPH537
Padasjoki	Sammutusauto	RPH441
	Sammutusauto	RPH4412
	Säiliöauto	RPH443
	Miehistöauto	RPH447
	Vene	RPH4482
	Mönkijä	RPH4488
Sysmä	Sammutusauto	RPH421
	Sammutusauto	RPH4212
	Säiliöauto	RPH423
	Miehistöauto	RPH427
	Vene	RPH4282
	Mönkijä	RPH4288

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan kaluston määrään, laatuun ja sijoitteluun hyvinvointialueen sisällä vaikuttavat alueen riskiluokat, riskikohteet ja muut pelastustoiminnan kannalta oleelliset kaluston tehokkaaseen käytettävyyteen vaikuttavat tekijät. Sammutus- ja säiliöautojen sijoittelulla alueen eri puolilla sijaitseville asemille mahdollistetaan pelastustoiminnan tehokas ja nopea apu tulipalojen ja onnettomuuksien uhreille alueen eri osissa. Pelastustoiminnassa käytettävää kalustolle on tehty elinkaarisuunnitelma, jonka perusteella uutta kalustoa hankintaan ja käytössä olevaa kalustoa siirretään päätoimisilta alueen sopimuspaloikunnille.

Erityskalustoa on sijoitettu alueen asemille riskien ja toimintavalmiudelle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Sijoitteluun vaikuttavat myös pelastuslaitoksen sisäiset toimintamallit. Tästä esimerkkinä korkealta pelastamiseen käytettävien nostolavojen sijoittelu Lahteen ja Heinolaan ja vaarallisten aineiden torjuntakaluston (suurempien määrien) varastointi Niemen asemalla Lahdessa, josta kalustoa viedään alueen eri osissa tapahtuneisiin onnettomuuksiin tarpeen mukaan. Sijoittelun peruste on tässä tapauksessa toiminnallinen kokonaistehokkuus ja valmiuden ylläpito.

Venekaluston sijoittelu perustuu myös riskianalyysiin. Suurimmat alukset on sijoitettu laitureihin korkeimman riskin alueille Lahteen ja Heinolaan. Myös Padasjoella ja Sysmässä on venekalustoa laiturissa. Muilla asemilla olevat veneet ovat trailerilla.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan kalustovoimavaroista toiminnoittain alueen eri osissa

- Pelastustoimintaan osallistuvilla palokunnilla on vähintään päivittäisönnettomuuksiin tarvittava kalusto.
- Pelastustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa ylläpidetään riskeihin perustuen.
- Sopimuspalokuntien erikoistuminen (kalusto) palokuntasopimusten mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Toimialan yleistä kalustoon ja sen vaatimuksiin vaikuttavaa kehitystä tulee seurata osana toimintaympäristön analysointia. Pelastustoimen valtakunnallisen suorituskyyhankkeen vaikutuksia kalustoon tulee arvioida, jotta hankintoja voidaan suunnitella vaatimukset huomioiden. Lisäksi pelastuslaitoksen tulee seurata, arvioida ja varmistaa kaluston suorituskyy ja vastaavuus paikallisiin riskeihin ja palvelutarpeisiin.

Pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hallintaa tulisi kehittää kalustohallintajärjestelmän käyttöönotolla. Näin esimerkiksi kalustohankintojen suunnittelua, kaluston toiminnan ylläpitoa, huoltotoimintaa ja uudistamistarpeita kyettäisiin hallitsemaan nykyistä paremmin. Kalustohallintajärjestelmä tehostaisi elinkaarimallin mukaista kaluston kierrätyksen ja hankinnan suunnittelua. Pelastuslaitos on tehnyt selvityksen vaihtoehtoisista ja tarpeiden mukaisista järjestelmävaihtoehdoista. Kalustohallintajärjestelmän vuosikustannuksen arvioidaan olevan noin 10 000 €. Käyttöönotto edellyttäisi projektiluonteista henkilövoimavaraa, joka käytettäisiin kalustotiedon kirjaamiseen järjestelmään ja muun henkilöstön käyttökoulutuksen suunnitteluun ja järjestämiseen.

4.2.2.7 Pelastusasemat, paloasemat sekä muut kiinteistöt ja toimipisteet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

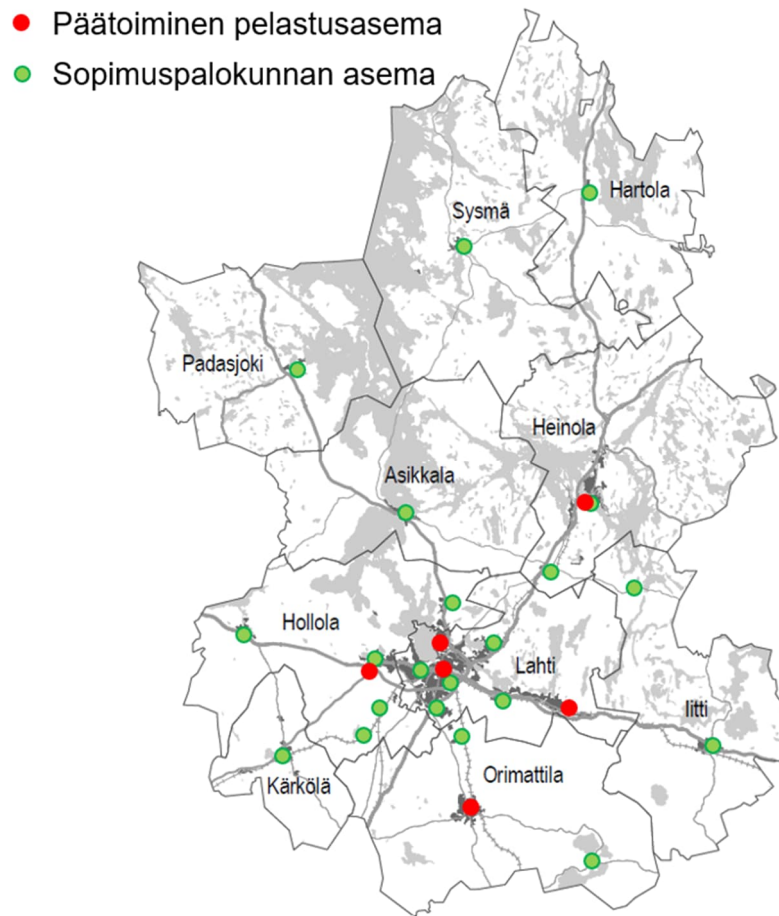
Päijät-Hämeen alueella on yhteensä 32 kpl pelastustoiminnan palvelutuotantoon käytettävää kiinteistöä ja asemaa. Päätoimisen henkilöstön, ympäri vuorokauden välittömässä lähtövalmiudessa olevia pelastusasemia Päijät-Hämeessä on 6 kpl. Asemat sijaitsevat I-riskiluokan alueilla Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa 3 kpl ja Orimattilassa. Sopimuspalokuntien paloasemia on 21 kpl. Tehdas-/laitospaloasemia ei alueella ole.

Pelastus- ja paloasemarakennusten lisäksi pelastuslaitoksella käytössään kunnissa sijaitsevia varastoja ja muita tiloja. Palveluiden tuotantoon käytettävät toimitilat on esitetty alla taulukossa 30 ja liitteessä 2 (turvaluokiteltu).

Vakinaisten pelastusasemien ja sopimuspalokuntien paloasemien sijainti alueella on esitetty karttaa käyttäen kuvassa 3.

Taulukko 30. Pelastustoimen käytössä olevat toimitilat kunnittain

Asikkala	Asikkalan paloasema
Hartola	Hartolan paloasema
	Varasto
Heinola	Heinolan pelastusasema + varasto
	Sepänniemen öljyntorjuntavarasto
	Vierumäen paloasema
Hollola	Hollolan pelastusasema + varasto
	Hämeenkosken paloasema
	Herralan paloasema
	Hakosilta-Nostavan asema
	Keski-Hollolan paloasema
	Vesikansan paloasema
Iitti	Iitin paloasema + kalustohalli
	Vuolenkosken paloasema
	Öljyntorjuntavarasto (Vuolenkoski)
Kärkölä	Kärkölän paloasema
Lahti	Paavolan pelastusasema
	Niemen pelastusasema
	Nastolan pelastusasema
	Ahtialan paloasema
	Harjunalustan paloasema
	Lahden vpk:n asema
	Renkomäen paloasema
	Villähteen paloasema
	Mustankallion väestönsuojatila
Orimattila	Orimattilan pelastusasema + varasto
	Artjärven paloasema + halli
	Pennalan paloasema
Padasjoki	Padasjoen paloasema + halli
Sysmä	Sysmän paloasema

Kuva 3. Pelastus- ja paloasemien sijainnit hyvinvointialueella

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoimen palveluiden yhdenvertainen järjestäminen hyvinvointialueen eri osiin edellyttää tarkoituksenmukaisen toimipaikkaverkoston olemassaoloa. Erityisesti tehokkaan ja vaikuttavan pelastustoiminnan palvelun järjestäminen edellyttää riittävän kattavaa palvelu- / toimipaikkaverkostoa alueella. Kiireellisissä onnettomuus- ja tulipalotilanteissa vaadittavaa välitöntä toimintavalmiutta ja suorituskkyä ei voida tuottaa vaikuttavasti etäältä käsin. Pelastustoiminnan palvelut tulee tuottaa lähipalveluna niitä tarvitsevan lähellä. Muiden palveluiden osalta toimipaikan sijainnilla tai etäisyydellä asiakkaaseen ei ole yhtä suurta, kriittistä merkitystä.

Kattava ja hyvinvointialueen eri osiin ulottuvalla asemaverkostolla on merkitystä myös pelastustoimen palveluiden turvaamisessa poikkeusolojen aikana ja vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Aluevaltuuston päätös pelastusasemista, paloasemista sekä muista kiinteistöistä ja toimipisteistä

- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyistä pelastus- ja paloasemaverkostoa ja muita pelastustoimen järjestämiseen tarvittavia kiinteistöjä ja toimitiloja.
- Toimitiloja ylläpidetään ja kehitetään toiminnan tarpeiden mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Nastolan pelastusasemalla toteutettiin alustava selvitys asemarakennuksen kuntotarkastukseen liittyen keväällä 2023. Alkuseelvityksessä todettiin, että asemalla tulee suorittaa koko rakennuksen kattava kosteus- ja sisäilmatekninen kuntotutkimus rakennuksen kokonaiskunnon selvittämiseksi. Tarvittavat jatkotoimenpiteet suunnitellaan kuntotarkastuksen toteuttamisen jälkeen. Rakennuksen kuntotarkastuksen tuloksesta riippuen tilanne voi edellyttää nopeita toimenpiteitä, jotta asemalla työskentelevälle henkilöstölle kyetään tarjoamaan turvallinen ja terveellinen työskentely-ympäristö. Pahimmillaan tilanne voi aiheuttaa merkittäviä kustannuksia tulevana vuosina. Tarvittavia toimenpiteitä, niiden aikataulua ja aiheutuvia kustannuksia tulee arvioida ja selvittää tarpeen mukaisella laajuudella kuntotarkastuksen valmistumisen jälkeen.

Pelastusasemia tulee kehittää *puhdas paloasema* -mallin mukaisiksi. Mallin mukaan asema tilat tulee jakaa selkeästi puhtaisiin ja ei-puhtaisiin tiloihin. Mallin tarkoituksena on vähentää henkilöstön altistumista haitallisille kemikaaleille ja yhdisteille.

4.2.2.8 Savusukellusvalmiudet alueen eri osissa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Savusukelluksella tarkoitetaan paineilmahengityslaitteiden ja asianmukaisten suojavaarusteiden avulla tehtävää sammutus- ja pelastustyötä, joka edellyttää tunkeutumista palavaan ja rajattuun sisätilaan, jossa on savua. Palavan rakennuksen katolla tapahtuva työskentely paineilmahengityslaitetta käyttäen rinnastetaan savusukellukseen. (Pelastussukellusohje, SM 2007)

Turvallinen savusukellus edellyttää tekijän erityistä kelpoisuutta, joka muodostuu terveydentilaan, toimintakykyyn, koulutukseen ja harjoitteluun liittyvistä vaatimuksista, jotka määrittää Sisäministeriön pelastussukellusohjeessa (SM 48/2007). Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016) luokittelee savusukelluksen vaativaksi pelastustoimen tehtäväksi.

Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden osalta on 143 henkilöä. Savusukelluskelpoisten kokonaismäärä sopimuspalokuntien hälytysosastoissa yhteensä on 46 henkilöä.

Savusukellusvalmiutta pidetään yllä kaikilla vakinaisilla pelastusasemilla ja pyritään pitämään yllä kunnissaan pelastustoiminnan ensilähdöstä vastaavilla sopimuspalokuntien asemilla. Savusukellusvalmius muodostuu vähintään 1 + 3 vahvuisella pelastusryhmällä, jossa on tarvittava määrä savusukelluskelpoisia. Toimintakykyvaatimukset täyttävän sopimuspalokuntahenkilöstön saatavuudessa on haasteita, mikä muodostaa ongelman savusukellusvalmiuden ylläpitämiseen.

Päätoimisen henkilöstön muodostamalla pelastusryhmillä on välitön valmius savusukellukseen. Sopimuspalokuntien yksiköiden savusukellusvalmiudet riippuvat hälytykseen saapuvien pelastussukelluskelpoisten lukumäärästä. Palokuntasopimuksissa savusukellusvalmiudesta ei ole sovittu, joten velvoitetta sopimuspalokuntien savusukellusvalmiuden ylläpitämiselle ei ole.

Täydentävät sammutusmenetelmät

Täydentävillä sammutusmenetelmillä tarkoitetaan perinteisten sammutusmenetelmien sijasta tai rinnalla käytettäviä sammutusmenetelmiä, esimerkiksi pistosuihkuputkia, pistojauheputkia, heittosammuttimia, sammutus-jäähdytysputkia ja korkeapainesammuttimia jne., joilla pyritään ensisijaisesti rajoittamaan ja sammuttamaan paloa joko rakennuksen ulkopuolelta tai sisältä käsin. Täydentävät sammutusmenetelmät antavat pelastustoiminnan yksiköille edellytyksen sammutustoiminnan aloittamiseen ilman savusukellusta. Menetelmiä voidaan käyttää tilanteissa, joissa pelastusryhmän (1+3) tehokasta pelastustoimintaa ei voida syystä tai toisesta aloittaa välittömästi tulipalokohteeseen saapumisen jälkeen, esim. riittämättömän vahvuuden tai toimintakykyisen henkilöstön vähäisyyden takia. Menetelmillä voidaan rajoittaa ja hidastaa tulipaloa tehokkaasti siihen saakka, kunnes pelastusryhmä täydentyy minimivahvuiseksi yksiköksi ja tehokas pelastustoiminta tilannepaikalla voidaan aloittaa.

Täydentävää kalustoa voidaan käyttää tehokkaasti myös perinteisten sammutusmenetelmien rinnalla tulipalotilanteissa. Tämä mahdollistaa erilaisilla kyvykkyyksillä olevien yksiköiden tehokkaan yhteistoiminnan tilannepaikalla. Tällä hetkellä vakinaisten ja valmiuspalokuntien pelastusyksiköt on varustettu pistosuihkuputkilla, pistojauheputkella sekä heittosammuttimella.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Savusukellusvalmiuden tavoitteena on mahdollistaa tehokas pelastus- ja sammutustoiminta tulipalotilanteissa. Savusukellus on usein ainoa tapa tulipaloista pelastamiseen.

Savusukellusvalmiuden tarve perustuu pelastustoimelle kuuluviin pelastustoiminnan tehtäviin, pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeeseen ja pelastussukellusohjeeseen. Valmiuden ylläpito alueen eri osissa perustuu alueiden riskiluokitukseen.

Savusukellusvalmiutta ylläpidetään kaikilla vakinaisilla pelastusasemilla sekä pyritään ylläpitämään vähintään niissä valmiuspalokunnissa, joista hälytetään yksikkö kiireellisiin tehtäviin todennäköisenä ensimmäisenä yksikkönä I, II ja III riskiluokan ruutuihin, koska savusukellusvalmiutta edellyttävä tehtävä on yleensä kiireellinen ja riskiluokkaa määrittävä tehtävätyyppi.

Aluevaltuuston päätös savusukellusvalmiuksista alueen eri osissa

- Hälytysvastemääritelmillä varmistetaan savusukellusvalmius kaikissa rakennuspalotilanteissa; rakennuspaloihin hälytetään aina vähintään yksi vakinainen pelastusyksikkö.
- Pelastuslaitos ylläpitää savusukellusvalmiuden vakinaisilla pelastusasemilla.
- Valmiuspalokuntien savusukellusvalmiutta pyritään ylläpitämään.
- Valmiuspalokuntien täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä kehitetään kouluttamalla, harjoittelemalla ja kalustohankinnoilla.

Palvelutason kehittämistarve

Savusukellusvalmiutta kehitetään Sisäministeriön Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan mukaisesti. Erityisesti savusukellustoiminnan kehitystyössä kiinnitetään huomiota vaara-alueiden määrittelyyn tulipaloissa, työskentelyn edellytyksiin savusukellusta edellyttävissä tehtävissä sekä savusukeltajan suojavarustukseen.

Täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä lisätään sopimuspaloikuntatoiminnassa, erityisesti valmiuspaloikunnissa. Toiminnalle luodaan edellytykset koulutuksilla, harjoituksilla ja kalustonhankinnoilla. Täydentävien sammutusmenetelmien kalustohankintojen osalta keskeisiä hankintakohteita ovat sammutus-jäähdytysputket (vähintään kaikkiin valmiuspaloikuntien ensimmäisiin pelastusyksiköihin) sekä heittosammuttimien määrän lisääminen pelastusyksiköissä/pelastusasemilla.

4.2.2.9 CBRNE-onnettomuuksien valmiudet alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

CBRNE-onnettomuuksilla (Chemical, Biological, Radioactive, Nuclear, Explosive) tarkoitetaan kemikaali-, biologisia-, säteily- ydin- ja räjähdys-onnettomuuksia. Tämän tyyppisistä onnettomuuksista puhutaan yleisesti *vaarallisten aineiden onnettomuuksina*. Vaarallisten aineiden torjuntavalmiudella tarkoitetaan kykyä torjua uhkaava vaarallisten aineiden onnettomuus, pelastaa onnettomuuden uhrin ja vaarassa olevat ihmiset, ympäristö ja omaisuus. Torjuntavalmius muodostuu osaavasta henkilöstöstä ja tehtäviin tarvittavasta kalustosta. Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyyseissä määritettyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti.

Pelastuslaitoksen torjuntakalusto on mitoitettu TOKEVA – ohjeen kalustotaso 3:n mukaiseksi ja kalustoa ylläpidetään ja hankitaan sen mukaisesti. Vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjunnan kalustollinen perusvalmius muodostuu päätoimisten pelastusryhmien sammutusautoihin sijoitettuun peruskalustosta, jolla voidaan hoitaa pienten (tavanomaisten) vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjuntatehtävät. Pientä onnettomuutta suuremmissa tilanteissa tarvittava kalusto kootaan onnettomuuspaikalle alueen eri asemilta ja Niemen aseman keskusvarastolta.

Lahdessa, Niemen asemalla sijaitseva vaarallisten aineiden varasto toimii torjuntakaluston keskusvarastona. Lisäksi asemille on varastoitu pieniä määriä torjuntakalustoa tehtävissä käytettäväksi. Niemen varasto toimii täydennysvarastona, josta voidaan toimittaa muilla asemilla tehtävissä käytetyn kaluston tilalle uutta torjuntakalustoa. Varasto muodostaa myös valmiuden tavanomaista suurempiin vaarallisten aineiden onnettomuuksiin. Niemestä torjuntakalustoa saadaan liikkeelle nopeasti tarvittaessa suurempiakin määriä ja sieltä käsin kalustoa voidaan kuljettaa koko toiminta-alueelle kuljetuskalustolla. Hollolan pelastusasemalle on sijoitettu vaarallisten onnettomuuksien torjuntavalmiuteen liittyvä puhdistus- ja varavoimakontti, josta se voidaan kuljettaa tarpeen mukaan koko alueelle.

Päijät-Hämeen vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjuntavalmiutta lisää myös Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen kanssa sovittu mahdollisuus kemikaalitorjuntayksikön KU-3058 hälyttämisestä Päijät-Hämeeseen. Pelastuslaitos varautuu antamaan torjunta-apua myös muille hyvinvointialueille pelastustoimen yhteistoimintavelvoitteiden mukaisesti.

Kaikilla pelastuslaitoksen päätoimisilla pelastusryhmillä on vaarallisten aineiden onnettomuuksissa tapahtuvaan pelastustoimintaan tarvittavat henkilöstö- ja kalustovalmiudet. Päätoimiset pelastusryhmät kykenevät myös kemikaalisukellustehtäviin. *Kemikaalisukelluksella* tarkoitetaan vaarallisten aineiden onnettomuudessa välittömän vaaran alueella tehtäviä tiedustelu-, pelastus-, torjunta- tai muita vastaavia tehtäviä, jotka edellyttävät paineilmaahengityslaitteen ja soveltuvan kemikaalisuojapuvun käyttöä (Pelastussukellusohje, SM 2007).

Kemikaalisukellusvalmiuden muodostamiseen edellytetään vähintään kahden tehtävällä edellytettävän suojarustuksella (paloasu + paineilmalaitte, roiskesuojapuku, kemikaalisuojapuku) suojattua työparia (väh. 4 henkilöä). Jos tehtävä edellyttää kaasutiiviin kemikaalisuojapuvun käyttöä, muodostetaan tarvittava vahvuus kahdesta päätoimisesta pelastusryhmästä.

Kemikaalisukelluskelpoisten päätoimisten pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden kokonaismäärä alueella on 143 henkilöä. Niemen asemalle sijoitetussa pelastussukelluksen erikoisyksikössä (sukellusauto) on varusteena kemikaalisukellustoiminnassa tarvittavaa erityiskalustoa mm. mittauskalustoa. Kemikaalisukellus on luokiteltu vaativaksi pelastustoimen tehtäväksi (SM 05/2016). Tehtävään vaadittava fyysinen toimintakyky on vähintään FireFit-indeksi 3.0 mukainen.

Sopimuspalokunnat osallistuvat vaarallisten aineiden onnettomuuksiin aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Sopimuspalokuntien tehtävät vaarallisten aineiden onnettomuuksissa muodostuvat suoja-alueen toiminnoista, esim. alueen eristämisestä ja puhdistuspaikan perustamisesta. Yksi alueen sopimuspalokunta (Ahtialan VPK) on erikoistunut vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyvän puhdistuspaikan perustamiseen ja puhdistustoimintaan. Sopimuspalokunnat eivät tee kemikaalisukellusta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vaarallisten aineiden torjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on vastata maakunnan alueella vaarallisten aineiden onnettomuuksien aiheuttamiin riskeihin ja minimoida onnettomuuksista aiheutuvat vahingot. Vaarallisten aineiden onnettomuudet voivat aiheuttaa vakavaa uhkaa ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle. Tehokkaalla pelastus- ja torjuntatoiminnalla onnettomuuksien haitalliset vaikutukset voidaan minimoida.

Vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyviä riskejä on käsitelty riskianalyyssissä. Vaarallisten onnettomuuksien torjuntavalmiuden kannalta erityistä riskejä sisältyy vaarallisten aineiden kuljetukseen (maantie- ja rautatiekuljetukset), varastointiin ja käyttöön teollisissa prosesseissa. Vaarallisten aineiden muodostama uhka liittyy myös moneen Päijät-Hämeen alueella sijaitsevaan ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisvelvolliseen kohteeseen.

Hyvinvointialueen tulee myös varautua tukemaan muita hyvinvointialueita myös vaarallisten aineiden onnettomuuksien torjunnassa pelastustoiminnan yhteistyöhön liittyvien velvoitteiden mukaisesti.

Aluevaltuuston päätös CBRNE-onnettomuuksien valmiuksista alueen eri osissa sisältäen kemikaalisukellusvalmiudet

- Pelastuslaitos varautuu vaarallisten aineiden onnettomuuksiin riskianalyysissä määriteltyjen riskiluokkien ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaisesti.
- Pelastuslaitos ylläpitää vaarallisten aineiden torjuntakalustoa TOKEVA – ohjeen kalustotason 3 mukaisesti.
- Tavanomaisissa tehtävissä tarvittavaa torjuntakalustoa on sijoitettu alueen eri osiin päätoimisille pelastusasemille.
- Torjuntakaluston keskusvarasto on sijoitettu Lahteen ja palvelee koko toiminta-aluetta.
- Pelastuslaitos pitää yllä kemikaalisukellusvalmiutta päätoimisilla pelastusasemilla.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaa koskevan ohje on päivittynyt syyskuussa 2023. Kemikaalisukellusvalmiutta ja -toimintaa tullaan kehittämään Sisäministeriön antaman pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaa koskevan ohjeen mukaisesti (SM 2023:28) tulevaisuudessa. Ohjeen vaikutuksia toimintaan arvioidaan ja tarpeelliset muutokset palvelutuotantoon tullaan tekemään ohjeen mukaisesti.

Pelastuslaitos tavoittelee vaarallisten aineiden onnettomuuksiin liittyvän puhdistustoiminnan valmiuden / suorituskyvyn lisäämistä. Tällä hetkellä pelastuslaitoksella on yksi puhdistuskontti ja alustava suunnitelma toisen kontin hankinnasta. Pelastuslaitoksen käytössä olevaa puhdistuslinjastoa tulee kehittää valtakunnallisten suorituskykyvaatimusten mukaiseksi.

Pelastuslaitoksen torjuntavalmiutta tulee arvioida ja kehittää toimintaympäristön muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Lisäksi CBRNE-yhteistyötä tulisi lisätä eri viranomaisten välillä.

4.2.2.10 Vesipelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Vesipelastusvalmius jaetaan kolmeen valmiustasoon: I välitön vesisukellusvalmius, II muu vesisukellusvalmius ja III pintapelastusvalmius. Pelastustoimi pitää yllä vähintään pintapelastusvalmiutta. (Pelastussukellusohje, SM 48/2007) *Ohje pelastustoimen sukellus- ja pintapelastustoimintaan* (SM julkaisu 2023:28) julkaistiin syksyllä 2023. Ohje tullaan huomioimaan jatkossa vesipelastamisen palveluiden järjestämisessä.

Pintapelastuksella tarkoitetaan veden pinnalta tai välittömästi pinnan alta ilman vesisukelluslaitetta tehtävää ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista ja vahingon torjuntaa.

Kaikilla päätoimisilla pelastusryhmillä on valmius pintapelastustehtäviin ja sammutusautoissa on siihen tarvittava peruskalusto. Sopimuspalokuntien valmiuspalokunnissa on pintapelastukseen tarvittava kalusto ja tehtävään koulutettua henkilöstöä. Yksittäisen tehtävän osalta sopimuspalokuntien pintapelastusvalmius saattaa vaihdella tehtävälle lähtevän henkilöstön suorituskyvystä riippuen.

Vesisukelluksella tarkoitetaan tehtäviä, jotka edellyttävät vesisukelluslaitetta ja -varustusta ihmisen sekä omaisuuden pelastamiseksi ja ympäristövahinkojen torjumiseksi. Vesisukellusta ovat myös virka-apusukellukset sekä vesisukellustaitojen ylläpitämiseksi tapahtuvat harjoitukset. Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa ja ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa. Vesipelastuksen erikoisyksikkö on sijoitettu Niemen asemalle Lahteen. Yksikön sijoittelu on riskiperusteinen. Lahden kaupungin alueella olevien virkistyskäytössä olevien vesi-, ranta- ja satama-alueiden muodostamat riskit toimivat perusteena vesipelastusvalmiuden ylläpidolle. Niemen asemalle sijoitettu sukellusyksikkö palvelee vesisukellustehtävissä koko Päijät-Hämeen alueella ajomatkan mukaisella vasteajalla.

Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 05/2016) luokittelee sekä vesisukelluksen että pintapelastuksen vaativaksi tehtäväksi.

Pelastusryhmien mukana kulkevan peruskaluston lisäksi vesipelastamisen valmiuteen kuuluu venekalusto. Pelastustoimen käytössä oleva nykyinen venekalusto on esitetty taulukossa 31 kunnittain. Taulukossa on mukana myös Lahden ja Heinolan järvipelastajien venekalusto. Venekalusto on mukana liitteen 2 koontitaulukossa (turvaluokiteltu).

Venekaluston määrän ja sijoittelun periaatteena on, että jokaisessa kunnassa on vähintään yksi trailerilla oleva vene. Suuremmat alukset ja osa muista veneistä on sijoitettu laitureihin alueen satamiin. Vesipelastamisen lisäksi veneitä käytetään monipuolisesti tehtäviin. Veneitä käytetään mm. vesistöalueilla tapahtuvaan öljyntorjuntaan ja ensihoidon tukemiseen saarissa olevien potilaiden tavoittamiseksi. Pelastuslaitoksen käytössä olevat suuremmat alukset on sijoitettu Lahteen ja Heinolaan, ja niitä voidaan käyttää asemilta tuotettavan vesisukellustoiminnan tukialuksena.

Taulukko 31. Vesipelastukseen käytettävä venekalusto

Kunta	Alustyyppi	tunnus	Sijoittelu
Asikkala			
	Vene	RPH458	Vääksyn satama
	Vene	RPH4582	Asema 45
	Vene	RPH4583	Asema 45
Hartola			
	Vene	RPH4382	Hartolan satama
	Vene	RPH4383	Asema 43
Heinola			
	Vene	RPH408	Heinolan satama
	Vene	RPH4082	Heinolan satama
	Hydrokopteri	RPH4087	Asema 40
Hollola			
	Vene	RPH3082	Asema 30
	Vene	RPH3282	Asema 32
Iitti			
	Vene	RPH6182	Asema 61

	Vene	RPH6282	Asema 62
Kärkölä			
	Vene	RPH3182	Asema 31
Lahti			
	Vene	RPH1081	Asema 10
	Vene	RPH208	Niemen satama
	Vene	RPH2082	Niemen satama
	Vene	RPH2083	Asema 20
	Vene	RPH6082	Asema 60
Orimattila			
	Vene	RPH5082	Asema 50
	Vene	RPH5282	Asema 52
Padasjoki			
	Vene	RPH4482	Padasjoen satama
Sysmä			
	Vene	RPH428	Sysmän satama
	Vene	RPH4282	Asema 42

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Vesipelastamisen valmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on pelastaa veden varaan joutuneet. Päijät-Hämeessä on paljon vesistöjä ja alueen sisävesiliikenne on vilkasta. Osa alueen kaupunkien ja taajamien keskustoista ja virkistysalueista sijaitsevat vesistöjen äärellä, mikä lisää onnettomuusriskejä ihmisten liikkuesssa vesillä ja vesistöjen rannoilla. Vesistöjen runsaus on riskianalyyssissä tunnistettu erityinen riski.

Aluevaltuuston päätös vesipelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen venekaluston sekä vesisukellus- ja pintapelastusvalmiudet

- Pelastuslaitos ylläpitää pintapelastusvalmiutta mukaisesti koko alueella.
- Pelastuslaitos ylläpitää välitöntä vesisukellusvalmiutta Lahdessa.
- Pelastuslaitos ylläpitää mahdollisuutta suorittaa vesisukellusta Heinolassa pelastustoiminnan työvuorovahvuuden sen salliessa.

Palvelutason kehittämistarve

Osaan pelastuslaitoksen veneistä on saatu hankintavaiheessa avustusta öljysuojarahastolta sillä perusteella, että kalustoa käytetään vesialueilla tapahtuvien ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ylläpitoon. Öljysuojarahaston korvausperusteet ovat muuttuneet, eikä rahasto enää maksa avustuksia pelastuslaitosten kalustohankintoihin. Kalustoavustuksen loppumisen myötä pelastuslaitoksen edellytyksiä nykyisen venekaluston ylläpitoon tulee arvioida. Tarvittavan venekaluston tarpeesta, määrästä ja sijoittelun periaatteista tehdään selvitys. Venekaluston väheneminen voisi tarkoittaa muutoksia myös vesipelastuksen valmiuksiin.

4.2.2.11 Ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiudet

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Ympäristövahinkojen torjunta kuuluu pelastustoimintaan (379/2011). Hyvinvointialueen pelastuslaitos vastaa maa- ja vesialueilla tapahtuneiden öljyvahinkojen, alusöljyvahinkojen ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan johtamisesta ja riskien perusteella torjunnassa tarvittavan valmiuden (ml. torjuntakalusto) ylläpidosta ja hankinnasta.

Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta kuntakohtaisesti määritettyjen riskiluokkien perusteella. Riskiluokat ja niitä vastaava torjuntakalusto on määritelty pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa. Öljyntorjuntasuunnitelma sisältää tiedot Päijät-Hämeen torjuntaviranomaisista ja niiden tehtävistä, torjuntavalmiuden tasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot öljyvahinkojen torjuntakalustosta.

Pelastuslaitos varautuu pienien öljyvahinkojen torjuntaan kaikilla asemilla. Perusvalmiuteen liittyvää torjuntakalustoa on sijoitettu jokaiseen kuntaan paloasemalle. Päätoimisilla ja sopimuspalokuntien pelastusryhmillä on valmiudet ympäristövahinkojen torjuntatoimien aloittamiseen. Sopimuspalokunnat tekevät ympäristövahinkojen torjunnan tehtäviä aluesopimuksen ja palokuntasopimuksen mukaisesti. Suurempiin ympäristövahinkoihin varaudutaan alueellisesti, jolloin torjuntavalmius muodostuu koko alueella olevasta valmiudesta (henkilöstö ja kalusto), joka kuljetetaan tilanepaikalle. Öljyntorjuntakaluston keskitettyinä varastoina toimivat varastot Heinolassa ja Lahdessa.

Päijät-Hämeen ympäristövahinkojen torjuntavalmiustaso on A. Maa-alueilla tapahtuvien onnettomuuksien osalta tavoitetaso on 50 tonnia. Vesistöalueilla tapahtuvien onnettomuuksien osalta pelastuslaitos varautuu torjumaan 2000 litran päästön vesistössä. Tähän liittyen pelastustoiminnassa tulee pystyä asettamaan vähintään 500 m öljyntorjuntapuomia vesistöön 12 tunnin aikana.

Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma uudistetaan vuoden 2024 aikana. liti tullaan huomioimaan uudessa suunnitelmassa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon ja kehittämisen tavoitteena on kyetä suoriutumaan ympäristöä uhkaavien onnettomuuksien torjuntatehtävistä. Valmiuksien mitoitus johdetaan riskianalyysistä tunnistetuista riskeistä (öljyntorjuntasuunnitelmassa määritellyt kuntakohtaiset riskiluokat) ja alueella sijaitsevien riskikohteiden mukaan.

Aluevaltuuston päätös ympäristövahinkojen pelastustoiminnan erityisvalmiuksista

- Pelastuslaitos ylläpitää ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta alueella sijaitsevien riskien mukaisesti.

- Torjuntavalmiuden taso ja ylläpidettävä kalusto määritellään tarkemmin pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa.
- Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma päivitetään alkavan palvelutasokauden aikana.
- Pelastuslaitos ylläpitää kalustollista torjuntavalmiutta maantiekuljetusten muodostamiin riskeihin (50 tn).
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä valtakunnallisten ja alueen toimijoiden kanssa ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi ja torjuntavalmiuksien ylläpitämiseksi sekä kehittämiseksi.
- Pelastuslaitos hankkii ja ylläpitää torjuntatehtäviin tarvittavaa kalustoa.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelma päivitetään vuonna 2024 (nykyinen suunnitelma voimassa 2024 loppuun asti). Suunnitelman päivittämisen vaikutuksia esimerkiksi pelastuslaitoksen muihin suunnitelmiin, torjuntakaluston määrään ja sijoitteluun alueella arvioidaan suunnitelman päivittämisen yhteydessä.

4.2.2.12 Korkealta pelastamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan tehtäviin kuuluu onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten pelastaminen. Korkealta pelastamisen valmiudella tarkoitetaan valmiutta onnettomuuden uhrien tai vaaraan joutuneiden ihmisten pelastamiseen putoamisvaarallisesta tilanteesta ylhäältä tai maan tason alapuolelta. Valmius muodostuu korkealta pelastamisen tehtäviin kykenevästä, osaavasta henkilöstöstä ja tehtäviin tarvittavasta peruskalustosta ja erityiskalustosta.

Sisäministeriön ohjetta *putoamisvaarallisella alueella työskentely pelastustoimessa (SM, 6/2021)* sovelletaan pelastustoiminnan tilanteissa, joissa on putoamisen vaara. Ohjeen tarkoituksena on määritellä putoamisvaarallisella alueella tapahtuvan työskentelyn käsitteet ja edistää pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden työturvallisuutta. Putoamisvaarallisella alueella työskentelyllä tarkoitetaan pelastustoiminnassa tehtävää kattotyöskentelyä, köyden varassa tehtävän työskentelyä ja liikkumista, henkilön nostoja ja laskuja, puomitikas-, nostolava- tai tikasautolla työskentelyä ja muuta putoamisvaarallista työskentelyä. Pelastuslaitoksen sisäinen ohje putoamisvaarallisella alueella työskentelystä on laadittu ministeriön ohjeen perusteella. Ohje säätelee työskentelyyn vaadittavasta osaamisesta ja osaamisen ylläpitämiseksi tehtävästä säännöllisestä harjoittelusta.

Korkealta pelastamisen valmiudet vaihtelevat alueen sisällä. I-riskiluokan alueilla korkealta pelastamisen valmius on paras, sillä kaikilla päätoimisilla pelastusryhmillä on valmius (peruskalusto ja osaaminen) korkealta pelastamiseen ja putoamisvaarallisella alueella työskentelyyn. II, III, ja IV -riskiluokkien alueilla tapahtuviin korkealta pelastamisen tehtäviin valmiutta täydennetään päätoimisella pelastusryhmällä. Sopimuspalokuntien osalta korkealta

pelastamisen valmius (kalusto ja osaaminen) vaihtelee hälytykseen osallistuvan henkilöstön mukaan.

Pelastuslaitoksella on kaksi nostolava-autoa, joita voidaan käyttää korkealta pelastamiseen. Nostolavat on sijoitettu Lahteen ja Heinolaan, mutta ne palvelevat koko aluetta vasteiden mukaisesti. Lahteen sijoitettu nostolava on välittömässä (1 min) hälytysvalmiudessa. Heinolan nostolava pyritään pitämään hälytysvalmiudessa, mutta sen osalta valmius riippuu vuorokohtaisesta henkilöstöresurssin määrästä ja työvuorossa olevan nostolavan kuljettajakoulutuksen saaneiden henkilöiden saatavuudesta. Heinolan nostolava (PH406) toimii myös Paavolan nostolavan (PH106) vara-autona.

Lahdessa Paavolan pelastusasemalla on lisäksi raivausauto nostimella, jota voidaan käyttää putoamisvaarallisella alueella työskentelyn tukemiseen osassa tehtäviä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen korkealta pelastamisen valmiudet ja kalusto perustuvat alueen riskeihin. Korkealta pelastamiseen liittyvät riskit liittyvät pääosin kaupunki- ja taajama-alueisiin, joissa rakennuskanta on keskimääräisesti haja-asutusalueeseen verrattuna korkeampaa. Korkealta pelastamisen tehtäviä suoritetaan kuitenkin myös kaupunki- ja taajama-alueiden ulkopuolella ja maastossa. Valmiuden ylläpitoon liittyy myös alueen riskikohteiden tuntemus, esim. korkeat rakennukset, rakennelmat ja maastossa olevat riskikohteet.

Pelastuslaitoksen tulee seurata toimintaympäristön muutoksia ja arvioida korkealta pelastamisen osaamis- ja kalustotarpeita ja kehittää niitä. Henkilöstön osaamista tulee ylläpitää ja kehittää muuttuneiden tarpeiden mukaisesti. Toimintaympäristö edellyttää vähintään nykytasosta valmiutta.

Aluevaltuuston päätös korkealta pelastamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet putoamisvaarallisella alueella työskentelystä sekä ajoneuvokalustosta

- Pelastuslaitos ylläpitää korkealta pelastamisen valmiutta nykyisiin ja toimintaympäristön muuttumisen myötä syntyviin riskeihin perustuen.
- Pelastuslaitos ylläpitää ja kehittää pelastushenkilöstön korkealta pelastamisen osaamista.
- Päätoimisilla pelastusryhmillä on PVAT-taso 2 mukainen valmius.
- Sopimuspalokunnista valmiuspalokunnilla on PVAT-taso 1 mukainen valmius.
- Pelastuslaitoksella on Lahdessa yksi välittömässä lähtövalmiudessa oleva nostolava-auto, joka palvelee koko toiminta-alueita.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen ohje putoamisvaarallisella alueella työskentelystä päivitetään ja sen vaikutuksia palveluiden tuottamisen voimavaroihin tarkastellaan tulevilla palvelutasopäätöksissä.

4.2.2.13 Sammutusveden saamisen valmiudet alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 30 § mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastuslaitoksen tarpeisiin sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla. Pelastuslaitos tekee yhteistyötä alueen kuntien vesihuollosta vastaavien viranomaisten kanssa sammutusveden saamisen turvaamiseksi. Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman on laadittu yhteistyössä alueen vesihuollosta vastaavien tahojen kanssa. Pelastuslaitos on lisäksi laatinut *suunnitteluohjeen riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi Päijät-Hämeen alueella.*

Vesijohtoverkostosta saatavan sammutusveden saanti vaihtelee runsaasti kunnittain. Paras tilanne on suurimmissa asuinkeksittymissä, haja-asutusalueilla sammutusveden saanti vesijohtoverkosta on heikkoa. Luonnonvedenottoaikat ovat haja-asutusalueilla tärkeitä ja ensisijaisia vedensaantipaikkoja ja taajama-alueilla ne toimivat vesijohtoverkoston rinnalla sitä täydentäen. Luonnonvedenottoaikkujen hyödyntämiseksi pelastuslaitoksella tulee olla riittävä määrä siirrettävää vedenpumppauskalustoa (moottoriruiskuja). Luonnonvedenottoaikkujen määrä vaihtelee kunnittain, toisilta alueilta niitä ei juurikaan löydy.

Sammutusveden saanti alueille, joissa sitä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta, tulee tarvittava vesi kuljettaa säiliöautoilla. Päijät-Hämeessä on yhteensä 23 kpl säiliöautoja, jotka on sijoitettu alueen asemille riskiarvion mukaisesti. Heinolan ja Hollolan toimipaikoilta löytyvät vesihuoltokontit, jotka voidaan kuljettaa koukkulava-autolla alueen eri osiin. Vesihuoltokonteissa on suuremmissa sammutustehtävissä tarvittavia määriä sammutusletkuja. Vesihuoltoeräkäräjä on Heinolan, Vierumäen, Hakosilta-Nostavan, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän paloasemilla. Peräkäräjässä on moottoriruisku, jolla sammutusvettä voidaan pumpata luonnonvesilähteestä.

Pelastuslaitoksella toimii vesihuoltoryhmä, joka muodostuu sammutusvedenhankintaan ja -kuljetukseen erikoistuneista sopimuspalokunnista. Vesihuoltoryhmä voidaan hälyttää tulipalotilanteeseen tarvittaessa. Sen tehtävänä on johtaa sammutusvedenhankintaa ja varmistaa veden saanti tilannepaikalla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tarvitseman sammutusveden saanti pitää olla turvattu koko hyvinvointialueella tehokkaan pelastus- ja sammutustoiminnan mahdollistamiseksi. Riittävällä ja toimivalla säiliöautokalustolla varmistetaan sammutusveden saanti myös niissä alueen osissa, joissa vettä ei saada vesijohtoverkostosta tai luonnonvedenottoaikasta.

Sammutusveden saamiselle asetetut vaatimukset Päijät-Hämeessä riskialueittain on kuvattu pelastuslaitoksen suunnitteluohjeessa riittävän sammutusvesimäärän tuottamiseksi Päijät-Hämeen alueella. Ohjetta käytetään sammutusvedensaannin suunnittelussa kaavoitusvaiheessa. Sammutusvesihuolto Päijät-Hämeen eri riskialueilla on kuvattu sammutusvesisuunnitelmassa.

Taulukko 31. Sammutusveden saamisen vähimmäisvaatimukset riskialueittain (Pelastuslaitoksen suunnitteluohje 2021)

I-riskialue	Riittävä ja kattava palovesiasema- tai palopostiverkosto, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa tai letkulinjassa.
II-riskialue	Riittävä ja kattava palovesiasema- tai palopostiverkosto, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa tai letkulinjassa.
III-riskialue	Palovesitäyttöpäikka, jota voidaan hyödyntää säiliöajossa. Teollisuusalueella riittävä sammutusvedentuotto.
IV-riskialue	IV-riskialueella ennalta määritelty sammutusveden ympärivuotinen täyttöpäikka. Teollisuusalueilla riittävä sammutusvedentuotto.

Taulukko 32. Vesivirtaaman alueellinen luokittelu ja vesiasemien suurin etäisyys rakennuskantaan ja riskialueisiin perustuen (Pelastuslaitoksen suunnitteluohje 2021)

	Sammutusveden laskennallinen vähimmäistarve	Riskialue	Etäisyys
A: Omakoti- ja pientaloalueet (rakennusten välinen etäisyys yli 8 m)	20 l/s	I-III	1000 m
B: Tiheästi rakennetut omakoti- ja rivitaloalueet, rakennusten etäisyys toisistaan on enintään 8 m. Kerrostalo- ja palvelualueet (asetus 848/2017:n mukaan palo-osastoidut myymälä-, toimisto-, koulu-, huoltoasema-, kirkko yms. rakennukset)	40 l/s	I-III	800 m
C: Pienteollisuus- ja varastoalueet	60 l/s	I-III	500 m
D: Suurteollisuus- ja varastoalueet, erityiset riskikohteet	80 l/s	I-III	150 m

Sammutusveden saamiseen liittyvää erityisvalmiutta ylläpidetään yllä Päijät-Hämeessä pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelman perusteella. Sammutusveden saamiseen liittyvä erityisvalmius on suunniteltu alueen vasteisiin ja viety ERICA-hätäkeskustietojärjestelmään. Sammutusvesisuunnitelmassa on kuvattu sammutusvesijärjestelyiden nykytila, tavoitetila sekä varautuminen. Sammutusvedenhuollon toimintamalli onnettomuustilanteessa on kuvattu sammutusvesisuunnitelmassa. Sammutusvedenottoapaikat on kuvattu pelastustoiminnan kenttäjohtojärjestelmässä (PEKE).

Erityisriskikohteiden osalta, esimerkiksi aurinkosähkövoimalakentät, sammutusvesihuolto suunnitellaan tapauskohtaisesti perustuen valtakunnallisiin ohjeisiin kohderakennelmasta, rakennelman mahdollisiin riskeihin sekä kohdealueen sammutusvedenhuollon järjestelyihin. Mahdolliset kohdekohtaiset sammutusvedenhuoltojärjestelyt huomioidaan pelastushenkilöstön koulutuksessa, kohdetta käsittelevissä tiedostoissa sekä pelastustoiminnan kenttäjohtojärjestelmässä (sammutusvedenottoaikat).

Alueen luonnonvedenottoaikkujen hyödyntäminen edellyttää pumppauskaluston hankintaa, ylläpitoa ja suunnitelman mukaista sijoittelua alueen eri osiin. Toimintaympäristön muuttuessa sammutusveden saamisen valmiuksia tulee kehittää tarpeiden mukaan.

Aluevaltuuston päätös sammutusveden saamisen valmiuksista alueen eri osissa sisältäen periaatteet letkukalustosta, säiliöautoista ja pumpuista palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma päivitetään alkavalla palvelutasokaudella, jonka jälkeen aluevaltuusto päättää suunnitelmasta ja sen mukaisista sammutusveden saamisen valmiuksista alueen eri osissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää sammutusveden saamiseen liittyvät erityisvalmiudet nykyisellä tasolla alueen eri osissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyistä määrää sammutusveden saantiin ja kuljettamiseen käytettävää kalustoa.
- Pelastuslaitos tekee yhteistyötä muiden viranomaisten ja alueen toimijoiden kanssa sammutusveden saatavuuden turvaamiseksi ja kehittämiseksi toiminta-alueellaan.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitos kehittää yhteistyötä sammutusveden saannin turvaamiseksi alueen kaupunkien ja kuntien vesihuoltolaitosten ja muiden vastaavien toimijoiden kanssa. Tiedonkulkua pelastuslaitoksen ja muiden toimijoiden välillä vedensaantiin liittyvän infrastruktuurin kunnosta (esim. vesiasemat) tulisi kehittää ja lisätä.

Sammutusvedenhankintaan tarvittavan kaluston hankintasuunnitelman tekeminen päivitettävän sammutusvesisuunnitelman pohjalta.

4.2.2.14 Muiden paikallisten riskien mukaiset valmiudet, esimerkiksi maanalainen pelastaminen, maastopalot ja maastopelastaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Muiden paikallisten riskien mukaisilla valmiuksilla tarkoitetaan sellaisia tavallisuudesta poikkeavia suorituskkyjä, joita hyvinvointialueen pelastustoimelta vaaditaan alueen erityispiirteitä omaavien riskeihin varautumiseksi. Näihin liittyvän valmiuden ylläpito voi edellyttää pelastuslaitokselta erityistä osaamista tai kalustoa.

Paikallisina riskeinä Päijät-Hämeessä tunnistetaan alueella sijaitsevia merkittäviä pohjavesialueita ja pohjaveden muodostumisalueita, laajoja vesistöjä ja niillä tapahtuvaa vilkasta sisävesiliikennettä. Pelastuslaitoksen nykyinen toimintavalmius on mitoitettu tämänhetkisiä paikallisia erityisiä riskejä vastaavasti. Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuksia kuvataan kohdassa 4.2.2.11, vaarallisten aineiden valmiuksia kohdassa 4.2.2.9 ja vesistöpelastamisen valmiuksia kohdassa 4.2.2.10. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitu paikallisesti esiintyvien riskien vaikutukset toimintaan ja niihin kyetään vastaamaan nykyisellä palvelutuotannolla pelastustoiminnan velvoitteiden mukaisesti. Päijät-Hämeen paikallisesti esiintyvät erityiset riskit eivät tällä hetkellä aiheuta pelastustoimen mitoituskokonaisuuden perusteisiin merkittäviä poikkeamia henkilöstö- ja kalustoresurssien osalta. Pelastuslaitos seuraa toimintaympäristössään tapahtuvia muutoksia ja mukauttaa toimintaansa niiden mukaisesti taloudellisten ja toiminnallisten ja palvelutasopäätöksen reunaehtojen puitteissa sekä tekee esityksiä tarvittaessa tarpeellisista, jatkossa tarvittavista henkilöstö- ja kalustoresursseista pelastustoiminnassa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Paikallisten riskien mukaisten valmiuksien ylläpidon tavoitteena on luoda edellytykset pohjavesialueilla ja vesistöissä tapahtuvissa ympäristövahingoissa ja vaarallisten aineiden onnettomuuksissa tehtäville torjuntatoimille. Vesipelastamisen valmiuksien ylläpidolla (pintapelastus, vesisukellus) ja yhteistoiminnalla alueen vapaaehtoisten kanssa pyritään varmistamaan nopea avunsaanti ja tehokas pelastustoiminta vesistöissä tapahtuvissa onnettomuuksissa.

Aluevaltuuston päätös muiden paikallisten riskien mukaisista valmiuksista

- Pelastuslaitos huolehtii ja ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan toimintavalmiuden.
- Pelastuslaitos arvioi paikallisissa riskeissä tapahtuvia muutoksia ja kehittää pelastustoiminnan toimintavalmiutta ja suorituskykyään riskejä vastaavilla tavoilla.
- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykytasosta kalustovalmiutta paikallisten riskien mukaiseen pelastustoimintaan.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.2.3 Pelastustoiminnan johtaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan johtamisesta säädetään Pelastuslain 34 §:ssä ja pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa (SM 21/2012). Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen pelastustoiminnan järjestelyjä käsitellään pelastuslaitoksen sisäisessä *ohjeessa pelastustoiminnan johtamisesta*.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä muodostuu henkilöstöstä, henkilöstön pätevyyksistä, osaamisesta ja rooleista, käytettävistä tiloista, kalustosta, laitteista ja sovelluksista sekä toimintaa ohjaavista ohjeista, menetelmämalleista ja koulutuksesta. Pelastustoiminnan johtajina toimivat

päivystävän päällikön, päivystävän palomestarin ja ruiskumestarin tehtäviin osallistuvat henkilöt. Henkilöille on asetettu pätevyysvaatimukset tehtävään pelastustoimen asetuksessa.

Pelastustoiminnan johtamisen osaamista ylläpidetään vuosittaisilla koulutuksilla. Viranhaltijat toimivat pelastustoiminnan johtajina työvuoroluetteloiden mukaisesti. Pelastuslaitoksen tiloista osa on osoitettu tilanne- ja johtokeskustoimintaan sekä osa toimistohuoneista on varattu käyttöön tarvittaessa käytettäväksi tukemaan tilanne- ja johtokeskuksessa tapahtuvaa työskentelyä. Kalustolla pelastustoiminnan johtamisessa tarkoitetaan johtautoja (PH20, PH31, PH32) sekä niissä olevaa kalustoa (esimerkiksi droonit). Laitteistolla ja sovelluksilla tarkoitetaan kaikkea pelastustoiminnassa käytettäviä laitteita ja sovelluksia, joita hyödynnetään pelastustoiminnan johtamisessa. Tällaisia laitteita ja sovelluksia on sekä tilanne- ja johtokeskuksessa (esimerkiksi hätäkeskustietojärjestelmän ERICA), johtautoissa (esimerkiksi kenttäjohtojärjestelmä PEKE) sekä välittömästi pelastustoiminnan johtajalla käytössä olevaa tablettitietokonetta ja sen sovelluksia (esimerkiksi Pelastustoiminnan johtajan käsikirja). Toimintaa ohjaavilla ohjeilla tarkoitetaan kaikkea ohjeistusta, mikä ohjaa pelastustoiminnan johtamista. Tällaisia ohjeita ovat esimerkiksi *Ohje pelastustoiminnan johtamisesta* ja *Ohje viestitoiminnasta*. Menetelmämallit ohjaavat onnettomuustyyppikohtaista toimintaa. Pelastustoiminnan johtamisen koulutuksella tarkoitetaan johtamistoiminnan koulutusta, mikä toteutuu erilaisten harjoitusten yhteydessä (esimerkkinä ulkoisten pelastussuunnitelmakohteiden harjoitukset), erillisinä johtamistoiminnan harjoituksina tai osaamisen varmentamisena.

Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä muodostuu kolmesta johtamistasosta ja vastaa pelastustoiminnan johtamistarpeisiin kaikenkokoisissa tilanteissa, pienistä ja keskisuurista päivittäisistä tilanteista aina suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa vaadittuun johtamiseen asti. Johtamisjärjestelmä mahdollistaa alueen pelastustoiminnan valmiuden seuraamisen ja jatkuvan arvioinnin. Sen myötä syntyneen tilannekuvan perusteella valmiudesta vastaava päivystävä päällikkö ja päivystävät palomestarit kykenevät ennakoimaan ja toteuttamaan pelastustoimen palvelutason turvaavat toimenpiteet.

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtajana toimii pelastusviranomainen. Pelastustoimintaa voi kuitenkin tilapäisesti johtaa muu hyvinvointialueen pelastuslaitoksen palveluksessa oleva tai sopimuspalokuntaan kuuluva siihen saakka, kun toimivaltainen pelastusviranomainen ottaa pelastustoiminnan johtaakseen. Pelastustoiminnan johtajana toimii aina ylin tehtävään hälytyksen saanut pelastusviranomainen; päätoimisen yksikön yksikönjohtaja, päivystävä palomestari tai päivystävä päällikkö.

Pelastustoiminnan johtaminen on toteutettu kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä:

- Pienissä, yhden tai kahden yksikön tehtävissä pelastustoiminnan johtajana toimii päätoiminen **pelastusryhmän johtaja**. Sopimuspalokuntien pelastusryhmää johtaa sopimuspalokunnan yksikönjohtaja. Sopimuspalokuntien yksiköiden tehtäviin hälytetään aina päivystävä palomestari, joka toimii tehtävällä pelastustoiminnan johtajana.
- Suuremmissa, useamman pelastusryhmän tehtävissä joukkuemuodostelmaa johtaa **päivystävä palomestari** (PHP31 Lahdessa ja PHP32 Heinolassa).
- Useamman joukkueen muodostamaa pelastuskomppaniaa johtaa **päivystävä päällikkö** (PHP20), joka toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana.

Päivystävä päällikkö vastaa pelastustoimen johtokeskuksen perustamisesta suuronnettomuus- ja monionnettomuustilanteissa.

- Useamman komppanian muodostaman pelastusyhtymän onnettomuuksia varten käytössä on hälytysjärjestelmä, jolla päälystöviranhaltijoita voidaan hälyttää töihin tarvittaessa. PHP20 toimii ylimpänä pelastustoiminnan operatiivisena johtajana.

Pelastustoiminnan johtokeskus on pelastustoimialueelle tilanteenaikaista johtamista varten perustettu johtokeskus. Johtokeskuksen vastuulla on pelastuslaitoksen alueella onnettomuustilanteen kokonaisvaltainen johtaminen, pelastustoimen valmiuden ylläpitäminen, yhteistoimintaviranomaisten, muiden yhteistoimintatahojen ja asiantuntijoiden aktivoiminen ja tarvittavien tukitoimintojen koordinointi onnettomuustilanteen hoitamiseksi.

Virka-aikana johtokeskuksen johtamisvalmius on välitön ja virka-ajan ulkopuolella 120 min. Johtokeskuksen ylin johtovastuu on päivystävällä päälliköllä, joka toimii yleisjohtajana suuronnettomuus- tai suuronnettomuusuhkatilanteissa. Päivystävä päällikkö päättää johtokeskuksen esikunnan miehittämisestä tarvittavassa laajuudessa. Johtokeskuksen esikunta on perustettu, kun roolit on jaettu, johtamiskyky saavutettu, viestiyhteydet toimivat ja tilannekuva päivitetty.

Pelastuslaitoksella on määritelty pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasot eri uhkatilanteissa. Määrittelyn perusteella pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasoa pystytään säätämään joustavasti niiden perusrakenteita muuttamatta. Pelastustoiminnan johtamisen ja toimintavalmiuden tasot ovat: *perusvalmius*, *tehostettu valmius*, *suurivalmius* ja *täysvalmius*. Perusvalmiudessa pelastustoiminnan johtaminen ja toimintavalmius tapahtuu normaalin toiminnan mukaisesti. Tehostetussa valmiudessa pelastuslaitoksen johtokeskus miehitetään ja tilannetta seurataan aktiivisesti. Tilanteesta informoidaan pelastuslaitoksen sisällä sekä yhteistyöviranomaisia ja yhteistyötahoja (esimerkiksi kuntien johtoryhmät). Suuressa valmiudessa viesti- ja johtokeskus miehitetään täyteen toimintavalmiuteen sekä varmistetaan lähialueiden johtamisvalmiudet ja tarvittaessa perustetaan aluejohtokeskukset. Täysvalmius tarkoittaa sodan uhkaa ja poikkeavien järjestelyiden käyttöönottoa.

Valmiuden tasot eroavat toisistaan johtamisvalmiuden tason, käytettävissä olevan henkilöstöresurssien sekä tilanteen edellyttämien tehtävien osalta; johtamisvalmius tehostuu ja henkilöstöresurssien määrä kasvaa valmiutta nostettaessa. Valmiuden nostamista edellyttävät uhkakuvat käsittävät sääilmiöiden vaikutukset (helle, tuuli, sademäärä, pakkasen), infrastruktuurin häiriöt (sähkökatkot, kaukolämmön häiriöt, vesihuollon jakeluhäiriöt), pelastustoiminnan poikkeavuudet (runsaslukuiset yhtäaikaisten onnettomuuksien; myrskyt, usea yhtäaikaisten suurempi onnettomuus, suuronnettomuus) tai yleiseen turvallisuuteen vaikuttavat häiriöt. Pelastuslaitoksella valmiuden tason korottamisesta vastaa päivystävä päällikkö (P20). Valmiuden korottamisessa käytetään erillistä ohjetta, missä on ennalta suunniteltu uhkamallikuvauksien ja uhkamallien vaiheittaisen kehittymisen edellyttämät voimavarat (johtaminen, toimintavalmius) ja toimintamallit.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnan johtamisen tavoitteena on varmistaa pelastustoiminnan tehokkuus ja vaikuttavuus. Pelastustoiminnan johtamiseen käytettävällä johtamisjärjestelmällä on oltava kyky käynnistää tehokas pelastustoiminta ja sen johtaminen kaikissa turvallisuustilanteissa viivytyksettä. Johtamisjärjestelmän tulee kyetä keräämään tietoa, analysoimaan sitä ja luomaan johtamisen

kannalta tarpeellista tilannekuvaa ja -ymmärrystä. Johtamisjärjestelmä sisältää johto- ja tilannekeskusjärjestelyt sekä pelastustoiminnan kenttäjohtamisen.

Aluevaltuuston päätös pelastustoiminnan johtamisesta

- Pelastuslaitos ylläpitää nykyisen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän.
- Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä muodostuu kolmesta johtamistasosta.
- Pelastustoiminnan johtamisen voimavaroja voidaan tarvittaessa vahvistaa ennalta suunnitellusti poikkeuksellisessa tilanteessa, esim. suuronnettomuustilanteessa.
- Pelastuslaitoksella on valtakunnallisten asetusten ja ohjeiden pohjalta laadittu ohje pelastustoiminnan johtamisesta.
- Pelastuslaitoksen johtamisjärjestelmä varmistaa pelastustoiminnan johtamisen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää kyvyn johtaa pelastuskomppaniaa alueellaan tapahtuvissa onnettomuuksissa sekä ylläpitää nykyisen kyvyn vahvistaa johtamisjärjestelmäänsä eri uhkatilanteissa.
- Pelastuslaitos yhteensovittaa pelastustoiminnan johtamisjärjestelmää hyvinvointialueen ja pelastustoimen yhteistyöalueen tarpeet huomioiden

Palvelutason kehittämistarve

Alueellisen pelastustoiminnan johtamisen kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä suunnitelmien päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan johtamisen kanssa.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja kehittäminen - hankkeen seuranta ja toimeenpano paikallisesti. Hankkeen tavoitteena on luoda pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä, joka mahdollistaa pelastustoiminnan johtamisen sekä tilannekuvan kokoamisen, analysoinnin, johtopäätösten tekemisen ja jakamisen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti kaikissa turvallisuustilanteissa.

4.2.4 Hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonta

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Päijät-Hämeen hyvinvointialue ei ole siirtänyt pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Päijät-Hämeen hyvinvointialueella ei ole tarvetta siirtää pelastustoimintaan kuuluvia tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueiden yhteistoiminnassa hoitamien pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen järjestämisen valvonnasta

- Hyvinvointialue ei siirrä pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien järjestämisvastuuta toiselle hyvinvointialueelle.

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta

4.2.5 Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastusviranomaisen mahdollisuudesta antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi säädetään Pelastuslain 50 §:ssä.

Pelastusviranomainen voi pelastuslain 50 § mukaisesti antaa toimialaansa soveltuvaa virka-apua valtion, hyvinvointialueen tai kunnan viranomaisen ja laitoksen laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Pelastusviranomainen tukee muita viranomaisia pääasiassa silloin, kun heidän omat voimavaransa eivät riitä. Pelastusviranomainen tukee muita viranomaisia myös silloin, kun tehtävä edellyttää toimialaansa soveltuvaa nopeaa toimintaa tilanteen hallitsemiseksi tai kun pelastusviranomaisen toimintavaltuuksia tarvitaan onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaamiseksi ja pelastamiseksi.

Pelastuslaitosten muusta kuin hälytysohjeen mukaisen avunannosta päättää päivystävä päällikkö tai päivystävä palomestari. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen. Pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan liittyvän virka-avun antamisesta ja pyytämisestä keskeisten yhteistoimintatahojen kanssa.

Pelastusviranomaisen virka-apua annettaessa noudatetaan mitä virka-apuosaston lähettämisestä on ohjeistettu sen soveltuessa tilanteeseen. Muussa tapauksessa virka-avusta päätetään tilanteen edellyttämällä tavalla. Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen riittävä pelastustoiminnan toimintakyky.

Pelastuslaitoksella on sopimukset pelastustoimintaan liittyvän virka-avun antamisesta ja pyytämisestä keskeisten yhteistoimintatahojen kanssa. Pelastustoimintaan liittyvän virka- ja asiantuntija-avun *pyytämisestä* päättää pelastustoiminnan johtaja. Hän myös vastaa apua antavan tahon työturvallisuudesta. *Virka-avun antamisesta* päättää pelastustoiminnan johtaja tai päivystävä päällikkö, pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu. Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen riittävä pelastustoiminnan toimintakyky.

Nopea reagointi virka-apupyyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä (kaksisuuntainen hälytysjärjestelmä), riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyyntöjen vastaanottokykyä sekä toiminnan harjoittelua. Virka-aputoimintaan liittyviä toimintamalleja harjoitellaan säännöllisesti.

Virka-apun antamiseen liittyvistä käytännön toimenpiteistä on laadittu erilliset ohjeet.

Pelastusviranomaisen virka-apu muille viranomaisille on maksullista, ellei virka-avusta ole muuta sovittu. Maksullisen virka-apun osalta huomioidaan se, mitä pelastuslaissa määrätään pelastustoimintaa varten saadun avun korvaamisesta (PelL 98 §), metsä- ja maastopalojen sammutuskustannuksista (PelL 99 §) sekä öljy- ja aluskemikaalivahingon torjuntakustannusten korvaamisesta (PelL 99 a §). Kustannukset määräytyvät pelastuslaitoksen hinnaston mukaisesti huomioiden sopimuspalokuntien kyseessä ollessa aluesopimuksen maksullisuusperiaatteet.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista riippumatta siitä, mikä viranomainen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tavoitteena on, että tarpeelliset virka-apuun liittyvät yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Lisäksi tavoitteena on, että edellytykset virka-apun nopealle antamiselle ovat olemassa.

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaativat päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskkyä.

Aluevaltuuston päätös pelastusviranomaisen virka-avusta muille viranomaisille

- Pelastuslaitos voi antaa virka-apua Pelastuslain 50 §:n mukaisissa tilanteissa.
- Päivystävä päällikkö tai päivystävä palomestari päättää virka-apun antamisesta pois lukien hälytysohjeen mukainen virka-apu.
- Virka-apua annettaessa huomioidaan ja turvataan oman alueen pelastustoiminta.

Palvelutason kehittämistarve

Virka-apuun liittyvät sopimuksien päivittäminen.

Pelastuslaitoksen virka-apun antamista koskevan suunnitelman laatiminen (mikäli virka-apun antamisesta annetaan PelL 50 § mukainen valtioneuvoston asetus).

Tehtävä selvitystyö kaksisuuntaisen hälytysjärjestelmän käyttöönoton mahdollisuuksista.

4.2.6 Osallistuminen pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee osallistua Pelastuslain 38 §:n tarkoitettuun pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämään valmiuden ylläpitoon. Pelastuslaitoksella on varauduttu

ensisijaisesti kansallisen avun vastaanottamiseen ja lähettämiseen. 2024 voimaantulevan asetuksen kansainvälisen avun erityisvalmiudesta mukaan Helsingin pelastuslaitos tulee toimimaan kansainvälisen avun koordinaatiopisteenä kouluttaen asiantuntijahenkilöstöä kansalliseen tarpeeseen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on laadittu ohjeistus avun vastaanottamista varten. Se perustuu kansallisesti valmisteltuun Host Nation Support (HNS, Isäntävaltion tuki)-ohjeistukseen ja asiaan liittyvä henkilöstö on perehdytetty toimintaan. HNS-valmiutta ylläpidetään normaalitoiminnan valmiuden pohjalta ja erityisjärjestelyjä tehdään tarpeen mukaan. Toiminnassa sovelletaan sekä HNS-ohjeistusta sekä 4.3.2 kohdassa käsiteltävää pelastuslaitosten keskinäisen avunannon ohjeistuksia.

Ulkomaille lähetettävää, Valtion varoilla hankittua, kansainvälisen pelastustoiminnan erityiskalustoa tai -toimintoja ei Päijät-Hämeessä ole.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Avun vastaanottamisen valmiuden tavoitteena on mahdollistaa kansallisesti tai ulkomailta saapuvan avun nopea ja tehokas vastaanottaminen tilanteessa, jossa Päijät-Hämeessä tai lähialueella käynnissä oleva erityisen haastava pelastustoiminnan tehtävä edellyttää avun (muodostelmat, henkilöstö, kalusto, materiaali) vastaanottamista.

Riskianalyysissä tunnistettu todennäköisin uhka, joka saattaisi edellyttää kansallisen tai kansainvälisen avun vastaanottamista Päijät-Hämeessä on erittäin laaja ja vaikea maastopalo.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimeen kuuluvan ulkomaille annettavan avun ja pelastustoimeen kuuluvan kansainvälisen avun vastaanottamisen edellyttämän valmiuden ylläpidosta

- Pelastuslaitos pitää yllä valmiutta kansainvälisen avun vastaanottamiseen (HNS-valmius) osana Helsingin pelastuslaitoksen koordinoimaa kokonaisuutta
- Pelastuslaitoksen valmius kansainvälisen avun antamiseen muodostuu yksittäisten asiantuntijoiden lähettamisestä.
- Lähetettävän asiantuntijan osalta lähettämisen kustannuksista vastaa Sisäministeriö. Lähetetyn asiantuntijan tehtävien järjestelystä pelastuslaitoksella mahdollisesti aiheutuvista kustannuksista vastaa pelastuslaitos.
- Avun vastaanottamiseen ja lähettämisen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on käytetään 0,1 htv:ta

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit.

Pelastuslaki sekä asetus pelastustoimen suunnitelmista sekä asetus pelastustoimen suunnitelmista määrittävät mitä lakisääteisiä ohjeita ja suunnitelmia pelastuslaitoksen tulee laatia muun muassa riittävän toimintavalmiuden sekä toiminnan suunnittelun ja johtamisen tueksi. Palvelutasopäätöksessä päätetään esimerkiksi sammutusvesisuunnitelman, hälytysohjeen, ulkoisten pelastussuunnitelmien ja yhteistoimintasuunnitelmien päivittämisen aikavälistä ja toteutumisen arvioinnista sekä tehtävien hoitamiseksi tarvittavista voimavaroista.

4.3.1 Hälytysohje

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 33 § mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hälytysohje pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen hälyttämisestä yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien, virka-apua antavien viranomaisten sekä Hätäkeskuslaitoksen kanssa. Pelastustoiminnan muodostelmien hälyttäminen tapahtuu hälytysohjeen perusteella. Hälytysohjeessa on määriteltävä perusteet tehtävien jakamiseksi kiireellisyysluokkiin A, B, C ja D.

Hälytysohje on laadittava siten, että hätäkeskus voi hälyttää pelastustoimintaan lähimmät tarkoituksenmukaiset yksiköt riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat. Lisäksi pelastuslaitosten on huolehdittava hälytysohjeiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta sekä pelastuslaitosten kesken että Hätäkeskuslaitoksen kanssa.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen hälytysohje on päivitetty 2023. Hälytysohjeessa määritellään, minkä tasoisen pelastustoiminnan vasteen Hätäkeskus hälyttää hätäilmoituksessa saamiensa tietojen perusteella pelastustoiminnan tehtävälle. Ohjetta ylläpidetään ja päivitetään tarvittaessa osana normaalia jatkuvaa prosessia. Vastesuunnittelulla vaikutetaan asiakkaan saamaan palveluun ja avunsaannin kannalta on tärkeää, että pelastuslaitoksen vastesuunnittelu on ajantasaista. Vasteiden oikeellisuutta tarkastellaan ja päivitetään jatkuvasti. Lisäksi sitä testataan vastuuhenkilö toimesta erillisillä vastetestauksilla pelastuslaitoksen käytössä olevilla hätäkeskustietojärjestelmä ERICA:n päätelaitteilla.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen viiveetön hälyttäminen on edellytys pelastustoiminnan tehokkuudelle ja vaikuttavuudelle. Hälytysohje mahdollistaa lähimpien tarkoituksenmukaisten yksiköiden hälyttämisen pelastustoiminnan tehtävään riippumatta siitä, miltä hyvinvointialueelta ne ovat.

Aluevaltuuston päätös hälytysohjeesta

- Pelastuslaitoksella on pelastuslain 33 § mukaisesti laadittu hälytysohje.

- Hälytysohje on laadittu yhteistyössä naapurihyvinvointialueiden pelastuslaitosten kanssa erityisesti raja-alueiden osalta.
- Pelastuslaitoksen hälytysohje tarkastetaan vuosittain ja päivitetään aina tarvittaessa.
- Hälytysohjeenvastuuhenkilönä toimii siihen erikseen nimetty aluepalopäällikkö.
- Hälytysohjeen ylläpitoon ja siihen liittyvään yhteistyöhön on kohdennettu 0,25 htv:ta.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.3.2 Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 45 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tarvittaessa antaa apua toiselle pelastuslaitokselle pelastustoiminnassa ja laatia yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta. Pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa.

Pelastuslaitoksella on yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvät sopimukset kaikkien naapurihyvinvointialueiden kanssa (hälytysohjeen mukainen yhteistoiminta pelastustoiminnassa ja muu avunanto). Pelastuslaitosten muusta kuin hälytysohjeen mukaisesta avunannosta päättää päivystävä palomestari tai varallaoleva päällikkö tapauskohtaisesti. Pääsääntöisesti avunanto koskee kokonaisia pelastustoiminnan muodostelmia johtajineen.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee pystyä toimimaan myös harvemmin esiintyvien onnettomuuksien pelastustehtävissä. Tällaisia ovat muun muassa suuret tulvat ja muut luonnononnettomuudet, sortumat sekä poikkeuksellisen suuret maastopalot. Tällaisten erikoistilanteiden koordinointi ja pelastustoiminta vaativat päivittäisistä onnettomuuksista poikkeavaa suorituskykyä.

Pelastuslaitoksen tulee varautua yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa pitkäkestoisiin tai laajamittaisiin onnettomuustilanteisiin, joissa yhden pelastuslaitoksen voimavarat eivät riitä onnettomuustilanteen hallitsemiseksi. Näiden tilanteiden hoitamiseksi tarvittavat suunnitelmat voivat osaltaan sisältyä pelastuslaitoksen suuronnettomuus-, yhteistoiminta- ja valmiussuunnitelmiin. Pelastuslaitoksella on oltava kyky tehokkaaseen avun antamiseen viivytyksettä toiselle pelastuslaitokselle tehokkaan pelastustoiminnan tukemiseksi suuressa tai poikkeavassa onnettomuustilanteessa.

Tavoitteena on, että yhteistyö pelastustoiminnassa on ennakoivaa ja suunnitelmallista, jotta onnettomuustilanteissa asiakkaat saavat mahdollisimman nopeaa ja tarkoituksenmukaista riippumatta siitä, mikä viranomainen johtaa tai osallistuu pelastustoimintaan. Tavoitteena on, että tarpeelliset yhteistoimintaan liittyvät yhteistoimintasopimukset ja -muistiot on laadittu keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja ne ovat ajan tasalla. Lisäksi tavoitteena on, että edellytykset nopealle

avun antamiselle ovat olemassa. Nopea reagointi virka-apupyyntöihin edellyttää ennalta suunnittelua, ohjeiden ja suunnitelmien tuntemista, tarkoituksenmukaisia järjestelmiä (kaksisuuntainen hälytysjärjestelmä), riittävää johtamisvalmiutta ja virka-apupyyntöjen vastaanottokykyä sekä toiminnan harjoittelua. Virka-aputoimintaan liittyviä toimintamalleja harjoitellaan säännöllisesti.

Pelastuslain 45 §:n 1.1.2024 voimaan tulevassa muutoksessa uutena kokonaisuutena edellytetään, että *pelastuslaitosten tulee varautua pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja tarvittaessa myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa*. Uusi velvoite koskee koko yhteistyöaluetta. Pelastuslain 47 § edellyttää, että pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Vastaavasti pelastuslain 45 § uusi vaatimus edellyttää, että pelastuslaitosten tulee laatia pelastustoiminnan yhteistyöalueen puitteissa tapahtuvaa johtamista ja pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamista koskevat suunnitelmat yhteistoiminnassa keskenään ja pelastustoiminnan yhteistyön järjestämisestä vastaavien pelastuslaitosten johdolla. Lisäksi säädösmuutos edellyttää, että pelastustoimen valtakunnallista johtamista ja yhteistoimintaa koskevat suunnitelmat tulee laatia sisäministeriön johdolla ja yhteistyössä pelastuslaitosten kanssa. Pelastustoiminnan suunnitteluun muodostuu pelastustoimen yhteistyöalueiden ja säädösmuutosten myötä kolme suunnittelutasoa; alueellinen, yhteistyöaluekohtainen sekä valtakunnallinen suunnittelutaso.

Aluevaltuuston päätös pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnittelusta

- Pelastuslaitos laatii yhteistyössä tarpeelliset pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat avun antamiseen varautumisesta sekä avun pyytämisestä ja antamisesta.
- Pelastuslaitosten varautuu pelastustoiminnassa tarvittavan avun antamiseen yhteistyöalueen puitteissa ja myös toiseen pelastustoiminnan yhteistyöalueen kuuluvan pelastuslaitoksen kanssa Pelastuslain 45 § mukaisesti.
- Pelastuslaitosten yhteistyösuunnitelmat on otettava huomioon laadittaessa 33 §:ssä tarkoitettua hälytysohjetta.
- Keskinäisen avunannon suunnitteluun käytetään 0,1 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistoimintaan ja avunantoon liittyvien sopimusten päivittäminen.

Alueellisen pelastustoiminnan suunnitelmien kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä niiden päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan kanssa sekä pelastuslaitosten väliseen avunantoon liittyen. Tavoitteiden saavuttamiseksi pelastuslaitoksen pelastustoiminnan johtamiseen ja suunnitteluun käytettäviä voimavaroja tulisi lisätä. Keskinäisen avunannon suunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen tulisi olla käytettävissä 1 htv:n lisäresurssi alkavalle palvelutasokaudelle. Esitetty tarkemmin kehittämissuunnitelmassa.

Pelastustoiminnan suunnittelija -tehtävään liittyy neljä keskeistä ulottuvuutta, joita pelastustoiminnan johtamiseen ja suunnitteluun kohdennettava henkilö yhteensovittaa ja joiden paikallisen integraation suunnittelusta Päijät-Hämeen alueella

- Pelastustoiminnan johtaminen yhteistyöalueella;
- Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja kehittäminen
- Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin pelastustoimessa
- Pelastuslaitosten avunanto

Kyse on pelastustoiminnan kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta, minkä tavoitteena on tehokas pelastustoiminnan johtamisen sekä tilannekuvan kokoamisen, analysoinnin, johtopäätösten tekemisen ja jakamisen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti kaikissa turvallisuustilanteissa.

4.3.3 Yhteistyön suunnittelu pelastustoiminnassa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 46 §:n mukaan valtion, hyvinvointialueen ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastuslaitoksen johdolla pelastustoiminnan suunnitteluun sekä toimimaan onnettomuus- ja vaaratilanteissa niin, että pelastustoiminta voidaan toteuttaa tehokkaasti. Suunnitteluun velvoitetut toimijat on määritelty pelastuslain 46 § 2. momentissa. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat mm. hätäkeskukset, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, poliisi, sosiaali- ja terveysviranomaiset, ympäristöterveydenhuollosta vastaavat viranomaiset, ympäristöviranomaiset, maa- ja metsätalousviranomaiset ja vesitalousviranomaiset, liikenne- ja viestintäasioista vastaavat viranomaiset.

Pelastuslaitoksen johdolla tehtävä yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on aktiivista. Yhteistyö on tuottanut yhteisiä ja vakiintuneita toimintamalleja, mutta kaikkea ei ole dokumentoitu suunnitelmiksi. Jatkossa pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistyössä tehty suunnittelutyö tulee saattaa suunnitelmamuotoon.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen johdolla tapahtuvan suunnittelun tavoitteena on mahdollistaa pelastustoiminnan tehokas toteuttaminen. Yhteistoiminta muiden viranomaisten ja toimijoiden kanssa sisältää monia muitakin ulottuvuuksia kuin pelkän pelastustoiminnan suunnittelun.

Palvelutasopäätöskaudella tavoitteena on päivittää yhteistyösuunnitelmat 1363/2018 6 § mukaisesti sosiaalipäivystyksen, ympäristöterveyshuollon, ympäristöviranomaisen, jätehuoltoviranomaisen ja vesihuollon kanssa.

Aluevaltuuston päätös yhteistyön suunnittelusta pelastustoiminnassa

- Pelastuslaitos tarkastaa ja päivittää tarvittavilta osin yhteistoimintasopimukset ja yhteistoimintamuistiot säännöllisesti pelastuslain 46 §:ssä mainittujen yhteistyötahojen kanssa alkavan palvelutasokauden aikana.

- Pelastuslaitos ylläpitää yhteistoimintasopimusten ja -muistioiden edellyttämää suorituskkyä.
- Suunnitelmien käytettävyyttä testataan pelastusharjoitusten yhteydessä.
- Suunnitelmat tarkistetaan ja päivitetään kahden (2) vuoden välein tai harjoitusten yhteydessä.
- Yhteistoimintasuunnitelmien laadintaan ja ylläpitoon kohdennetaan 0,15 htv:ta.
-

Palvelutason kehittämistarve

Yhteistyösuunnitelmien tulisi tarkastaa ja laatia/päivittää. Tähän tehtävään tarvitaan väliaikaista henkilöstöresurssia 1 htv (vuoden projekti). Tämän jälkeen suunnitelmien ylläpitoon tarvitaan 0,15 htv.

4.3.4 Hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoiminnan suunnitelmat ovat osa pelastuslaitoksen toimintavalmiutta. Suunnitelmien tarkoituksena on osaltaan edesauttaa riskien perusteella tarvittavien voimavarojen varmistaminen sekä määrittää tarvittavat pelastustoiminnan ja johtamisen toimintamallit.

Pelastustoiminnan suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin. Pelastuslaitos arvioi suunnitelmien ajantasaisuutta säännöllisesti osana toimintaympäristön arviointia ja riskien hallinnan prosessia.

Pelastuslain 47 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee laatia hyvinvointialueen onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Sisäministeriön asetus pelastustoimen suunnitelmista (1363/2018) antaa tarkempia säännöksiä laadittavista suunnitelmista sekä niiden sisällöstä ja rakenteesta.

Pelastuslain 30 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee tehdä suunnitelma sammutusveden hankinnasta ja toimittamisesta (sammutusvesisuunnitelma) yhteistyössä hyvinvointialueeseen kuuluvien kuntien ja hyvinvointialueen alueella toimintaa harjoittavien vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettujen vesihuoltolaitosten sekä näille vettä toimittavien vesilaitosten kanssa.

Sammutusvesisuunnitelma on laadittava siten, että sammutusveden hankinta ja toimittaminen vastaavat pelastustoimen järjestämisestä annetun lain 6 §:ssä tarkoitetussa palvelutasopäätöksessä määritellyjä onnettomuusuhkia. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen sammutusvesisuunnitelma on laadittu vuonna 2014. Uuden suunnitelman päivistytyä tehdään palvelutasokaudella 2024-2025. Suunnitelman valmistuttua aluevaltuusto hyväksyy sen.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos on laatinut seuraavat pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Suunnitelmat täyttävät suunnitelma-asetuksessa edellytetyt sisällöllisten vaatimukset pelastustoiminnan suunnitelmille. Suunnitelmat päivitetään tarvittaessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on käytössään ajantasaiset ja riskeihin perustuvat suunnitelmat pelastustoiminnan toimintavalmiuden ja suorituskyvyn sekä asiakkaan saaman palvelun varmistamiseksi. Erilaisten suunnitelmien laadinnassa seurataan valtakunnallista kehittämistä ja osallistutaan yhteistyöhön. Suunnitelmien päivittämisen ja toteutumisen arvioinnin tueksi tulee laatia seuranta-asiakirja, jonka perusteella huolehditaan suunnitelmien ajantasaisuudesta ja ylläpidosta. Suunnitelmien päivitystyössä huomioidaan pelastustoimen yhteistyöalueet ja osallistutaan yhteistyöalueiden toimintaan. Yhteistyön tarkoituksena on kehittää pelastustoiminnan suunnitelmien samansisältöisyyttä ja yhdenmukaisuutta.

Sammutusvesisuunnitelmassa tulee päivittää. Päivitystyö on käynnissä.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevista suunnitelmista

- Pelastuslaitos ylläpitää pelastustoimen suunnitelma-asetuksen (1363/2018) mukaiset suunnitelmat.
- Sammutusvesisuunnitelma päivitetään ja hyväksytetään aluevaltuustossa palvelutasokaudella 2024-2025.
- Pelastustoiminnan suunnitelmat päivitetään aina tarpeen vaatiessa, kuitenkin vähintään kahden vuoden välein, ellei laissa tai asetuksessa muuta edellytetä.
- Pelastustoiminnan suunnitelmille on nimetty niistä vastaavat pelastuslaitoksen viranhaltijat.
- Suunnitelmien ylläpitoon kohdennetaan 0,25 htv.

Palvelutason kehittämistarve

Suunnitelmien päivittäminen ja yhteensovittaminen Etelä-Suomen yhteistyöalueelle.

4.3.5 Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueille, joilla on erityistä vaaraa aiheuttavia kohteita. Ulkoisessa pelastussuunnitelmassa määritellään toimenpiteet, joilla onnettomuudet ja niistä aiheutuvat seuraukset voidaan rajata ja hallita mahdollisimman tehokkaasti. Sisäministeriön asetus ulkoisista pelastussuunnitelmista 1286/2019 säättää suunnitelmista, niitä koskevista harjoituksista, suunnitelmien ja harjoitusten toteutumisen valvonnasta ja suunnitelmien tarkistamisesta ja päivittämisestä.

Päijät-Hämeen alueella on kuusi ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävää kohdetta. Kohteista kolme sijaitsee Orimattilassa sekä yksi Lahdessa, Heinolassa ja Hartolassa. Pelastuslaitos on laatinut niitä koskevat pelastussuunnitelmat ja ne päivitetään aina tarpeen mukaan tai vähintään asetuksen mukaisesti kolmen vuoden välein. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii ohjeena ja johtamisen apuvälineen suuronnettomuustilanteissa ja niihin varautumisessa.

Ulkoisten pelastussuunnitelmien laatiminen on osa laajempaa riskienhallintaa. Ulkoinen pelastussuunnitelma toimii onnettomuustilanteessa pelastustoiminnan johtajan apuna, koska sen tulee tukea pelastustehtävien aikaista johtamista. Ulkoinen pelastussuunnitelma lisää myös pelastuslaitoksen kohdetuntemusta ja ohjaa suuronnettomuusharjoittelua ja sitä voidaan hyödyntää myös pelastustoiminnan koulutuksessa. Ulkoisen pelastussuunnitelman laatiminen on pelastuslaitoksen vastuulla. Se toteutetaan yhteistoiminnassa toiminnanharjoittajan ja eri viranomaisten sekä yleisön kanssa.

Pelastuslaitoksen tulee harjoitella ulkoisten pelastussuunnitelmien kohteissa yhdessä toiminnanharjoittajien kanssa asetuksen mukaisin määräajoin; ensimmäinen harjoitus tulee järjestää vuoden sisällä ulkoisen pelastussuunnitelman hyväksymisestä ja seuraavat aina kolmantena vuotena edellisestä harjoituksesta. Harjoitusten toteutuksissa on huomioitu sisäministeriön Ulkoisten pelastussuunnitelmien harjoitusohje. Pelastuslaitos on toteuttanut harjoitukset asetuksen mukaisesti.

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tulee tarkistaa vähintään kolmen vuoden välein tai mikäli pelastuslaitoksen tai toiminnanharjoittajan toiminnassa tapahtuu suunnitelmaan vaikuttavia muutoksia. Tarkistuksessa tulee huomioida mm. kohteen toimintaympäristössä ja pelastustoimen resursseissa tapahtuneet muutokset. Kun hyväksyttyyn suunnitelmaan tehdään muutoksia, tulee muutokset ja päivitystiedot merkitä muutoksille varattuun kohtaan. Päivitetty suunnitelma toimitetaan aluehallintovirastolle arvioitavaksi.

Pelastuslaitoksella on nimetty ulkoisten pelastussuunnitelmien vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on huolehtia pelastuslaitoksen ulkoisten pelastussuunnitelmien yhdenmukaisuudesta sekä tarkistaa ulkoiset pelastussuunnitelmat ennen aluehallintovirastolle toimittamista.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista edellyttävät kohteet ja perusteet laadintavelvoitteelle on käsitelty ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisesta annetussa ohjeessa (sisäministeriö 2021:2).

Ulkoiset pelastussuunnitelmat tarkastetaan säännöllisesti, tarvittaessa päivitetään ja suunnitelmien toimivuus varmistetaan säännöllisillä harjoituksilla. Työ on osa pelastuslaitoksen normaalia suorituskyvyn ylläpitoa. Tavoitteena on, että harjoitukset oheisharjoituksineen nivoutuvat paremmin osaamisen hallinnan vuosisuunnitelmiin.

Pelastustoiminnan johtamisen ja voimavarojen tehokkaan ja tuloksellisen käytön kannalta on tärkeää, että ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittu yhtenäisin perustein pelastustoiminnan alueella. Tästä syystä erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoiset pelastussuunnitelmat on laadittava samalla suunnitelmapohjalle (sisäministeriö 2021:2). Suunnitelmat on oltava helposti saatavissa pelastustoimen kenttäjohtajajärjestelmän kautta lisätietoineen.

Aluevaltuuston päätös erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisista pelastussuunnitelmista

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää Pelastuslain 48 §:ssä tarkoitetut ulkoiset pelastussuunnitelmat yhdessä kohteista vastaavien asianosaisten toiminnanharjoittajien kanssa.
- Pelastuslaitos päivittää ulkoiset pelastussuunnitelmat niitä koskevan asetuksen 1289/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos vastaa ulkoisesta pelastussuunnitelmasta tiedottamisesta niitä koskevan asetuksen 1286/2019 mukaisesti.
- Pelastuslaitos toteuttaa ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevat harjoitukset asetuksen 1289/2019 mukaisesti. Harjoitukseen käytettävät voimavarat määritellään tapauskohtaisesti kyseisen harjoituksen harjoitussuunnitelmassa.
- Ulkoisten pelastussuunnitelmien päivittämiseen, tiedottamiseen ja harjoitusten suunnitteluun kohdennetaan 0,2 htv

Palvelutason kehittämistarve

Ulkoisia pelastussuunnitelmia koskevien turvallisuustiedotteiden uusiminen.

4.4 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminta

4.4.1 Vapaaehtoisten käyttö pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 27 §:n mukaan hyvinvointialue voi tuottaa pelastustoimintaan kuuluvia palveluita hankkimalla niitä sopimuspalokunnalta tai muulta pelastuslaitokselta toimivalta yhteisöltä siten kuin siitä hyvinvointialueesta annetussa laissa säädetään. Pelastuslain 51 § mukaan Pelastustoimen koulutus-, neuvonta- ja valistustehtävissä sekä pelastustoiminnassa voidaan käyttää apuna vapaaehtoisia organisaatioita ja henkilöitä, ei kuitenkaan tehtävissä, joihin sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä, kuten viranomaistoimivaltuuksien käyttöä taikka tarkastus- tai valvontatoimintaa.

Sopimuspalokuntatoimintaa Päijät-Hämeessä ohjaavat palvelutasopäätös, sopimuspalokuntien aluesopimus sekä palokunta-kohtaiset palokuntasopimukset.

Sopimuspalokuntien rooli Päijät-Hämeen pelastustoiminnassa on tärkeä ja merkittävä – sopimuspalokuntatoiminta on integroitunut, erottamaton osa pelastuslaitosta. Sopimuspalokunnat osallistuvat kiireelliseen pelastustoimintaan, suorittavat turvallisuusviestintää sekä kouluttavat ja koulutautuvat pelastustoimintaan. Ilman sopimuspalokuntia pelastustoiminta ei olisi alueellisesti kattavaa, lähellä ihmistä toteutettavaa pelastuspalvelua eikä yhteiskunnallisesti kustannustehokasta. Päijät-Hämeessä on 21 sopimuspalokuntaa, joista yksitoista (11) palokuntaa toimii valmiuspalokuntana ja kymmenen (10) palokuntaa toimii täydennyspalokuntana. Sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimii 600 henkilöä.

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastuslain 27 §:n 1 momentin mukaiseen alueella tapahtuvaan onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvään turvallisuusviestintään aluesopimuksen velvoittamana pelastuslaitoksen laatiman ja yhteisesti hyväksytyn vuosittaisen turvallisuusviestintäsuunnitelman mukaisesti. Turvallisuusviestintäsuunnitelma ohjaa turvallisuusviestintää ja esimerkiksi mahdollistaa sopimuspalokunnille pelastuslaitoksen kaluston käytön turvallisuusviestinnässä. Sopimuspalokunnat toteuttavat turvallisuusviestintää erilaisten tapahtumien yhteydessä oman kuntansa alueella. Lisäksi osa sopimuspalokunnista ovat erittäin aktiivisia viestijöitä sosiaalisessa mediassa turvallisuusviestinnässä ja oman toiminnan kertomisessa. (Vuonna 2022 sopimuspalokunnat toteuttivat 47 turvallisuusviestinnän tilaisuutta, joihin osallistui 13085 henkilöä.)

Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan palokuntasopimuksen mukaisesti. Palokuntasopimuksessa määritetään muun muassa palokunnan hälytysosaston henkilöstön hälytysvahvuus, sopimuspalokunnan toimintavalmius sekä palokunnan tuottamat palvelut ja erikoistuminen. Hälytykset sopimuspalokunnille ohjataan hälytysohjeen mukaisesti. Vuonna 2022 valmiuspalokunnat osallistuivat 1291 tehtävään ja täydennyspalokunnat 267 tehtävään. Sopimuspalokunnat osallistuivat yhteensä 1558 tehtävälle vuonna 2022, kun vastaavana aikana kokonaishälytysmäärä pelastuslaitoksella oli 4467 tehtävää.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen ja alueen palokuntayhteisöjen välisestä yhteistyöstä sovitaan 1.1.2023 voimaan tullessa sopimuspalokuntien aluesopimuksessa. Sopimuksella luodaan järjestäytynyt ja toimiva perusta alueen pelastuslaitoksen ja sille palveluja tuottavien palokuntayhdistysten ja muiden yhteistyötahojen keskinäiselle yhteistoiminnalle. Sopimuksen tavoitteena on myös osaltaan turvata ja tukea sopimuspalokuntien ja vapaaehtoisten

palokuntayhdistysten elinvoimaisuutta ja kehittymistä sekä mahdollistaa niiden palvelutuotanto osana hyvinvointialueen pelastustoimialan kokonaisuutta.

Päijät-Hämeen pelastuslaitoksella on yhteistoimintasopimukset Suomen Meripelastusseura (SMPS) jäsenyhdistyksien Lahden JärviPelastajat ry:n sekä Heinolan JärviPelastajat ry:n, joka käsittää Heinolan JärviPelastusaseman sekä Kouvolan JärviPelastusaseman. Sopimuksilla määritetään ehdoista, joilla yhdistykset avustavat tarvittaessa viranomaisia alueen pelastuslaitoksen vastuulla olevien tehtävien hoitamisessa. Suomen Meripelastusseuralla on merkittävä vaikutus kansalaisten turvallisuuden ja resilienssin lisääjänä sekä välittömästi että välillisesti. Vapaaehtoisten suorittama työ on merkityksellistä etenkin onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä kannalta. Ilman vapaaehtoisia aikaviiveet kasvaisivat vesillä ja vaikutukset pelastustoimintaan olisivat negatiivisia vesistöjen pelastustehtävissä.

Päijät-Hämeen pelastuslaitos tekee yhteistyötä Päijät-Hämeen Pelastuskoirat ry:n kanssa liittyen valmiustoimintaan. Pelastuskoirien käyttöön ja saatavuuteen tulee varautua jo normaaliolojen tilanteiden esimerkiksi rakennusten sortumaonnettomuuksien varalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokuntien rooli Päijät-Hämeen pelastustoiminnassa on tärkeä ja merkittävä. Sopimuspalokunnat osallistuvat kiireelliseen pelastustoimintaan, suorittavat turvallisuusviestintää sekä kouluttavat ja koulutautuvat pelastustoimintaan. Ilman sopimuspalokuntia pelastustoiminta ei olisi alueellisesti kattavaa, lähellä ihmistä toteutettavaa pelastuspalvelua eikä yhteiskunnallisesti kustannustehokasta.

Aluevaltuuston päätös vapaaehtoisten käytöstä pelastustoimen palveluiden tuottamisessa

- Sopimuspalokunnat osallistuvat pelastustoimintaan aluesopimuksen ja palokuntasopimusten ehtojen mukaisesti.
- Sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilömäärää pyritään ylläpitämään.
- Sopimuspalokuntien pelastustoiminnan toimintamenetelmiä kehitetään.

Palvelutason kehittämistarve

Ei kehittämistarvetta.

4.4.2 Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistäminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten tulee pelastuslain 52 §:n mukaan myös mahdollisuuksiensa mukaan edistää pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä.

Pelastuslaitoksella on nimetty pääyhteyshenkilö ylimmästä päällystöstä, joka vastaa pelastuslaitoksen sopimuspalokuntien toiminnan koordinoinnista koko alueella. Lisäksi jokaiselle sopimuspalokunnalle on nimetty vastuupalomestari, joka käytännössä huolehtii päivittäisestä

yhteistyöstä ja toiminnasta sopimuspalokunnan ja -palokuntalaisten kanssa aluesopimuksessa määritetyllä tavalla.

Sopimuspalokuntatoiminta Päijät-Hämeessä perustuu aluesopimukseen ja palokuntasopimuksiin. Palokuntasopimukset on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2021 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2022 alkaen. Aluesopimus on päivitetty yhteistyössä sopimuspalokuntien edustajien (SSPL Päijät-Häme) kanssa vuoden 2022 aikana ja hyväksytty käyttöön 1.1.2023 alkaen. Aluesopimus varmistaa, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan. Sopimuspalokuntien alueellisten edustajien valinnasta tapahtuu siten, että palokunnat omassa kokouksessa valitsevat omat edustajansa yhteistyöhön pelastuslaitoksen kanssa. Pelastuslaitos ei vaikuta näiden alueosaston henkilöiden valintaan.

Pelastuslaitoksella on 27.1.2020 perustettu sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisverkosto. Kehittämisverkoston tehtävänä on toimia vertaisalustana kehittämisverkostoissa, edesauttaa kansallisten tavoitteiden toteuttamista sekä valmistella suunnitelma sopimuspalokuntatoiminnan edistämisestä alueelleen. Kehittämisverkosto on laatinut Sopimuspalokuntatoiminnan kehittämissuunnitelman 2020-2023. Kehittämisverkosto kokoontuu säännöllisesti edistämään sopimuspalokuntatoimintaa.

Sopimuspalokuntatoiminta huomioidaan pelastuslaitoksen toiminnassa laaja-alaisesti, esimerkkinä edustus pelastuslaitoksen sopimuspalokuntatoimintaan vaikuttavissa toimielimissä, Päijät-Hämeen hyvinvointialueelle toteutettu pelastus- ja ensihoitohenkilöstön sekä sopimuspalokuntalaisten riittävyys selvitys (NHG) sekä yhdessä sopimuspalokuntien kanssa toteutetut tunnettavuuskampanjat 2021 ja 2022. Sopimuspalokunta/hälytysosastot henkilömäärä vuoden 2022 lopussa oli 605 henkilöä HAKA-tilaston perusteella. Tässä on lisäystä 43 henkilöä edelliseen vuoteen (2021: 562 hlö) nähden.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Sopimuspalokunnat ovat tärkeä osa pelastustoimen palveluiden tuotantoa. Palveluiden tuottaminen nykyistä suuremmassa määrin pelkästään päätoimisen henkilöstön voimavarojen lisäksi toiminnan kustannuksia merkittävästi. Sopimuspalokuntien toiminnan edistäminen on tarpeellista, sillä jos alueen sopimuspalokunnat ja niiden aktiivinen henkilöstö loppuu, voi palvelutuotannossa syntynyttä vajetta olla vaikea paikata muulla tavoin.

Aluevaltuuston päätös pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämisestä

- Alueellisen sopimuspalokuntatoiminnan kehittämisverkoston toimintaa jatketaan.
- Pelastuslaitoksen sopimuspalokuntavastuuhenkilötoiminta on aktiivista ja aloitteellista.
- Huolehditaan, että sopimuspalokunnilla on oma edustuksensa vähintään kaikissa sellaisissa pelastustoimen elimissä, joiden toiminnalla on välitön vaikutus sopimuspalokuntien päivittäiseen toimintaan.
- Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien viestintää, koulutusta ja jäsenhankintaa.

Palvelutason kehittämistarve

Sopimuspalokuntatoimintaa kehitetään edelleen siten, että toiminta sopimuspalokuntien kanssa perustuu tasavertaiseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintamenettelyyn, jonka avulla kaikessa kanssakäymisessä edistetään hyvää yhteistyötä. Toiminnan kehittäminen tapahtuu yhdessä sovittujen tavoitteiden kautta. Toiminnan kehittämisen perustana ovat valtakunnalliset, yhdenmukaiset ohjeet. Sopimuspalokuntia koskevissa asioissa ja päätöksissä käydään aina ensin keskustelu valittujen sopimuspalokuntaedustajien kanssa.

Pelastustoimen vapaaehtoistoiminnan edistämistä (muuta kuin sopimuspalokuntatoimintaa) selvitetään palvelutasopäätöskaudella *ohjeeseen vapaaehtoisten voimavarojen hyödyntämiseksi pelastustoiminnassa* (Sisäministeriö 2022:21) perustuen. Selvityksen tarkoituksena on ohjata käytäntöjä, jotka edistävät ja yhdenmukaistavat vapaaehtoisten käyttöä pelastuslaitosten lisäresurssina pelastustoiminnassa sekä vapaaehtoisten huomioimista pelastustoimen varautumisessa suuronnettomuuksiin, häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kehitysselvityksen tavoitteena on, että pelastustoiminnassa käytettävien vapaaehtoisten ja järjestötoimijoiden toimintaedellytyksiä kyetään parantamaan ja vapaaehtoisten voimavaroja kyetään käyttämään tarkoituksenmukaisesti. Selvitystyössä huomioidaan hyvinvointialueen järjestöyhteistyö, mahdollisuus järjestöyhteistyön alatyöryhmälle (pelastustoimintaan osallistuvat järjestöt) selvitystavoitteen edistämiseksi pelastustoimessa sekä Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (Vapepa) on järjestöjen verkosto. Suomen Punainen Risti koordinoi Vapaaehtoisen pelastuspalvelun kautta yli 50 järjestöä.

4.4.3 Sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastukset

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä pelastustoimintaan kuuluvasta työstä ja työolosuhteista johtuvien terveysvaarojen ja -haittojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi sekä henkilön turvallisuuden, työkyvyn ja terveyden suojelemiseksi ja edistämiseksi tarkoitetut tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut siltä osin kuin hänellä ei ole oikeutta työterveyshuoltolaissa tarkoitettuun työterveyshuoltoon työsuhteen perusteella

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntien savusukellustyötä tekeville terveystarkastukset järjestetään vuosittain pelastushenkilöstön työkyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (05/2016) annetun ohjeen mukaisten ikään perustuvien määrittelyjen pohjalta. Lisäksi terveystarkastuksia tehdään ennen toimintakykyä edellyttäviä koulutuksia (savusukellus-, pintapelastuskurssit, jne.).

Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset on toteutunut sopimuspalokuntien hälytysosastojen savusukeltajille määräaikaistarkastuksien mukaisesti. Lisäksi terveystarkastukset on toteutettu sopimuspalokuntalaisille ennen kursseja, jotka ovat hakeutuneet pelastustoiminnan peruskurssille, ensivastekurssille tai savusukelluskurssille.

Terveystarkastuksen laajuus ja sisältö on määritelty ensisijaisesti *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelma 2023* mukaisesti. Opetussuunnitelmassa esitetään terveystarkastusohjeistus sekä pelastustoiminnan peruskurssia että savusukelluskurssia varten.

Opetussuunnitelmassa esitetyt lääkärintarkastusohjeet kursseille hakevan henkilön terveydentilan sopivuuden arvioimiseksi on laadittu yhteistyössä Pelastusopiston ja Työterveyslaitoksen kanssa. *Lisäksi on huomioitu Pelastushenkilöstön työterveysseuranta: yhteistyö ja käytännöt* - julkaisun (Työterveyslaitos 2020) perusteella sekä terveystarkastuspalveluja tuottavan työterveys Wellamon kanssa tehdyn toimintasuunnitelman mukaisesti.

Vuonna 2023 on käynnistetty toimenpiteet terveystarkastusten järjestämiseksi koskemaan kaikkia sopimuspalokuntien hälytysosastoissa toimivia henkilöitä. Lähtökohtaisesti katsotaan, että alkutarkastus toteutuu joko pelastustoiminnan peruskurssille tai ensivastekurssille (niiden osalta, jotka osallistuvat hälytysosastossa ainoastaan ensivastetoimintaan) hakeuduttaessa. Määräaikaistarkastuksien osalta noudatetaan määräaikaistarkastusvälejä pelastussukellustoimintaan osallistuvien osalta ja erikseen sovittavia aikavälejä pelastustoimintaan osallistuvien osalta.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Terveystarkastuksilla varmistetaan pelastustoiminnan tehtäviin edellytetty riittävä terveydentila ja toimintakyky sopimuspalokuntahenkilöstön osalta. Terveystarkastuksilla on tärkeä rooli pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön työturvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta. Riittävän terveydentilan ja toimintakyvyn varmistamisella pyritään ennaltaehkäisemään raskaista tehtävistä aiheutuvia terveydellisiä ongelmia ja tapaturmien todennäköisyyttä. Yhtenäisillä toimintakyvyn arviointiperusteilla pyritään varmistamaan palvelun yhdenvertaisuus ja laatu.

Aluevaltuuston päätös sopimuspalokuntaan ja muuhun vastaavaan yhteisöön kuuluvan terveystarkastuksista

- Pelastuslaitos vastaa vuosittaisten työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien savusukellusta tekeväälle henkilöstölle ja muille hälytysosastoihin kuuluvalla henkilöstölle.
- Pelastuslaitos vastaa työterveystarkastusten järjestämisestä sopimuspalokuntien henkilöstölle kursseille hakeutumisen yhteydessä.

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalla savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut, jos henkilöllä ei ole oikeutta vastaaviin palveluihin työsuhteen perusteella.

Nykyisin terveystarkastukset on toteutettu vain savusukellusta tekeville tai pelastustoiminnan kursseille pyrkiville sopimuspalokuntalaisille. Pelastuslaitoksen tavoitteena on laajentaa terveystarkastukset kattamaan kaikki sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluvat henkilöt. Tämä tarkoittaisi yhteensä yli 600 henkilöä (HAKA-rekisteri). Terveystarkastusten laajentamisen ennakoidaan aiheuttavan jonkin verran haasteita työterveyspalvelujen resurssien vähäisyyden

takia. Pelastuslaitos laatii suunnitelman terveystarkastusten laajentamisesta palvelutasopäätöskauden aikana.

4.4.4 Sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutus

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sopimuspalokuntakoulutuksen strategisena tavoitteena on koko Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen yhtenäinen toiminta onnettomuus- ja pelastustilanteissa sekä palvelutuotannon turvaaminen. Koulutustoiminta perustuu yleisesti pelastustoimelle asetettuihin velvoitteisiin koulutuksesta (pelastuslaki, pelastusasetus, pelastussukellusohje) sekä sisäisesti koulutussuunnitelmaan, sopimukseen (aluesopimus ja palokuntasopimukset) sekä vuosittain laadittaviin koulutuskalentereihin. Koulutuksen ja kouluttautumisen tarkoitus on vastata pelastuslaitoksen perustehtävään. Koulutustoiminnalla taataan tehokas ja tulokellinen pelastustoiminta sekä kehitetään pelastustoiminnan laatua.

Pelastuslaitos tuottaa sopimuspalokuntakoulutusta yhteistyössä Hämeen Pelastusliiton kanssa yhteistoimintasopimukseen perustuen. Sopimuspalokuntakoulutuksen toteutusperiaate on turvata sopimuspalokuntien elinvoima ja osaaminen peruskoulutuksella. Peruskoulutus toteutetaan Pelastusopiston ylläpitämän *Sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmä ja opetussuunnitelman* mukaisesti. Täydennyskoulutuksella vastataan palokuntarakenteen ja toimintaympäristön muutoksiin, esimerkkinä täydentävien sammutusmenetelmien kurssi tilanteessa, missä sopimuspalokuntien savusukeltajien määrä vähenee. Palvelutuotannon turvaamiseksi lisäkoulutuksella turvataan esimerkiksi vaihtoehtoiset ensitoimenpiteet onnettomuuskohteessa turvallisesti ja tehokkaasti. Palokunnan jäsenistön koulutuksesta sovitaan sopimuspalokuntien aluesopimuksessa.

Erikoistumiskoulutuksella ylläpidetään ja turvataan pelastustoimen alueellista palvelutuotantoa sekä tuetaan palokunnan toimintaa. Sopimuspalokunnat ovat erikoistuneet esimerkiksi jälkivahinkojen torjuntaan (Villähteen vpk), sammutusvesihuoltoon (Harjunalustan ja Lahden vpk), liikenneonnettomuuspelastamiseen (Renkomäen vpk), eläinpelastustehtäviin (Herralan vpk) ja miehittämättömien ilma-alusten lennättämiseen (Harjunalustan vpk, Lahden vpk, Heinolan vpk, Sysmän vpk, Padasjoen vpk ja litin vpk). Erikoistumisesta sovitaan palokuntasopimuksessa ja koulutus järjestetään tarveperusteisesti.

Sopimuspalokunnat pitävät taitojaan yllä viikkoharjoituksilla, mistä palokunnat vastaavat pääosin itsenäisesti. Pelastuslaitos tukee sopimuspalokuntien harjoitustoimintaa osoittamalla kouluttajan sopimuspalokuntaharjoituksiin aluesopimuksen mukaisesti. Lisäksi pelastuslaitos pyrkii jatkuvasti kehittämään ja monipuolistamaan koulutus- ja harjoittelutoimintaansa sekä tuottamaan ja jakamaan koulutusmateriaalia sopimuspalokunnille.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Koulutustoiminnan tavoite turvata sopimuspalokuntien hälytysosaston henkilömäärän pysyminen palokuntasopimuksen mukaisena. Tarkoitus on tukea pelastustoiminnan palvelutuotantoa ja sopimuspalokuntien elinvoimaa.

Koulutustoiminnalla varmistetaan sopimuspalokuntien tuottaman pelastustoiminnan laatua, tehokkuutta ja yhdenmukaisuutta alueella.

Aluevaltuuston päätös sivutoimisen henkilöstön ja sopimushenkilöstön koulutuksesta

- Sopimuspalokuntien koulutuksia toteutetaan aluesopimuksen ja pelastuslaitoksen pelastustoiminnan koulutussuunnitelman mukaisesti.

Palvelutason kehittämistarve

Ei erityistä kehittämistarvetta.

4.5 Pelastustoimen viranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen

Väestönsuojelulla tarkoitetaan pelastuslain 2 a §:n mukaisesti *valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu vihollisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle.*

Pelastuslaitoksen varautumisen päätavoitteet palvelutasokaudelle ovat:

- Lakisääteinen pelastusviranomaisten vastuulla oleva väestönsuojeluun varautuminen
- Saumaton yhteistyö HVA riskienhallintayksikön kanssa
- Maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan (PHTURVA), Hyvinvointialueen varautumisen ydinryhmän sekä muiden yhteistyöryhmien (*HVA sis ja ulk*) avulla
- Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen antamalla asiantuntija-apua KUNTATURVAN toimintaan

Pelastuslaitoksen kesällä 2023 toteuttaman sidosryhmäkyselyn mukaan 36 % vastanneista on ollut tekemisessä pelastuslaitoksen kanssa varautumisen ja väestönsuojelun aihepiirissä. Väittämiin (pelastuslaitoksen tulee tukea kuntien valmiussuunnittelua jatkossakin, maakunnallisen varautumisen yhteensovittaminen on tarpeellista, pelastuslaitoksen tulee tukea väestönsuojeluun varautumista) vastanneista valtaosa (95 %, 98 %, 97 %) oli samaa mieltä. Vastanneista 79 %:n mukaan pelastuslaitoksen tulisi jatkossakin toimia PHTURVA:n toiminnan vetäjänä.

Pelastuslaitoksen näkemyksen mukaisesti varautumisen kokonaisuuden ja väestönsuojeluun varautumisen toimintamallit tulisivat olla yhdenmukaisia kaikissa turvallisuustilanteissa niin normaaliolojen häiriössä kuin poikkeusoloissakin. Tilanteiden kiristyessä, jo normaalitilanteesta tunnetut, toimintamallit skaalautuvat ja muokkautuvat tilanteen vaatimalla tavalla. Toteuttamalla lakisääteisiä velvollisuuksiaan, yhteensovittamalla Hyvinvointialueellisen ja maakunnan varautumista sekä tukemalla kuntia valmiussuunnittelussa pelastuslaitos voi resurssitehokkaasti myötävaikuttaa merkittävästi koko Päijät-Hämeen maakunnan varautumisen tilaan.

Tavoitteiden saavuttamiseksi pelastuslaitoksen varautumiseen käytettäviä voimavaroja lisätään *väestönsuojelukoordinaattorin viran perustamisella (1 htv)*. Nykyinen varautumisen resurssi on pelastuslaitoksen päätoiminen valmiuspäällikkö. Muuttunut toimintaympäristö, poikkeuksellisten vuosien aiheuttamat lisätehtävät, *tarkentuneet ja lisääntyneet* varautumisen tehtävät ovat lisänneet sekä suunnitteluun tarvittavaa resurssitarvetta että aiheuttaneet varautumiseen liittyvää suunnitteluvelkaa.

Varautumisen kokonaisuuteen liittyvää henkilömitoitustarvetta esitetään taulukossa 33. Mitoitus käsittää sekä pelastuslaitoksen väestönsuojeluun varautumisen että laaja-alaisemman varautumisen yhteensovittamisen tehtävät. Mitoitustaulukossa sekä alla olevissa palvelutason päätöskirjauksissa olevat henkilötyövuodet on ilmoitettu yhteensä koko palvelutasokaudelta koskien (vuosille 2024-2025). Asetettuja tavoitteita toteutetaan vaiheittain, jonka vuoksi tehtävät painottuvat ajallisesti. Teoreettinen vuosittainen resurssitarve on yhteensä 2,6 henkilötyövuotta.

Taulukko 33. Väestönsuojelun voimavarojen mitoitus

Väestönsuojelun varautuminen	Tarve (htv)	Valmiuspäällikkö	VSS-koordinaattori (uusi)
VSS yleinen suunnittelu	1,2	0,6	0,6
VSS yhteensovittaminen	0,6	0,4	0,2
VSS organisaation suunnittelu	0,2	0,1	0,1
Varaamisen kokonaisuus	0,5	0,1	0,4
Johto ja erityiskoulutus	0,6	0,3	0,3
Johtamisedellytysten varmistaminen	0,3	0,2	0,1
Yhteensä	3,4	1,7	1,7
Muu yhteistyö ja yhteensovittaminen	0,4	0,2	0,2
HVA yhteistyö (varautumisen ydinryhmä)	0,4	0,3	0,1
PHTURVA ja sen yhteistyöryhmät	0,2	0,1	0,1
Yhteensä	1	0,6	0,4
Yksittäisiä tehtäviä			
Väestönsuojelun ohjaus- ja neuvonta	0,2	0,1	0,1
Väestöhälytinkokonaisuus	0,3	0,1	0,2
Väestösuojien rakentamisen ohjaus	0,3	0,1	0,2
Yhteensä	0,8	0,3	0,5
HTV tarve palvelutasokaudelle koko palvelutasokaudelle 2024-2025	5,2	2,6	2,6

Pelastuslaitos on fasilitoinut Päijät-Hämeen turvallisuus- ja valmiustoimikunnan, PHTURVA, toimintoja vuodesta 2018. Toiminta ei ole säädösperusteista, mutta toiminta tukee kansallisia varautumisen rakenteita ja on ollut yleisesti hyväksyttyä ja tarpeelliseksi todettua. PHTURVAN tehtäviä ovat:

- yhteensovittaa eri toimijoiden varautumista sekä kehittää yhteistoimintaa maakunnassa
- tukea jäsenorganisaatioiden varautumista ja valmiussuunnittelua
- edistää kokonaisturvallisuuden toteutumista maakunnassa varautumisen näkökulmasta
- koota ja jakaa maakunnallista turvallisuustilannekuvaa ja koordinoita paikallisten valmiusryhmien toimintaa

Kunnat ovat erittäin merkittävässä roolissa varautumisen järjestelyissä. Kuntajohtajat perustivat 16.8.2023 KUNTATURVA-työryhmän, jonka päätavoitteena tulee olemaan yhteissuunnittelu ja

ensimmäisenä teemana kuntien rooli evakuointitilanteissa ja siihen liittyvät suunnitelmat. Pelastuslaitokselle on kaavailtu asiantuntija- ja ohjausrooli ko. yhteistyöryhmään.

4.5.1 Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin:

1) huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista; 2) kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin; 3) huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta; 4) varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä 5) huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisten varautumisesta poikkeusoloihin säädetään valmiuslaissa (1552/2011).

Pelastuslaitoksella on ajantasainen valmiussuunnitelma, jossa on suunniteltu pelastuslaitoksen toiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Pelastuslaitoksella on ajantasainen evakuointisuunnitelma, joka toimii suunnitteluperusteena muille toimijoille ja mahdollistaa pelastusviranomaisen yleisjohtovastuun evakuointitilanteissa. Pelastuslaitoksella on ajantasainen omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma, joka mahdollistaa alueen väestön suojaamisen sodan ajan tilanteessa. Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysiä kehitetään ja jatkotyöstetään puolustusvoimilta saatujen tietojen tarkentuessa.

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien perustan muodostavat valmiuslain ja pelastuslain vaatimukset. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyyseissä on tunnistettu varautumista edellyttävät ja toimenpiteitä vaativat tilanteet. Riskianalyysit esittävät suorituskykyvaatimukset organisaatiolle myös väestönsuojelullisiin tilanteisiin.

Pelastuslaitoksella on suunnitelmat väestönsuojeluun varautumiseksi, mutta ne ovat osin vanhentuneet. Muuttunut toimintaympäristö, poikkeuksellisten vuosien aiheuttamat lisätehtävät, *tarkentuneet ja lisääntyneet* varautumisen tehtävät ovat lisänneet sekä suunnitteluun tarvittavaa resurssitarvetta että aiheuttaneet varautumiseen liittyvää suunnitteluvelkaa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Poikkeusolojen väestönsuojelutehtävien osalta tavoitteena on suojata väestöä niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojeluun varautumisen edellyttämästä suunnittelusta

- Pelastuslaitoksella on valmiussuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.

- Pelastuslaitoksella on evakuointisuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vuosittain.
- Pelastuslaitoksella on omatoimisen suojelun johtamissuunnitelma. Suunnitelma uudistetaan, jonka jälkeen se päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.
- Pelastuslaitokselle on sodan ajan uhkien riskianalyysi, joka päivitetään vähintään kolmen vuoden välein.
- Pelastuslaitokselle perustetaan väestönsuojelukoordinaattorin virka.
- Suunnitelmien uudistamiseen ja päivittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 1,2 htv (valmiuspäällikkö 0,6 ja väestönsuojelukoordinaattori 0,6)

Palvelutason kehittämistarve

Muuttunut toimintaympäristö on aiheuttanut merkittävän suunnitelmien uudistamistarpeen. Palvelutasokauden alkuvaiheessa keskitytään suunnitelmien uudistamiseen, jonka jälkeen painopiste siirretään PTPn 4.5.3; 4.5.4 ja 4.5.5 mukaisiin kohtiin. Esitetty kehitys ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresurssia.

4.5.2 Väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslain 65 § mukaan pelastustoimen viranomaiset huolehtivat niiden vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta. Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Valtioneuvoston asetus yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa tulee voimaan 1.1.2024. Asetuksessa määrätään asetettavaksi väestönsuojelun yhteistyöryhmä, työryhmässä käsiteltävät asiat, yhteistyösuunnitelmat, sekä evakuointien kokonaisuutta koskevien yhteistyösuunnitelmien sisältö. Toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisen keskeisimmät yhteistyökumppanit ovat Puolustusvoimat, sosiaali- ja terveystoimi, ELY-keskus, aluehallintovirasto, poliisi ja alueen kunnat.

Päijät-Hämeen evakuointien kokonaisuuden hallinta ja siihen liittyvät suunnitelmat eivät ole tällä hetkellä voimaan tulevan asetuksen mukaisella tasolla. Tästä johtuen alueen evakuointien kokonaisuuden kehitysprojekti käynnistettiin toukokuussa 2023. Prosessi tehdään yhteistyössä alueen kuntien ja hyvinvointialueen muiden toimialojen kanssa ja se valmistuu loppuvuodesta 2024. Perusteet evakuointikokonaisuuden suunnittelulle on johdettu sodan ajan uhkien riskianalyysistä (salassapidettävä).

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Väestönsuojelun yhteensovittamisen tavoitteena on tehostaa hyvinvointialueella sekä laajemmin Päijät-Hämeen maakunnassa yhteistyötä sodan ajan uhkiin liittyvässä väestönsuojelussa. Tarve väestönsuojelun yhteensovittamiselle tulee pelastustoimen ohjaavista säädöksistä ja sodan ajan riskianalyysistä.

Palvelutasopäätöskauden konkreettisenä tavoitteena evakuointikokonaisuuden hallinnan kehittäminen: Tarvittavat suunnitelmat on laadittu, niiden rajapinnat on tarkastettu ja alueella on toimivat väestönsuojelun yhteistyöryhmät; Pelastuslaitos voi toteuttaa pelastusviranomaisen väestönsuojelutilanteen aikaista yleisvastuuta suunnitelmien mukaisesti. Tarve väestönsuojelun yhteensovittamiselle tulee pelastustoimen ohjaavista säädöksistä ja sodan ajan riskianalyysistä.

Tavoitteena on myös väestönsuojelun liittäminen kaikkien alueellisten yhteistyöryhmien toimintaan. Varautuminen kattaa laajassa merkityksessään toiminnan kaikissa turvallisuustilanteissa. Varautuminen normaaliolojen häiriöihin tukee varautumista väestönsuojeluun ja on siten olennainen osa väestönsuojelun järjestelyjen toimivuutta.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksen vastuulla olevassa väestönsuojelussa huomioidaan hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen maakunnan toiminnot.
- Pelastuslaitos osallistuu aktiivisesti hyvinvointialueen, Päijät-Hämeen maakunnan, Etelä-Suomen aluehallintoviraston, YT-alueiden sekä muiden varautumisen yhteistyöryhmien toimintaan.
- Pelastuslaitos ylläpitää PHTURVAN toimintoja.
- Pelastuslaitos yhteensovittaa väestönsuojelun suunnittelua keskeisten yhteistyökumppanien kanssa.
- Suunnitelmien rajapinnat ja yhteensovittamisen tarve arvioidaan kolmen vuoden välein.
- Suunnitelmien yhteensovittamiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,6 htv (valmiuspäällikkö 0,4 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,2 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Muuttunut toimintaympäristö on aiheuttanut merkittävän suunnitelmien uudistamis- ja yhteensovittämistarpeen. Yhteensovittamistehtävä linkittyy erittäin olennaisesti otsikkotason 4.5.1 suunnitteluun sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Väestönsuojelun yhteensovittaminen integroidaan osaksi päijäthämäläisiä varautumisen yhteistyöryhmiä, esim. PHTURVA. Pelastuslaitos toteuttaa kuntien valmiussuunnittelun ja väestönsuojelun suunnittelun tukemista elokuussa 2023 perustetussa PHKUNTATURVA-työryhmässä. Yhteistyöryhmien toimintaa kehitetään ja vakiinnutetaan palvelutasopäätöskaudella.

Esitetty kehitys ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresurssia.

4.5.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatio

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksen henkilöstö kokonaisuudessaan on varattu väestönsuojelullisiin tarkoituksiin. Väestönsuojelullisen tilanteen aikaiseen pelastustoimintaan on laadittu organisaatiokaaviot.

Omatoimisen suojelun ja evakuointikokonaisuuden johtamisesta on erilliset suunnitelmat. Omatoimisen suojelun johtamisen suunnitelma perustuu jo osin vanhentuneeseen väestönsuojelulohkoajatteluun ja edellyttää päivittämistä. Evakuointien johtamista ja suunnitteluun liittyen on käynnissä kansallinen uudistushanke. Erityisesti johto- ja erityishenkilöstön toiminta organisaatiossa vaatii uudistamista.

Väestönsuojeluorganisaation tarvitsemien materiaali- ja tilatarpeiden suunnittelusta huolehditaan yhteistyössä hyvinvointialueen tukipalveluiden (Riskienhallinta ja turvallisuus) kanssa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen sodan ajan riskianalyysi (salassapidettävä) antaa perusteet väestönsuojeluorganisaation määrittelemiseksi. Pelastuslaitos varautuu väestönsuojelutoimiin koko resurssillaan sisältäen sekä vakinaisen että sopimushenkilöstön.

Aluevaltuuston päätös hyvinvointialueen pelastustoimen väestönsuojeluorganisaatiosta

- Väestönsuojeluorganisaatio uudistetaan ja kuvataan palvelutasopäätöskauden aikana
- Väestönsuojeluorganisaation uudistamiseen ja väestönsuojeluorganisaation henkilö-, materiaali- ja tilarekisterien ylläpitämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,2 htv (valmiuspäällikkö 0,1 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Sodan ajan riskianalyysin kehittyessä ja muiden suunnitelmien muodostuessa väestönsuojeluorganisaatiota uudistetaan vastaamaan vallitsevaa tilannetta suunnittelun ja toimintaympäristön uhkien edellyttämällä tavalla.

Väestönsuojeluun liittyviä suunnitelmia uudistettaessa on arvioitava ja uudistettava pelastuslaitoksen väestönsuojeluorganisaation rakennetta erityisesti johto- ja erityishenkilöstön sekä materiaali-, tila- ja ajoneuvovarausten osalta. Toimenpiteet sovitetaan ajallisesti suunnitelmien uudistamisen aikatauluihin.

Tulevalla palvelutasopäätöskaudella tulee kehittää vapaaehtoistoimijoiden käyttämistä väestönsuojelullisiin tehtäviin yhdessä muiden väestönsuojeluun liittyvien keskeisten yhteistyökumppanien kanssa.

4.5.4 Väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Sekä päätoimisen että sivutoimisen henkilöstön henkilövaraukset (VAP) on tehty ja ne tarkastetaan vuosittain. Ajoneuvojen, työkalujen, tilojen ja materiaalivarausten järjestelyt vaativat kehittämistä.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Pelastuslaitoksen tulee varata henkilöstöään, ajoneuvoja, työkoneita, tiloja ja materiaalia väestönsuojeluorganisaation toiminnan mahdollistamiseksi. Erityisesti tilojen ja materiaalin osalta varausjärjestelyt vaativat kehittämistä.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelutehtäviin tarvittavan henkilöstön varaamisesta

- Koko pelastuslaitoksen henkilövaraukset tarkastetaan ja päivitetään vuosittain
- Ajoneuvot ja työkoneet varataan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.
- Tilojen varaaminen toteutetaan ja järjestelyn jatkuvuus suunnitellaan.
- Pelastuslaitos osallistuu kansalliseen materiaalsen varautumisen hankkeeseen ja hyvinvointialueen materiaalsen varautumisen yhteistoimintaan.
- Henkilö-, materiaali- ja tilavarausten ja -rekisterien ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,5 htv (valmiuspäällikkö 0,1 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,4 htv)

Palvelutason kehittämistarve

Materiaaliseen varautumiseen kohdistuu valtakunnallisesti kehittämispaineita. Se edellyttää hyvinvointialueella tehtävää toimialojen välistä kokonaissuunnittelua ja kehittämistä. (kts. 5.3.2)

Henkilöstön, ajoneuvojen ja työkoneiden varaaminen vaatii yhteensovittamista ja kehittämistä yhdessä muiden Hyvinvointialueen toimialojen kanssa.

Vapaaehtoisresursseja selvitettävä ja henkilövarausjärjestelyitä on suunniteltava ja yhteensovitettava.

4.5.5 Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Johto- ja erityishenkilöstön koulutusta suunnitellaan olemassa olevien pelastuslaitoksen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen toimintaohjeen ja -mallien pohjalta. Pelastuslaitos osallistuu alueellisiin valmiusharjoituksiin ja paikallispuolustusharjoituksiin, joissa harjoitellaan pelastuslaitoksen johto- ja erityishenkilöstön toimintaa. Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö osallistuu mm. kansallisiin koulutuksiin ja seminaareihin varautumisen ja väestönsuojelun aihepiirissä. Aiheita käsitellään henkilöstön koulutuspäivissä.

Johto- ja erityishenkilöstön koulutustarve vaatii uudelleenarviointia suunnitelmien ja organisoitumisen uudistuessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Henkilöstön koulutuksen tavoitteena on varmistaa, että pelastuslaitos kykenee johtamaan pelastustoimen vastuulla olevaa väestönsuojelua. Väestönsuojeluun liittyvät tehtävät eivät kuulu

muiden kuin pelastuslaitoksen valmiuspäällikön päivittäisiin tehtäviin. Joidenkin johto- ja erityistehtäviin osallistuvan henkilöstön toimenkuva muuttuu väestönsuojelutilanteissa merkittävästi päivittäisiin tehtäviin verrattuna. Tehtävien kannalta oleellinen koulutus on edellytys tehtävien onnistuneelle hoitamiselle.

Suunnitelmien ja organisaation uudistuessa johto- ja erityishenkilöstön koulutustarpeet määritellään ja laaditaan koulutusmateriaalit väestönsuojelullisia tarpeita varten. Väestönsuojelullinen koulutus liitetään osaksi henkilöstön koulutussuunnittelua. Väestönsuojelullisen koulutuksen kohderyhmänä on pääosin pelastuslaitoksen päällystö ja erityishenkilöstö. Sortumiin liittyvän pelastustyön osaamista kehitetään osana kansallista kehitystä.

Aluevaltuuston päätös väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustarvetta koskevasta palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu valmiusharjoitukseen HÄME24 ja paikallispuolustusharjoitukseen.
- Suunnittelun edetessä johto- ja erityishenkilöstön osaaminen ja koulutustarve kartoitetaan.
- Laaditaan johto- ja erityishenkilöstön koulutusohjelma, joka liitetään osaksi pelastuslaitoksen koulutussuunnitelmaa ja päivitetään kolmen vuoden välein.
- Väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutustoiminnan ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,6 htv (valmiuspäällikkö 0,3 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,3 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Pelastuslaitoksen ulkopuolisten organisaatioiden koulutustarpeet tulee selvittää. Tämä on tärkeää erityisesti vapaaehtoistoimijoiden osalta.

4.5.6 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitoksella on Paavolan pelastusasemalla sijaitseva johtokeskus. Asemalle on suunniteltu toimintatilat muille tarvittaville yhteistyötahoille, jotka voidaan ottaa käyttöön tilanteen vaatiessa. Pelastuslaitoksen johtamisen organisoituminen ja johtamiseen käytettävät viesti- ja johtamisjärjestelmät ja niiden varajärjestelmät mahdollistavat johtamistoiminnan myös tilanteessa, jossa häiriö kohdentuu kriittiseen infraan, esim. tietoliikenne- ja sähkönjakeluhäiriö. Pelastuslaitoksella on mahdollisuus siirtää olennaisia johtamistoimintoja suunnitellusti väestönsuojaan soti-laallisen voimankäytön tilanteessa.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Säädöksissä velvoitettuna tavoitteena on, että pelastuslaitoksella on kyky johtaa vastuulleen kuuluvia tehtäviä myös poikkeusoloissa. Edellytyksenä tälle ovat varmennetut viesti- ja johtamisjärjestelmät sekä johtamiseen soveltuvat suojatilat.

Pelastuslaitos jatkaa oman palvelutuotantonsa jatkuvuuden ja hallinnan kehittämistä siten, että kriittiset toiminnot määritellään ja ne kyetään turvaamaan kaikissa tilanteissa. Pelastuslaitos osallistuu ja muovaa toimintaansa kansallisessa kehityskulussa YT-alueellisten tilannekeskusten kehittyessä.

Aluevaltuuston päätös poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistamisen palvelutasosta

- Pelastuslaitoksella on kyky johtaa pelastustoimelle kuuluvia väestönsuojelutehtäviä kaikissa turvallisuustilanteissa.
- Pelastuslaitos ylläpitää nykyistä mahdollisuutta siirtää johtamistoimintoja väestönsuojatiloihin ja osallistuu hyvinvointialueen tilanne- / johtokeskushankkeeseen.
- Pelastuslaitos ylläpitää vähintään nykyisiä johtamisjärjestelmiä sekä niiden varajärjestelmiä
- Pelastuslaitos kehittää omia poikkeusolojen johtamisedellytyksiään toiminnallisesti ja teknisesti.
- Pelastuslaitoksen poikkeusolojen johtaminen yhteensovitetaan hyvinvointialueen sekä yhteistoiminta-alueen kanssa.
- Pelastuslaitos osallistuu kansallisiin ja alueellisiin johtamisjärjestelmähankkeisiin.
- Johtamisedellytysten ylläpitämiseen ja kehittämiseen käytetään koko palvelutasokaudella yhteensä 0,3 htv (valmiuspäällikkö 0,2 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Johtamisen järjestelmien kehittämistä jatketaan ja pelastuslaitos osallistuu tietojärjestelmähankkeisiin ja uudistuksiin. Pelastuslaitos on mukana pelastustoimea koskevissa valtakunnallisissa hankkeissa, kuten turvallisuusverkon (TUVE), kenttäjohtojärjestelmän (KEJO) ja Virve 2.0 -järjestelmän käyttöönotto. Hankkeiden toteutumisen aikataulut ja niistä aiheutuvat kustannukset ovat vielä osin epäselvillä.

Pelastuslaitos osallistuu hyvinvointialueella käynnistyvään tilannekeskuksen suunnitteluhankkeeseen, jolla saattaa olla vaikutuksia johtamisedellytysten varmistamisen kokonaisuuteen tulevaisuudessa. Hankkeen lopputuloksia ja mahdollisia vaikutuksia on vielä mahdotonta ennakoida.

4.5.7 Kuntien kanssa tehtävä yhteistyö

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastuslaitos on tehnyt yhteistyötä alueen kuntien kanssa varautumisen suunnittelussa päättyvään palvelutasopäätökseen perustuen. Yhteistyötä on toteutettu pääosin kunnan vastaavien viranhaltijoiden ja pelastuslaitoksen edustajan välisissä palaverissa. Yhteistyö on sisältänyt väestönsuojelullisten näkökulmien lisäksi myös laajempaa kunnan varautumisen ja valmiuden tarkastelua, jossa pelastuslaitos on toiminut asiantuntijana.

Päättävän palvelutasokauden aikana koettu koronakriisi ja Ukrainan sodan myötä muuttunut turvallisuusympäristö edellyttivät pelastuslaitoksen tukea kunnille niiden varautumisen ja

valmiussuunnittelun toimissa. Kuntien kanssa tehtävässä yhteistyössä jouduttiin osin siirtymään yhteisestä suunnittelusta käytännön toimiin.

Alueen kuntajohtajat perustivat elokuussa 2023 KUNTATURVA- työryhmän, jossa pelastuslaitoksella on asiantuntijarooli.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Tavoitteena on tukea ja yhteensovittaa kuntien valmiussuunnittelun ja väestönsuojelun toimintoja. Kuntien rooli varautumisessa on merkittävä ja kuntien toimintamallien olisi perusteltua olla mahdollisimman yhdenmukaisia keskenään koko hyvinvointialueella. Kuntien merkittävän roolin takia pelastuslaitoksen tulisi kyetä antamaan asiantuntija-apuaan keskitetysti kunnille KUNTATURVA:n toiminnan välityksellä. KUNTATURVA:n toimintaan osallistuminen on resurssitehokasta ja hyödyttää koko hyvinvointialuetta.

Palvelutasopäätöksen valmistelun osana toteutetun Pelastuslaitoksen sidosryhmätutkimuksen 2023 perusteella pelastuslaitoksen toteuttama kuntien valmiussuunnittelun tukeminen on tarpeellista.

Aluevaltuuston päätös kuntien kanssa tehtävän yhteistyön palvelutasosta

- Pelastuslaitos osallistuu asiantuntijajäsenenä KUNTATURVA:ssa
- Pelastuslaitos toimii KUNTATURVAN yhteystahona väestönsuojelun ja varautumisen toiminnoissa
- Pelastuslaitos toteuttaa väestönsuojelun ja valmiussuunnittelun tuen liittyvän kuntayhteistyön/-yhteensovittamisen KUNTATURVA:n avulla
- Kuntien kanssa tehtävään yhteistyöhön käytetään koko palveluskaudella yhteensä 0,4 htv (valmiuspäällikkö 0,3 htv ja väestönsuojelukoordinaattori 0,1 htv).

Palvelutason kehittämistarve

Kuntien kanssa tehtävän yhteistyön vaikuttavuutta tulee arvioida palveluskauden aikana. Pelastuslaitoksen tulee kerätä kunnilta palautetta yhteistyön vaikuttavuudesta ja toteutumisesta. ja toimintatapoja tulee suunnitella ja kehittää seuraaville palveluskaudenskaudelle.

Esitetty ei toteudu ilman suunniteltua väestönsuojelukoordinaattorin lisäresursseja.

4.5.8 Muut palvelut (ei pelastuslainsäädännön edellyttämät)

4.5.8.1 Ensivaste (kuuluu ensihoidon palveluihin)

Palvelun kuvaus ja palvelutason nykytila

Pelastustoimen tuottama ensivastepalvelu tarkoittaa hätätilapotilaan auttamiseksi tuotettavaa ensihoitoa tukevaa palvelua, jossa pelastustoimen yksikkö (päätoiminen, sopimuspalokunta tai vapaaehtoinen) on ensimmäisenä apua tarvitsevan ihmisen luona. Ensivastetoiminnan tarkoituksena on lyhentää apua tarvitsevan hätätilapotilaan auttamisviivettä. Ensivasteyksikkö voi

monissa tilanteissa aloittaa hoidolliset toimenpiteet jo ennen ensihoitoyksikön (ambulanssin) saapumista paikalle ja nopeuttaa näin potilaan hoidon aloittamista. Ensivaste voi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa ensihoitoyksiköllä on pitkä ajomatka potilaan luokse, ja potilaan tarvitsemaa apua saadaan paikalle nopeammin pelastustoimen ensivasteyksikön toimesta. Ensivaste ei kuulu pelastuslain mukaisiin pelastustoimen tehtäviin, vaan se on osa ensihoidon palvelukokonaisuutta.

Ensivastevalmius muodostuu toimintaan edellytetyn koulutuksen saaneesta henkilöstöstä ja siinä tarvittavasta välineistöstä. Vaadittavasta koulutuksesta päättää ensihoidosta vastaava viranomainen. Kaikki pelastuslaitoksen päätoimiset pelastusasemat tuottavat ensivastepalvelua. Sopimuspalokunnista palvelua tuottavat Asikkalan sopimushenkilöstö, Hartolan palokunta, Heinolan vpk, Herralan vpk, Kosken vpk, Iitin vpk, Vuolenkosken vpk, Järvelän vpk, Artjärven vpk, Padasjoen vpk ja Sysmän vpk. Ensivastepalveluiden tuottamiseen Päijät-Hämeessä osallistuvat lisäksi Lahden SPR ja Lahden Järvipelastajat.

Tavoitteet ja tarpeen arviointi

Ensivastetoiminnan tavoitteena on lyhentää potilaan avunsaantiaikaa vakavissa terveyttä uhkaavissa terveydentilan häiriöissä. Ensivaste on osa ensihoidon palveluketjua. Ensivasteyksiköt kykenevät tekemään ensiarvion potilaan terveydentilasta ensimmäisenä paikalle saapuessaan ja aloittamaan potilaan tarvitsemia hoitotoimia matkalla olevan ensihoitoyksikön ohjeistamana. Ensivasteyksikön toiminta nopeuttaa merkittävästi ensiarviota potilaan tarvitsemasta hoidosta ja hoidon aloittamista. Kaupunkien keskusta-alueilla ensivasteyksiköt tukevat ensihoitoyksiköiden toimintaa, mutta erityisen tärkeitä ne ovat harvaan asutuilla alueilla, joissa ensihoitoyksiköiden vasteajat voivat muodostua pitkiksi esim. pitkien ajomatkojen takia.

Tilastollisesti tarkasteltuna ensivastetehtävät muodostavat > 20 % kaikista pelastustoimen tehtävistä Päijät-Hämeessä. (2018-2022; 4681 ensivastetehtävää, yhteensä 22440 kpl tehtävästä)

Aluevaltuuston päätös kuntien kanssa tehtävän yhteistyön palvelutasosta

- Pelastuslaitos ylläpitää valmiutta ensivastepalvelun tuottamiseen nykyisessä laajuudessaan
- Ensivastetoimintaan osallistuvan henkilöstön osaamista ylläpidetään ja kehitetään ensihoidosta vastaavan viranomaisen linjausten mukaisesti

5 KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Palvelukohtaisia kehittämistarpeita on esitelty edellä palvelukohtaisten päätösten yhteydessä. Kehittämissuunnitelma kuvaa pelastustoimen palvelutason ja toiminnan kehittämisen painopisteitä alkavalla palvelutasokaudella. Kehittämissuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet, joilla palvelutaso saadaan pysymään tai nostettua lakisääteiselle tasolle, tai joiden ennakoidaan aiheuttavan pelastustoimen järjestämisessä merkittävää voimavarojen uudelleen jakamista, suuria investointeja tai lisäyksiä käyttötalousarvioon.

Kehittämissuunnitelmassa esitetään myös palveluiden kehittämiseen liittyvät selvitykset, joiden pohjalta palveluita tullaan kehittämään tulevina vuosina ja joiden osalta päätökset tehdään tulevissa palvelutasopäätöksissä. Kaikkien suunnitelmassa esiin tuotujen kehittämistarpeiden osalta kustannuksia ei voida esittää ennen kuin tarvittavat selvitykset on tehty.

5.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palvelut

5.1.1 Valvontatehtävien voimavarat ja onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmä -hanke

Onnettomuuksien palveluiden osalta palvelutasopäätöksessä on todettu, että pelastuslaitos ei suoriudu tällä hetkellä pelastuslain ja kemikaalilain mukaisesta valvonnasta säädetyllä tavalla, erityisesti asuinrakennusten valvonnassa ja kemikaalilain mukaisissa tehtävissä on puutteita. Kemikaalivalvonta on ollut puutteellista pohjavesialueilla olevien maanalaisten öljysäiliön määräaikaistarkastusten valvonnan osalta. Lisäksi vähäistä teollista käsittelyä ja varastointia harjoittavien laitosten muutosilmoitusten käsittelyä, päätöksiä ja käyttöönottotarkastuksia ei ole kaikissa tapauksissa pystytty tekemään lain edellyttämässä aikataulussa.

Valvonnan tavoitteisiin pääseminen on edellyttänyt aiempina vuosina määräaikaisen henkilöstön (esim. kesätoissa olevat opiskelijat) käyttöä. Riskien edellyttämää valvontaa ei saada nykyisen vakituisen henkilöstön resursseilla tehtyä kokonaisuudessaan. Aluehallintoviraston asiantuntija-arvion 2021 mukaan onnettomuuksien ehkäisyyn osoitetut resurssit (9,6 htv/100 000 asukasta) jäivät alle valtakunnallisen vertailuarvon (12 htv). Lisäksi valtakunnallisen uuden valvontaprosessin käyttöönoton myötä valvontatehtäviin kuluva aika on lisääntynyt, mikä vaikuttaa osaltaan tavoitteiden saavuttamiseen.

Valtakunnallinen onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmähanke (OEJ) on käynnissä ja järjestelmän on tarkoitus tulla käyttöön valtakunnallisesti vuoden 2024 aikana. Uuden järjestelmän olisi tarkoitus tukea ja nopeuttaa valvonnan prosesseja. Ohjelman kehitystyötä tehdään valtakunnallisissa verkostoissa, mutta pelastuslaitoksen pääkäyttäjä joutuu osallistumaan tiiviisti ohjelman testaukseen, integrointiin hyvinvointialueen järjestelmiin ja koulutukseen. Tämän takia järjestelmän käyttöönotto tulee edellyttämään myös pelastuslaitoksen henkilöstön työpanosta, joka on pois onnettomuuksien ehkäisyn palvelujen tuotannosta. Järjestelmän käyttöönottamiseen tarvittavien voimavarojen määrää on tässä vaiheessa vielä vaikea ennakoida. Kaikki valvontatyötä tekevät joutuvat kouluttautumaan uuden ohjelman käyttäjäksi. Käyttöönotosta aiheutuu kustannuksia, joiden tarkkaa määrää ei vielä tässä vaiheessa kyetä tarkasti arvioimaan. Uuden järjestelmän käyttöönoton jälkeen nykyistä järjestelmää joudutaan todennäköisesti pitämään yllä vielä jonkin aikaa. Hankkeen tarkemmasta aikataulusta ja järjestelmän käyttöönotosta Päijät-Hämeen hyvinvointialueella saadaan lisätietoja hankkeen edetessä. Pelastuslaitoksen valvontatehtävien resurssointia (sekä pelastuslain, että kemikaalilain perusteella tehtävää) tulee tarkastella uudelleen

uuden järjestelmän tullessa käyttöön. Palvelutuotannon voimavarat tulee saattaa riittävälle tasolle, jotta onnettomuuksien ehkäisyn palveluita voidaan tuottaa vaatimusten edellyttämällä tasolla.

Tässä palvelutasopäätöksessä ei esitetä onnettomuuksien ehkäisyn voimavarojen lisäämistä alkavalla palvelutasokaudella. Perusteena tälle on hyvinvointialueen taloudellinen tilanne. Henkilöstövoimavaroja tulee kuitenkin arvioida jo alkavan palvelutasokauden aikana, kun uuden onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmän käyttöönotosta ja toiminnasta saadaan kokemuksia. Jos järjestelmä on kykeneväinen tehostamaan palvelua merkittävästi, voivat nykyiset resurssit riittää. Jos järjestelmä ei kykene lisäämään valvonnan tehokkuutta, voi se edellyttää henkilöstövoimavarojen lisäämistä onnettomuuksien ehkäisyn palveluihin. Järjestelmästä saadaan kokemusta sen käyttöönoton jälkeen ja resurssitarpeita voidaan arvioida uudelleen seuraavaa palvelutasopäätöstä valmisteltaessa vuonna 2025.

5.2 Pelastustoiminta

5.2.1 Väestöhälytinja järjestelmän kehittäminen

Väestöhälytysjärjestelmän osalta kehitystarpeet liittyvät väestöhälytinten sijoittelun suunnitteluun ja sen pohjalta tehtävään hälytinten uusimiseen. Pelastuslaitoksella on käynnissä selvityshanke väestöhälytinja järjestelmän sijoitusperusteiden määrittelemiseksi. Selvityshanke muodostuu väestöhälytinja järjestelmän tarpeiden kartoitukseen alueella, väestöhälytinten sijoitusperusteiden uudelleen määrittelyyn huomioiden alueen rakentumisen ja toimintaympäristössä tapahtuneet muut muutokset ja suunnitelman väestöhälytinten ylläpidosta ja hankkimisesta. Selvitys tehdään alkavan palvelutasokauden aikana. Väestöhälytinja järjestelmää aletaan kehittää selvityshankkeen pohjalta seuraavilla palvelutasokausilla.

Väestöhälytinja järjestelmän uudistaminen nykytarpeiden mukaisesti saattaa aiheuttaa väestöhälytinja järjestelmään liittyviä hankintatarpeita ja kustannuksia tulevana vuosina. Kustannusten arvioiminen tässä vaiheessa on ennen aikaista. Kustannusarvio tulee tehdä selvitystyön tulosten pohjalta. Hyvinvointialueen tulee kuitenkin huomioida väestöhälyttimiä koskeva kehitystarve jo tässä vaiheessa alustavasti. Pelastuslaitos laatii tarkemmat kustannusarviot ja -laskelmat selvitystyön perusteella.

Suunnitelman mahdollista vaikutuksista (kustannukset, aikataulut) päätetään tarkemmin tulevissa palvelutasopäätöksissä.

5.2.2 Toimintavalmiudessa havaittujen puutteiden korjaaminen

Pelastustoiminnan toimintavalmiudessa on tunnistettuja puutteita. Vierumäen alueella toimintavalmiuteen liittyvät puutteet ovat jatkuneet pitkään. Alue on toimintavalmiuden kannalta erittäin haasteellinen, eikä alueella olevia II-riskiluokan alueita kyetä tavoittamaan tavoiteajassa nykyisellä hälytysvalmiudella ja -järjestelyillä.

Pelastuslaitos laatii tarkemman analyysin alueensa pelastustoimen toimintavalmiuseruotteista alkavalla palvelutasokaudella. Selvityksessä tarkastellaan lähemmin alueiden riskiruutumuutosten perusteita ja vaikutuksia, alueilla esiintyviä ruutukohtaiset riskejä ja toteutuneiden onnettomuuksien tyyppisiä ja lukumääriä sekä tavoittamiseen liittyvien haasteiden osatekijöitä, kuten lähtö- ja ajoajat, muuttunut tietö, poikkeavat ajoreitit jne. Lisäksi arvioidaan toimintavalmiuseruokojen kehitystä ja kehityksen syitä edellisten vuosien osalta.

Analyysin perusteella pelastuslaitos muodostaa käsityksen toimintavalmiuden puutteiden syistä ja sellaisista tekijöistä, joihin pelastuslaitos kykenee vaikuttamaan puutteiden korjaamiseksi. Palvelutasokaudella 2024-2025 aikana tehtävän selvityksen pohjalta suunnitellaan ja toimenpannaan toimenpiteet riskiruutujen toimintavalmiusaikojen korjaamiseksi toiminnallisen ja taloudellisen tilanteen sallimalla tavalla, sekä tehdään esitykset myöhemmin toteutettavista toimenpiteistä ja niiden mahdollisista toiminnallisista ja taloudellisista vaikutuksista, jotka tulee huomioida tulevina palvelutasokausina.

Selvityksen perusteella mahdollisesti esitettävistä, talouteen vaikuttavista muutoksista päätetään seuraavissa palvelutasopäätöksissä.

5.2.3 Johtamisjärjestelmän laitteiden ja sovellusten kehittäminen

Pelastuslaitos tulee siirtymään Turvallisuusverkko (TUVE) ja Virve 2.0 -järjestelmään osana pelastustoimen valtakunnallista kehittämistä. Siirtymiset tulevat aiheuttamaan kustannuksia mm. laitteistojen, käyttömaksujen ja koulutusten seurauksena. Lisäksi pelastuslaitos tulee ottamaan käyttöön uuden kenttäjohtojärjestelmän (KEJO).

Näistä valtakunnallisista pelastustoimen hankkeista arvioidaan aiheutuvan merkittäviä kustannuksia pelastustoimen toimialalle. Hankkeisiin liittyvät kustannukset muodostuvat kaluston hankinnasta, henkilöstön koulutusten järjestämisestä ja käytön aikaisista jatkuvista kustannukset (käyttökustannukset).

Edellä mainitut hankkeet on esitetty sisällytettäväksi Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vuoden 2024 hankkeisiin.

Hankkeiden kustannukset muodostuvat seuraavasti:

- TUVE-hankkeen kustannukset sisältävät sekä TESA-toimialan että pelastuslaitoksen osuudet. TUVE-hankkeen kokonaiskustannus hyvinvointialueelle vuonna 2024 on 170 000 euroa.
- Kenttäjohtojärjestelmän hankekustannus vuodelle 2024 on 90 000 euroa. Tulevien vuosien kustannuksista ei vielä tietoa.
- Virve 2.0 -hankkeen vuoden 2024 kustannukset ovat 19 000 euroa.

5.2.4 Täydentävien sammutusmenetelmien hankkiminen

Täydentävien sammutusmenetelmien käyttöä lisätään sopimuspalokuntatoiminnassa, erityisesti valmiuspalokunnissa. Tällä pyritään vastaamaan savusukellusvalmiuksien heikkenemiseen ja luomaan parempia edellytyksiä tehokkaalle sammutustoiminnalle, ilman edellytystä savusukellusvalmiuteen. Toimintamallin laajempi käyttöönotto edellyttää kaluston hankintaa, koulutusta ja harjoittelua. Täydentävien sammutusmenetelmien kalustohankintojen osalta keskeisiä hankintakohteita ovat sammutus-jäähdytysputket. Ne tulisi hankkia vähintään kaikkiin valmiuspalokuntien ensimmäisiin pelastusyksiköihin. Lisäksi heittosammuttimien määrää tulisi lisätä alueen pelastusyksiköissä/pelastusasemilla.

Pelastuslaitoksella on tehty alustava selvitys kaluston hankinnasta, koulutusten järjestelyistä täydentävien sammutusmenetelmien käyttöön otosta.

Täydentävien sammutusmenetelmien käyttöönottoon edellytetään 25 000 € hankintarahoitus.

5.2.5 Pelastustoiminnan suunnitelmien päivittämisen ja yhteensovittamisen resurssointi

Alueellisen pelastustoiminnan suunnitelmien kehittäminen ja yhteensovittaminen sekä niiden päivittäminen yhteistyöalueen pelastustoiminnan kanssa sekä pelastuslaitosten väliseen avunantoon liittyen edellyttää kehittämistä, joita ei voida toteuttaa nykyisillä resursseilla tavoitteeksi asetetussa aikataulussa. Pelastustoiminnan keskinäisen avunannon suunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen tulisi olla käytettävissä 1 htv:n lisäresurssi alkavalle palvelutasokaudelle.

Lisäresurssia kohdennettaisiin seuraaviin neljään keskeiseen osa-alueeseen:

- Pelastustoiminnan johtaminen yhteistyöalueella
- Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen yhdenmukaistaminen ja kehittäminen
- Tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin pelastustoimessa
- Pelastuslaitosten avunanto

Tehtävät liittyvät

- Pelastustoimen järjestämislakiin 5 §
- Pelastuslain uudistukseen 45 §:n 1.1.2024 voimaan
- valmisteilla olevaan valtioneuvoston asetukseen valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta

Lisäresurssilla toteuttavassa suunnitelmien kehittämishankkeessa tehtävään valittu henkilö yhteensovittaisi yllä mainittuja ja vastaisi niihin liittyvien integraation suunnittelusta Päijät-Hämeen alueella. Tehtävä liittyy pelastustoiminnan kehittämiseen ja yhdenmukaistamiseen, jonka tavoitteena on mahdollistaa tehokas pelastustoiminnan johtaminen sekä tilannekuvan kokoaminen, analysointi, johtopäätösten tekeminen ja jakaminen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti, kaikissa turvallisuustilanteissa.

Uuden velvoitteen toteuttaminen pelastuslaitoksen nykyisillä voimavaroilla ei ole käytännössä mahdollista. Suunnitelmien päivittämiseen tarvitaan projektiresurssi 1 htv, josta aiheutuva lisäkustannus on 50 000 €/v kahdelle vuodelle 2024-2025.

5.2.6 Sopimuspalokuntalaisten terveystarkastukset

Pelastuslain 53 §:n mukaan sopimuspalokuntaan ja muuhun sopimuksen tehneeseen yhteisöön kuuluvalle savusukeltajalle ja muuta vastaavaa raskasta työtä tekeväälle on järjestettävä tehtävien edellyttämät työterveyshuoltolain (1383/2001) 12 §:ssä säädettyjä tarkastuksia vastaavat terveystarkastukset ja muut ennalta ehkäisevät palvelut, jos henkilöllä ei ole oikeutta vastaaviin palveluihin työsuhteen perusteella.

Terveystarkastukset on toteutettu vain savusukellusta tekeville tai pelastustoiminnan kursseille pyrkiville sopimuspalokuntalaisille. Pelastuslaitoksen tavoitteena on laajentaa terveystarkastukset kattamaan kaikki sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluvat henkilöt. Tämä tarkoittaisi

Pelastuslaitos on laatinut suunnitelman terveystarkastusten laajentamisesta palvelutasopäätöskauden aikana. Terveystarkastusten kustannusvaikutukset selvitetään, kunhan hyvinvointialueen uusi työterveyspalveluiden tuottaja on tiedossa.

5.2.7.1 Kalustonhallintajärjestelmä

Kalustohallinnan käyttöönotto edellyttäisi projektiluonteista henkilövoimavaraa, joka käytettäisiin kalustotiedon kirjaamiseen järjestelmään ja muun henkilöstön käyttökoulutuksen suunnitteluun ja järjestämiseen. Tähän arvioidaan tarvittavan vähintään 0,5 htv (projekti).

Pelastuslaitos laatii selvityksen pelastustoiminnassa tarvittavista veneistä alueella. Selvityksessä arvioidaan alueella tarvittavien veneiden määrä, laatua ja sijoittelua sekä tavoitteen mukaiseksi määritellyn venekaluston ylläpidon ja hankinnan kustannuksista. Öljysuojarahaston avustusten loppuminen todennäköisesti edellyttää pelastustoimen käyttötalouskustannusten lisäämistä venekaluston osalta. Asia tulee huomioida hyvinvointialueen taloutta suunniteltaessa (investointisuunnitelma).

Nastolan pelastusasemalla toteutettiin alustava selvitys asemarakennuksen kuntotarkastukseen liittyen keväällä 2023. Asemalla on aiempina vuosina tehty tiettyjä aseman tilojen koskevia kunnostustarveselvityksiä, joiden pohjalta ei kuitenkaan ole tehty laajempia toimenpiteitä. Henkilöstö on raportoinut sisäilmaan liittyvistä ongelmista, johon liittyen nyt käynnissä oleva kuntotarkastuskokonaisuus käynnistyi. Alkuselvytyksessä todettiin, että asemalla tulee suorittaa

koko rakennuksen kattava kosteus- ja sisäilmatekninen kuntotutkimus rakennuksen kokonaiskunnan selvittämiseksi. Tarvittavat jatkotoimenpiteet suunnitellaan kuntotarkastuksen toteuttamisen jälkeen. Rakennuksen kuntotarkastuksen tuloksista riippuen tilanne voi edellyttää nopeita toimenpiteitä, jotta asemalla työskentelevälle henkilöstölle kyetään tarjoamaan turvallinen ja terveellinen työympäristö. Tilanteesta voi aiheutua merkittäviä toimitiloihin liittyviä kustannuksia tulevana vuosina. Tarpeellisia toimenpiteitä, niiden aikataulua ja kustannuksia tulee arvioida kuntotarkastuksen valmistumisen jälkeen.

Pelastustoimen toimitiloja koskevan Puhdas paloasema -mallin tavoitteena on vähentää pelastustoimen henkilöstön altistumista haitallisille kemikaaleille ja yhdisteille sekä pienhiukkasille pelastustoiminnan tehtävissä ja asematiloissa. Mallin mukaan asemien tilat tulee jakaa erikseen puhtaisiin ja ei-puhtaisiin tiloihin, jotka erotellaan toisistaan erillisiksi alueiksi. Ilmanvaihdolla ja muilla järjestelyillä huolehditaan siitä, että altistavat aineet eivät pääse likaiselta puolelta puhtaalle puolelle. Pelastuslaitoksen uudemmat toimitilat on rakennettu puhdas paloasema -mallin mukaisesti. Vanhempien rakennusten osalta malli ei toteudu, ja niitä tulee remontoida tarvittavissa määrin mallin tavoitteiden saavuttamiseksi. Syntyviä kustannuksia arvioidaan tapauskohtaisesti asemakiinteistöjä remontoitaessa.

Puhdas paloasema -mallin mukaiseen toimitilojen kehittämiseen tulee varata 30 000 € vuosittain.

5.2.9 Henkilöstön määrä

Pelastustoiminnan henkilöstövoimavarojen määrää ja laatua hyvinvointialueen eri osissa arvioidaan vakinaisen henkilöstön osalta palvelutasopäätöskaudella 2024-2025 uudistuvan pelastustoiminnan toimintavalmiusohjeen sekä kohdassa 4.2.2.1 ja kehittämissuunnitelman kohdassa 5.2.2 käsitellyn toimintavalmiuspuutteiden selvityksen perusteella.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden saattaminen lakisääteiselle tasolle voi edellyttää henkilöstövoimavarojen määrän ja laadun muutosta, jos toimintavalmiuden puutteiden syyt eivät ole muilla tavoin korjattavissa. Henkilöstön määrään ja laatuun liittyvä arvio tehdään toimintavalmiuden puutteiden korjaamiseksi tehtävän selvityksen tulosten perusteella. Henkilöstön määrää tulisi voida arvioida myös toimintaympäristön muutoksia ennakoiden.

Mahdollisista henkilöstön määrällisistä tai muista hyvinvointialueelle kustannuksia aiheuttavista muutoksista päätetään tulevissa palvelutasopäätöksissä.

5.3 Väestönsuojeluun varautuminen

5.3.1 Varautumisen tehtävien resurssointi

Nykyinen varautumiseen varattu päätoiminen resurssi on yksi henkilötyövuosi (valmiuspäällikkö). Valmiuspäällikön tehtävät ovat aiemman arvion mukaan jakautuneet noin puoliksi varautumisen väestönsuojeluun ja kokonaisvarautumisen yhteensovittamisen välillä. Varautumisen kokonaisuuden (sis. varautuminen väestönsuojeluun) suunnitteluun on arvioitu tarvittavan vähintään kaksi henkilötyövuotta.

Palvelutasopäätöksen kohdassa 4.5 taulukkoon on laadittu arvio tehtäväkokonaisuuksista, niihin tarvittavasta työpanoksesta ja jakautumisesta valmiuspäällikön ja palvelutasopäätöksessä perustettavaksi esitettävän väestönsuojelukoordinaattorin välillä koko palveluskauden aikana.

Muuttuneesta toimintaympäristöstä ja varautumisen sekä väestönsuojelun uudistuvasta ohjauksesta johtuen suunnitteluun tarvittavan työpanoksen mitoittaminen on haastavaa. Pelastuslaitoksen arvion mukaan tarvittava työpanos on jopa enemmän kuin kaksi henkilötyövuotta vuosittain. Tarvittavan työpanoksen arviointia on jatkettava ja alkavan palvelutasopäätöskauden toteumaa on seurattava.

Riskiarvioihin perustuen pelastuslaitos tarvitsee vähintään kaksi päätoimista henkilöä yleisen varautumisen kokonaisuuden hallitsemiseksi. Mikäli lisäresurssia ei saada, erityisesti muun yhteistyön ja yhteensovittamisen tehtäviä ei pystytä toteuttamaan. Lisäksi suunnitelmien uudistaminen, niiden yhteensovittaminen ja toiminnan jalkautus viivästyvät suurelta osin vuonna 2026 alkavalle palvelutasokaudelle.

Palvelutasopäätöksessä on esitetty väestönsuojelukoordinaattorin viran perustamisesta pelastuslaitokselle. Kustannusvaikutus on 50 000 € / v.

5.3.2 Materiaalinen varautuminen

Pelastustoimessa on käynnissä kansallinen materiaallisen varautumisen hanke, joka tulee aiheuttamaan kustannuksia myös hyvinvointialueille. Hyvinvointialueen tulee seurata hankkeen edistymistä, siitä aiheutuvia velvoitteita ja huomioida sen myötä syntyviä kustannuksia hyvinvointialueen ja sen toimialojen taloutta koskevia päätöksiä tehtäessä.

Yleisesti materiaallisen varautumisen kehittyessä on pyrittävä huomioimaan hyvinvointialueen kaikkien toimialojen tarpeet. Hyvinvointialueen materiaalista varautumista olisi perusteltua kehittää matriisimaisena toimialojen välisenä yhteistyönä. Kaikkien toimialojen yhteisiä materiaallisen varautumisen tarpeita ovat esim. sähkönsaannin turvaaminen, polttoainehuolto, säteilytilanteen suojarusteet ja mittauskalusto sekä vesihuollon varmistaminen.

Materiaalisesta varautumisesta aiheutuvien kustannusten määrää on vielä vaikea ennakoida.

5.3.3 Poikkeusolojen johtamisedellytysten varmistaminen

Hyvinvointialueen riskienhallintayksikkö käynnistää vuonna 2024 suunnittelutarvekartoituksen koskien tilannekeskustoiminnan järjestämistä koko hyvinvointialueella. Pelastustoimiala osallistuu kartoitukseen ja pyrkii kehittämään toimintaansa osana hyvinvointialueen kokonaisuutta.

Hyvinvointialueella ei ole tällä hetkellä yhteistä tilanne- / johtokeskusta. Tilanne- ja johtokeskustoimintojen tulisi sijaita aseelliselta vaikutukselta suojatuissa tiloissa (vrt. väestönsuoja) tai ne tulisi pystyä siirtämään sellaiseen tilanteen niin vaatiessa.

Mikäli hyvinvointialueen selvitystyö johtaa siihen, että pelastustoimen johtamistoimintoja sijoitetaan yhteiseen tilanne- / johtokeskukseen, on varauduttava tästä aiheutuviin kustannuksiin. Kustannusten määrää on mahdotonta ennakoida vielä tässä vaiheessa.

Kehittämissuunnitelman vaikutukset talouteen tai voimavaroihin

Kehittämistavoite	Toteuttamis- aikataulu (vuosi)	Lisäys käyttötalous- arvioon (t€)	Investointi- tarve (t€)	HTV -vaikutus
Onnettomuuksien ehkäisyn järjestelmä (5.1.1)	2024-	Ei tiedossa (tulee varautua)	Ei tietoa	
Johtamisjärjestelmän laitteet ja sovellukset (5.2.3) Pelastuslaitos liittyy Tuve- Virve 2.0-, ja Kejo -järjestelmiin osana valtakunnallista hanketta	2024 -	TUVE: 170 t€ / v. 2024; arvio sisältää PELA ja TESAn osuudet KEJO: 90 t€ / 2024 Virve2.0: 19 t€ / 2024		
Täydentävät sammutusmenetelmät (5.2.3) Kaluston hankinta valmiuspalokunnille + koulutus	2024-2025		25 t€	
Pelastuslaitosten keskinäisen avunannon suunnitelma (4.3.2) Suunnitelmien yhteensovittamisen resurssointi (5.2.5) Pelastustoimen suunnitelmien yhteensovittaminen ja koordinointi Päijät-Hämeessä	2024 - 2025	+ 50 t€ / v		väliaikainen +1 htv
Sopimuspalokuntien terveystarkastukset (4.4.3) (kehittämissuunnitelma 5.2.6)	2024-	Ei vielä tiedossa		
Pelastustoiminnan kalustovoimavarat (4.2.2.6) Kalustonhallintajärjestelmä (kehittämissuunnitelma 5.2.7.1) Kalustohallinnan kehittäminen kalustohallintasovelluksen käyttöönotolla	2024 - 2025	+ 25 t€ / projekti + 10 t€ / v		+ 0,5 htv (projekti)
Väestönsuojeluun varautumisen edellyttämä suunnittelu (4.5.1) Varautumisen tehtävien resurssointi (5.3.1) Väestönsuojelukoordinaattorin viran perustaminen	2024- toistaiseksi	+ 50 t€ / v		+ 1 htv
Pelastustoimen asemat ja kiinteistöt (4.2.2.7) Puhdas paloasema -mallin mukaiset muutokset (5.2.8)	2024-2025	+ 30 t€ / v		-
Materiaalinen varautuminen (5.3.2)	2024 -	Ei tietoa (tulee varautua)		

6 Palvelutasopäätöksen sisällön perusteet

6.1 Aluehallintoviraston lausunnon huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Aluehallintoviraston lausunnossa (vastaanotettu 15.9.2023) annetut pelastustoimen palvelutasopäätösluonnoksessa kuvattujen palveluiden palvelutasoa ja kuvaamista koskevat kommentit on otettu palvelutasopäätöksessä huomioon. Palvelutasoon liittyviä päätöksiä on tarkennettu lausunnon perusteella. Lisäksi asioiden kuvaamista asiakirjassa on tarkennettu pyydetyiltä osin.

Lausunnon jälkeisessä jatkovalmistelussa keskityttiin korjaamaan ensisijaisesti aluehallintoviraston lausuttavana olleessa palvelutasopäätösluonnoksessa havaitut palvelutasoa koskevat vähäiset puutteet. Lausunnossa ei ollut arvioitu palvelutasossa olevan merkittäviä puutteita. Jatkovalmistelussa pyrittiin korjaamaan myös muut, asian kuvaamista koskevat puutteet mahdollisimman kattavasti.

6.2 Sisäministeriön suositusten huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen neuvottelu järjestettiin 24.3. (HVA, VM, STM, SM) Neuvottelun perusteella ei annettu toimenpidesuosituksia.

Sisäministeriöltä ei ole saatu suosituksia päättyvän palvelutasokauden aikana.

6.3 Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta laatiman vuosittaisen selvityksen huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Hyvinvointialueen vuosittainen selvitys perustuu asetukseen 1213/2022 (SM asetus hyvinvointialueen seuranta- ja arviointivelvollisuudesta sekä aluehallintoviraston asiantuntija-arviosta.) Hyvinvointialueen tulee seurata ja selvittää vuosittain palveluiden saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta, palveluiden kustannuksia ja tuottavuutta. Palvelutasopäätöksen laadinnassa tulee ottaa huomioon nämä vuosittaiset selvitykset ja niissä mahdollisesti havaitut puutteet palvelutasossa.

Hyvinvointialue ei ole vielä laatinut asetuksen mukaista selvitystä pelastustoimen palvelujen toteutumisesta ja talouden tilasta. Pelastustoimen palveluiden järjestämisvastuu siirtyi hyvinvointialueelle 1.1.2023.

6.4 Aluehallintoviraston vuosittaisen asiantuntija-arvioinnin huomioiminen palvelutasopäätöksessä (JärjL 14§, 1 mom)

Avi: Päijät-Hämeen alueella pelastustoiminnan toimintavalmius on verrattain hyvällä tasolla. Alueella on yksi ongelmaruutu ja useita mahdollisesti tulevia ongelmaruutuja. Kaikkien näiden osalta hyvinvointialueen tulee seurata toimintavalmiuden kehitystä ja ryhtyä toimenpiteisiin.

Asian huomioiminen päätöksessä:

Pelastuslaitos tekee alkavalla palvelutasokaudella selvityksen pelastustoiminnan toimintavalmiudesta alueellaan. Selvityksessä tarkastellaan myös Heinolan Vierumäellä sijaitsevaa

toimintavalmiuden kannalta ongelmallista riskiruutua. Muita riskiruutuja, joissa toimintavalmius on viime vuosina heikentynyt, arvioidaan myös. Selvityksessä tarkastellaan toimintavalmiuden toteutumattomuuden syitä ja pelastuslaitoksen vaikutusmahdollisuuksia ongelmien vähentämiseksi.

Avi: Erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisten pelastussuunnitelmien kokonaisuuteen ilmoitetut resurssit ovat verrattain vähäisiä.

Asian huomioiminen päätöksessä:

Suunnitelmien resurssoinnin lisäämistä esitetään kehittämissuunnitelmassa. Lisäresurssi vähentäisi muun henkilöstön tehtävää ja mahdollistaisi suuremman resurssin myös ulkoisiin pelastussuunnitelmien kokonaisuuteen liittyviin tehtäviin.

Avi: Selvityksestä puuttuivat terveystarkastuksiin liittyvät tiedot sekä tiedot muiden toimijoiden kuin sopimuspalokuntien käyttämisestä pelastustoimen palvelujen tuottamisessa.

Asian huomioiminen päätöksessä:

Asiat on kuvattu palvelutasopäätöksessä. Pelastuslaitos pyrkii saattamaan sopimuspalokuntien terveystarkastukset aluesopimuksen mukaiselle tasolle alkavan palvelutasokauden aikana.

Avi: Pelastustoimen viranomaisten vastuulla olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittaminen ei toteudu säädösten edellyttämällä tavalla, sillä sodan ajan riskien arviointi on puutteellista. Sodan ajan uhkien arviointiin liittyvä yhteistyö sotilasviranomaisten kanssa on osin puutteellista. Lisäksi tarvittavat resurssit ja kyvykkyydet on määritelty väestönsuojelutilanteisiin vastaamiseksi vain osittain. Pelastuslaitoksen vastuulla olevien väestönsuojelutehtäviin liittyvän toiminta ja suunnitelmat on vain osittain yhteensovitettu tarvittavien tahojen kanssa. Harjoittelu on epäsäännöllistä ja suunnitelmien yhteensovittaminen toteutuu vain osittain. Rakennusten tai ajoneuvojen varauksissa on puutteita, mutta prosessi niiden kehittämiseksi on käynnissä.

Asian huomioiminen päätöksessä:

Palvelutasopäätöksessä esitetään varautumisen resurssien lisäämistä (väestönsuojelukoordinaattorin virka). Lisäyksellä pyritään korjaamaan toiminnassa ja palvelutuotannossa havaitut puutteet; suunnitelmat, niiden yhteensovittaminen, harjoitusten resurssointi ja varaustoiminnan kehittäminen.

6.5 Aluehallintoviraston antamien puutteiden ja epäkohtien korjaamista koskevien määräysten palvelutasopäätöksessä (JärjL 18 §, 2 mom.)

Päijät-Hämeen pelastuslaitos ei ole ilmoittanut kaikista tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheutuneista tulipaloista tai muista onnettomuuksista poliisille kirjallisesti, kuten pelastuslain 41 §:ssä edellytetään. Prosessit ja ohjeet laadittu ja koulutusta asiaan on annettu, mutta ilmoituksia on tehty Avin tekemän selvityksen mukaan vain 25 % tapauksista. Avi edellyttää asian saattamista lainmukaiselle tasolle. Ilmoitusvelvollisuuden koulutukseen ja prosessien tuntemukseen on järjestettävä sisäistä henkilöstön koulutusta. Prosessia kehitetään pelastustoiminnan johtamisen käsikirjan koulutuksen yhteydessä. Asia toteutetaan vuoden 2024 aikana. (kohta 4.1.2).

6.6 Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden huomioiminen palvelutasopäätöksessä

Palveluiden yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki palveluja tarvitsevat saavat niitä riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Pelastustoimen palvelut ovat julkisesti kansalaisille järjestettyjä palveluja - peruspalveluja. Yhdenvertaisuuden periaatteen noudattaminen on erityisen tärkeää julkisia palveluita järjestettäessä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen pelastustoimen palvelut järjestetään yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueella. Palveluita tuotetaan asiakkaan henkilöstä riippumatta yhteisin objektiivisin perustein.

Palvelutuotannossa otetaan huomioon erityisryhmien tarpeet ja palveluiden saatavuutta kehitetään erityistarpeisten asiakkaiden näkökulmasta. Pelastuslaitos kerää asiakaskokemuksia ja -palautetta palveluistaan, myös niiden yhdenvertaisuudesta. Yhdenvertaisuutta kehitetään hyvinvointialueen linjausten mukaisesti.

LIITTEET

- Liite 1. Päijät-Hämeen pelastuslaitoksen riskianalyysi 2023
- Liite 2. Kuntakohtaiset koontitaulukot (turvallisuusluokiteltu)